

วารสาร

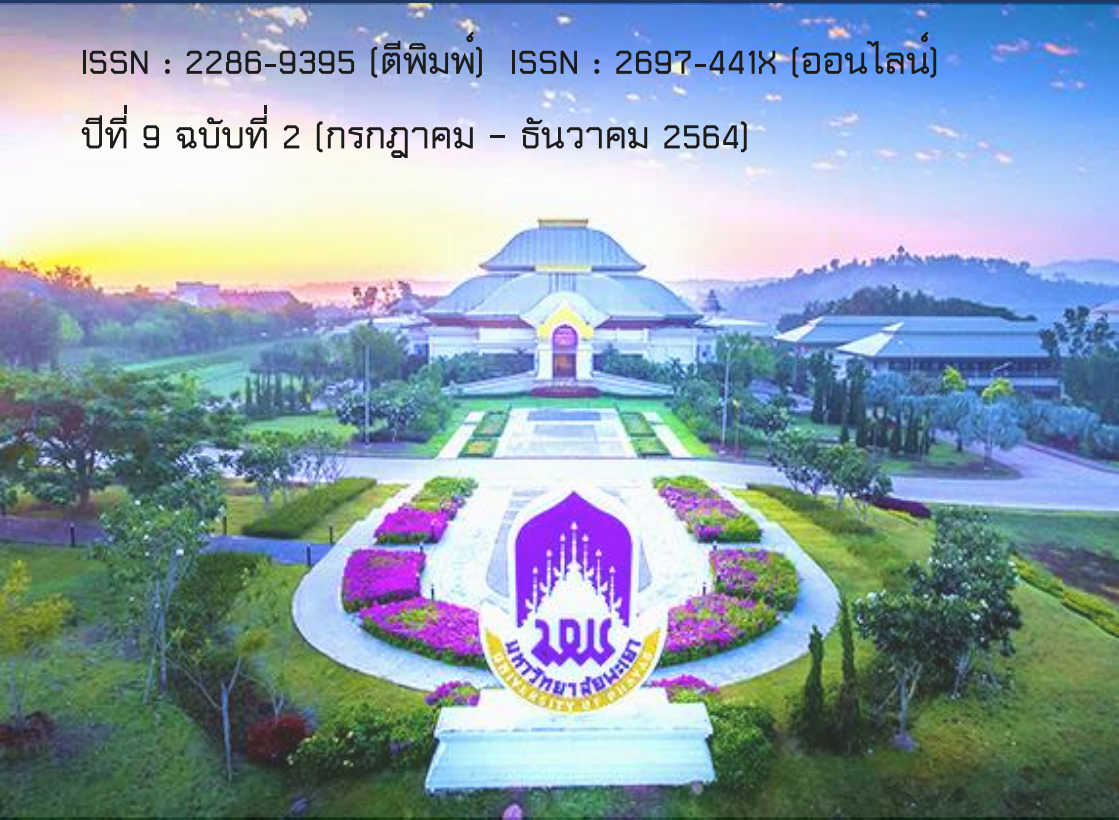
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยพะเยา

ISSN : 2286-9395 (ตีพิมพ์) ISSN : 2697-441X (ออนไลน์)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

โทรศัพท์ 08 2629 1970, 0 5446 6666 ต่อ 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติและการเสนอผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้พิมพ์ต้องรับผิดชอบข้อความในบทนิพนธ์ของตน มหาวิทยาลัยพะเยาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับบทความที่ตีพิมพ์เสมอไป ผู้สนใจสามารถคัดลอก และนำไปใช้ได้ แต่จะต้องขออนุมัติเจ้าของและได้รับการอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน พร้อมกับการอ้างอิงและกล่าวคำขอบคุณให้ถูกต้องด้วย

เจ้าของ: มหาวิทยาลัยพะเยา

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับต่อปี

เดือน มกราคม – เดือน มิถุนายน

เดือน กรกฎาคม – เดือน ธันวาคม

การรับรองคุณภาพวารสาร: TCI กลุ่มที่ 2

ที่ปรึกษา:

อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

บรรณาธิการ:

รศ.ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

ดร. วรชิต มัชฌิมบุรุษ

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ:

ศ.(พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญชัย (মন.)

ศ.ดร. เดือน คำดี (มก.)

รศ.ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี (ม.ม.จ.)

รศ.ดร. ไชยันต์ รัชชกุล (มพ.)

รศ.ดร. พิชาภพ พันธุ์แพ (มทร.ล้านนา ชม.)

ผศ.ดร. ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา (มศก.)

ผศ.ดร. มณฑิลา ภัคดีคง (มช.)

ผศ.ดร. ภัทรวรรณ รัตนเกษตร (มพ.)

ดร. เตยงาม คุปตะบุตร (มศก.)

Prof. Ordinarius Dr. Habil Barbara (Poland)

ศ.ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ (มธ.)

Assoc. Prof. Dr. Shaharuddin Tahir (Malaysia)

รศ. ดร. เจิดหล้า สุนทรวิภาต (มพ.)

รศ.ดร. ระวีวรรณ โอฬารรัตนมณี (มช.)

ผศ.ดร. วดิน ปัญญาอุตรตระกูล (মন.)

Assist. Prof. Dr. Suwicht (sean) Chaidaroo (Singapore)

ผศ. สนิท ยืนศักดิ์ (มพ.)

ดร. สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์ (মন.)

เลขานุการ

นางสาวอัญชลี เทียมศิริ

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาววริศรา คลังนุ้ม

นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับนี้

รศ. ดร. อรุณี อ่อนสวัสดิ์

รศ. ดร. สมบัติ ท้ายเรือคำ

รศ. ดร. อัจฉรา เกิดเทพ

รศ. ดร. นาดยา ปิลันธนาภรณ์

รศ. ดร. เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย

รศ. ดร. มนลิส ลิทธิสมบุรณ์

รศ. ดร. ทวนทอง เขาวงกิตพิงค์

รศ. ดร. สุรัชย์ กังวล

รศ. ดร. มนตรา พงษ์นิล

รศ. ดร. เอกกฤษ บำท่าไม้

รศ. ดร. บุญจรรณ วังวอน

รศ. ดร. ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี

รศ. สนิท สัตโยภาส

รศ. จันทนี เพชรามนท์

รศ. ประนุท สุขศรี

รศ. สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ

รศ. กมล การกุศล

ผศ.ดร. ยุติ คำชาติ

ผศ. ดร. จิรดา วุฒิชยากร

ผศ. ดร. สุชาดา เจียพงษ์

ผศ. ดร. สุกัญญา เกาะวิวัฒนากุล

ผศ. ดร. อุษา พัดเกตุ

ผศ. ดร. แคทรียา อังทองกำเนิด

ผศ. ดร. ภัทราวรรณ รัตนเกษตร

ผศ. ดร. มณฑิชา อักคีตัง

ผศ. ชยณัญ มณีวรรณ

ดร. ปิยะพงษ์ แสงแก้ว

ดร. ปาริชาติ โปธิ

บทความวิจัยทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ
ซึ่งบทความทุกเรื่องต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอย่างน้อย 2 ท่าน
ข้อความหรือบทความในวารสารฉบับนี้เป็นทัศนะหรือความคิดเห็นของผู้เขียน
โดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องกับทัศนะหรือความคิดเห็นดังกล่าว
และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

โทรศัพท์ 0 5446-6666 ต่อ 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/index>

The Journal will serve as a platform for exchange and dissemination of technical knowledge both theoretical and practical. Presentation of research results that covers the fields of Humanities and Social Sciences.

The authors are themselves responsible for their contents. Signed article may not always reflect the opinion of University of Phayao. The articles can be reproduced and reprinted, provided that permission is given by the authors and acknowledgement must be given.

Ownership: University of Phayao

Publishing Frequency: Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao is published two issues annually in January – June and July – December

Journal Quality Assurance: TCI Group 2

Advisory Board:

President of University of Phayao
Vice President for Research and Innovation

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Premvit Vivattanaseth

Assistant Editor:

Dr. Warach Madhyamapurush

Advisory Editorial Board:

Prof Dr. Kanchana Ngourungsi (NU)	Prof. Ordinarius Dr. Habil Barbara (Poland)
Prof. Dr. Duan Kamdee(KU)	Prof. Dr. Pairoj Kampusiri (TU)
Assoc. Prof. Dr. Chalermchai Panyadee (MJU)	Assoc. Prof. Dr. Shaharuddin Tahir (Malaysia)
Assoc. Prof. Dr. Chaiyan Rajchagool (UP)	Assoc. Prof. Dr. Cherdla Soontornvipart (UP)
Assoc. Prof. Dr. Pichaphob Panphae (RMUTL CM)	Assoc. Prof. Dr. Rawiwan Ohlaanrattanamane (CMU)
Assist. Prof. Dr. Taninrat Rattanapongpinyo (SU)	Assist. Prof. Dr. Wasin Panyavuttrakul (UP)
Assist. Prof. Dr. Monticha Pakdeekong (CMU)	Assist. Prof. Dr. Suwichit (sean) Chaidaroon (Singapore)
Assist. Prof. Dr. Patrawan Rattanakaset (UP)	Assist. Prof. Sanit Yeunsak (UP)
Dr. Toeingam Gubtabutra (SU)	Dr. Suntaree Tungsriwong (NU)

Secretary

Miss Anchalee Thiemkhiri

Assistant Secretary

Miss Warisara Klungnum

Miss Ratchadaporn Kaewsueb

Peer Reviewers

Assoc. Prof. Arunee Aornsawat, Ph.D.	Assoc. Prof. Sombat Tayraukham, Ph.D.
Assoc. Prof. Atchara KoetThep, Ph.D.	Assoc. Prof. Nattaya Pirantananon, Ph.D.
Assoc. Prof. Teamjan Panichpalinchai, Ph.D.	Assoc. Prof. Monasit Sittisomboon, Ph.D.
Assoc. Prof. Tuanthong Chaowakeeratiphong, Ph.D.	Assoc. Prof. Surachai Kungwon, Ph.D.
Assoc. Prof. Montra Phongnin, Ph.D.	Assoc. Prof. Eknarin Bangthamai, Ph.D.
Assoc. Prof. Boontawan Wingworn, Ph.D.	Assoc. Prof. Rawiwan Oranratmanee, Ph.D.
Assoc. Prof. Sanit Sattayopas	Assoc. Prof. Chanthanee Phetcharanon
Assoc. Prof. Pranute Sukri	Assoc. Prof. Suwattana Liamprawat
Assoc. Prof. kamon Kankuson	Asst. Prof. Audom Khamkhat, Ph.D.
Asst. Prof. Jirada Wudthayagorn, Ph.D.	Asst. Prof. Suchada Jiaphong, Ph.D.
Asst. Prof. Sukanya Kaowiwattanakul, Ph.D.	Asst. Prof. Usa – Padgate, Ph.D.
Asst. Prof. Catthaleeya Aungthongkamnerd, Ph.D.	Asst. Prof. Patrawan Rattanakase, Ph.D.
Asst. Prof. Monticha Pakdeekong, Ph.D.	Chayanan Maneewan, Ph.D.
Piyapong Sangkaew, Ph.D.	Parichart Pothi, Ph.D.

All the research articles published in this journal are subjected to validation and accuracy. All articles must be reviewed by at least 2 experts.

The articles in this journal are the author's opinion. If the editors do not agree with these perspectives or such comments, please feel free to ignore them. Those articles would not be any responsibility of the editors.

Editorial Office

Division of Research Administration, University of Phayao

Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0 5446-6666 Ext 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/index>

บทบรรณาธิการ

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาคือ การเป็นเวทีวิชาการที่ทำหน้าที่เป็น “สนาม” แห่งการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการกับท่านผู้สนใจทั่วไป อันจะทำให้เกิดการพัฒนาและความแตกฉานในวิทยาการด้านต่าง ๆ ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 9 ปีวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาได้ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง โดยกองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความคุณภาพที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาเฉพาะด้านมานำเสนอเพื่อให้ท่านผู้อ่านได้รับความรู้และแนวคิดที่ตั้งอยู่บนหลักการทางวิชาการที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์แก่วงวิชาการไทย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ยังคงมุ่งมั่นที่จะดำเนินการกิจดังกล่าวด้วยการนำบทความคัดสรรที่หลากหลายแขนงในศาสตร์ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาเผยแพร่ในฉบับรวม 15 เรื่อง อันประกอบด้วยศาสตร์ทางด้านการศึกษา ซึ่งมีทั้งการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ศาสตร์ทางด้านภาษา วรรณกรรม และคติชนวิทยา ศาสตร์ทางด้านกฎหมาย ตลอดจนศาสตร์ทางสังคมที่แสดงวิถีการดำรงชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ของคนในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีบทความที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยการวิจัยในอีกมุมมองหนึ่งที่น่าสนใจที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน ซึ่งบทความทั้ง 15 เรื่องนี้ นอกจากจะสร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ให้แก่ท่านผู้อ่านแล้ว ยังจะทำให้ท่านผู้อ่านเกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องภูมิปัญญาของมนุษย์ที่ได้สร้างขึ้นอย่างชาญฉลาดและมีการปรับปรุงยุคเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจสนับสนุนบทความและสารประโยชน์มาเผยแพร่ พร้อมทั้งขอเชิญชวนท่านที่สนใจร่วมส่งบทความวิจัยบทความวิชาการ หรือบทความปริทรรศน์ไปยังกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่และพัฒนาความรู้ทางวิชาการในการสร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	1
จิตวีร์ ชื่อดัตย์ สันติ บุระะชาติ โสภา อำนวนรัตน์ และ น้ำฝน กันมา	
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็น พลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	23
จุฑามาศ อนุกุลวรระกะ ชรินทร์ มั่งคั่ง และ แสง แสงบุตร	
แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา.....	41
จุฑาทิพย์ อินจันทร์ แสง แสงบุตร จารุณี ทิพย์มณฑล และ ชรินทร์ มั่งคั่ง	
แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมือง สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุดมครุณี.....	53
รุ่งนภา ดาดเงิน ชรินทร์ มั่งคั่ง และ แสง แสงบุตร	
การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการสอน โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านใน รายวิชาปรัชญาการศึกษา.....	72
ปณดนันท์ เกียรประภากุล	
จากการบูรณาการภาษาศาสตร์สู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ.....	87
อภิญา ห่านตระกูล พิชญ์สินี เสถียรธราดล นริศา ไพเจริญ เพ็ญภา คล้ายสิงโต เฉลิมพันธ์ แก้วกันทะ และ ดารินทร์ อินทพัฒน์	
กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก.....	110
ศราวุธ หล่อดี และ กรณ์ยกร บุญภา	

ภาพลักษณ์สตรีชาวอิหร่านในนิยายภาพเรื่อง “Embroideries (2005)” ของ Marjane Satrapi: การวิเคราะห์การสร้างความหมายแบบพหุวิธี.....129	เจนจิรา จิตรโพบูลย์ และ อติชาต รุ่งสว่าง
พิธีมหาพุทธาภิเษกของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง: ขั้นตอนและสัญลักษณ์บางประการในพิธีกรรม.....153	วุฒิชัย สายปัญญา เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ และ วรปัญญา ยิ่งยงค์ดี
มุมมองเกี่ยวกับแนวทางการทำวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง.....171	สहनันท์ ตั้งเบญจสิริกุล และ สรรค์ชัย เตียวประเสริฐกุล
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์.....199	ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์ และ ทศพร แก้วขวัญไกร
การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้.....224	ปัญญา สมบูรณ์สุข และ ปุริชญ์ พิทยาภินันท์
การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.....245	ศักดิ์ศรี สืบสิงห์
แนวทางการจัดการและอนุรักษ์เมืองเก่าพะเยา ด้านการใช้สี.....255	วัชรวิชญ์ จีรวงศาพันธุ์
การลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม.....273	วิภาพร เนติจิโรติ
คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์.....287	

Research Article

Creative leadership characteristics of secondary school administrators affecting to the effectiveness of northern secondary schools under the office of the basic education commission.....	1
<i>Jitrawee Suesut, Santi Buranachart, Sopa Umnueyrat and Namfon Gunma</i>	
Guidelines for Organizing Historical Learning Activities to Promote the Citizenship of the Community Role Model for Local Cultural Conservation among High School Students.....	23
<i>Cutmark Anukunwathaka, Charin Mangkhang and Sawaeng Saenbutr</i>	
Guidelines of Integrated System Thinking Learning Management in Social Studies for Primary School Students.....	41
<i>Jutatip Injan, Sawaeng Saenbutr, Jarunee Dibyamadala and Charin Mangkhang</i>	
Guidelines for Integrative Environmental Learning to Enhance Environmental Citizenship Skills of Secondary Students at Udomadaree School.....	53
<i>Rungnapa Tadngoen, Charin Mangkhang and Sawaeng Saenbutr</i>	
Development of Higher-Order Thinking Skills through the Flipped Classroom Teaching in Philosophy of Education Course.....	72
<i>Panotnon Teanprapakun</i>	
From an integration of linguistics to an alteration of attitudes towards English Language Learning and Teaching.....	87
<i>Apinya Hantrakul, Phitsinee Sathientharadol, Narisa Paicharoen, Phennepha Klaisingto, Chaloephan Kaewkanta and Darinthorn Inthapthim</i>	
Word Formations of Lanna Swear Words in Facebook.....	110
<i>Sarawut Lordee and Karankorn Boonpa</i>	

Portrayals of Iranian Women in Marjane Satrapi’s “Embroideries (2005)”: A Multimodal Analysis.....	129
<i>Jenjira Jitpaiboon and Atichat Rungswang</i>	
The MahaBuddhathaphisek Ceremony at Salachai Temple, Sala Subdistrict, Kokha District, Lamphang Province: The Process of Performing and Symbolic Representations of Ritual.....	153
<i>Wootichai Saipanya, Premvit Vivattanaseth and Warunya Yingyongsak</i>	
Perspectives on Approaches to Conducting Social Empirical Research with the Adoption of Structural Equation Model.....	171
<i>Sahanon Tungbenchasirikul and Sanchai Thiewprasertkul</i>	
Factors Affecting Learning Behavior of Students Studying Statistics for Economist in Buriram Rajabhat University.....	199
<i>Pitipat Nittayakamolphon and Tossaporn Kaewkwankrai</i>	
Para-rubber Farmer’s Household Livelihoods under Para-rubber Monocropping Production System in Three Southern Border Provinces.....	224
<i>Buncha Somboonsuke and Purawich Phitthayaphinant</i>	
A Study of Environmental Conservation Approaches of Thamuang Tambon Community, Amphoe Selleum, Roi Et Province.....	245
<i>Saksri Suebsing</i>	
Guideline for management and preservation of colors of old town of Phayao.....	255
<i>Watcharawich Jirawongsapan</i>	
Punishment for Crime Prevention.....	273
<i>Wipaporn Natigirachord</i>	
Instruction for Author.....	287

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขต
ภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Creative leadership characteristics of secondary
school administrators affecting to the effectiveness
of northern secondary schools under the office of
the basic education commission

จิตรวี ชือสัตย์^{1*}, สันติ บุรณะชาติ¹, โสภา อำนวยรัตน์¹ และ น้ำฝน กันมา¹

Jitrawee Suesut^{1*}, Santi Buranachart¹, Sopa Umnueyrat¹ and Namfon Gunma¹

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ Department of Educational Administration, School of Education, University of Phayao, Phayao province 56000

*Corresponding author e-mail: palmmymkrumath@gmail.com

Received: March 9, 2020; Revised: May 2, 2020; Accepted: August 21, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เขตภาคเหนือ) ปีการศึกษา 2562 จำนวน 299 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ใน

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียน จากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 3) คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานสู่เป้าหมาย (X_6) ด้านการมีแรงจูงใจ (X_3) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (X_5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการมีจินตนาการ (X_4) และด้านความคิดยืดหยุ่น (X_1)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของโรงเรียน

Abstract

This research aimed to 1) study opinions characteristics of creative leadership of secondary school administrators. 2) study the level of school effectiveness from the creative leadership characteristics of the secondary school administrators and 3) study creative leadership characteristics of secondary school administrators affecting the effectiveness of secondary schools. The samples used in the research were 299 secondary school administrators under the office of the basic education commission (northern region) in the academic year 2019. The instruments used for the data collecting was the questionnaire with rating scale. The research statistics were arithmetic percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

The research found that : 1) The opinion about the characteristics of creative leadership of the secondary school administrators were at a high level. 2) The school effectiveness level from the creative leadership characteristics of the school administrators were at a high level. 3) The creative leadership characteristics of the secondary school administrators affecting the effectiveness of the secondary schools were : operations to the goal (X_6), motivation (X_3), problem-solving ability (X_5), vision (X_2), imagination (X_4) and flexible thinking (X_1).

Keywords: Creative Leadership, Effectiveness of secondary schools

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในยุคปัจจุบันและอนาคตของทุก ๆ องค์การเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ซึ่งการนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้นั้น จึงต้องมีการแก้ไขปัญหาค่าที่จะเข้ามากระทบหรือเป็นการมองหาโอกาสที่องค์กรจะได้รับเพื่อสร้างความเป็นผู้นำขององค์การเอาไว้ล่วงหน้าต้องอาศัยความสร้างสรรค์เพื่อผลักดันให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ (จักรกฤษณ์ โปธาพล, 2556) รวมทั้งกิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555, หน้า 10) กล่าวว่า สังคมปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตเห็นชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด คือ การแข่งขันที่เกิดขึ้นในสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนและไร้ทิศทาง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในปัจจุบันให้สามารถแข่งขันและได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สามารถรับมือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการเตรียมสมาชิกขององค์กรเพื่อให้สามารถรับมือและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของทิศทางการพัฒนาสังคม พันธกิจใหม่ และความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะช่วยผลักดันให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ (พิชาย รัตนดิลล กณ ภูเก็ต ,2555)

จากผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานพบว่า ผู้บริหารยังขาดความมุ่งมั่นการพัฒนาการศึกษา วิสัยทัศน์ ความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การมีวิจารณญาณ การประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษา ชุมชน สังคม ท้องถิ่น ผู้ปกครอง การใช้ทรัพยากรในการพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งภาวะผู้นำอย่างสร้างสรรค์ทำให้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สถานศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง, 2556) ตลอดจนนโยบายด้านการจัดการศึกษายังขาดความชัดเจนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การใช้งบประมาณในการบริหารจัดการสถานศึกษายังมีข้อจำกัดตามกฎระเบียบ ข้อกฎหมายที่กระทรวงการคลังกำหนดขึ้น ตลอดจนความพร้อมขององค์กรในการจัดการ ซึ่งภาครัฐเร่งรัดพัฒนาในส่วนต่าง ๆ ให้โรงเรียนมัศึกษามีศักยภาพในการบริหารและจัดการและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

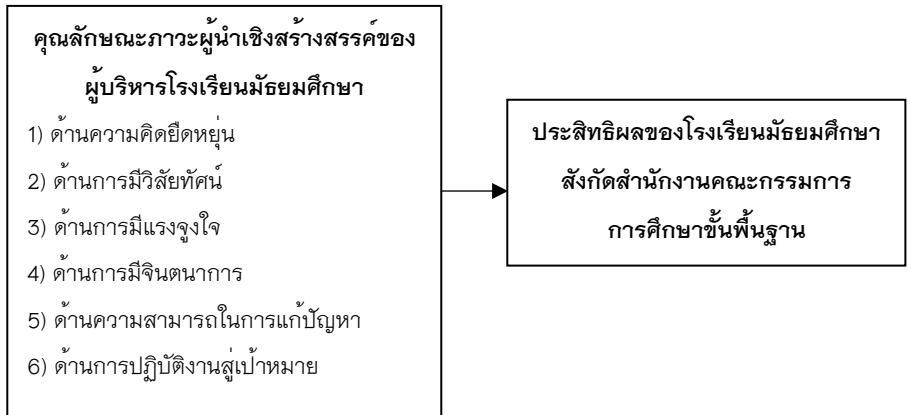
ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษานั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ประสานงานกับบุคลากรและทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของสังคม ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจาก เป็นผู้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, ชีระ รุญเจริญ, 2555, กาญจนา ศิลา, 2556, ทวีภรณ์ วรชิน, 2559) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถพัฒนาการบริหารของสถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็ง พัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เขตภาคเหนือ) ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,192 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน (เขตภาคเหนือ) ปีการศึกษา 2562 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) อาศัยหลักเกณฑ์ของ Yamane (1973, p.125) โดยใช้สูตรเมื่อกำหนดความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 299 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยในขั้นตอนแรกใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน และใช้การสุ่มเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วนในแต่ละขนาดของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ขนาดโรงเรียน ตำแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยคุณลักษณะ 6 ด้าน คือ 1) ด้านความคิดยืดหยุ่น 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 3) ด้านการมีแรงจูงใจ 4) ด้านการมีจินตนาการ 5) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา และ 6) ด้านการปฏิบัติงานสู่เป้าหมาย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) รวมทั้งหมดจำนวน 62 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยประสิทธิผล 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) รวมทั้งหมดจำนวน 41 ข้อ

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 7 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เขตภาคเหนือ) ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

2.2.2 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาลัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามทั้งทางไปรษณีย์และแบบออนไลน์ (Google Form) จำนวน 299 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน มาจากทางไปรษณีย์และแบบออนไลน์ (Google Form) จำนวน 299 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่เพื่อหาร้อยละ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้โปรแกรมการคำนวณทางสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านที่	คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	n = 299		ระดับ ความ คิดเห็น	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านความคิดยืดหยุ่น (x_1)	4.10	0.64	มาก	6
2	ด้านการมีวิสัยทัศน์ (x_2)	4.52	0.47	มากที่สุด	3
3	ด้านการมีแรงจูงใจ (x_3)	4.56	0.41	มากที่สุด	2
4	ด้านการมีจินตนาการ (x_4)	4.48	0.49	มาก	4
5	ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (x_5)	4.30	0.51	มาก	5
6	ด้านการปฏิบัติงานสู่เป้าหมาย (x_6)	4.60	0.49	มากที่สุด	1
รวม		4.46	0.37	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยนั้นมีจำนวน 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติงานสู่เป้าหมาย ($\bar{x} = 4.60$) รองลงมา คือ ด้านการมีแรงจูงใจ ($\bar{x} = 4.56$) และด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x} = 4.52$) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความคิดยืดหยุ่น ($\bar{x} = 4.10$)

2. ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านที่	ประสิทธิผลของโรงเรียน จากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	n = 299		ระดับ ประสิทธิผล	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านคุณภาพผู้เรียน (Y_1)	4.59	0.49	มากที่สุด	1
2	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Y_2)	4.28	0.58	มาก	3
3	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Y_3)	4.51	0.56	มากที่สุด	2
รวม		4.45	0.39	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนรายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยนั้นมีจำนวน 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ($\bar{x} = 4.59$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{x} = 4.51$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ($\bar{x} = 4.28$)

3. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Pearson Product Moment Correlations Coefficient)

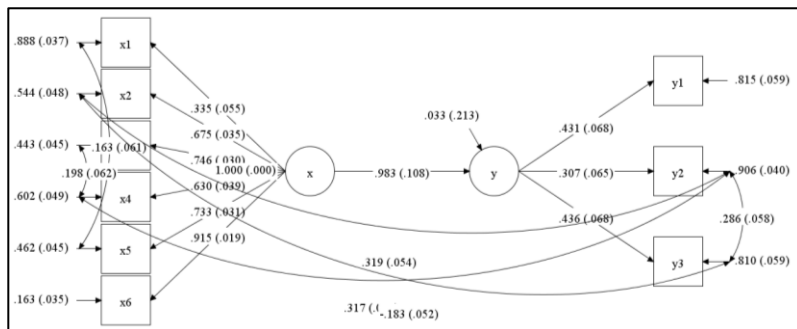
ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X _{tot}
X ₁		0.185**	0.288**	0.240**	0.346**	0.299**	0.504**
X ₂			0.493**	0.401**	0.507**	0.617**	0.750**
X ₃				0.573**	0.540**	0.681**	0.784**
X ₄					0.497**	0.577**	0.719**
X ₅						0.674**	0.804**
X ₆							0.882**
Y ₁	0.140*	0.311**	0.359**	0.216**	0.295**	0.376**	0.385**
Y ₂	0.040	0.427**	0.253**	0.025	0.154**	0.292**	0.286**
Y ₃	0.143*	0.504**	0.380**	0.175**	0.231**	0.408**	0.427**
Y ₄	0.140*	0.311**	0.359**	0.216**	0.295**	0.376**	0.385**
Y _{tot}	0.144*	0.584**	0.456**	0.182**	0.311**	0.497**	0.506**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลความสัมพันธ์ของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวก (r_{xy} = 0.506) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน (X_{tot}) กับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน

ผลการวิเคราะห์โมเดลคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 $\chi^2 = 31.004$, $df = 20$, $p - value = 0.0551$, $CFI = 0.988$, $RMSEA = 0.043$,

$TLI = 0.979$, $SRMR = 0.030$

จากภาพค่าไคสแควร์ (χ^2) มีค่า 31.004 ที่ $\chi^2 = 31.004$, $df = 20$, $p - value = 0.0551$, $CFI = 0.988$, $RMSEA = 0.043$, $TLI = 0.979$, $SRMR = 0.030$ แสดงว่า โมเดลคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) ค่าสถิติทดสอบที (t – value) และค่าความเที่ยง (R-square) ของโมเดลการวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบและตัวชี้วัด	Factor Loading	Standard Error	t – value	R Square
คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา				
ด้านความคิดยืดหยุ่น (X ₁)	0.335	0.055	6.085*	0.112
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X ₂)	0.675	0.035	19.097*	0.456
ด้านการมีแรงจูงใจ (X ₃)	0.746	0.030	24.613*	0.557
ด้านการมีจินตนาการ (X ₄)	0.630	0.039	16.131*	0.398
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (X ₅)	0.733	0.031	23.665*	0.538
ด้านการปฏิบัติงานสู่เป้าหมาย (X ₆)	0.915	0.019	47.901*	0.837
ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน				
ด้านคุณภาพผู้เรียน (Y ₁)	0.431	0.068	6.318*	0.185
ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Y ₂)	0.307	0.065	4.722*	0.094
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Y ₃)	0.436	0.068	6.429*	0.190

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและตัวชี้วัดของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าระหว่าง 0.335 ถึง 0.915 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกค่า และตัวชี้วัดของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าความเที่ยงระหว่าง 0.094 ถึง 0.837 เมื่อพิจารณาจากแผนภาพโมเดลพบว่า โมเดลคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะคงเดิม ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า โมเดลคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความตรงเชิงโครงสร้าง

ตารางที่ 5 ค่าอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) ของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (Y)		
	DE.	IE.	TE.
คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	0.983*	–	0.983*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอิทธิพลรวม (Total Effect) และอิทธิพลทางตรง (Direct effect) ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นอิทธิพลทางบวกมีขนาด 0.983 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สรุปผลและอภิปรายการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและกระแสแห่งโลกาภิวัตน์เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ โพทเธอร์ ลินลาร์ตัน (2553) ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบกระบวนการ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา คีลา (2556) ซึ่งได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิง

สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน (เครือข่ายที่ 19) โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ในขณะที่เดียวกันวัฒนา ปะกิดา (2560) ได้ศึกษา การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ โรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนจากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนได้มองเห็นถึงประสิทธิผลของ สถานศึกษาจะพัฒนาให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้นได้นั้น ตัวผู้นำต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของจันทนา แสนสุข (2557) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำเปรียบเสมือนหัวรถจักร ที่จะนำพาขบวนรถไฟไปสู่จุดหมาย ผู้นำที่ดีจะต้องมีศักยภาพในการบริหารงานไปสู่ประสิทธิผล ขององค์กร ความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงส่งผลให้ประสิทธิผลขององค์กรอยู่ใน ระดับสูง รวมทั้งสอดคล้องงานวิจัยของฤทัยรัตน์ บุญอินทร์ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานสู่เป้าหมาย ด้านการมีแรงจูงใจ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ด้านการ มีวิสัยทัศน์ ด้านการมีจินตนาการ และด้านความคิดยืดหยุ่นสามารถอภิปรายได้ดังนี้

3.1 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการ ปฏิบัติงานสู่เป้าหมายส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความมุ่งมั่นในการ พัฒนานตนเอง บุคลากร และโรงเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียนที่ กำหนดไว้ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนยังมีความคิดเชิงบวกเกี่ยวกับเป้าหมายในการพัฒนา โรงเรียน และมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้บรรลุผลตามหลักสูตรของ สถานศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน พร้อมต่อการบริหารจัดการงานที่

ท้าทาย ย่อมส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Carlson (1997) ที่ศึกษา การจัดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านการตั้งเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ตั้งเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ จะมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์มากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ตั้งเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์และการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากกระบวนการตั้งเป้าหมายนี้เองสามารถทำให้งานบรรลุสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดีโดยรวมทั้งงานวิจัยของ วรชัย ภิรมย์ (2559) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูง ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารในสถานศึกษา คือ ผู้นำที่ต้องสร้างความรับผิดชอบ สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของวิชาชีพให้เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ซึ่งในยุคปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ จำเป็นต้องสร้างพันธกิจร่วมกัน และมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และหากผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นผลงานก็ย่อมจะส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษานอกจากนี้ ยังสอดคล้องการวิจัยของโคกิดา คล้ายหนองสรวง (2558) ที่ได้ศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงาน เพื่อให้การทำงานดำเนินไปในทิศทางเดียวกันสู่เป้าหมายที่ร่วมกันตั้งไว้ ทำให้ดำเนินการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 58.10

3.2 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการมีแรงจูงใจส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนย่อมส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรักศรัทธาและตระหนักในการพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้ได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชนและสังคม รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมและสนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม กระตุ้นให้มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และสร้างแรงบันดาลใจในการดึงศักยภาพหรือความสามารถของตัวออกมา ผ่านการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนางานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และบรรลุเป้าหมายของงานที่ตั้งไว้ที่ย่อมส่งผลดีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรชัย ภิรมย์ (2559) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูง ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะแรงจูงใจของครูและบุคลากรที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูง มีความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความขาดแคลนและยากลำบาก การสร้างแรงจูงใจในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงขับเคลื่อนความมุ่งมั่นในการทำงานอันจะส่งผลให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงแนวคิดของภารตี อนันต์นารี (2557, หน้า 112) ที่ว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มศักยภาพเกิดความพึงพอใจ เกิดความผูกพันต่อองค์กร ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการจูงใจเพื่อให้เกิดความตื่นตัว (Arousal) เกิดความคาดหวัง (Expectancy) เพื่อผลักดันให้แสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานอย่างมีทิศทางเดียวกันเพื่อให้องค์การบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจาก ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ สามารถทำงานได้ดีในทุกสถานการณ์ทั้งที่เกิดปัญหาขณะปฏิบัติงาน และมีความเชื่อว่าทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ไขได้ เข้าใจความขัดแย้งที่มักเกิดขึ้นกับภารกิจของโรงเรียน มองความล้มเหลวเป็นโอกาสการเรียนรู้ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยและจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mott (1972) ที่กล่าวว่า การที่สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดพิจารณาได้จากความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน รวมทั้งแนวคิดของรุ่งศักดิ์ วิชาชัย (2559) ที่ได้กล่าวว่า ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ผู้บริหารจึงควรมีความเข้าใจในความสำคัญของกระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจและมีหลักการและเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจจึงเป็นสมรรถนะหลักของผู้บริหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การตัดสินใจของผู้บริหาร ทักษะและความเข้าใจเรื่องกระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ตลอดจนความสามารถในการนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญประการหนึ่ง อันนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารที่มีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่เฉียบคมและมองปัญหาและผลกระทบอย่างรอบด้าน ย่อมจะสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมั่นคง

3.4 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนย่อมมีวิธีการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีความชัดเจน แสดงออกถึงภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเป้าหมายของสถานศึกษา ดังงานวิจัยของ วรชัย ภิรมย์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยการบริหารเป็นหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารจะต้องมีการวางแผน กำหนดนโยบาย การบริหารและการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี มีการกำหนด บทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากรในโรงเรียน ให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน มีการคัดเลือกบุคลากรในการทำงานโดยอาศัยความรู้ ความสามารถและความพึงพอใจเป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินงานในโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งผลงานของพรินทร สุปินรัตน์ และคณะ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r=.695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้เกสร ชันธะบุรณ์ และคณะ (2561) ที่ได้ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.5 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการมีจินตนาการ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเนื่องจาก การเป็นผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ช่างคิด ช่างฝัน คิดนอกกรอบบนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่คิด และมีความสุขกับการทำงานและมีพลังในการทำงานสูง มีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัยในการทำงานบนพื้นฐานความเรียบง่าย รวมทั้งไม่เน้นระเบียบแบบแผน สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานที่สบายผ่อนคลายเป็นกันเอง ที่จะส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน เกิดความคิดใหม่ ทั้งยังส่งเสริมและกระตุ้นการใช้

ปัญญาโดยให้บุคลากรในโรงเรียนสร้างแนวคิดวิธีการใหม่ๆ และมีความเต็มใจสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพเกินเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตนเองจนนำไปสู่การปฏิบัติงานเห็นผลเชิงประจักษ์ ช่วยพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล เจริญพรสกุล และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีนโยบายชัดเจน เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิชาชีพครูที่ดี มีความรู้ ทักษะและเทคนิควิธีการทางบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ ทักษะในการบริหารเชิงธุรกิจที่ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความศรัทธาในอาชีพ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี นอกจากนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sammons Hillman and Mortimore (1985) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) การสร้างความคาดหวังให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แม้ว่าโรงเรียนนั้นจะอยู่ในถิ่นที่นักเรียนมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ 2) มีการออกแบบหลักสูตรที่ดี 3) มีการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนที่ดี 4) มีการนิยามเป้าหมายวัตถุประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการอย่างชัดเจน 5) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของนักเรียนสูงสุด 6) เน้นเรื่องการอ่านกับทักษะทางคณิตศาสตร์ 7) มีโปรแกรมการพัฒนาทีมงานที่ดี 8) เน้นการจัดระเบียบทั้งในห้องเรียนและโรงเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอน 9) มีวิธีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 10) มีการส่งเสริมและให้รางวัลแก่ครูและนักเรียน และ 11) เน้นการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหารของนักเรียน

3.6 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านความคิดยืดหยุ่น ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งปัญหาหรือสภาวะที่สถานศึกษาเผชิญอยู่ทั้งยังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง มีความอ่อนไหวต่อการรับรู้และแนวทางในการแก้ไขอย่างเป็นระบบที่เป็นแนวคิดหรือแนวทางในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ สอดคล้องกับธเนศ ขำเกิด (2563) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญมากสำหรับผู้บริหารสมัยใหม่ในการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรให้เหมาะสม สอดคล้องกับสังคม เหตุการณ์ สถานการณ์ และบุคคล คือความสามารถในการปรับตัว และ มีความยืดหยุ่น อันเป็นสมรรถนะที่หากผู้บริหารขาดเสียแล้ว อาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย กระบวนการบริหาร การเป็นผู้นำทีมและการตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง

งานวิจัยของศศิธรดา แพงไทย (2559) ที่ได้ศึกษา รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่ยอดเยี่ยม ปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันสมัย พัฒนาทีมงานให้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้พัฒนากระบวนการทบทวนให้เกิดขึ้นในองค์กร ขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใหม่ๆ รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมรมศิษย์เก่า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่น สถานประกอบการที่จะส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ดังนั้น หากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ย่อมเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิผล โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เห็นผลเชิงประจักษ์

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้จากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุญระชาติ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ อำนวยรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน กันมา กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ

มาโดยตลอด รวมถึงรองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ ประจัญบาน รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ อุ่นทอง ดร.ศิริพันธ์ ขวัญอ่อน นายมนต์ชัย ปาณธูป ดร.ธวัช ชุ่มชอบ และว่าที่ร้อยโท ดร.ทวีป วงศ์ชาลีกุล ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย จึงทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อบุพการี และกัลยาณมิตรอันเป็นที่รักยิ่งที่คอยให้การสนับสนุนให้คำปรึกษาเป็นกำลังใจ และอยู่เคียงข้างมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ศิลา. (2556). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน**

สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎี

บัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). **โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ**

ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต),

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550, มีนาคม). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ**

และประสิทธิผลขององค์กร. สืบค้นจาก <http://www.ifd.or.th>

เกลร ชันธะบุรณ์, สุเทพ เมยไธสง, กุศล ศรีสาร. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิง

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามหาสารคาม เขต 2. **วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์**, 4(1), 8–18.

จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2556). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา**

บัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทในการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีล้านช้าง (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหามกุฏ

ราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.

จันทนา แสนสุข. (2557). ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, 19(1), 34–46.

ทวีภรณ์ วรชิน. (2559). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร**

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ฤทัยรัตน์ บุญอินทร์. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1** (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธเนศ ข้าเกิด. (2563). **ผู้บริหารสมัยใหม่ต้องสามารถ “ปรับตัวและยืดหยุ่น”**. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/26179>
- ธีระ ฐญาเจริญ. (2555). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูกรอบสอง และประเมินภายนอกรอบสาม** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นพรินทร์ สุปินรัตน์, พิมพ์อร สดเอี่ยม. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. อินทนิลทักษิณสาร, 13 (พิเศษ), 67–82.**
- นฤมล เจริญพรสกุล, ช่อเพชร เบ้าเงิน, สมบัติ คชสิทธิ์. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน** (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2555). **องค์การและการบริหารจัดการ**. นนทบุรี: ธิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์ จำกัด.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). **ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิดภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. มนตรี: ชลบุรี.
- รุ่งศักดิ์ ธิวชาญ. (2559). **ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ สมรรถนะหลักของผู้นำในทศวรรษที่ 21**. สืบค้นจาก <http://www.training.mut.ac.th/startup/downloadFile/000148>
- วรชัย ภิรมย์. (2559). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย** (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ศศิธรดา แพ่งไทย. (2559). **รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2** (วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- โคกิดา คล้ายหนองสรวง. (2558). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3** (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30.** (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา 2551.** สืบค้นจาก www.onec.go.th/onec_administrator/uploaded/Category/Laws/Act/acteng/O1/O101-k-510331.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). **รายงานการวิจัย แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Carlson, H.C. (1997). The Process of Decision-Making under School-Based Management : A Comparison of the Administrative Control and Professional Control Models. **Dissertation Abstracts International**, 59(06), A-1844.
- Mott, P.E. (1972). **The Characteristic of Effective Organization.** New York: Harper and Row.
- Sammonds, P., Hillman, J.Mortimore and P. (1995). **Key Characteristics of effectiveness schools a review of school effectiveness research.** London: OFSTED, 1995, 115.
- Yamane, T. (1973). **Statistic: An Introductory Analysis (3rd ed).** New York: Harper and Row.

**แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริม
ความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรม
ท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**
**Guidelines for Organizing Historical Learning Activities to
Promote the Citizenship of the Community Role Model for
Local Cultural Conservation among High School Students**

จุฑามาศ อนุกุลวรธกะ¹ ชรินทร์ มั่งคั่ง² และ แสง แสบบุตร³

Chutamart Anukunwathaka¹ Charin Mangkhang² and Sawaeng Saenbutr³

¹ สาขาวิชาการศึกษา (สังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² ภาควิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

³ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Education Program in Education (Social Studies), Faculty of Education,
Chiang Mai University, Chiang Mai province 50200

² Department of Curriculum Teaching & Learning Faculty of Education,
Chiang Mai University, Chiang Mai province 50200

³ Department of Philosophy and Religion of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai
University, Chiang Mai province 50200

* Corresponding author e-mail: chutamart.wn@gmail.com

Received: October 22, 2019; **Revised:** February 3, 2020; **Accepted:** March 31, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการจัดการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และศึกษาแนวทางการจัดการจัดการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง ชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเขตพื้นที่ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน และปราชญ์ชุมชน ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัด สุโขทัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาที่ไม่ตอบสนองต่อ ความต้องการของชุมชน ครูผู้สอนที่เน้นการสอนแบบบรรยายใช้สื่อการสอนจากหนังสือเป็นหลัก สื่อการเรียนรู้จากชุมชน ปราชญ์ชุมชนไม่ได้นำมาใช้ในการสอน ดังนั้นแนวทางการจัดการจัดการ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านองค์ความรู้ของปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติความเป็นมา ของชุมชน และสร้างรูปแบบการอนุรักษ์เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนไม่ให้สูญหายไป เรียนรู้ และทำงานร่วมกับคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควรเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนใน การขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากมวล ประสพการณ์ของพลเมืองชุมชนต้นแบบ เมื่อผลการเรียนรู้สำเร็จแล้วควรมีการแบ่งปันความรู้ ขยายแนวคิด ให้กับผู้อื่นเพื่อการสืบทอดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้ คงอยู่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พลเมืองชุมชนต้นแบบ วิธีการทางประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม
ท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this article were to study the problems of organizing historical learning activities in high school level and to explore guidelines for organizing historical learning activities that promote the citizenship of the community role model for local cultural conservation among high school students. The sample of this study was 10 history teachers in Sukhothai high schools and 10 local community philosophers in local traditions and culture in Sukhothai. A research instrument was a semi-structured interview. The results of this study indicated that the sample schools had the historical learning management problems as follows: school curriculum did not respond to community needs. Teachers mainly focused on using lecturing as an instructional method and relied on teaching materials from books. Learning materials from the community, personal media (community philosophers) were not used in learning management. Therefore, historical learning activities to promote the citizenship of the community role model for local cultural conservation among high school students should be organized to focus on enabling students to create knowledge by themselves through knowledge of local philosophers to strengthen the citizenship of the community role model for local cultural conservation and to raise the awareness of the importance of local culture, learning about the community background and history. New conservation models should be developed to restore and sustain local culture in the community forever. Systematic learning and working with local people in the community should be conducted. Local philosophers or local wisdom teachers should be access to the opportunity to drive instructional management process in the schools to enable learners to learn from the accumulated experience of citizens of the community role model. When the learning results have become successful, knowledge should be shared and expanded to other people in order to sustainably inherit ways of conserving the local culture of the community.

Keywords: Community Role Model, Historical method, Creative local culture conservation

บทนำ

ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยพฤติกรรมหรือเรื่องราวของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีต เป้าหมายของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ การทำความเข้าใจเรื่องราวของสังคมในอดีตให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อนำมาเสริมสร้างความเข้าใจในสังคมปัจจุบัน วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นสาระวิชาที่รวบรวมมวลประสบการณ์ของมนุษย์ทุก ๆ ด้าน ประวัติศาสตร์กับชีวิตมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยมักมีความเกี่ยวข้องกับการอธิบายเพื่อหาสาเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ความต่อเนื่องของเหตุการณ์จากสมัยหนึ่งไปสู่ปรากฏการณ์อีกสมัยหนึ่ง โดยมีนักประวัติศาสตร์เป็นผู้เชื่อมโยงอดีตเข้าสู่ปัจจุบันและอนาคต หรือเป็นการอธิบายว่าอดีตส่งผลต่อปัจจุบันอย่างไร และปัจจุบันส่งผลอย่างไรต่ออนาคตอย่างไร ประวัติศาสตร์จึงเป็นบทเรียนที่จะทำให้สังคมใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ในปัจจุบัน เนื่องจากอดีตมักจะวนกลับมาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และสังคมในปัจจุบันอยู่เสมอ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543) อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในมรดกความเป็นมาของวัฒนธรรมมนุษยชาติ การศึกษาวัฒนธรรมผ่านประวัติศาสตร์ย่อมแสดงถึงวิถีการคิด วิถีการปฏิบัติของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนออกมาในแต่ละยุคสมัยอย่างแตกต่างกัน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้ศึกษามีความรู้ ทักษะคิด การอ่านอย่างรอบด้าน ท้นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมความมานะ รอบคอบ ความเป็นระเบียบและความสามารถในการวิเคราะห์วิพากษ์ข้อมูลที่ต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนในการเข้าถึงสภาพปัญหาอันสลับซับซ้อนของสังคมมนุษย์ในทุกยุคสมัยได้

ในปัจจุบันสภาพปัญหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ พบว่า มีปัญหาหลากหลายด้าน เช่น ปัญหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาระดับพื้นฐานและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาไม่ครอบคลุม และไม่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขาดเนื้อหาสำคัญบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน บริบทของโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2545) สภาพและปัญหาเกี่ยวกับครู ผู้สอนขาดการสรุปความคิดรวบยอดและความเข้าใจในคุณค่า และประโยชน์ของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง ขาดการศึกษาเพื่อที่จะเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาทางการศึกษาและปรัชญาทางประวัติศาสตร์ กับแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสอนประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการทางประวัติศาสตร์ จึงไม่สามารถและไม่ค่อยจะมีการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ควรออกแบบการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักการวิเคราะห์ สรุปเหตุผล และผลกระทบของเหตุการณ์ และเรื่องราวในอดีต ตลอดจนรู้จักเปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ทั้งในชั้นเบื้องต้นและสูงกว่านั้น รวมทั้งรู้จักวิธีการวิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ และรักที่จะช่วยการค้นหาคำรู้เพิ่มเติมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์สำคัญ คือ การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับตนเองให้มากที่สุด (เฉลิม มลิลลา เขตต์ปรีชา, 2559) การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงควรมีการปรับบทบาทของครูผู้สอนที่เปลี่ยนผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการสืบค้นความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกทักษะคิด การค้นคว้า การสังเกตเพื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้

การศึกษาประวัติศาสตร์ จึงเป็นวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรม เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันได้ลดทอนความสำคัญวัฒนธรรมของท้องถิ่นลง อันเนื่องมาจากปัจจัยการพัฒนาประเทศในเชิงเดียวที่มุ่งจะอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำชาติ เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และในขณะเดียวกันก็ค่อยๆลดทอนความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยปราศจากการคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มที่จะหายไปจากวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น นำมาสู่ปัญหาวิกฤตทางด้านวัฒนธรรมทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกไร้ตัวตน ไร้ราก ไร้วัฒนธรรม และจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย การสร้างความเป็นพลเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตัวตน จิตสำนึก วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการหรือพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นโดยผ่านการใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์และสร้างความเป็นพลเมืองต้นแบบจากการเรียนรู้วิถีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านปราชญ์ชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านและนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม (ขวัญชวีล พิศาลพงศ์, 2554)

ปราชญ์ชุมชนเปรียบเสมือน หมอพื้นบ้านส่วนบุคคลที่มีความสำคัญ ในทุก ๆ ระดับของสังคมคือบุคคลที่เป็นผู้นำ มีความสำคัญต่อการอยู่รอดในสังคม และประเทศชาติ ปราชญ์ชุมชนนั้นเป็นผู้เลือกคัดสรรอะไรควรรับหรือควรปฏิเสธรับแล้วควรปรับ ให้เข้ากับชีวิตหรือชุมชน เป็นการรู้เท่าทัน สิ่งภายนอกเปรียบเสมือนชุมชนที่มีภูมิปัญญาโรคร้ายที่เข้ามา และส่วนร่วมแทนอำนาจสั่งการ สามารถทำการชักชวนให้คนในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สามารถระดมความคิดของคนในหมู่บ้านหรือท้องถิ่น (ยุวสุข ทินนะลักษณ์, 2549) อีกทั้งยังมีความสามารถในการบริหารจัดการ ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนอีกด้วย เป็นเหตุหมายสำหรับการศึกษาที่สำคัญที่จะรื้อฟื้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันพบว่า กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากส่วนกลางที่เน้นความสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติ ที่ส่งผลกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่ ที่เป็นการท่องจำเนื้อหาในแบบเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์กลายเป็นรายวิชาที่น่าเบื่อ โดยเฉพาะในระดับศึกษามัธยมปลาย ซึ่งขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การหาข้อสรุปจากหลักฐานประวัติศาสตร์ ทำให้สภาพการศึกษาประวัติศาสตร์ของสถานศึกษาจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และขณะเดียวกันประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวตนและอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่แท้จริงในพื้นที่ กลับไม่ได้ให้ความสำคัญมากเท่าประวัติศาสตร์ชาติ และมีบทบาทน้อยในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ทั้งที่ชุมชนมีทรัพยากรที่สำคัญคือ ปราชญ์ชุมชนและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบที่สำคัญ ที่นักเรียนควรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผ่านทอดประสบการณ์จากพลเมืองต้นแบบ เพื่อเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาผู้เรียนอันจะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในโรงเรียน นอกจากจะศึกษาประวัติศาสตร์จากส่วนกลางแล้ว โรงเรียนจึงควรเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือของสถานศึกษาและพลเมืองชุมชนต้นแบบ ผ่านปราชญ์ชุมชน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **พลเมืองชุมชนต้นแบบ** หมายถึง ประชาชนชุมชนหรือครุภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ ด้านอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่นของชุมชนผ่านการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย
2. **ผู้เรียนพลเมืองชุมชนต้นแบบ** หมายถึง ศักยภาพของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเรียนรู้กิจกรรมทางประวัติศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตามรูปแบบของประชาคมชุมชนหรือครุภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบของท้องถิ่น
3. **กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์** หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
4. **การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์** หมายถึง แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างผลงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน นำเสนอสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ เป็นการปลูกฝังความรัก ความหวงแหนในคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นรากฐานการอนุรักษ์และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ และประชาคมชุมชน

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 38 จำนวน 132 คน และปราชญ์ชุมชน จากทำเนียบปราชญ์เพื่อความมั่นคงจังหวัดสุโขทัย ที่รวบรวมโดย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดสุโขทัย และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 86 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง จากครูผู้มีประสบการณ์สอนประวัติศาสตร์ 10 ปีหรือมีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป

1.2 ปราชญ์ชุมชนจากทำเนียบปราชญ์เพื่อความมั่นคง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง จากปราชญ์ชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านประเพณีและวัฒนธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในด้านหลักสูตรการสอน เทคนิควิธีการสอน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล การเรียนรู้ และศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามารวบรวมเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เรื่อง สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ศึกษากำหนดไว้ 8 ข้อ

3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา โดยเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและการวิจัยไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความตรงของวัตถุประสงค์การศึกษา (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาหัวข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ แบบสัมภาษณ์จึงมีคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน

3.2.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและแนวทางการดำเนินงานเพื่อเผยแพร่ความรู้ของปราชญ์ชุมชน

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามารวบรวมเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ประเด็นเกี่ยวกับแนวการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของปราชญ์ชุมชน ผู้ศึกษากำหนดไว้ 8 ข้อ

3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา โดยเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและการวิจัยไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความตรงของวัตถุประสงค์การศึกษา (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาหัวข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ แบบสัมภาษณ์จึงมีคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.1 ผู้ศึกษาได้กำหนดวัน เวลา สถานที่ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

4.2 ผู้ศึกษาคำแนะนำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยการจดบันทึกคำสำคัญ และบันทึกเสียง

4.3 ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ และจับประเด็นตัดข้อความที่ไม่เกี่ยวข้อง และสรุปข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยการวิเคราะห์แบบ Typological Analysis ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว และได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการจดบันทึก วิเคราะห์แยกส่วนประกอบคำหลักของข้อมูลแต่ละชุด (Domain Analysis) โดยการใช้วิธีการจัดกลุ่มข้อมูลการสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้สัมภาษณ์ จัดทำตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติข้อมูลแต่ละชุด แล้วจัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล แล้วนำมาสังเคราะห์ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็นดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 10 คน พบว่า ครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี คณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา ซึ่งตรงกับสายการสอน และมีประสบการณ์สอนประวัติศาสตร์อย่างน้อย 10 ปี ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ ดังนี้

ด้านหลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรสถานศึกษายังไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน และขาดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น อีกทั้งสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีเนื้อหาสาระที่มาก แต่จัดเวลาเรียนในหลักสูตรไว้เพียง 1 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์เท่านั้น ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ค่อนข้างน้อย และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีทัศนคติที่คาดเคลื่อนว่าประวัติศาสตร์ต้องเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติเพื่อสร้างความรักชาติเท่านั้น

ด้านการเตรียมความพร้อมทักษะของครูผู้สอน

ครูผู้สอนไม่ได้รับการอบรม หรือการฝึกทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่มีหน่วยงานที่เปิดอบรมและให้ความรู้ทักษะในด้านนี้ และครูผู้สอนได้ให้ความสำคัญและเรียนรู้บริบทของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีเนื้อหาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรที่ต้องทำการเรียนการสอน

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชา โดยเน้นการสอนแบบบรรยาย การเล่าเรื่อง เน้นการติวข้อสอบเพื่อวัดผลการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) จึงมีสื่อดูแทนเนื้อหาเกี่ยวกับถิ่นในบทเรียนค่อนข้างน้อย เน้นการสอนตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เน้นข้อมูลและเนื้อหา ใช้สื่อการสอนจากหนังสือเรียน ควบคู่ไปกับสื่อการสอน Power Point และแบบฝึกหัด จากสำนักพิมพ์เอกชน แต่สื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สื่อบุคคล (นักวิชาการท้องถิ่น, ปราชญ์ชุมชน) ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาในการสอน และการประเมินผลที่เน้นผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET)

ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการวัดผลการเรียนรู้แบบอิงเกณฑ์ ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย ตามการออกแบบกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการวัดผลด้านพุทธิพิสัยมากกว่าด้านอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล คือ แบบฝึกหัดและข้อสอบวัด

ผลสัมฤทธิ์ มีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน และประเมินผลตามเกณฑ์ตัดสินผลการเรียน 8 ระดับต่อภาคเรียน โดยไม่มีการให้นักเรียนประเมินตนเอง หรือให้บุคคลอื่นร่วมประเมิน

2. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากปัญหาของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นำมาสู่การหาแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน ในเครือข่ายจากทำเนียบปราชญ์เพื่อความมั่นคง จังหวัดสุโขทัย ที่มีความชำนาญด้านภาษาและวัฒนธรรม ประเพณี จำนวน 10 ท่าน พบว่า ปราชญ์ชุมชนที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51 ปี มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของปราชญ์ชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินงานที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ดังนี้

1) การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น กระตุ้นให้คนในพื้นที่รู้จักชุมชนของตนเอง เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมของวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน

2) การสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมไปของวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นที่

วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนไม่สูญหายไป โดยใช้ทุนของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนของตนอย่างยั่งยืน

3) การลงมือปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการดำเนินงานประสานกับคนในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการลงมือปฏิบัติจริง มุ่งมั่น ทุ่่มเทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดมูลค่าสามารถต่อยอดสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้

4) การเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากมวลประสบการณ์ของพลเมืองชุมชนต้นแบบ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

5) การแบ่งปันความรู้ ขยายผลการเรียนรู้ ขยายแนวคิด ให้กับผู้อื่น เพื่อการสืบทอด แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควรเป็น แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นการสร้างความรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้เรียนเป็นผู้จัดการข้อมูลหรือ ประสพการณ์ต่างๆที่ได้รับ และต้องสร้างองค์ความรู้ความใหม่ให้ตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นพลเมืองชุมชน ต้นแบบ อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ในทุกมิติ ทั้งด้านผู้เรียน ชุมชนและสังคม ในการจัดการศึกษาของ ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กระบวนการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริม ความเป็นพลเมืองชุมชนต้นแบบ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสามารถแบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นค่อนข้างน้อย หลักสูตรสถานศึกษาไม่ตอบสนองต่อความต้องการบริบทของสถานศึกษาและบริบทของชุมชน ใกล้เคียงสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรไม่มุ่งเน้นที่จะให้บริการแก่ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา มีทัศนคติที่คาดเคลื่อนว่าประวัติศาสตร์ต้องเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติเพื่อ สร้างความรักชาติ มากกว่าการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการสร้างความรู้ ครูผู้สอนจึงไม่ได้รับการสนับสนุนการเข้ารับการอบรมหรือการฝึกทักษะเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ใน ท้องถิ่น ส่วนใหญ่ยังคงเน้นข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชา โดยเน้นการสอนแบบ บรรยาย การเล่าเรื่อง ใช้สื่อการสอนจากหนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สื่อบุคคล (นักวิชาการท้องถิ่น, ปราชญ์ชุมชน) ไม่ได้ถูกนำมาใช้ใน การจัดการเรียนการสอน ซึ่งตรงกับ ความคิดเห็นของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554) กล่าวว่าจุดมุ่งหมาย ของการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยใช้

ทักษะการคิดวิเคราะห์ ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการสอนเนื้อหารายละเอียดข้อมูลที่มากมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่าการเรียนประวัติศาสตร์ คือ ฐานความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมา อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เข้าใจตรงว่าการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ไม่ใช่ข้อคิดเห็นหรือการวิจารณ์โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยุพิน พันธุ์ดิษฐ์ (2554) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีสาระที่กำหนดอยู่ในหลักสูตรมีมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบและการจัดทำแผนการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้การบรรยายเนื่องจากเนื้อหาสาระที่มากและมีเวลาจำกัดในการทำกิจกรรม การวัดผลประเมินผลเน้นการใช้ข้อสอบแบบอัตนัยในการวัดมากกว่าการประเมินผลตามสภาพจริง และสอดคล้องกับรายงานการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2558) โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรหนังสือเรียน การสัมภาษณ์ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ปัญหาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา มีเนื้อหาจำนวนมาก เป็นผลให้การเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นแบบท่องจำ ขาดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้อื่น เช่น กระบวนการคิด การสืบค้นความรู้ การตั้งคำถาม ครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับทักษะทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ใช้สื่อการเรียนการสอนจากหนังสือเรียน และไม่ได้จัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ปรับจากแผนการเรียนรู้สำเร็จรูปของสำนักพิมพ์ โดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จากการศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนเป็นผู้จัดการข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับ โดยควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อความเสื่อมของวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนและต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือรูปแบบใหม่ๆที่เข้ากับบริบทสังคม

ในปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นผู้วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนไม่ให้สูญหายไป โดยใช้ทุนของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสร้างมูลค่าต่อชุมชนของตนอย่างยั่งยืน และควรการลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้อย่างเป็นระบบ เรียนรู้และทำงานร่วมกับคนในชุมชนอย่างแท้จริง ที่สำคัญเมื่อผลการเรียนรู้สำเร็จแล้วควรมีการแบ่งปันความรู้ ขยายผลการเรียนรู้ ขยายแนวคิด ให้กับผู้อื่นเพื่อการสืบทอดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน จึงสอดคล้องกับแนวคิดของชรินทร์ มั่งคั่ง (2551) ได้เสนอว่าในการเรียนการสอนเนื้อหาในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษานั้นจำเป็นที่จะต้องฝึกทักษะการคิดที่ซับซ้อนให้กับนักเรียน เช่น การให้คำจำกัดความการจัดระบบความคิด การวิเคราะห์ การผสมผสานข้อมูล การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และเฉลิม มลิลานิเชตต์ปรีชา (2559) กล่าวว่า วิธีเรียนประวัติศาสตร์ให้ได้ผลดีสำหรับผู้เรียนนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ฝึกการคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการพัฒนาสติปัญญาได้ด้วยตนเอง โดยการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดทัศนคติ (Attitude) ที่ดีและถูกต้อง ในการศึกษาเล่าเรื่องแต่ละเรื่อง และกำหนดเป็นปัญหาหรือสมมติฐาน ขั้นที่ 2 ให้หาความรู้ด้วยการให้ความสนใจและพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ขั้นที่ 3 การพิจารณา วิวินิจฉัย และวิเคราะห์ความจริงแท้ของหลักฐาน ด้วยวิธีการวิเคราะห์วิจารณ์ ขั้นที่ 4 การสร้างความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การนำเสนอประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) หรือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองมีพื้นฐานแนวคิดที่ว่าผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะให้โอกาสผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้จากความรู้ที่มาก่อน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และความเข้าใจจากประสบการณ์จริง การสร้างความรู้ของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับกระบวนการอื่นๆ อย่างน้อย 3 กระบวนการคือ กระบวนการกำกับตนเอง กระบวนการทางสังคม และกระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้การเรียนรู้จากวิธีการนี้ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้สำรวจถึงความเป็นไปได้ คิดวิธีแก้ปัญหา ทดสอบแนวคิดใหม่ ๆ การร่วมมือกับผู้อื่น การคิดทบทวนปัญหา และท้ายที่สุดคือเสนอวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่ตนเองคิดค้นขึ้น การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เชื่อว่าความรู้เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละคนและสิ่งแวดล้อม (สุเทพ อ่วมเจริญ ,2557) และ หทัยชนก ไชยวงศ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎี

ความรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แล้วสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและโลกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรเปิดโอกาสในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของพลเมืองชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ สืบสานประวัติศาสตร์ของชุมชนและท้องถิ่น
2. ผู้สอนควรพิจารณารูปแบบการสอนประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
3. ชุมชนควรสร้างเครือข่ายของประชาชนชุมชนหรือพลเมืองต้นแบบ เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนและท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม และจัดเป็นฐานข้อมูลเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และขยายผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ไปสู่การจัดการศึกษาในทุกช่วงชั้น เพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนทางประวัติศาสตร์
2. ควรศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นแบบ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **คู่มือการจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ขวัญขวัญ พิศาลพงศ์. (2554). กลยุทธ์การจัดการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น : การกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อสังคมไทย. **วารสารอินฟอร์เมชัน**, 18(2), 55-71.

เฉลิม มลิลิน นิติเขตต์ปรีชา. (2559). **เทคนิคการสอนประวัติศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2551). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: ลูกช้างนานามีเดียเซ็นเตอร์.

ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์. (2554). **การศึกษสภาพและปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น**. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ยุวณัฐ ทินนะลักษณ์. (2549). **ปริศนาแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทยหลากหลายวิธีเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). **เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุเทพ อ่วมเจริญ. (2557). SU Model: การประยุกต์การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้.

วารสารวิชาการVeridian E-Journal, 7(3), 945–961.

หทัยชนก ไชยวงศ์. (2555). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีความรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำปาง. (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

**แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการ
การคิดอย่างเป็นระบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
Guidelines of Integrated System Thinking Learning
Management in Social Studies for Primary School Students**

จุฑาทิพย์ อินจันทร^{1*} แสง แสนบุตร² จารุณี ทิพยมณฑล³ และชรินทร์ มั่งคั่ง³
Jutatip Injan^{1*}, Sawaeng Saenbutr², Jarunee Dibyamadala³ and Charin Mangkhang³

¹ สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

³ ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Department of Education, Social Studies Major, Faculty of Education, Chiang Mai University,
Chiang Mai province 50200

² Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Chiang Mai University,
Chiang Mai province 50200

³ Department of Curriculum Teaching and learning, Faculty of Education, Chiang Mai
University, Chiang Mai province 50200

*Corresponding author e-mail: Gift_Milk_Duo@hotmail.com

Received: October 22, 2019; **Revised:** January 30, 2020; **Accepted:** March 31, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 10 คน จากนักเรียนที่มีความ

สมัครใจ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย แบบ Thematic analysis ผลการศึกษา พบว่า 1) ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนค่อนข้างน้อย การเรียนการสอนบางเนื้อหาครูใช้แต่วิธีการบรรยาย มีการใช้สื่อประกอบการสอนไม่สม่ำเสมอ การเรียนรู้จากภายนอกห้องเรียนมีข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียนและข้อจำกัดของโรงเรียน ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนในบางบทนั้นค่อนข้างมีมาก ครูเน้นการศึกษาเป็นรายบุคคล เน้นการท่องจำ ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจ ขาดการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ครูใช้วิธีการถามตอบกับนักเรียน มีเพียงบางบทเรียนที่มีการใช้ข้อสอบในการประเมินผลก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรมีการจัดการเรียนรู้ โดย 1) การจัดกิจกรรมกลุ่ม 2) กรณีศึกษา 3) การใช้คำถาม และ กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมโครงงาน

คำสำคัญ: การคิดอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา การเรียนรู้แบบบูรณาการ นักเรียนชั้นประถมศึกษา

Abstract

The aims of this research were 1) To study the condition of systemically integrated thinking learning management in social studies of primary school students. 2) To propose the guidelines of systemically integrated thinking learning management in social studies of primary school students. Sample Group used in this study was 10 students of the primary school who were selected voluntarily. The instruments used in the study were structural interview, qualitative analysis using inductive analysis by Thematic analysis. The result found that 1) Teachers have management of teaching which encourages less critical thinking of students. In teaching of some chapters, the teachers use only lecture and educational media discontinuously. Learning outside the class has limitations of study time and school. In the contents of management of teaching in some chapters, there are a lot of details. The teachers focus on personal study and recitation, so they can lead to discourage the students' confidence and lack of thinking by step-by-step. Mostly, measurement and evaluation of management of

teaching have been used with asking and answer between teachers and students. There are few of chapters using pretest and posttest of learning. 2) The guidelines of organizing activities of systemically integrated thinking learning management in social studies of primary school students should be established the management of teaching by 1) Arranging the groups of people, 2) The case study, 3) Using questions, and other activities such as self-seeking of knowledge, learning resource activity, role-play activity, and project activity.

Keywords: System thinking, Management in social studies, Integrated learning, Primary school student

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ (การศึกษานอกโรงเรียน 2551 : 3) เพื่อให้สังคมมีความมั่นคง เจริญก้าวหน้าในโลกยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ในระยะเวลาที่ผ่านมาเกือบกับประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันมีการแข่งขันที่สูงมากขึ้น จึงต้องเร่งพัฒนากำลังคนของตน ให้มีคุณภาพสูง และแนวทางที่จะสามารถพัฒนาคนได้นั้น โดยหลักอยู่ที่การจัดการศึกษา ดังนั้นในประเทศต่าง ๆ จึงพยายามทุ่มเทกำลังในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งได้แก่ คนหรือประชากร ให้มีคุณภาพอย่างสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (ชนิษฐา พจนานุกุลกิจ , 2559) แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบ ในการพัฒนาการศึกษานั้น คือการพัฒนาความสามารถในการเรียนของนักเรียน ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้พยายามแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น แต่เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้าน ส่งผลกระทบให้ผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ และปัจจัยที่สำคัญด้านหนึ่งมาจากการที่ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิด ขาดการคิดวิเคราะห์ ไม่มีการบวนการในการคิดอย่างเป็นรูปแบบหรือเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตัวบุคคล ให้มีทักษะในการกระทำและการแสดงออก การพัฒนาความสามารถในการคิดถือเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้มากขึ้นและใช้การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ขณะเดียวกันนั้น ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้ จากวิธีการสอนของผู้สอน และสามารถคิดอย่างเป็นระบบได้ หากผู้สอนได้ใช้เทคนิคการเรียนการสอนที่

เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (System thinking) คือ การปรับวิธีคิด เพิ่มวิธีคิด หรือใช้วิธีคิดหลาย ๆ แบบในเวลาเดียวกัน แต่ต้องมีวิธีเลือกวิธีคิดหลักในแต่ละสถานการณ์ มี หลักเกณฑ์ และเหตุผล โดยใช้ข้อมูลหลากหลายให้สัมพันธ์กัน มีลักษณะเป็นองค์รวม โดยตระหนักถึงองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์และมีหน้าที่ต่อเชื่อมกันอยู่เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (สุมนา โสติผลอนันต์, 2560)

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีเนื้อหามุ่งเน้นสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการเชื่อมความสัมพันธ์กันอย่างเสมอภาค และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษานั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองของโลกที่มีความรอบรู้และมีความรับผิดชอบ คือ มีความรอบรู้ที่จะตอบสนองและเป็นพลเมืองที่ดี รอบรู้และรับผิดชอบต่อทั้งในสังคมโลกและสังคมประเทศ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2560) แต่ในปัจจุบันวิชาสังคมศึกษานั้น ผู้เรียนมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องมาจากเนื้อหาในรายวิชานี้มีบทเรียนที่ค่อนข้างมากในแต่ละบทและยังมีเรื่องแยกย่อย เป็นผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย เกิดทัศนคติไปในแง่ลบ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยที่เกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้แต่ก็ยังขาดการทำความเข้าใจในบทเรียน มักจะใช้วิธีการจดจำเนื้อหามากกว่าการศึกษาเรียนรู้จนเกิดเป็นความเข้าใจโดยผ่านวิธีการคิดที่เป็นขั้นตอน จนเกิดเป็นการสรุปแบบองค์ความรู้โดยรวม เพราะในบางเนื้อหาของรายวิชาสังคมศึกษาต้องอาศัยความเข้าใจเพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้โดยรวมมากกว่าการจดจำเป็นคำ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีการคิดที่เป็นระบบ สามารถคิดวิเคราะห์และคิดเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ จนเกิดเป็นความเข้าใจ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้มากขึ้น ซึ่งการคิดอย่างเป็นระบบนั้น เป็นหนึ่งในความสามารถในการคิด เพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามคุณค่าของหลักสูตรสังคมศึกษาตามที่ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2560 : 54) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิด (Thinking) เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม การสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด จะทำให้ผู้เรียนนั้นมีความสามารถหรือเครื่องมือทางสติปัญญาในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต การสอนให้ผู้เรียนได้มีทักษะและวิธีการคิดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสภาพสังคมในยุคปัจจุบันและการจัด

การเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนปัจจุบัน

การศึกษาค้นคว้าวิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบในรายวิชาสังคมศึกษาในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด จะทำให้ผู้เรียนนั้นมีความสามารถหรือเครื่องมือทางสติปัญญาในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต การสอนให้ผู้เรียนได้มีทักษะวิธีการคิดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสภาพสังคมในยุคปัจจุบันและการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการสร้างความรู้ให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตและสังคมให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 46 คน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านห้วยไซ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 10 คน จากนักเรียนที่มีความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา/รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ Email และ ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้สู่สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบ และ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยการวิเคราะห์แบบ Thematic analysis เมื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการจดบันทึก โดยการใช้วิธีการจัดกลุ่มข้อมูลการสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็นต่างๆตามที่ได้สัมภาษณ์ แล้วจัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล แล้วนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

1. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 10 คน ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ ดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

นักเรียนแสดงความรู้สึกต่อนโยบายในรายวิชาสังคมศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้ “บางเรื่องก็น่าสนใจบางเรื่องก็น่าเบื่อ เนื้อหามีเยอะและต้องเขียนเยอะ ไม่ค่อยได้คิดเท่าไหร่นักส่วนใหญ่แล้วหนูจะอาศัยการจำ” นักเรียนบางคนก็กล่าวว่า “เนื้อหาบางเรื่องรู้สึกเฉย ๆ บางเรื่องก็สนุกมาก บางเรื่องที่เราได้ฝึกคิดบ้างแต่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เวลาจำมากกว่า” และนักเรียนยังกล่าวว่าเนื้อหาในรายวิชาสังคมมีทั้งเนื้อหาที่เราเรียนรู้ได้ง่ายและเนื้อหาที่ยากที่จะเข้าใจ เนื้อหาที่นักเรียนเรียนเข้าใจได้ง่าย จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตัวนักเรียนเอง มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดบ้างในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิต แต่เนื้อหาที่เราเรียนส่วนใหญ่ นักเรียนมักต้องอาศัยวิธีการจดจำ การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้น นักเรียนเห็นว่าการสอนของครูใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ โดยเน้นการจำของนักเรียนมากกว่า เช่น นักเรียนคนหนึ่งจดจำเนื้อหาที่ครูสอนได้มากกว่าจะสามารถตอบคำถามของครูได้ กิจกรรมการเรียนการสอนมักให้ศึกษาค้นคว้าหรือทำแบบฝึกหัดในห้องเรียนเป็นรายบุคคล ไม่ค่อยมีการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อน ๆ ร่วมห้อง ดังตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์นักเรียน ว่า “ส่วนใหญ่ครูให้ทำงานคนเดียว ไม่ค่อยให้ทำกับเพื่อน ๆ บางเรื่องก็อยากเรียนและค้นคว้าข้อมูลกับเพื่อนบ้าง”

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น บางคนให้ข้อมูลว่าตนเองหรือตัวคนไม่มีผลต่อการเรียนรู้ บอกว่า สิ่งอื่น ๆ มีผลต่อการเรียนรู้มากกว่า เช่น บรรยากาศในชั้นเรียน ตัวครูผู้สอน โรงเรียน เวลาในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาที่เรียนหรือแม้กระทั่งเพื่อนร่วมห้องของตนเอง แต่นักเรียนบางคนก็กล่าวว่า ตัวของนักเรียนเองมีผลต่อการเรียนรู้โดยตรง เช่น ความตั้งใจเรียน ความสนใจในการเรียนของตนเอง รวมไปถึงความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคนก็มีผลต่อการเรียนรู้ บางคนใช้เวลาเรียนรู้เนื้อหาแต่ละเนื้อหาต่างกันอย่างคนเรียนรู้อย่างรวดเร็ว บางคนต้องใช้เวลาในการที่จะทำความเข้าใจเนื้อหา นั้น ๆ

1.2 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

นักเรียนให้ข้อมูลว่าในการเรียนการสอนครูมีการใช้สื่อในการสอน เช่น ใบงาน วิดีโอ และ เพาเวอร์พอยต์ แต่ใช้ในการสอนเพียงในบางเนื้อหาเท่านั้น ครูใช้สื่อรูปแบบเดิม ๆ บางเนื้อหาที่ใช้แต่การบรรยายไม่มีการใช้สื่อหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ในการเสริมการสอน ส่วนในการเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนยังมีไม่ค่อนมากนักในรายวิชาสังคมศึกษา นักเรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาในภายในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยข้อจำกัดของชั่วโมงเรียนและข้อจำกัดของโรงเรียนจึงยากที่จะได้ไปศึกษาเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียน ส่วนภายนอกห้องเรียนไม่ได้เรียนรู้บ้างจากบอร์ดให้ความรู้ต่าง ๆ ที่ติดในบริเวณโรงเรียน แต่มีไม่มากนัก ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์นักเรียน “บทไหนที่ครูมีการให้ดูวิดีโอ หรือ ภาพ คาบเรียนนั้นสนุกมาก แต่ถ้าคาบไหนครูสอนไม่มีวิดีโอ จะรู้สึกเบื่อและง่วงนอนมาก”

1.3 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

นักเรียนให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า ครูมีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำถามในการถามนักเรียนเพื่อดูว่านักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่สอนไปในชั่วโมงนั้นหรือไม่ โดยมักจะมีการถามคำถามแล้วให้ผู้เรียนตอบเป็นรายบุคคล จะมีเพียงบางบทเรียนเท่านั้นที่ครูจะใช้วิธีทดสอบโดยใช้ข้อสอบในการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน

2. ด้านการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์การศึกษาสภาพจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ โดย 1) การจัดกิจกรรมกลุ่ม 2) กรณีศึกษา 3) การใช้คำถาม และ กิจกรรมอื่น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาอภิปรายได้ดังนี้

กิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดในเนื้อหาบางบทเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนมีทั้งการบรรยายและการถามตอบ ในส่วนของการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา พบว่า ครูมีการใช้สื่อในการสอนในห้องเรียน มีทั้งสื่อที่เป็นใบงาน รูปภาพ วิดีโอ เพาเวอร์พอยต์ ทำให้เนื้อหาในบทเรียนมีความน่าสนใจ สื่อภายนอกห้องเรียนมีการจัดเป็นบอร์ดให้ความรู้แก่นักเรียนภายในโรงเรียน การวัดและประเมินผลครูใช้วิธีการถามตอบกับนักเรียน โดยมักจะเน้นถามนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการใช้ข้อสอบในการทดสอบเพื่อการประเมินผลก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพิน พันธุ์ศิษฐ์ (2554) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพเนื้อหาความรู้ที่เรียน เน้นให้ผู้เรียนคิด ครูมีการบรรยาย กิจกรรมถามตอบ มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การวัดและประเมินผลเน้นการใช้แบบทดสอบ โดยมีการวัดและประเมินผลก่อนเรียน หลังเรียน และ สอดคล้องกับ กานต์วี บุญยานนท์ (2546) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีการจัดป้ายนิเทศในห้องเรียนหรือบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน ในการวัดและประเมินผลครูส่วนใหญ่มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการกระบวนการเรียนการสอน ใช้การประเมินผลด้วยข้อสอบและการสังเกตพฤติกรรม ด้านปัญหาของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา พบว่า การเรียนการสอนในบางบทเรียนครูใช้แต่วิธีการบรรยายไม่มีการใช้สื่อประกอบการสอน การไปเรียนรู้จากภายนอกห้องเรียนมีไม่ค่อนมากเนื่องจากข้อจำกัดของเวลาเรียนและข้อจำกัดของโรงเรียน ในด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนในบางบทนั้นค่อนข้างมีมากทำให้นักเรียนเกิดความรู้เบื่อหน่ายต่อการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจ ขาดการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน ต้องอาศัยวิธีการ

ห้องจำอย่างเดียวน ในส่วนของพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา นักเรียนหลายคนขาดความสนใจในการเรียน ไม่มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ไม่มีสมาธิในการเรียนรู้ ใช้เวลาในห้องเรียนไม่เกิดประโยชน์ และหลังจากที่เรียนจบในแต่ละบทแล้ว นักเรียนขาดการทบทวนและเอาใจใส่ในเรียนที่เรียนไป และที่สำคัญที่เป็นปัญหาคือทัศนคติต่อการเรียนในรายวิชาสังคม ซึ่งเมื่อนักเรียนเห็นเนื้อหาที่มากจึงเกิดความไม่ชอบในวิชานี้ เกิดความไม่เข้าใจ และส่งผลให้เกิดความไม่อยากเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงแข ณ สงขลา (2547) ที่ศึกษารายการณีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และหาแนวทางในการดำเนินการช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริมโรงเรียนแก่นทองอุปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีสาเหตุมาจากตัวนักเรียน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับนิสัยทางการเรียน ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่สนใจกิจกรรมการเรียน ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน ไม่ทำการบ้าน ตลอดจนไม่ทบทวนบทเรียน อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จากการใช้แบบสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา แบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ คือ

- 1) การจัดกิจกรรมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 40
- 2) การจัดกิจกรรมโดยใช้กรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.67
- 3) การใช้คำถาม คิดเป็นร้อยละ 20 และ กิจกรรมอื่น ๆ รวมคิดเป็นร้อยละ 13.33

โดยในการจัดกิจกรรมกลุ่ม สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ ยสุตมา ประทุมชาติ (2559) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน การจัดกิจกรรมโดยใช้กรณีศึกษา สอดคล้องกับ ดนุชา สลึงค์และคณะ (2558) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการคิดวิจารณ์ด้วยวิธีการเรียนแบบกรณีศึกษาบนเว็บไซต์ใช้เทคนิคการตั้งคำถามและการคิดสะท้อน พบว่า การใช้กรณีศึกษาควบคู่ไปกับการใช้วิธีการคิดสะท้อนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดมากขึ้น และวันเพ็ญ สูงสง (2561) ที่ใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ซึ่งพบว่าผลการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีศึกษาของนักศึกษาดิฉันมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ส่วนในการใช้คำถาม สอดคล้องกับ กิตติพร โชประการ (2542) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนการสอน รายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่า

ร้อยละ 80 พอใจทุกกิจกรรมที่ผู้สอนใช้วิธีการเรียนการสอนที่มุ่งการเรียนรู้แบบผู้เรียนมีส่วนร่วม แทนการบรรยาย ด้วยการถาม-ตอบ และสอดคล้องกับเทคนิคพัฒนาการคิดเชิงระบบ ตามแนวคิดวิภาษวิธี แบบ Marx ที่ใช้วิธีการตั้งคำถามข้อสงสัย กำหนดสมมติฐาน หาข้อมูล และสรุปคำตอบของปัญหา รวมทั้งทฤษฎีบท อีทรีเยา (2557) ที่ศึกษาการใช้คำถามเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ซึ่งพบว่าการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คำถาม พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ประกอบไปด้วย กิจกรรมแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมโครงงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ควรนำเทคนิควิธีการสอนที่สอดคล้องให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพราะการคิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ ตลอดจนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน เพื่อนำมาใช้ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2. ครูควรทำการศึกษาค้นคว้า หรือ ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาสื่อ และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนำทักษะการคิดมาใช้นักเรียนและตนเอง การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การพัฒนาการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ รวมไปถึงการวัดและประเมินผล เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบ ของนักเรียนในโรงเรียนทุกช่วงชั้น ไม่ใช่เฉพาะนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา

2. ควรศึกษาปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาสังคมศึกษาที่พบในการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- การศึกษานอกโรงเรียน. (2551). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กานต์รวี บุญยานนท์. (2546). **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- กิตติพร โชประการ. (2542). **ความคิดเห็นของบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ต่อวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.**
- ชนิษฐา พจนานุกุลกิจ. (2559). **รูปแบบการจัดการศึกษา “ห้องเรียนครอบครัว” เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- ชฎาภรณ์ อินทร์ยา. (2557). **การใช้คำถามโสเครตีสเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.**
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2560). **อุดมคติวิทยา หลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- دنุชา สลึงค์ และคณะ. (2558). **การพัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณด้วยการเรียนแบบกรณีศึกษาบนเว็บไซต์ใช้เทคนิคการตั้งคำถามและการคิดสะท้อน. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.**
- ดวงแข ฅม สงขลา. (2547). **รายงานผลการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณี (Case study).** กรุงเทพฯ.
- ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์. (2554). **สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**

- ยสุตมา ประทุมชาติ. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วันเพ็ญ สุลง. (2561). การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ วิชา การบริหารงานคุณภาพในองค์การ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2. วิทยาลัยครูศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุมมนา โสทธิผลอนันต์. (2560). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้การเรียนรู้แบบประสมผสมในการจัดทำผังมโนทัศน์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. ศี กษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

**แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม
เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุดมดรุณี**

**Guidelines for Integrative Environmental Learning to
Enhance Environmental Citizenship Skills of Secondary
Students at Udomdarunee School**

รุ่งนภา ตาดเงิน^{1*} ชรินทร์ มั่งคั่ง² และ แสงวณ แสงบุตร³

Rungnapa Tadngoen^{1*}, Charin Mangkhang² and Sawaeng Saenbutr³

¹ สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² ภาควิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

³ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Department of Education, Social Studies Major, Faculty of Education, Chiang Mai University,
Chiang Mai province 50200

² Department of Curriculum Teaching and learning, Faculty of Education, Chiang Mai
University, Chiang Mai province 50200

³ Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Chiang Mai University,
Chiang Mai province 50200

* Corresponding author e-mail: mayrystnow@gmail.com

Received: October 22, 2019; **Revised:** February 1, 2020; **Accepted:** March 31, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียนอุตรดิตถ์ จังหวัดสุโขทัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุตรดิตถ์ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม โดยแสดงเป็นสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ในโรงเรียนอุตรดิตถ์ จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยเรียงตามรายชื่อที่มีผู้เสนอความคิดเห็นมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้ 1) การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกต ตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้ 2) การสร้างทักษะการสืบค้น รวบรวมความรู้และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม 3) การสร้างเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะและจริยธรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น 5) การบูรณาการความรู้ของเนื้อหาสาระที่มีความซ้ำซ้อน 6) บูรณาการแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน 7) ครู นักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน 8) การสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และ 9) ผลกระทบที่เกิดขึ้นและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การเรียนรู้บูรณาการ ความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were to 1) study students' perception of integrative environmental learning conditions 2) to study environmental citizenship skills of students; and 3) to study guidelines for integrative environmental learning of students of Udomdarunee School, Sukhothai province. The samples consisted of 50 students in Matayomsuksa II at Udomdarunee School, Sukhothai province. The research instrument is the questionnaire on

integrative environmental learning. The data were analyzed by using percentage, frequency, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the study were as follows: 1) The student' perception of integrative environmental learning conditions was at the moderate level. 2. Environmental citizenship skills of students was at a high level. And 3. The guidelines for integrative environmental learning arranged according to the the most opinions to the least as follows: 1. Using the truth data from the observation process to raise questions about environmental problems in the community in order to link to the subject matter of learning. 2) Building skills for searching, gathering knowledge, and solving environmental problems. 3) Creating a good attitude, public mind and ethics for environmental conservation. 4) Creating deep understanding about the environment and locality 5) The integration of knowledge of content that is redundant 6) Integrate environmental learning resources together between schools and communities 7) Teachers, students, and communities are involved in policy making and environmental activities. 8) Raising awareness about environmental problems. and 9) Impact and follow up news about environmental problems and provide useful opinions.

Keywords: Integrated learning, Environmental Citizenship, Secondary School Students

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงและกำลังเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง สาเหตุสำคัญมาจากการดำรงชีพของมนุษย์และการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ซึ่งสวนทางกับจำนวนทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังลดจนขาดสมดุล และผลกระทบของภัยธรรมชาติ เตือนมนุษย์ให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทำให้ทั่วโลกเกิดการตื่นตัว ตระหนักถึงปัญหา ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และเกิดเป็นความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

การสร้างความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและเกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมสามารถเริ่มต้นด้วยการจัดการศึกษาที่เหมาะสม การจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้และการสอนและกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ รวมไปถึงการพัฒนาขีดความสามารถของครูและผู้บริหารสถานศึกษาใน

การขับเคลื่อนงานสิ่งแวดล้อมศึกษาเชิงบูรณาการ ที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education) เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญ และปัญหาของสิ่งแวดล้อม ทำให้มีเจตคติที่ดี สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและป้องกันมิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษามี 5 ประการ คือ ความตระหนัก (Awareness) ความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitudes) ทักษะ (Skills) และการมีส่วนร่วม (Participation) (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2555 : 18)

พลเมืองสิ่งแวดล้อม (Environmental Citizen) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่จะพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีศักยภาพ เน้นกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีเพื่อเป็นกำลังสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการสถานศึกษา สอดคล้องกับพลเมือง วิถีเขียว (Green Citizenship) ที่เป็นการพัฒนาคนโดยการสร้างความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเริ่มจากทำความเข้าใจ ตระหนัก เห็นคุณค่า นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติ ที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม จากงานวิจัยของชรินทร์ มั่งคั่ง(2561) ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียว (Green Citizenship) เป็นการพัฒนาคนโดยการระเบิดจากภายในที่ เน้น “ปลูกคน” ก่อน “ปลูกป่า” เพื่อสร้างความเข้าใจสำนึกสิทธิในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สู่การ เป็นพลเมืองที่มี คุณลักษณะมุ่งอนาคต(Future Orientation) สามารถออกแบบการใช้ ชีวิตประจำวันจากแบบเดิมสู่การใช้ชีวิตที่ถนอมรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อมที่จะนำความรู้ไปสู่การ เปลี่ยนแปลง และ Meaghan Guckian (2017) กล่าวถึงความเป็นพลเมืองสีเขียว (Green Citizenship) ว่า เป็นรูปแบบของพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ผู้คนกระทำให้การใช้ชีวิตประจำวัน และครอบคลุมทั้งพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ลักษณะของความเป็นพลเมืองสีเขียว (Green Citizenship) เป็นมากกว่าความรู้ ทักษะที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ใส่ใจ สิ่งแวดล้อม แต่พลเมืองสีเขียวมีแรงจูงใจด้านจิตใจที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ จึงเห็นได้ว่าการสร้างพลเมืองสิ่งแวดล้อมจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจและการมีเจตคติที่ดีให้กับนักเรียน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

โรงเรียนอุดมครุณี จังหวัดสุโขทัย เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียน สตรีประจำจังหวัดสุโขทัย จัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอน ปลาย มีการจัดการศึกษาบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การกำจัดขยะมูลฝอย โครงการสวน พฤษภาศาสตร์โรงเรียน และมีโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลายโครงการ แต่ยังมีได้มี การสำรวจการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณา ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม และ แนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัด

เรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุดมตรุณี จึงจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม และพัฒนานาแนวทางจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อสร้างนักเรียนที่มีความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมที่ดีสู่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในโรงเรียนอุดมตรุณี จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียนอุดมตรุณี จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียนอุดมตรุณี จังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาแนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุดมตรุณี มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนอุดมตรุณี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากนักเรียนที่เคยเรียนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนลงชื่อสมัครใจตอบแบบสอบถาม จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำเครื่องมือดังกล่าวมาดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการและงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ รวบรวม เพื่อกำหนดโครงสร้างเครื่องมือและสร้างแบบสอบถาม การจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

ตอนที่ 2 การศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

ตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบในด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบคำถามและด้านการวัดผลประเมิน ตรวจสอบคุณภาพและถูกต้องเหมาะสม จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องไป

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไข เพื่อเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยให้ค่าคำถามที่มีค่า IOC จะมีค่าตั้งแต่ 0.6 – 1.0 ใช้ได้

5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขจนสมบูรณ์แล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จากแบบสอบถาม จำนวน 50 ฉบับ ได้รับกลับคืน 50 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถาม มาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปวิเคราะห์ผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา โดยการแปลผลข้อมูลค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ตามช่วงค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2532) มี 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนจำนวน 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ทุกคนมีเคยได้รับการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม และการศึกษาการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ในภาพรวม และรายด้าน โดยแสดงข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลการศึกษาในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 การรับรู้สภาพการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ด้านนโยบายและโครงสร้างบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

นโยบายและโครงสร้างบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม	2.70	0.65	ปานกลาง
ครูให้นักเรียนรับรู้และเข้าใจนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม	3.24	0.62	ปานกลาง
ครูให้นักเรียนจัดกิจกรรม / โครงการที่สนับสนุนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม	3.58	0.67	มาก
ภาพรวม	3.17	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการรับรู้สภาพการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม ด้านนโยบายและโครงสร้างบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.17$) โดยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูให้นักเรียนจัดกิจกรรม / โครงการที่สนับสนุนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.58$) รองลงมา คือ ครูให้นักเรียนรับรู้และเข้าใจนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.24$) และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 2.70$)

ตารางที่ 2 การรับรู้สภาพการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ด้านกระบวนการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	2.62	0.57	ปานกลาง
ครูให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาผ่านหลักสูตร/แผนการจัดการเรียนรู้ (ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง)	3.58	0.61	มาก
ครูให้นักเรียนได้ศึกษาวัดอุปสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษาครบ ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ ความตระหนัก ความรู้ ทักษะ เจตคติ และการมีส่วนร่วม)	2.62	0.53	ปานกลาง
ครูให้นักเรียนมีการนำข้อมูลจากการสืบค้นมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงประเด็นปัญหา/สถานการณ์ท้องถิ่น กำหนดทางเลือกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนลงมือปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบ	2.76	0.56	ปานกลาง
ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน	3.98	0.71	มาก
ครูมีการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน	4.20	0.64	มาก
มีแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน	3.88	0.69	มาก
ภาพรวม	3.38	0.62	ปานกลาง

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการรับรู้สภาพการเรียนรู้ บุรณาการสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการเรียนรู้ บุรณาการสิ่งแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) โดยรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูมีการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมา คือ ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน ($\bar{x} = 3.98$) มีแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างครู บุคลากร นักเรียนและชุมชน ($\bar{x} = 3.88$) ครูให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาผ่าน หลักสูตร/แผนการจัดการเรียนรู้ (ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง) ($\bar{x} = 3.58$) และครูให้นักเรียนมีการนำข้อมูลจากการสืบค้น มาวิเคราะห์ เชื่อมโยงประเด็นปัญหา/สถานการณ์ท้องถิ่น กำหนดทางเลือกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนลงมือปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบ ($\bar{x} = 2.76$) ส่วนรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 2 ข้อ คือ ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และครูให้นักเรียนได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษาครบ ทั้ง 5 ข้อ (ได้แก่ ความตระหนัก ความรู้ ทักษะ เจตคติ และการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 2.62$))

2. ผลการศึกษาการศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในภาพรวมและรายด้าน โดยแสดงข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลการศึกษาในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรู้ (Knowledge)			
นักเรียนสามารถสร้างแผนผังทรัพยากรในโรงเรียน ชุมชน สังคม	2.70	0.68	ปานกลาง
ภาพรวมด้านความรู้ (Knowledge)	2.70	0.68	ปานกลาง
ด้านความตระหนัก (Awareness)			
นักเรียนดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์หรือติดตาม ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและ สังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.86	0.61	มาก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อด้าน สิ่งแวดล้อม	3.84	0.65	มาก
ภาพรวมด้านความตระหนัก Awareness)	3.85	0.63	มาก
ด้านทักษะ (Skills)			
นักเรียนสังเกตพบปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ชุมชน	3.92	0.70	มาก
นักเรียนสามารถระบุปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้	3.44	0.73	มาก
นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาขยะในโรงเรียน ชุมชน สังคม และเสนอแนวทางการแก้ปัญหา	2.88	0.52	ปานกลาง
นักเรียนวางแผนการทำงานในการแก้ปัญหาขยะใน โรงเรียน ชุมชน สังคม	2.74	0.60	ปานกลาง
นักเรียนลงมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเผชิญ ให้สำเร็จ	2.88	0.73	ปานกลาง
นักเรียนบอกวิธีการป้องกันการเกิดปัญหาขยะใน โรงเรียน ชุมชน สังคม	4.14	0.57	มาก
ภาพรวมด้านทักษะ (Skills)	3.34	0.64	ปานกลาง
ด้านเจตคติ (Attitudes)			
นักเรียนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ท้องถิ่น	4.00	0.49	มาก
นักเรียนเก็บขยะไปทิ้งทุกครั้งที่พบเห็นขยะและ รักษาความสะอาดภายในโรงเรียนและชุมชน	3.28	0.67	ปานกลาง
นักเรียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม	4.16	0.58	มาก
นักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและตัดสินใจบน พื้นฐานเหตุและผล	4.10	0.54	มาก
นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วม/สนับสนุนการแก้ปัญหา ความไม่ยุติธรรมในสังคม	3.54	0.65	มาก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมโดย เต็มใจ	3.66	0.72	มาก
ภาพรวมด้านเจตคติ (Attitudes)	3.79	0.61	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)			
นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคมเมื่อมีโอกาส	4.04	0.64	มาก
นักเรียนปิดไฟและพัดลมทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน เพื่อประหยัดพลังงาน	3.22	0.51	ปานกลาง
นักเรียนลดปริมาณการซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็นและนำ สิ่งของที่เคยใช้กลับมาใช้ซ้ำ	3.28	0.57	ปานกลาง
นักเรียนบริโภคสินค้าที่มีเครื่องหมายกำกับการ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.22	0.51	ปานกลาง
นักเรียนเป็นผู้นำหรือเป็นต้นแบบในการจัดการ และดูแลรักษา ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม	3.10	0.58	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	3.37	0.56	ปานกลาง
ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน	3.41	0.62	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.41$, S.D.= 0.62) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความตระหนัก (Awareness) ($\bar{x} = 3.85$, S.D.= 0.63) รองลงมา คือ ด้านเจตคติ (Attitudes) ($\bar{x} = 3.79$, S.D.= 0.61) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ($\bar{x} = 3.37$, S.D.= 0.56) ด้านทักษะ (Skills) ($\bar{x} = 3.34$, S.D.= 0.64) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ($\bar{x} = 2.70$, S.D.= 0.68) โดยมีรายละเอียด คือ

ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในด้านความรู้ (Knowledge) นักเรียนสามารถสร้างแผนผังทรัพยากรในโรงเรียน ชุมชน สังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.70$)

ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในด้านความตระหนัก (Awareness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) โดยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก คือ นักเรียนดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์หรือติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.86$) และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย คือ นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.84$)

ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในด้านทักษะ (Skills) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$) โดยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนบอกวิธีการป้องกันการเกิดปัญหาขยะในโรงเรียน ชุมชน สังคม ($\bar{x} = 4.14$) รองลงมา คือ นักเรียนสังเกตพบปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ชุมชน สังคม ($\bar{x} = 3.92$) ถัดมา คือ นักเรียนสามารถระบุปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้ ($\bar{x} = 3.44$) มี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาขยะในโรงเรียน ชุมชน สังคมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและนักเรียนลงมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเผชิญให้สำเร็จ ($\bar{x} = 2.88$) รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนวางแผนการทำงานในการแก้ปัญหาขยะในโรงเรียน ชุมชน สังคม ($\bar{x} = 2.74$)

ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในด้านเจตคติ (Attitudes) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) โดยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ($\bar{x} = 4.16$) รองลงมา คือ นักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและตัดสินใจบนพื้นฐานเหตุและผล ($\bar{x} = 4.10$) ถัดมา คือ นักเรียนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมา คือ นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมโดยเต็มใจ ($\bar{x} = 3.66$) และ นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วม/สนับสนุนการแก้ปัญหาความไม่ยุติธรรมในสังคม ($\bar{x} = 3.54$) ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนเก็บขยะไปทิ้งทุกครั้งที่พบเห็นขยะและรักษาความสะอาดภายในโรงเรียน และชุมชน ($\bar{x} = 3.28$)

ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในด้านการมีส่วนร่วม (Participation) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$) โดยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคมเมื่อมีโอกาส ($\bar{x} = 4.04$) รองลงมา คือ นักเรียนลดปริมาณการซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็นและนำสิ่งของที่เคยใช้กลับมาใช้ซ้ำ ($\bar{x} = 3.28$) มี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ นักเรียนปิดไฟและพัดลมทุกครั้งหลังเลิกใช้งานเพื่อประหยัดพลังงานและนักเรียนบริโภคสินค้าที่มีเครื่องหมายกำกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.28$) และรายข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนเป็นผู้นำหรือเป็นต้นแบบในการจัดการและดูแลรักษา ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.10$)

3. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยแสดงผลเป็นความถี่(f) สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 50 คน เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยรายชื่อที่มีผู้เสนอความคิดเห็นมากที่สุดมี 3 ข้อ คือ การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกต ตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้ การสร้างทักษะการสืบค้น รวบรวมความรู้และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการสร้างเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะ และจริยธรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($f=7$) รองลงมา คือ การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น ($f=6$) ถัดมามี 3 ข้อที่ความถี่(f) เท่ากัน คือ การบูรณาการความรู้ของเนื้อหาสาระที่มีความซ้ำซ้อน บูรณาการแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และครู นักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ($f=5$) และ 2 รายชื่อที่มีผู้เสนอความเห็นน้อยสุด คือ การสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ($f=4$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุดมตรุณี มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ในโรงเรียนอุดมตรุณี จังหวัดสุโขทัย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้านนโยบายและด้านกระบวนการเรียนรู้บูรณาการ รวมทั้งการจัดการแหล่งการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนค่อนข้างน้อย จึงทำให้ขาดการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แม้ว่าโรงเรียนจะมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและครูมีการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนก็ตาม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดสภาพการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมควรเป็นจัดการที่ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการเรียนรู้และสร้างแหล่งการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล(Eco School) หรือโรงเรียนสิ่งแวดล้อม

ศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มีการจัดการโรงเรียนทั้งระบบ (Whole – school Approach) ที่โรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย โครงสร้างบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนทุกฝ่าย ดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน มีการพัฒนาครูและส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ศึกษาที่หลากหลายเชื่อมโยงกับประเด็นสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการจัดการ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2559 หน้า 14–15)

2. ผลการศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียนอุดมตรูณี จังหวัดสุโขทัย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยแสดงผล ดังนี้

รายการ	($\bar{x}$)	(S.D.)	แปลผล
ด้านความตระหนัก (Awareness)	3.85	0.63	มาก
ด้านเจตคติ (Attitudes)	3.79	0.61	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	3.37	0.56	ปานกลาง
ด้านทักษะ (Skills)	3.34	0.64	ปานกลาง
ด้านความรู้ (Knowledge)	2.70	0.68	ปานกลาง
รวม	3.41	0.62	มาก

ผลการวิเคราะห์ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความตระหนัก (Awareness)และด้านเจตคติ (Attitudes) เนื่องจากนักเรียนมีความตระหนัก ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการติดตามข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งนักเรียนมีเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ท้องถิ่น สามารถแสดง ความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและตัดสินใจบนพื้นฐานเหตุและผล สนับสนุนการแก้ปัญหาความไม่ยุติธรรมในสังคม ทั้งยังปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเต็มใจ และเก็บขยะไปทิ้งและรักษาความสะอาดภายในโรงเรียนเป็นบางครั้ง

ผลการวิเคราะห์ทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านการมีส่วนร่วม (Participation) เนื่องจาก นักเรียนสามารถสร้างแผนที่เดินดินในการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพืชพรรณในโรงเรียน สอดคล้องกับโครงการสวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน แต่ยังขาดการสำรวจทรัพยากรภายใน ชุมชนและรู้จักและเข้าใจชุมชนอย่างถ่องแท้ แต่นักเรียนมีทักษะการสังเกต ระบุปัญหาและ บอกวิธีการป้องกันการเกิดปัญหาขยะในโรงเรียน ชุมชน สังคมได้ระดับมาก แต่การวิเคราะห์

วางแผนและการลงมือปฏิบัติยังอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้นักเรียนยังเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคมทุกครั้งเมื่อมีโอกาส นอกจากนี้นักเรียนยังมีกิจกรรม 5 ส. ที่ดูแลเรื่องการปิดไฟและพัดลมทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน ก็ยังพบว่าบางห้องยังเปิดไฟ พัดลมทิ้งไว้ และพบปริมาณการซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็น ขาดการนำสิ่งของที่เคยใช้กลับมาใช้ซ้ำ และบริโภคสินค้าที่มีเครื่องหมายกำกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมน้อยโดยสังเกตจากประเภทของขยะที่พบในถังขยะ จึงทำให้นักเรียนขาดความเป็นผู้นำในการจัดการและดูแลรักษา ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งเห็นได้ว่าทั้ง 5 ด้านนั้นสอดคล้องกับปฏิญญาสากลเบลเกรด (Belgrade Charter) ของ UNESCO (1976, อ้างอิงใน พิษญา ปิยจันทร์, 2560 หน้า 39) พบว่า วัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้แก่ ความตระหนัก (Awareness) ความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitudes) ทักษะ (Skills) ความสามารถในการประเมินผล (Evaluation Ability) และ การมีส่วนร่วม (Participation) จะช่วยพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพในการป้องกันและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งยังสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อม (2559 หน้า 17) 11 ประการ ได้แก่ 1) รู้จักและเข้าใจชุมชนอย่างถ่องแท้ 2) ติดตามข่าวสารสภาพและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 3) สามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้ม สถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ 4) รู้แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและบริบทท้องถิ่นได้ 5) มีจิตสำนึกรักประเทศชาติบ้านเกิด 6) กล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมบนพื้นฐานหลักการประชาธิปไตย 7) ไม่เพิกเฉย ต่อความอยู่ดีศรีธรรมในสังคม 8) มีวินัยและเคารพกติกาของสังคม 9) มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเมื่อมีโอกาส 10) มีพฤติกรรมและใช้ชีวิตประจำวันอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 11) มีความเป็นผู้นำในงานหรือกิจกรรมการดูแลรักษา ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโรงเรียนอุดมดรุณี จังหวัดสุโขทัย โดยแสดงเป็นความถี่ (f) ดังนี้

แนวทางการจัดการเรียนรู้	ความถี่ (f)
การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกต ตั้ง	7
ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อ	
เชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้	
การสร้างทักษะการสืบค้น รวบรวมความรู้และแก้ปัญหา	7
สิ่งแวดล้อม	

แนวทางจัดการเรียนรู้	ความถี่ (f)
การสร้างเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะและจริยธรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	7
การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น	6
การบูรณาการความรู้ของเนื้อหาสาระที่มีความซ้ำซ้อน	5
บูรณาการแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน	5
ครู นักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน	5
การสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้น	4
ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์	4
รวม	50

จากตาราง พบว่า นักเรียนเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม โดยรายชื่อที่มีผู้เสนอความคิดเห็นมากที่สุดมี 3 ข้อ คือ การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกต ตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้ การสร้างทักษะการสืบค้น รวบรวมความรู้และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการสร้างเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะและจริยธรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($f=7$) รองลงมา คือการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น ($f=6$) ถัดมามี 3 ข้อที่ความถี่ (f) เท่ากัน คือ การบูรณาการความรู้ของเนื้อหาสาระที่มีความซ้ำซ้อน บูรณาการแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน และครู นักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ($f=5$) และ 2 รายชื่อที่มีผู้เสนอความเห็นน้อยสุด คือ การสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ($f=4$) สอดคล้องกับสุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์ (2556, หน้า 221-222) กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีนโยบาย หลักสูตรสถานศึกษา

และการจัดการด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับบริบท ท้องถิ่น มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อม ท้องถิ่นเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับประเด็นสิ่งแวดล้อม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกคนทั้งโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทั้งจากผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน และสอดคล้องกับเกษม จันทรแก้ว (2536 หน้า 88-89 อ้างอิงถึงใน ฐากร สิทธิโชค 2559 หน้า 180) และวินัย วีระวัฒนานนท์ (2546 หน้า 23-25,80-81) ว่าสถาบันการศึกษาควรสอดแทรกเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในหลักสูตรที่มีอยู่และที่เป็นหลักสูตรใหม่ โดยจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในหลักสูตรตามความต้องการของบุคคลและท้องถิ่น โดยผู้สอนจะต้องเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมศึกษา แล้วนำมาสอนแบบบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาและกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสม และสร้างความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่นักเรียน อันจะสร้างเจตคติ พฤติกรรม และค่านิยมในการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของตนเองและส่วนรวม และแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมนี้ยังสอดคล้องกับ Meaghan Guckian (2017) ที่กล่าวถึงแนวคิดพลเมืองสีเขียวการดูแลสิ่งแวดล้อม การสร้างความรู้ ทักษะที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ใส่ใจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมกับการช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การสร้างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหา สร้างเจตคติที่ดี ส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม จะเป็นการช่วยลดปัญหาและป้องกันที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำแนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนไปสู่แนวทางปฏิบัติจริง
2. ควรนำแนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้บูรณาการในทุกกลุ่มสาระ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม จากผู้เชี่ยวชาญหรือครูผู้ที่มีประสบการณ์สอนบูรณาการสิ่งแวดล้อม
3. ควรมีการศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2559). **คู่มือแนวทางดำเนินงานโรงเรียน Eco-school** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.deqp.go.th/media/36332/eco-schoolthai-guide.pdf> (25 ตุลาคม 2561)
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). การถ่ายทอดองค์ความรู้ศาสตร์พระราชาของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองวิถีเขียวของผู้เรียนในพื้นที่โครงการหลวงภาคเหนือของ ไทย. **Veridian E-Journal**, Silpakorn University, 11(1), 1503–1521.
- ฐากร ลิทธิโชค. (2559). การจัดกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษา: **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 11 ฉบับพิเศษ, 177–197.
- นฤมล อภินิเวศ และคณะ. (2555). **แนวทางสร้างสรรค์ โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Eco-School)**. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2532). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐาน ของการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- พิชญา ปิยะจันทร์. (2560). สิ่งแวดล้อมศึกษา: กระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำอย่างเท่าเทียม. **วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา**, 21(3), 38–42.
- วินัย วีระวัฒนานนท์. (2546). **สิ่งแวดล้อมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์. (2556). **แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.** บริษัทฯ ศึกษาศาสตร์.

เสรี วรพงษ์. (2557). **สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.** วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ. 1(1), 161–176.

Meaghan Guckian. (2017). **Beyond Green Consumerism: Uncovering the Motivations of Green Citizenship.** [online]. Available from: <https://quod.lib.umich.edu/m/mjs/12333712.0005.105?view=text;rgn=main> [26 August 2019]

การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการสอน
โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

Development of Higher-Order Thinking Skills through the Flipped
Classroom Teaching in Philosophy of Education Course

ปณตนนท์ เทียรประภากุล^{1*}

Panotnon Teanprapakun^{1*}

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
จังหวัดลำปาง 52100

¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Lampang Rajabhat
University, Lampang Province 52100

*Corresponding author e-mail: nuch_panotnon@hotmail.com

Received: September 11, 2019; Revised: March 10, 2020; Accepted: September 15, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ใช้รูปแบบการวิจัยเบื้องต้น โดยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้งก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ลงทะเบียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 2/2561 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและจิตวิทยาฯ จำนวน 1 กลุ่ม รวม 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t - test Dependent Sample ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชา

ปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักศึกษาที่ผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านมีทักษะการคิดขั้นสูงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะการคิดขั้นสูง ห้องเรียนกลับด้าน

Abstract

This research aimed to study the effect of flipped classroom on development of higher-order thinking skills through the Flipped Classroom teaching in Philosophy of Education Course. Use basic research patterns by conducting experiments based on a single group research plan, measuring two times before and after the experiment. Target groups include 1st year students, Bachelor of Education Program Lampang Rajabhat University registered in Philosophy of Education Course In semester 2/2561, 1 group of English and Psychology courses, a total of 15 students were acquired by means of a specific selection The tools used in the research consisted of tools used in learning management, and the tools used for collecting data are Advanced Thinking Skills Test Data were analyzed using basic statistics such as frequency, percentage (%), mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and t-test Dependent Sample. The results of the study showed that the higher-order thinking skills of students in the academic philosophy courses were significantly different at the level of .01. Shows that students who have taught by using the inverted classroom have higher thinking skills than before studying with statistical significance at the level of .01.

Keywords: Higher-Order Thinking Skills, Flipped Classroom

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคการศึกษา 4.0 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ในปัจจุบันระบบการศึกษาในประเทศไทยจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learner) การคิดเป็น การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและสารสนเทศที่ต้องควบคู่ไปกับทักษะอาชีพและทักษะชีวิต ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคการศึกษา 4.0 อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของ

ประเทศไทยยังคงเผชิญกับวิกฤตปัญหา 2 ประการที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยที่จำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่อย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นยังคงอยู่ในเกณฑ์ต่ำอย่างผิดปกติ (The Global Competitiveness Report 2013–2014, p.35)

รายวิชาปรัชญาการศึกษาเป็นรายวิชาพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ซึ่งอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาชีพครู มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงาน คณะกรรมการอุดมศึกษา โดยที่นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตทุกคนทุกสาขาวิชาจะต้องลงทะเบียนเรียนรายวิชาดังกล่าว ในชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2 ของทุกปี เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งต้องอาศัยทักษะหลายด้านประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของทักษะการคิดขั้นสูงที่ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันตลอดจนการประกอบวิชาชีพครูของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต ในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความสามารถในการคิดให้ประสบความสำเร็จได้ (ทิตนา แหมมณี และคณะ, 2549) แต่จากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปรัชญาการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ยังมีจุดอ่อนเนื่องจากการบรรยายในรายวิชามากกว่าการกระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ จึงทำให้ไม่ได้เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน เนื่องจากรายวิชาปรัชญาการศึกษานั้นมีเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพียง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ไม่สามารถจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ภายในเวลาที่จำกัด ทั้งนี้เพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจึงได้ศึกษาวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มุ่งให้เกิดการฝึกทักษะการคิดขั้นสูง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 6–7) ได้นิยามเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงว่า เป็นทักษะการคิดซึ่งต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้นตอน ทักษะการคิดขั้นสูงจะพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ สำหรับรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้รายวิชาปรัชญาการศึกษา คือ การสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom Instruction) เป็นกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนวิธีการสอนของครู จากบรรยายหน้าชั้น หรือเป็น ครูผู้สอน ไปเป็นครูฝึก ฝึกการทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมอื่นในชั้นเรียนให้แก่นักศึกษาเป็นรายคน โดยใช้เทคโนโลยี การเรียนที่นักศึกษาสมัยใหม่ชอบ คือ ไอซีที (ICT) ซึ่งช่วยให้นักศึกษาที่มีงานยุ่ง กิจกรรมมาก มีบทสอนด้วยวิธีที่ทันสมัยอยู่บนอินเทอร์เน็ต

ช่วยให้นักศึกษาเหล่านี้เรียนไว้วงหน้า หรือ เรียนตามชั้นเรียนได้ง่ายขึ้น รวมทั้งเป็นการฝึกให้นักศึกษารู้จักจัดการเวลาของตนเอง (ปรกรณ์ สุปินานนท์, 2558) ผู้สอนสร้างห้องเรียนกลับด้านจะเริ่มจากการทำงานในหน้าที่ของผู้สอน อย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งในหนังสือ Flip Your Classroom : Reach Every Student in Every Class Every Day กล่าวไว้ว่า ห้องเรียนกลับด้านเกิดขึ้นจากจิตวิญญาณของความเป็นครูทำให้ผู้เรียนที่ขาดเรียนสามารถเรียนรู้ได้ ผู้เรียนที่เรียนช้าก็สามารถเข้าไปเรียนทบทวนได้อีก ไม่ต้องพึ่งพาการจดผิด ๆ ถูก ๆ หล่น ๆ อีกต่อไป แบ่งเบาภาระผู้สอนไม่ต้องสอนซ้ำแก่ผู้เรียนที่ขาดเรียนไปทำกิจกรรม ซึ่งคุณค่าของวิดีโอบทเรียนที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตไม่ได้มีเพียงแค่นั้น แต่นำไปสู่การกลับด้านทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้เวลาที่โรงเรียนในการเรียนเนื้อหาวิชา แต่ใช้เวลาให้เกิดคุณค่าต่อตนเองมากกว่านั้น โดยใช้เวลาสำหรับฝึกฝนการแปลงเนื้อความรู้ไปเป็นสาระหรือความเข้าใจที่เชื่อมโยงกับโลกหรือกับชีวิตจริง ซึ่งช่วงเวลาฝึกหัดนี้ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอน ไม่ใช่แต่ผู้เรียนเท่านั้นที่เรียนรู้แบบกลับด้าน ผู้สอนก็สอนกลับด้านด้วย โดยความเป็นจริงแล้วผู้สอนเป็นตัวการของห้องเรียนกลับด้าน และผู้สอนก็ต้องทำงานแบบกลับด้านด้วย คือ แทนที่จะสอนวิชาหน้าชั้นเรียนแต่กลับเป็นสอนหน้ากล้องวิดีโอทัศน์ และใช้เวลาเรียนที่โรงเรียนทำหน้าที่ช่วยแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ใช้วิชานั้น ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจของตนเองขึ้นมาในสมองก่อนจึงจะประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมหรือโจทย์แบบฝึกหัด ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการฝึกฝนการเรียนรู้ที่แท้จริง (วิจารณ์ พานิช, 2557) หากผู้เรียนได้ศึกษาความรู่มาก่อนจะทำให้ง่ายต่อการเรียนในห้องเรียน สามารถต่อยอดความรู้และถามข้อสงสัยได้ทันที และได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมที่หลากหลายในชั้นเรียน ผู้เรียนได้รับรู้ถึงการให้ ความสำคัญที่ผู้สอนมีให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ และมีความสุข รู้สึกสนุกสนานในการเรียน โดยผู้วิจัยใช้สื่อเทคโนโลยีหรือสื่อออนไลน์ผ่านทาง Line Group ในการเป็น Resource center เนื่องจากเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้มีหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาศึกษาโดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

ขอบเขต

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาดังนี้ทำการศึกษาเฉพาะในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ใช้เวลาสอนจำนวน 15 สัปดาห์ (30 ชั่วโมง)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ลงทะเบียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 2/2561 ทุกสาขาวิชา จำนวน 892 คน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ลงทะเบียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 2/2561 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและจิตวิทยาฯ จำนวน 1 กลุ่ม รวม 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มดังกล่าวนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

ระยะเวลาที่ศึกษา

1 ภาคการศึกษา ได้แก่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561

สถานที่ทำวิจัยหรือเก็บข้อมูล

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking Skills) หมายถึง ทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะที่ได้จากความสามารถในการคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ของข้อมูลจากการได้ฟังหรืออ่านจากสื่อที่ผู้สอนจัดหาให้แล้วนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง สามารถหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โดยพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อ

หรือสรุปและนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประเด็นสำคัญและ ครอบคลุม สามารถเสนอความคิดของตนและอภิปรายร่วมกัน และสามารถตั้งคำถามที่เป็นเหตุเป็นผล รวมไปถึงทักษะการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะในการอธิบายเหตุผล หรือหาคำตอบโดยใช้ทักษะการคำนวณ การเชื่อมโยงเหตุผล และการมองภาพมิติสัมพันธ์

การสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom Instruction)

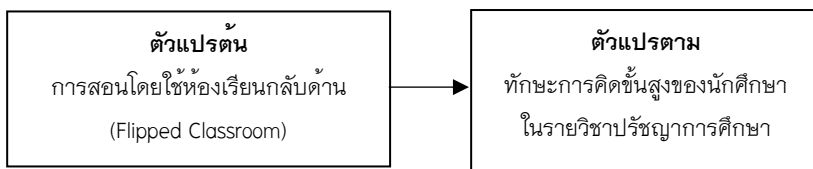
หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทาง Line Group สำหรับผู้เรียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษา เพื่อให้สามารถจัดวางเนื้อหาไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาล่วงหน้า ในขณะที่เวลาในห้องเรียนจะใช้สำหรับฝึกฝนเนื้อหาความรู้ไปเป็นสาระหรือความเข้าใจที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อยอดจากเนื้อหาเบื้องต้น และถามตอบจากสิ่งที่ได้เรียนผ่านสื่อมาแล้ว โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและให้คำแนะนำหรือให้ความช่วยเหลือ

รายวิชาปรัชญาการศึกษา (Philosophy of Education: 1011109) หมายถึง รายวิชาบังคับ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาชีพครู ซึ่งใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีกระบวนการเรียนการสอนเนื้อหาตาม Study Guide ผ่านการใช้รูปแบบการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน (The Flipped Classroom Instruction)

กรอบแนวคิด

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน

ในรายวิชาปรัชญาการศึกษา สรุปกรอบการวิจัยได้ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง คือ ก่อนและหลังการสอน โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา (The One-Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งมีรูปแบบการวิจัย ดังนี้ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นัตรภรณ์, 2555: 57-60)

O1	X	O2
----	---	----

สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย

O1 แทน การวัดทักษะการคิดขั้นสูงก่อนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านใน
รายวิชาปรัชญาการศึกษา

X แทน การสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

O2 แทน การวัดทักษะการคิดขั้นสูงหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านใน
รายวิชาปรัชญาการศึกษา

วิธีการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ และแนวการ
สอนในลักษณะห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง
ซึ่งเป็นแบบวัดทักษะการคิดของอุไร จักษ์ตรึงมล (2556) ที่สร้างขึ้นตามแนวทางของ
แคมบริดจ์ ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 38 ข้อ เวลา 60 นาที แบ่งเป็น การคิดแก้ปัญหา
จำนวน 21 ข้อ และการคิดวิเคราะห์ จำนวน 17 ข้อ

2. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะ การคิดขั้น
สูงของนักศึกษาก่อนและหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา
ซึ่งผู้วิจัยนำแบบแบบวัดทักษะการคิดของอุไร จักษ์ตรึงมล (2556) ที่ได้สร้างขึ้นตามแนวทาง
ของแคมบริดจ์ ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 38 ข้อ แบ่งเป็น การคิดแก้ปัญหา จำนวน
21 ข้อ และการคิดวิเคราะห์ จำนวน 17 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.74 สอนค่า
อำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.21 – 0.45 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะการคิดทั้งฉบับมี
ค่า 0.68 มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3. วิธีดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ตามองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านของ วสันต์ ศรีหิรัญ (2560: 23) ทั้ง 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experiential Engagement) โดยอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้แนะวิธีการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาเพื่อเรียนรู้เนื้อหา โดยวิธีการที่หลากหลายทั้งการใช้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเอง เช่น เกมสถานการณ์จำลอง สื่อปฏิสัมพันธ์ หรือกิจกรรมกลุ่ม 2) การสืบค้นเพื่อให้เกิดนิทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) โดยอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะให้นักศึกษา จากสื่อหรือกิจกรรมหลายประเภท เช่น สื่อประเภทคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา การใช้สื่อ Websites หรือสื่อออนไลน์ (Chats) 3) การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) โดยนักศึกษาเป็นผู้บูรณาการสร้างทักษะองค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างกระดานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ (Note) การใช้แบบทดสอบ (Tests) การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระดานสำหรับอภิปรายแบบออนไลน์ (Social Networking & Discussion Boards) และ 4) การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration & Application) เป็นการสร้างองค์ความรู้โดยนักศึกษาเองในเชิง สร้างสรรค์ โดยการจัดทำเป็นโครงงาน (Project) และผ่านกระบวนการนำเสนอผลงาน (Presentations) ที่เกิดจากการรังสรรค์งานเหล่านั้น

3.2 ผู้สอนกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทาง Line Group สำหรับผู้เรียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษา เพื่อให้สามารถจัดวางเนื้อหาไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาล่วงหน้า โดยในแต่ละบทผู้สอนค้นหารณณศึกษาคลิปปิดีโอจากจากอินเทอร์เน็ตที่สอดคล้องมาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาและดูคลิปปิดีโอมาก่อนเข้าชั้นเรียน ผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มนำเสนอานจะต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาในกรณีศึกษาหรือคลิปปิดีโออย่างน้อย 1 วันล่วงหน้า เพื่อให้กลุ่มที่จะนำเสนอมีเวลาในการเตรียมตอบคำถามภายหลังการนำเสนอแล้ว โดยให้พิมพ์คำถามไว้ที่ไฟล์ Docs ที่ผู้สอนสร้างขึ้นไว้ใน Line Group และแชร์กับผู้เรียนทุกคน โดยมีเงื่อนไขว่าคำถามที่ซ้ำจะไม่ให้คะแนนการตั้งคำถาม ส่วนกลุ่มทำงานที่รับผิดชอบในการนำเสนอานนั้น ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด มีการมอบหมายงานที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้กับผู้เรียนได้แก่ การมอบหมายให้คิดและทำชิ้นงาน (Task) ตามแนวคิดที่ได้เรียนในบางบทและการให้ทำงานส่วนบุคคล (Travail Personnel Guide) เพื่อให้ผู้เรียนฝึกวางแผนการทำงาน ทำความเข้าใจ

รวมทั้งประเมินความก้าวหน้าในงานของตนเองจนเสร็จสมบูรณ์ แล้วเตรียมการนำเสนอและตอบคำถามของผู้ฟัง โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา

3.3 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านให้กับกลุ่มเป้าหมาย

3.2 ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูงก่อนการสอน (Pre-test) โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 38 ข้อ เวลา 60 นาที

3.3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน ตามองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านของวสันต์ ศรีหิรัญ (2560: 23) ทั้ง 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ 2) การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด 3) การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย และ 4) การสาธิตและประยุกต์ใช้

3.4 หลังจากสิ้นสุดการทดลองแล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกับเครื่องมือที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

3.5 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษามาวិเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากนักศึกษากลุ่มเป้าหมายมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t – test Dependent Sample

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในชั้นเรียน เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ลงทะเบียนในรายวิชาปรัชญาการศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2/2561 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและจิตวิทยาฯ จำนวน 1 กลุ่ม รวม 15 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามดังกล่าวไปรวมทั้งสิ้น จำนวน 15 ฉบับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น

เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีอายุ 19 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.66 โดยนับถือศาสนาพุทธมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.33 ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลำปางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาเป็นจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 20.00 จังหวัดน่าน คิดเป็นร้อยละ 13.32 จังหวัดลำพูนและจังหวัดแม่ฮ่องสอน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษาผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน โดยข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ และทดสอบค่าทีชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent Group) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษา

ทดสอบ	คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	t-test	p-value
	เต็ม					
ก่อนเรียน	38	15	11.42	0.01	10.51**	.00
หลังเรียน	38	15	22.16	0.12		

**p < .01

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษามีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูงก่อนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เท่ากับ 11.42 คะแนน จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.01 และคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูงหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เท่ากับ 22.16 คะแนน จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 เมื่อทดสอบความแตกต่างทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักศึกษาที่ผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านมีทักษะการคิดขั้นสูงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายและสรุปผล

อภิปรายและสรุปผลการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านในรายวิชาปรัชญาการศึกษา พบว่า นักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษามีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูงก่อนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เท่ากับ 11.42 คะแนน จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.01 และคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูงหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เท่ากับ 22.16 คะแนน จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 เมื่อทดสอบความแตกต่างทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักศึกษาที่ผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านมีทักษะการคิดขั้นสูงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลดังประเด็นสำคัญ ดังนี้

ผลของการใช้ห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษา ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษามีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูงก่อนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เท่ากับ 11.42 คะแนน จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.01 และคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูงหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน เท่ากับ 22.16 คะแนน จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 เมื่อทดสอบความแตกต่างทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาในรายวิชาปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักศึกษาที่ผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านมีทักษะการคิดขั้นสูงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิด พัฒนาทักษะการลงมือปฏิบัติมีความรับผิดชอบส่งเสริมให้มีวินัยและฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ให้ผู้เรียนสร้างทักษะ องค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนที่บ้านและทำการบ้านหรือทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ก่อนเข้าชั้นเรียน กลไกที่ใช้คือ มอบหมายภาระก่อนเรียนด้วยการอ่านตำรา บทเรียน และการดูวิดีโอที่นำมาจากในเว็บไซต์ หรือยูทูบ ก่อนเข้าชั้นเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาดังกล่าวยังได้ให้แรงจูงใจในการเรียน โดยมอบหมายงานที่แตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวข้อง กับจุดประสงค์เดียวกัน มีกลไกในการประเมินความรู้ของผู้เรียน ด้วยแบบทดสอบก่อนและ

หลังเรียน และยังใช้กิจกรรมที่หลากหลายในเวลาเรียน เช่น การตั้งคำถาม การอภิปราย เป็นต้น ประกอบกับการสร้างกิจกรรมในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง ซึ่งถ้าผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐานจากนอกห้องเรียนแล้วพวกเขาจะต้องใช้เวลาในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง และหากยังไม่เข้าใจเนื้อหาผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้หลายรอบ จนกว่าจะเข้าใจ และสามารถสืบค้น ความรู้จากสื่อหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และยังเป็นเตรียมความพร้อมก่อนเข้าชั้นเรียน ผู้เรียนบางคนได้บอกว่า การเรียนรู้ล่วงหน้าจากที่บ้านทำให้เรียนรู้เร็วขึ้น เข้าใจง่ายขึ้นเมื่อมาพูดคุยในห้องเรียน มีเวลาทำกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น เรียนสนุก ส่งเสริมให้รู้จักที่จะเรียนรู้ค้นคว้าด้วย ตนเอง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้กับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนพร้อมสามารถซักถามในสิ่งที่ตนสงสัย หรือไม่เข้าใจเมื่อเข้ามาในชั้นเรียนได้ทันที และใช้เวลาในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องมานั่งการบรรยายของผู้สอนหน้าชั้นเรียน ผู้สอนจะใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้เรียนก็จะต้องเตรียมคำตอบในการตอบคำถามของเพื่อนในชั้นเรียนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ และเตรียมพร้อมอยู่เสมอ นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีดังกล่าวยังได้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการเรียนรู้โดยเกิดจากตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังเป็นการฝึกทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์และการคิดแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับวสันต์ ศรีศิริบุญ (2560: 23) กล่าวว่า หลักการขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย การสาธิตและประยุกต์ใช้ เน้นการสร้างองค์ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศ เพื่อให้เกิดมโนทัศน์ รวบยอด และในองค์ประกอบที่สองของรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านจะเห็นชัดที่สุดในเรื่องของการส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพราะผู้เรียนจะต้องศึกษาข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศ ผ่านสื่อเทคโนโลยี ICT เพื่อให้เกิด มโนทัศน์รวบยอดของเนื้อหาและทำความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงหรือเนื้อเรื่องต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือ ความประสงค์สิ่งใดที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง อีกทั้งเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถอธิบายการ แก้ปัญหาได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผล และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการแก้ปัญหา ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ McCallum (2015: 42) พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางเป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เป็นที่ยอมรับในเชิงบวกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียน การจัด

การเรียนรู้มีอิทธิพลต่อผู้เรียน โดยมีการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้เรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนจะผลการมีส่วนร่วมทางวิชาการจะถูกนำเสนอผ่านการจัดบันทึก การเลคเชอร์จากการดูวิดีโอ การเรียนในชั้นเรียน และการทำงานร่วมกัน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของอาลาวยี๊ สะอะ (2559: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาและทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องเตรียมความพร้อม โดยอาจารย์ผู้สอนจะต้องชี้แจงกับผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบการเรียนรู้ ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา การจัดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ด้านความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยีทั้งที่บ้านของผู้เรียนและในมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากับผู้เรียนในสาขาวิชาอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ รวมทั้งควรจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ให้มีความพร้อม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติตามที่ผู้สอนกำหนด

2.2 ควรนำการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านไปใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ หรือแนวคิดอื่น ๆ หรือพัฒนาทักษะด้านอื่น เช่น ทักษะความสามารถในการกำกับตนเอง หรือทักษะการคิดอื่น ๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2562 ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อการสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน ในรายวิชาปรัชญาการศึกษา จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณบดี ท่านผู้บริหาร และคณาจารย์ทุกท่าน ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและข้อมูลต่าง ๆ มาโดยตลอด

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากนักศึกษาทุก ๆ คน ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสำคัญยิ่งในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด เป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แหมมณี และคณะ. (2549). **การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างการคิดขั้นสูงของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สำหรับหลักสูตรครุศึกษา**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรกรณ์ สุปินานนท์. (กันยายน – ธันวาคม 2558). การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์สำหรับนักศึกษาในรายวิชา FEM313 การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน. **วารสารราชพฤกษ์**, 13(3), 51–56.
- ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). **การออกแบบการวิจัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- วสันต์ ศรีหิรัญ. (2560). ห้องเรียนกลับด้านกับการคิดวิเคราะห์. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 14(65), 19–28.

- วิจารณ์ พานิช. (2557). **Flip classroom ห้องเรียนกลับด้าน**. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2561 จาก
http://www.schoolguide.in.th/index.php?option=com_school&view=contentdetail&id=35&Itemid=56
- อาลาวียะ สะอะ. (2557). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการคิดวิเคราะห์และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุไร จักษตรีมงคล. (2556). **การพัฒนาแบบวัดทักษะการคิดสำหรับการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- McCallum, S., Schultz, J., Sellke, K. & Spartz, J. (2015). An Examination of the Flipped Classroom Approach on College Student Academic Involvement. **International Journal of Teaching and Learning in Higher Education**, 27(1), 42.
- World Economic Forum. (2014). **The global competitiveness report 2013 – 2014**. Available at <http://www.weforum.org>. (accessed 25 November 2018).

จากการบูรณาการภาษาศาสตร์สู่การเปลี่ยนแปลง

ทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

From an integration of linguistics to an alteration of attitudes towards English Language Learning and Teaching

อภิญญา ห่านตระกูล¹ พิษญี่ลีณี เสถียรธราดล¹ นริศา ไพเจริญ¹
เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต¹ เฉลิมพันธ์ แก้วกันทะ^{1*} และ ดารินทร์ อินทับทิม¹
Apinya Hantrakul¹, Phitsinee Sathientharadol¹, Narisa Paicharoen¹,
Phennepha Klasingto¹, Chaloephan Kaewkanta^{1*} and Darinthorn Inthapthim¹

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ Faculty of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao province 56000

* Corresponding author e-mail: chaloemphan2534@gmail.com

Received: June 29, 2019; Revised: August 21, 2020; Accepted: September 15, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการบูรณาการแนวคิดทางภาษาศาสตร์เข้ากับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประกอบด้วยครูผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวน 1 คน และนักเรียนจำนวน 12 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเต็ดตูเมน อำเภอบาง จังหวัดพะเยา งานวิจัยนี้ได้สำรวจทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนการสอนสิ้นสุด เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยการบูรณาการด้านภาษาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ

¹ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการบูรณาการวิธีการสอนแบบโฟนิกส์เข้ากับการพัฒนางานศัพท์และวากยสัมพันธ์เพื่อสร้างสัมพันธภาพเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในท้องถิ่น ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยพะเยา

ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ และ ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ผลการวิจัยในด้านทัศนคติ พบว่า ในหัวข้อทัศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครูผู้สอนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.48) และนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.22) ส่วนในหัวข้อทัศนคติต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 5$, S.D. = 0) ส่วนนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.20) สำหรับในด้านข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ ครูผู้สอนมองว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและพัฒนาการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนมองว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ทำให้รู้สึกสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษ และช่วยให้ตนมีพัฒนาการดีขึ้นทั้งในด้านการออกเสียง ด้านการรู้จำคำศัพท์ และ ด้านการเขียนในระดับประโยคจนถึงระดับย่อหน้า

คำสำคัญ: ทัศนคติ การสอนแบบบูรณาการ โฟนิิกส์ วงคำศัพท์ วากยสัมพันธ์

Abstract

This research article aims to investigate both teacher's and students' attitudes towards linguistic integration concept associated with English teaching and learning. The purposively sampling included an English teacher and her 12 students of Grade 4 in Betty Dumen Border Patrol Police School in Pong Sub-district, Phayao province. After the implementation of the teaching, the questionnaires consisted 2 parts: attitudes towards the teaching and further comments were distributed to the teacher and the students. Mean and Standard Deviation were used to analyse data. The research results are divided into 2 parts, the attitude of teacher and students towards integrated English language teaching and additional suggestions and comments. With regard to attitude towards the teaching and integrated learning, teacher's level of attitude was highest ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.48) as well as the students' attitude with highest level ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.22). In the part of attitude towards English language teaching and learning, teacher showed their highest level of attitude ($\bar{x} = 5$, S.D. = 0) whereas the students' level of attitude was high ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.20). In the aspect of suggestions and opinions towards integrated learning and teaching, teacher viewed integrated learning and teaching was beneficial to learners, particularly drawing her students' attention and learning

development, whereas the students viewed this method of teaching helped them learn and improve their learning development, both in pronunciation vocabulary recognition and writing at the sentence to paragraph level.

Keywords: Attitude, Integrated instruction, Phonics, Semantic Field, Syntax

บทนำ

การสำรวจทัศนคติของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยพัฒนาการสร้างความรู้เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด เนื่องจากการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการเรียนการสอนใด ๆ ย่อมสะท้อนว่ารูปแบบการเรียนการสอนนั้นเป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่ง หรือหากผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนย่อมส่งผลให้การเรียนหรือความสามารถในการเรียนรู้ดีขึ้น

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า แนวโน้มของประเด็นการศึกษามุ่งไปที่การศึกษาทัศนคติที่มีต่อการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการใช้อินเตอร์เน็ตในการเรียนการสอนเขียนภาษาอังกฤษ (Akhlar, Mydin, & Kusuma, 2017) ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยชื่อดังในประเทศตุรกีที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านสมาร์ทโฟน (Yurdağül & Öz, 2018) ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการนำเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Biasco, 2016) ทัศนคติของผู้เรียนต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศรัสเซีย (Vasbieva & Saenko, 2018) ทัศนคติของผู้เรียน ณ มหาวิทยาลัยในประเทศอิหร่านที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีในการสอนภาษาอังกฤษ (Behroozian & Sadeghghli, 2017) ทัศนคติของครูต่อเทคโนโลยีการศึกษาในการสอนภาษาอังกฤษและความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในโรงเรียนประถมศึกษาใน Governorate of Baghdad (Sulaiman, 2017) หรือทัศนคติของครูและนักศึกษาสาสาภาษาอังกฤษที่มีต่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ณ มหาวิทยาลัย Hebron University (KM Eshreth & Hisham Sij, 2017) เป็นต้น

ส่วนการศึกษาศึกษาทัศนคติในด้านอื่น ๆ มีอย่างหลากหลาย เช่น การศึกษาทัศนคติของผู้เรียนซึ่งเป็นนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์จากมหาวิทยาลัย Islamic Azad University ที่มีต่อการใช้บทกวีในการสอนภาษาเปอร์เซียและภาษาอังกฤษ (Ardeshir & Shirkhani, 2015) ทัศนคติของครู

ภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาที่สอนในหลักสูตร Intensive English Program (IEP) ในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ที่มีต่อการสอนแบบ CONTENT-BASED ในบริบทของนักเรียนไทย ซึ่งเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (Disayapong, 2015) ทศนคติของครูในโรงเรียนประถมศึกษาของเอกชนในเมือง Kuwaiti ที่มีต่อภาษาต่างประเทศและปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสอนภาษาเป้าหมาย (Al Darwish, 2017) ทศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมเข้ากับการสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย (Goe, 2012) หรือการศึกษาผลการใช้แผนผังทางความหมาย หรือ Semantic Mapping ในการจดจำคำศัพท์ของผู้เรียนชาวเวียดนามโดยมีการศึกษาทัศนคติร่วมด้วย (Thuy, 2013) จากที่กล่าวมานี้ จึงเห็นได้ว่า การสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนด้านภาษาทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังคงขาดงานที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อรูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอน

คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการบูรณาการวิธีการสอนแบบโพลีกลส์เข้ากับการพัฒนางานศัพท์และวากยสัมพันธ์เพื่อสร้างสัมพันธ์สารเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในท้องถิ่น ผลการวิจัยในด้านการเรียนการสอนพบว่า การนำหลักการทางภาษาศาสตร์มาบูรณาการสามารถพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนได้ ทั้งในระดับเสียง คำ ความหมาย โครงสร้างประโยค จนถึงระดับสัมพันธ์สาร ซึ่งองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และมีความเข้าใจการใช้ภาษาในระดับต่างๆ โดยงานวิจัยนี้ยังขาดการศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ดังนั้นจึงทำการศึกษาทัศนคติเพื่อช่วยยืนยันผลการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวว่า คณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาทัศนคติของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยการบูรณาการทางภาษาศาสตร์นี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยการบูรณาการทางภาษาศาสตร์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่นำองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์เข้ามาบูรณาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สร้างแนวทางในการการบูรณาการการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยแนวคิดทางภาษาศาสตร์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาษาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา และขยายผลไปยังวิชาภาษาอื่น ๆ และการศึกษาในระดับชั้นเรียนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

งานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อการเรียน

การสอนภาษาอังกฤษ

ดังที่ได้กล่าวถึงในบทนำ มีงานวิจัยด้านการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษหลายงานที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษทั้งในมุมมองของผู้เรียน และในมุมมองของครูผู้สอน จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาสามารถแยกประเด็นของทัศนคติต่อการเรียนการสอนออกเป็น 2 มุมมอง คือ

1. มุมมองทางด้านของผู้เรียน มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยพบว่าทัศนคติในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาจากหลายด้วย เช่น ด้านการใช้เทคโนโลยีในการสอน ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อินสตาแกรมในการพัฒนาทักษะการเขียน แต่มีระดับพฤติกรรมตอบสนองต่อวิธีนี้น้อยอยู่ในระดับปานกลาง (Akhlar et al., 2017) และสามารถเรียนรู้ภาษาผ่านสมาร์ทโฟนได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย นอกจากนี้ นักศึกษายังเสนอแนะว่า ควรมีการสร้างแอปพลิเคชันคำศัพท์ให้มีประสิทธิภาพและมีประโยชน์มากขึ้น อีกทั้งนักศึกษาชื่นชอบการเรียนรู้ในบริบทที่ก่อให้เกิดความบันเทิง เช่น การเล่นเกม การพูดคุย การแข่งขัน เป็นต้น (Yurdagül & Oz, 2018) ด้านของการใช้การบูรณาการวรรณกรรมและบทกวีต่อการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจในบทกวีที่เป็นภาษาเปอร์เซีย แต่มีเพียงส่วนน้อยที่สนใจในบทกวีที่เป็นภาษาอังกฤษ อันเป็นผลมาจากปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษ โดยนักศึกษากลุ่มหนึ่งให้เหตุผลว่าถึงแม้บทกวีจะมีคำศัพท์ใหม่จำนวนมาก แต่ก็ยังเห็นว่าการเรียนผ่านบทกวีสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของพวกเขาได้ นั่นหมายความว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนโดยใช้บทกวีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาษาอังกฤษด้วยอีกทางหนึ่ง (Ardeshir & Shirkhani, 2015) และยิ่งไปกว่านั้นได้มีงานวิจัยในลักษณะที่คล้าย ๆ กันอีกจำนวนหนึ่ง เช่น งานวิจัยของ David Blasco (2016) และ Dinara G. Vasbieva & Nataliia V. Saienko (2018) และ Raziye Behroozian & Hossein Sadeghgholi (2017) ที่ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

2. มุมมองของครูผู้สอนต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ครูผู้สอนส่วนใหญ่มองว่าทัศนคติต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะส่งผลให้ตัวของครูก้าวผ่าน Mental Block เช่น Omar Ibrahim Sulaiman (2017) ศึกษาทัศนคติของครูต่อเทคโนโลยีการศึกษาในการสอนภาษาอังกฤษและความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในโรงเรียนประถมศึกษาใน Governorate of Baghdad พบว่าครูผู้สอนภาษาอังกฤษมีทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีในระดับสูง กับการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และแตกต่างกันไปตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ในขณะที่การใช้เทคโนโลยีในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยในด้านทัศนคติของการใช้รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษกลับพบว่าการสอนแบบ Content-based (Disayapong, 2015) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) (KM Eshreteh & Hisham Sijaj, 2017) ทำให้ครูมีทัศนคติที่ดีในระดับสูงต่อวิธีการสอนทั้งสองแบบ นอกจากนี้แล้วการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานทำให้ครูเชื่อมั่นว่าทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบความสำเร็จและเป็น แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของภาษา (Al Darwish, 2017; KM Eshreteh & Hisham Sijaj, 2017) และในทางตรงกันข้ามงานวิจัยจำนวนหนึ่งพบว่า ทัศนคติของครูและนักเรียนต่อหลักสูตรการบูรณาการวรรณกรรมเข้ากับการสอนภาษาอังกฤษ ส่งผลต่างในทางลบ คือ ครูมองว่าการสอนวรรณกรรมเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลามากกว่าการสอนภาษาอังกฤษทั่วไป จึงทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ และทำให้ครูผู้สอนไม่ชอบสอนวิชานี้เนื่องจากไม่สามารถสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งสองอย่างภายในเวลาที่กำหนดได้ และสุดท้าย ทำให้ความรู้ที่นักเรียนได้รับนั้นเป็นความรู้ในระดับผิว ไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร (Goe, 2012; Richards, 1996)

สรุปได้ว่างานวิจัยข้างต้นนั้นส่วนใหญ่แล้วนิยามศึกษาเรื่องของทัศนคติของผู้เรียนและครูผู้สอนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การสอนแบบ Content based การเรียนรู้แบบ Blended Learning เป็นต้น แต่งานวิจัยที่ศึกษาทัศนคติทางภาษาศาสตร์ และการนำเอาองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์มาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ มีอยู่จำนวนไม่มากนัก เช่น Nguyen Ngoc Thuy (2013) ได้ศึกษาผลการใช้แผนผังทางความหมาย หรือ Semantic Mapping ในการจดจำคำศัพท์ของผู้เรียนชาวเวียดนาม ในโรงเรียน Tran Quoc Toan ระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการใช้แผนผังความหมายสามารถจดจำคำศัพท์ได้นานกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เรียน ส่วนผลการศึกษาทางด้านทัศนคตินั้น ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคำศัพท์ด้วยวิธีนี้

จะเห็นได้ว่างานวิจัยทางด้านนี้ยังถือว่าน้อย ดังนั้นคณะนักวิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการภาษาศาสตร์เข้ากับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเตล็ดคูเมน อำเภอบง จังหวัดพะเยา ในด้านทัศนคติของครูผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนดังกล่าว สำหรับในบทความวิจัยนี้ คณะนักวิจัยมุ่งนำเสนอผลการวิจัยทางด้านทัศนคติ ดังนั้น รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนจะกล่าวไว้ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อถัดไป

รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการภาษาศาสตร์กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในงานวิจัยครั้งนี้

คณะนักวิจัยเล็งเห็นประโยชน์ของภาษาศาสตร์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง จึงมีแนวคิดในการบูรณาการภาษาศาสตร์เข้ากับการสอนภาษาอังกฤษแบบต่อเนื่อง โดยเริ่มจากโครงสร้างในระดับที่เล็กที่สุดไปถึงระดับใหญ่ที่สุดของภาษาคือ ระดับเสียง ระดับคำ ระดับประโยค จนถึงระดับสัมพันธ์สาร เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในทุกระดับ อีกทั้งยังคาดหวังว่ารูปแบบการบูรณาการนี้จะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดี มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน และสามารถส่งเสริมให้การจัดการเรียนสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น รูปแบบของแนวคิดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทางภาษาศาสตร์ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มีภาพรวมดังในแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการทางภาษาศาสตร์

จากแผนภาพข้างต้น รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการทางภาษาศาสตร์ของงานวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในทั้งหมด 4 ระดับ ได้แก่ ระดับเสียง ระดับคำ ระดับประโยค และระดับสัมพันธ์สาร ต่อไปจะกล่าวถึงรายละเอียดของการบูรณาการ และในส่วนระดับประโยคและสัมพันธ์สารนั้นมีความเชื่อมโยงกันจึงจัดไว้ในระดับเดียวกัน จึงสามารถสรุปออกมาเป็น 3 ระดับดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการในระดับเสียง

ในระดับเสียง คณะนักวิจัยได้เลือกวิธีการสอนภาษาอังกฤษแบบ Jolly Phonics ซึ่งเป็นวิธีการสอนการอ่านออกเสียงและการประสมเสียงในระดับคำ โดยเรียงจากระดับความง่ายไปยากของเสียง (Elliott, 2015) มาใช้ในการเรียนการสอนออกเสียงคำ ซึ่งขั้นตอนการสอนโฟนิกส์แบ่งเป็น 6 ระยะ ได้แก่ (1) การสอนให้รู้จักเสียงแต่ละเสียง (2) การสอนว่าตัวอักษรต่าง ๆ มีเสียงอะไร (letter sound) และประสมเสียงตัวอักษรเป็นคำง่ายๆ เช่น sun (3) การสอนให้รู้จัก digraphs ซึ่งก็คือเสียงที่แทนด้วยตัวอักษรที่ประสมกัน 2 ตัวอักษร เช่น ai ใน rain a_e ใน cake (4) การสอน trigraphs ซึ่งก็คือเสียงที่แทนด้วยตัวอักษรที่ประสมกัน 3 ตัวอักษร เช่น igh ใน light (5) การสอนเสียงที่มีการสะกดคำได้หลากหลาย และ (6) การสอนคำที่ออกเสียงไม่เป็นไปตามกฎ (tricky words) เช่น the, I, me โฟนิกส์จะมีรูปแบบการสอนที่ใช้เพลง วิดีโอ บัตรคำ และทำประกอบเสียงแต่ละเสียง ซึ่งเหมาะสำหรับผู้เรียนชั้นอนุบาล ชั้นปฐมวัย หรือชั้นประถมศึกษา (Weaver, 1994)

แม้ว่ากลวิธีการสอนภาษาอังกฤษแบบ Jolly Phonics นั้นเน้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รับฟังเสียงและออกเสียงตามให้ถูกต้องจากการเลียนแบบและสังเกตจากสื่อการสอน แต่ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่คณะนักวิจัยพิจารณาแล้วว่ามีความสำคัญที่ต้องเพิ่มเติมเข้าไปในการเรียนการสอน คือ การสอนวิธีการใช้ช่วยระในการออกเสียงที่ถูกต้องตามหลักการออกเสียง ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้ผสมผสานทฤษฎีการออกเสียงตามหลักสรีรศาสตร์ (Articulatory Phonetics) มาส่งเสริมในการช่วยระในช่องปากสำหรับการออกเสียงภาษาอังกฤษแต่ละเสียงให้ถูกต้องโดยใช้วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรมคุณครู จากนั้นให้คุณครูเป็นผู้นำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน สำหรับวิธีการสอนนั้น ยกตัวอย่างเช่น เสียงของตัวอักษร th /θ/ ในคำว่า thin ไม่มีในภาษาแม่ของผู้เรียนซึ่งเป็นชนเผ่าเมี่ยน และผู้เรียนอาจจะรับรู้เสียงนี้และออกเสียงเป็น t /t/ กลายเป็นคำว่า tin ซึ่งเป็นการออกเสียงที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากหน่วยเสียง /θ/ และ /t/ เป็นคนละหน่วยเสียงซึ่งสามารถเปลี่ยนความหมายของคำได้ และนำไปสู่ความเข้าใจผิดในการสื่อสารในที่สุด ในขั้นตอนนี้คุณครูจึงต้องอธิบายให้ผู้เรียนตระหนักว่า เขาจะต้องเรียนรู้

การออกเสียงใหม่ที่ไม่ได้มีในภาษาแม่ของเขา โดยครูสอนให้ผู้เรียนออกเสียงนี้โดยยื่นปลายลิ้นออกมาอยู่ระหว่างฟันบนและฟันล่าง ให้มีระยะห่างระหว่างฟันกับลิ้นเล็กน้อย และค่อย ๆ ปลดปล่อยออกมา พร้อมกับอธิบายว่าเสียงที่เขาเปล่งเสียงออกมาแล้วคิดนั้นเป็นเสียง /t/ ซึ่งปลายลิ้นจะไม่ได้ยื่นออกมาระหว่างฟันแต่จะไปแตะกับปุ่มเหงือกที่อยู่ด้านหลังฟันของเขา อีกทั้งลมที่ออกมานั้นเป็นการปล่อยลมแบบเสียดแทรกออกมาระหว่างฟัน จึงทำให้เกิดเป็นเสียงดังกล่าว เมื่ออธิบายเช่นนี้ ผู้เรียนก็จะเข้าใจถึงความแตกต่างและตระหนักได้ว่าครั้งต่อไปเขาจะต้องวางลิ้นและปล่อยลมอย่างไรเมื่อออกเสียงตัวอักษร th /θ/ (เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต, อภิญา ห่านตระกูล, นริศา ไพเจริญ, พิชญ์สินี เสถียรธราดล, & ดารินทร อินทัททิม, 2562)

คณะนักวิจัยได้นำรูปแบบวิธีการสอนดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยนอกจากคำศัพท์ที่ได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนการสอนของโฟนิกส์แล้ว ยังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การออกเสียงคำศัพท์ใหม่เพิ่มเติมอีก 54 คำ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อสอบ O-NET และแบบเรียนของกลุ่มตัวอย่าง² วิธีการสอนแบบผสมผสานดังกล่าวส่งผลให้งานวิจัยของอภิญา ห่านตระกูล และคณะ (2562) พบว่า วิธีการสอนแบบโฟนิกส์และการผสมผสานความรู้ทางสัทศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะการออกเสียงของผู้เรียนให้ดีขึ้น และสิ่งที่สำคัญคือส่งผลให้ครูผู้สอนและผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วย

2. การบูรณาการในระดับคำ

เมื่อผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงและประสมเสียงได้แล้ว การพัฒนาในลำดับต่อมา คือการเรียนรู้คำศัพท์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถจดจำความหมายของคำศัพท์ได้ สำหรับการบูรณาการเรียนรู้คำศัพท์นี้ เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต และคณะ (2562) สรุปจากทฤษฎีและงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน พบว่า การเรียนรู้คำศัพท์ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอนได้แก่ (1) ขั้นตอนการคัดเลือกคำศัพท์ เช่น คำศัพท์ที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนควรเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนที่สุด เป็นคำศัพท์ที่ปรากฏบ่อยในหนังสือเรียน หรือเป็นคำศัพท์ที่ง่ายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (2) ขั้นตอนการเรียนรู้คำศัพท์ เช่น การได้ประสบกับคำศัพท์ใหม่ผ่านการรับรู้ทางภาพหรือเสียง การเรียนรู้ความหมาย การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับคำศัพท์ผ่านการเชื่อมโยง และการเรียนรู้คำศัพท์จากการนำไปใช้ จริ (Changhong, 2010; Englishfun, 2018; Klassen & Willoughby, 2003; Mackey,

² เหตุผลในการคัดเลือกคำศัพท์สืบเนื่องมาจากการบูรณาการระดับคำ อธิบายไว้ในหัวข้อ 2. การบูรณาการในระดับคำ

1967; Panjaluck, 2014; Richards, 1996; นันทพร ศุขศิริพงษ์, 2541; ศิริ แสงธนู & คิต พงษ์ทัต, 2541; เหมียน ถิ เทญี อี, 2556)

สำหรับการบูรณาการในระดับคำนี้ คณะนักวิจัยได้นำแนวความคิดทางอรรถศาสตร์ในเรื่องวงคำศัพท์ (semantic field) มาใช้ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกคำศัพท์ไปจนกระทั่งเรียนรู้คำศัพท์ ทั้งนี้แนวความคิดเรื่องวงคำศัพท์เป็นการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ต่างๆ ผ่านการเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น ความสัมพันธ์แบบจากกลุ่ม-ลูกกลุ่ม ความสัมพันธ์แบบส่วนประกอบ-องค์รวม ความสัมพันธ์แบบคำพ้อง-คำแย้งความหมาย (Lyons, 1977; Saeed, 2009)

ในขั้นตอนของการคัดเลือกคำศัพท์เพื่อใช้ในการเรียนการสอนนั้น คณะนักวิจัยได้กำหนดขอบเขตของคำศัพท์ไว้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อสอบ O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และในแบบเรียนที่นักเรียนใช้ เนื่องจากมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้ใช้คำศัพท์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการทดสอบภาษาอังกฤษ (O-NET) ในอนาคต จึงได้คัดเลือกมาจำนวน 54 คำ ซึ่งเป็นคำศัพท์ชุดเดียวกับที่ใช้ในการสอนออกเสียงนั่นเอง ลักษณะคำศัพท์ที่คัดเลือกมานั้นคำนึงจากความหมายที่ชัดเจนและจดจำง่าย นอกจากคำศัพท์ 54 คำแล้ว คณะนักวิจัยได้นำคำศัพท์ที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนจำนวน 44 คำที่ประกอบด้วยคำจากเสียงต้นพยางค์ 22 คำและคำจากเสียงท้ายพยางค์อีก 22 คำ มาเพิ่มเติมในการเรียนการสอนความหมายด้วย เพื่อศึกษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นในการทดสอบหลังเรียน ต่อมา เมื่อได้คำศัพท์แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนเตรียมการสอน ซึ่งในขั้นตอนนี้ คณะนักวิจัยได้นำแนวความคิดเรื่องวงคำศัพท์มาใช้ในการจัดหมวดหมู่ให้กับคำศัพท์ที่คัดเลือกมา เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์อย่างเป็นระบบผ่านการเชื่อมโยงความหมายระหว่างคำศัพท์ในแต่ละหมวดหมู่

สำหรับขั้นตอนการเรียนรู้คำศัพท์นั้น คณะนักวิจัยได้นำคำศัพท์ในแต่ละหมวดหมู่ที่ได้จัดทำไว้มาถ่ายทอดให้คุณครูเพื่อให้คุณครูสอนคำศัพท์แก่นักเรียนที่ละหมวดหมู่ด้วยการออกเสียงให้ฟังและให้นักเรียนฝึกออกเสียง พร้อมทั้งแสดงความหมายของคำศัพท์แต่ละคำผ่านบัตรคำซึ่งประกอบด้วยภาพและตัวสะกด นอกจากนี้ คณะนักวิจัยยังถ่ายทอดแนวทางการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ให้กับคุณครูเพื่อให้คุณครูถ่ายทอดวิธีการจัดกลุ่มวงคำศัพท์ผ่านการเชื่อมโยงแบบ mind mapping ให้กับนักเรียนเพื่อสร้างความทรงจำเกี่ยวกับคำศัพท์ในแต่ละหมวดหมู่ผ่านความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และผลจากการดำเนินการสอนคำศัพท์ด้วยการนำองค์ความรู้เรื่องวงคำศัพท์มาบูรณาการต่อจากการสอนในระดับการออกเสียง ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการใน

การเรียนรู้คำศัพท์ที่ดีขึ้น รู้ความหมายและจดจำคำศัพท์ได้มากขึ้น อีกทั้งสามารถจัดกลุ่มทางความหมายของคำศัพท์ได้ และที่สำคัญคือส่งผลให้ครูผู้สอนและนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษมากขึ้น

3. การบูรณาการในระดับประโยคและสัมพันธ์สาร

หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้การออกเสียงคำที่ถูกต้องและเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์แล้ว การพัฒนาในระดับต่อมาเป็นการฝึกเขียนประโยคและสัมพันธ์สาร ซึ่งในงานวิจัยนี้ คณะนักวิจัยได้นำมาบูรณาการออกมาเป็นการเขียนเรื่องเล่าจากประสบการณ์ในท้องถิ่นของนักเรียน

ในการแต่งประโยค คณะนักวิจัยกำหนดให้นักเรียนนำคำศัพท์ 54 คำที่ได้เรียนไปแล้ว ในการฝึกออกเสียงและการสร้างวงคำศัพท์มาแต่งเป็นประโยคบอกเล่าและประโยคคำถามตามโครงสร้างประโยค 8 ประเภทที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เช่น โครงสร้างประโยค This + is + N. โครงสร้างประโยค There + is/ are + N. และโครงสร้างประโยค It is + Adj. โดยในการฝึกเรียบเรียงประโยคนั้น นักเรียนได้ฝึกหัดและทำกิจกรรมเรื่องชนิดของคำ และฝึกการแทนที่คำชนิดเดียวกันลงไปในโครงสร้างประโยคที่กำหนดให้ เช่น โครงสร้างประโยค It is _____. ใช้ฝึกเรื่องคำคุณศัพท์ โครงสร้างประโยคเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ด้านการเรียงลำดับคำและความสัมพันธ์ด้านการรวมคำเพื่อกลายเป็นหน่วยทางภาษาที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้คือประโยค ในขั้นตอนการแต่งประโยค นอกจากนักเรียนได้ฝึกการแต่งประโยคแล้ว ยังได้ทบทวนความรู้เรื่องการออกเสียงคำและความหมายของคำศัพท์อีกด้วย

หลังจากที่นักเรียนฝึกแต่งประโยคแล้วจึงเป็นขั้นตอนของการแต่งเรื่องเล่า ในขั้นตอนนี้คุณครูได้ผ่านการฝึกอบรมเรื่องการเชื่อมโยงประโยคให้อยู่ในรูปแบบของสัมพันธ์สารเรื่องเล่า ตลอดทั้งองค์ประกอบและหลักการแต่งเรื่องเล่าจากคณะนักวิจัยมาแล้ว คณะนักวิจัยจึงให้ครูนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดและจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝน จากนั้นจึงให้นักเรียนแต่งประโยคและร้อยเรียงประโยคให้เป็นเรื่องเล่า โดยเรื่องเล่าที่คณะนักวิจัยกำหนดให้นักเรียนแต่งขึ้นเป็นเรื่องเล่าภายใต้หัวข้อ “Our Village and School” และมีข้อกำหนดว่านักเรียนต้องนำคำศัพท์ที่ได้จากการฝึกออกเสียงและการเรียนรู้เรื่องวงคำศัพท์ทุกคำมาใช้ในการแต่งเรื่องเล่า โดยขั้นตอนการแต่งเรื่องเล่านี้คุณครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มและให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมองคิดและเขียนบรรยายถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและโรงเรียนของตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดขึ้น ได้แก่ 1) Mien New Year 2) Sports Day และ 3) Loy Krathong Festival หลังจากทีแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนเล่าเรื่องกิจกรรมของกลุ่มตนเองจนเสร็จสิ้น นักเรียนทุกคน

ช่วยกันแต่งบทนำ และบทสรุปของเรื่องเล่า แล้วนำไปเชื่อมโยงกับกิจกรรม 3 กิจกรรมจนกลายเป็นเรื่องเล่า ในระหว่างการแต่งเรื่องเล่านี้ ครูผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำ เรื่องรูปประโยคและไวยากรณ์ คอยช่วยตรวจสอบความถูกต้องรวมทั้งความเชื่อมโยงกันของเรื่องเล่าที่แต่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การแต่งประโยคและสัมพันธ์สารเรื่องเล่าเป็นการนำความรู้ทางวากยสัมพันธ์ในเรื่องการเรียงลำดับคำในประโยค และความรู้ด้านสัมพันธ์สารเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความหมายบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำประโยคมาร้อยเรียงให้เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในชุมชนและโรงเรียนได้ นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานกับความรู้เรื่องการออกเสียงคำและความหมายของคำศัพท์ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว การบูรณาการดังกล่าวมีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียน เนื่องจากเรื่องเล่าจากประสบการณ์ของผู้เรียนเองจะช่วยสร้างเสริมการรู้จักคำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์การออกเสียงของผู้เรียนได้ และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนของผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วย (Lucarevschi, 2016)

จากรูปแบบการบูรณาการภาษาศาสตร์เข้ากับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทั้งสามระดับที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่า รูปแบบการบูรณาการดำเนินการได้ง่าย ไม่ซับซ้อน เพียงแต่ต้องมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนในทั้งสามระดับให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวเชื่อมโยงทั้งสามระดับเข้าด้วยกันในงานวิจัยนี้ คือ ชุดคำศัพท์ 54 คำนั้นเอง ผลการดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น และท้ายที่สุดส่งผลให้ครูผู้สอนและผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อผลการวิจัย

ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ผู้เข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้มีทั้งสิ้น 13 คน แบ่งเป็นครูผู้สอน 1 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 คน จากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเต็ดูเมน อำเภอปง จังหวัดพะเยา ซึ่งนักเรียนเป็นชนเผ่าเมี่ยน มีภาษาเมี่ยนเป็นภาษาแม่ และใช้ภาษาไทยในโรงเรียน โรงเรียนนี้ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน สัญญาณโทรศัพท์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร โทรศัพท์ไม่เพียงพอสำหรับเปิดให้เด็กเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับโลกนอกห้องเรียน สื่อในการเรียนการสอนจึงมีเพียงหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่

ครูผู้เข้าร่วมงานวิจัยนี้ เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) วิชาเอกภาษาอังกฤษ จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้รับคะแนนเฉลี่ย 3.31 ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ปี ณ โรงเรียนบ้านร่องสำน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา หลังจบการศึกษา ได้ทำงานเป็นครูอัตราจ้าง ณ โรงเรียนบ้านก้อหลวง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นระยะเวลา 6 เดือน ก่อนจะย้ายมาเป็นครูอัตราจ้าง ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตตี้ดูเมน อำเภอปง จังหวัดพะเยา

สำหรับบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าไปศึกษาวิจัย จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน พบว่า ในด้านของครูผู้สอนนั้น เดิมทีครูเน้นการสอนแบบ Passive learning โดยเน้นสอนเนื้อหาเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีกิจกรรมกระตุ้นผู้เรียน ไม่ได้เน้นการออกเสียงพยัญชนะและสระภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง เป็นการสอนแบบดั้งเดิม คือ เน้นการท่องจำ แต่ไม่ได้เน้นการอ่าน เสียงต้น เสียงท้าย ไม่ได้เน้นการ stress แต่จะเน้นการเรียนแบบท่องจำตัวอักษร A-Z นอกจากนี้ ครูยังขาดความเข้าใจเรื่องเสียง ทำให้บางครั้งไม่สามารถอ่านคำศัพท์บางคำได้ ส่งผลไปจนถึงการเขียน เมื่อไม่เข้าใจเสียงที่ถูกต้องจึงทำให้เขียนผิดไปด้วย

ส่วนในด้านของผู้เรียนนั้น สรุปภาพรวมได้ว่า ที่ผ่านมามีนักเรียนได้รับการเรียนการสอนที่เน้นการท่อง A-Z แต่ไม่เคยได้รับการเน้นเรื่องการออกเสียงให้ถูกต้อง อีกทั้งยังคงไม่สามารถจดจำตัวอักษร A-Z และเขียนคำศัพท์เองได้ และการที่ครูสอนแบบบรรยายมากเกินไป เน้นเนื้อหามากเกินไป ทำให้รู้สึกเบื่อ และกิจกรรมในห้องเรียนที่ได้ทำคือการจดตามสิ่งที่ครูเขียนบนกระดาน ไม่ค่อยมีสื่อที่น่าสนใจที่ใช้เรียน เรียนในหนังสือเพียงอย่างเดียว ไม่ได้เล่นเกมหรือทำกิจกรรมที่ชอบ และเนื่องจากไม่ค่อยได้พูดหน้าชั้นเรียนจึงทำให้นักเรียนไม่กล้าแสดงออกและรู้สึกอายเมื่อพูดภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ นักเรียนยังอ่านไม่เป็น และเขียนไม่ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ ซึ่งได้ออกแบบคำถามให้สอดคล้องกับรูปแบบการบูรณาการการเรียนการสอนที่ได้ดำเนินการไป เพื่อศึกษาว่า รูปแบบการบูรณาการดังกล่าวส่งผลต่อทัศนคติของครูผู้สอนและผู้เรียนอย่างไร โดยแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ และ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของครูผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ ด้านที่ 1 คือ การจัดการเรียนการสอน และด้านที่ 2 คือ ทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ รวม 16 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการจำนวน 16 ข้อ และนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ผลระดับทัศนคติใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.50–5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.50–4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.50–3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.50–2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 –1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ

ผลการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 13 คน แบ่งเป็นครู 1 คน เพศหญิง และนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้วยการบูรณาการตามองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์จำนวน 12 คน เป็นเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 และเพศหญิงจำนวน 4 คน ร้อยละ 33.3 ผลปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ทศนคติของครูผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ

ข้อคำถาม	ครูผู้สอน (N = 1)			ผู้เรียน (N = 12)		
	คะแนน	S.D.	ระดับ ทัศนคติ	คะแนน ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ ทัศนคติ
ด้านการจัดการเรียนการสอน	$\bar{x} = 4.70$	0.48	มากที่สุด	$\bar{x} = 4.51$	0.22	มากที่สุด
1. การสอนแบบบูรณาการมีความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน	5	–	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
2. การออกเสียงด้วยวิธีโฟนิกส์มีความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน	5	–	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
3. การสอนความหมายด้วยวิธีการจัดกลุ่มตามวงคำศัพท์ที่มีความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน	4	–	มาก	4.67	0.49	มากที่สุด
4. การสอนแต่งประโยคด้วยวิธีการสอนโครงสร้างประโยคพื้นฐานและคำเชื่อมต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	5	–	มากที่สุด	4.33	0.65	มาก
5. การนำคำศัพท์ชุดเดิมมาใช้ในการสอนออกเสียง การสอนความหมาย และการสอนแต่งประโยคทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ไวขึ้น	5	–	มากที่สุด	4.42	0.51	มาก
6. วิธีโฟนิกส์ช่วยพัฒนาการออกเสียงของผู้เรียน	5	–	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
7. วิธีการจัดกลุ่มตามวงคำศัพท์ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ความหมายได้ง่ายขึ้น	5	–	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด
8. การสอนโครงสร้างประโยคและคำเชื่อมช่วยพัฒนาทักษะการแต่งประโยคของผู้เรียน	4	–	มาก	4.17	0.83	มาก

ข้อคำถาม	ครูผู้สอน (N = 1)			ผู้เรียน (N = 12)		
	คะแนน	S.D.	ระดับ	คะแนน	S.D.	ระดับ
			ทัศนคติ			ทัศนคติ
9. การนำคำศัพท์ที่ได้เรียนไปแต่งเรื่อง เล่าช่วยพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ของ ผู้เรียนให้ดีขึ้นและคงทนมากขึ้น	4	–	มาก	4.17	0.58	มาก
10. ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการ สอนแบบบูรณาการนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อการสอน/เรียนในอนาคตของข้าพเจ้า	5	–	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
ด้านทัศนคติที่มีต่อการเรียนการ สอนภาษาอังกฤษ	$\bar{x} = 5$	0	มากที่สุด	$\bar{x} = 4.40$	0.20	มาก
1. ข้าพเจ้ามีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษมากขึ้น	5	–	มากที่สุด	4.42	0.51	มาก
2. ข้าพเจ้าชอบการออกเสียงภาษาอังกฤษมากขึ้นหลังจากได้สอน/เรียน วิธีการออกเสียงแบบโฟนิกส์	5	–	มากที่สุด	4.42	0.51	มาก
3. ข้าพเจ้าชอบการเรียนรู้ความหมาย ของคำศัพท์มากขึ้นหลังจากได้สอน/ เรียนการจัดวงคำศัพท์	5	–	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
4. ข้าพเจ้าชอบแต่งประโยคภาษาอังกฤษมากขึ้นหลังจากได้สอน/เรียน โครงสร้างประโยคและคำเชื่อมพื้นฐาน	5	–	มากที่สุด	4.08	0.79	มาก
5. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกกับการสอน/เรียน ภาษาอังกฤษมากขึ้น	5	–	มากที่สุด	4.50	0.52	มากที่สุด
6. ข้าพเจ้าอยากสอน/เรียนภาษาอังกฤษลักษณะนี้มากกว่าการสอนแบบ วิธีดั้งเดิม	5	–	มากที่สุด	4.33	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า ในทัศนคติที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ครู $\bar{x} = 4.70$ และ นักเรียน $\bar{x} = 4.51$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูมีทัศนคติในระดับมากที่สุด ในข้อที่ 1,2,4,5,6,7 และ 10 ยกตัวอย่างเช่น การสอนแบบบูรณาการมีความเหมาะสมต่อผู้เรียน การนำคำศัพท์ชุดเดิมมาใช้ในการสอนออกเสียง ความหมาย และแต่งประโยคทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ไวขึ้น หรือความรู้ที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนในอนาคต ส่วนข้อ 3,8 และ 9 พบทัศนคติอยู่ในระดับมาก คือ การสอนความหมายด้วยวิธีการจัดกลุ่มตามวงคำศัพท์มีความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน การสอนโครงสร้างประโยคและคำเชื่อมช่วยพัฒนาทักษะการแต่งประโยคของผู้เรียน และการนำคำศัพท์ที่ได้เรียนไปแต่งเรื่องเล่าช่วยพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียนให้ดีขึ้นและคงทนมากขึ้น ต่อมาในส่วนของผู้เรียน เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้เรียนมีทัศนคติในระดับมากที่สุด ในข้อที่ 1,2,3,6,7 และ 10 ข้อที่ต่างจากครูผู้สอน คือ การสอนความหมายด้วยวิธีการจัดกลุ่มตามวงคำศัพท์มีความเหมาะสมต่อระดับของผู้เรียน ส่วนทัศนคติในระดับมากปรากฏในข้อที่ 4,5,8 และ 9 ข้อที่ต่างจากครูผู้สอน เช่น การสอนแต่งประโยคด้วยวิธีการสอนโครงสร้างประโยคพื้นฐานและคำเชื่อมต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน หรือ การนำคำศัพท์ชุดเดิมมาใช้ในการสอนออกเสียง การสอนความหมาย และการสอนแต่งประโยคทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ไวขึ้น

ต่อมาในด้านทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า ทัศนคติโดยรวมของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 5$) นั้นหมายความว่า ครูมีทัศนคติในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ แต่ในส่วนของผู้เรียนนั้นมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับทัศนคติมากที่สุด คือข้อที่ 3 และ 5 คือ ข้าพเจ้าชอบการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์มากขึ้นหลังจากได้เรียนการจัดวงคำศัพท์ และข้าพเจ้ารู้สึกสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ส่วนอีก 4 ข้อมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมของครูผู้สอนและนักเรียนเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนผลด้านทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในเชิงบวก

ครูผู้สอนได้แสดงความเห็นว่า ผู้สอนมีความรู้และความเข้าใจต่อแนวทางการสอนแบบใหม่เพิ่มขึ้น และมองว่าเป็นแนวทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใน

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น และพัฒนาการเรียนรู้ทั้งด้านการอ่านออกเสียง การจดจำ คำศัพท์ การแต่งประโยค และการเชื่อมความ

ส่วนผู้เรียน มีความเห็นโดยสรุปว่า รู้สึกสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษ ชอบเรียน ภาษาอังกฤษมากขึ้น โดยเฉพาะการเรียนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถ ออกเสียงคำในภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น จดจำความหมายของคำศัพท์ในภาษาอังกฤษได้มากขึ้น และสามารถแต่งประโยคภาษาอังกฤษจนเขียนย่อหน้าได้

อภิปรายและสรุปผล

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการบูรณาการแนวคิดทางภาษาศาสตร์เข้ากับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนและนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการในระดับมากที่สุด และครูผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยทั่วไปอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ในด้านข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ ครูผู้สอนมองว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและพัฒนาการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนมองว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ทำให้รู้สึกสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษ และช่วยให้มีพัฒนาการดีขึ้นทั้งด้านการออกเสียง การรู้จักคำศัพท์ การแต่งประโยค และการเขียนระดับเรื่องเล่า

จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า การนำภาษาศาสตร์เข้ามาบูรณาการนั้น ส่งผลให้ ครูผู้สอนและผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังจะเห็นได้จากระดับคะแนนที่อยู่ในระดับมากถึงระดับมากที่สุด โดยเฉพาะครูผู้สอนที่มีทัศนคติส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งการที่ผู้สอนมีทัศนคติที่ดีย่อมส่งผลให้การสอนเป็นไปด้วยความสุข เพราะครูเชื่อว่ารูปแบบการสอนนี้เป็นวิธีการที่ดี เหมาะสม และจะช่วยพัฒนาผู้เรียนของตนได้ ความเชื่อมั่นนี้เป็นแรงขับเคลื่อนให้ครูตั้งใจในการถ่ายทอด ตั้งใจในการฝึกฝนผู้เรียน และสนุกกับการสร้างกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เมื่อครูมีทัศนคติที่ดีแล้ว พลังบวกนั้นจึงส่งผลต่อมายังผู้เรียน จะเห็นได้ว่าผู้เรียนมีทัศนคติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไปถึงมากที่สุด นั่นหมายความว่าผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนด้วยวิธีการบูรณาการนี้เช่นกัน ทั้งเห็นว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง และมองว่าเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาความสามารถของตนเองได้ ทั้งการออกเสียง การรู้จักคำศัพท์ และการแต่งประโยค จากการที่เล็งเห็นถึงความเหมาะสม และประโยชน์ จึงทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานกับการเรียน สนุกกับการออกเสียง การจัดกลุ่ม ตาอมวงคำศัพท์ และการแต่งประโยค และส่งผลให้เกิดความชอบในวิชา

ภาษาอังกฤษมากขึ้น ทั้งนี้ ทศนคติเชิงบวกดังกล่าวส่งผลให้บรรยากาศในการเรียน มีความสุข ผู้เรียนไม่เกิดความเครียดหรือความกดดัน เนื่องจากพัฒนาการในการเรียนรู้ไม่เกิดการสักระหว่างกัน หรือปราศจากสิ่งที่ยกเรียกว่า mental block ดังที่ถูกกล่าวถึงในผลการวิจัยว่าเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนจึงมีความตั้งใจในการเรียนและให้ความร่วมมือในชั้นเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้การเรียนรู้น่าสนใจไปอย่างราบรื่นและไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Hashemi, 2011; Horwitz, Horwitz, & Cope, 1986)

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งนี้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thuy (2013) ที่ได้นำแผนผังทางความหมาย หรือ Semantic Mapping ซึ่งเป็นองค์ความรู้เดียวกันกับเรื่องวงคำศัพท์ หรือ Semantic Field ในงานวิจัยครั้งนี้ มาใช้ในการสอนการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศเวียดนาม ซึ่งอยู่ในระดับช่วงอายุใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งปรากฏผลในทิศทางเดียวกันว่า ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคำศัพท์ด้วยวิธีนี้ อีกทั้งมองว่าเป็นวิธีที่ช่วยให้จดจำคำศัพท์ได้มากขึ้นและยาวนานขึ้น

สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อผู้เข้าร่วมการวิจัยแล้วว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นชนเผ่าเผ่าเยียน ภาษาแม่ของนักเรียนจึงต่างจากนักเรียนไทยคนอื่น ๆ เนื่องจากเป็นภาษาเมียน แต่ในการเรียนการสอนในโรงเรียน ครูและนักเรียนจะใช้ภาษาไทยกลางในการเรียนการสอน ดังนั้นการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มนี้จึงไม่เพียงแต่ต้องก้าวข้ามอิทธิพลที่อาจได้รับมาจากภาษาไทยเท่านั้น แต่ยังต้องก้าวข้ามอิทธิพลที่อาจได้รับมาจากภาษาเมียนด้วยในขณะเดียวกัน การที่รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการนี้ ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษได้ จึงอาจสะท้อนได้ว่า ไม่ว่าผู้เรียนจะมีภาษาแม่เป็นภาษาใด ต่างก็สามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านการบูรณาการภาษาศาสตร์ได้

โดยสรุปแล้ว รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการภาษาศาสตร์เข้ากับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เป็นแนวทางการเรียนการสอนทางเลือกหนึ่งที่ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทำให้ครูผู้สอนมีความสุข สนุกกับการสอนมากขึ้น อีกทั้งมองเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้วย ส่วนผู้เรียนก็เกิดความสนุกสนาน ชื่นชอบภาษาอังกฤษ สนใจในการเรียน มีความตั้งใจในการฝึกฝน และมีความพยายามที่จะเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปนั้น ผู้วิจัยควรเพิ่มขนาดของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ผลการศึกษาที่น่าหนักมากขึ้น อีกทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ

ทัศนคติของนักเรียนในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ระดับชั้นอนุบาล ระดับชั้นมัธยมศึกษา หรือโรงเรียนในพื้นที่ราบที่กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสัญชาติไทย

กิตติกรรมประกาศ

คณะนักวิจัยขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ผณิทร ธีรานนท์ ที่ปรึกษาที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ และขอขอบพระคุณคุณครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ตต์ตูเมน อำเภอปง จังหวัดพะเยา ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- นันทพร ศษศิริพงษ์. (2541). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการสอนโดยใช้แบบฝึกหัดที่มีเกมและไม่มีเกมประกอบ. (การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต, อภิญา ห่านตระกูล, นริสา โพเจริญ, พิชญ์สินี เสถียรธราดล, & ดารินทร อินทับทิม. (2562). การพัฒนาการเรียนการสอนด้วยการบูรณาการทางภาษาศาสตร์. **มุติตาปริทรรศน์**. ชุดแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนในยุค THAILAND 4.0 สู่วิถีชีวิตที่จับต้องได้ เนื่องในโอกาสการเกษียณอายุราชการของรองศาสตราจารย์ พูนพงษ์ งามเกษม (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา: คณะศิลปศาสตร์.
- ศิริ แสงธนู, & คิต พงษ์ทัต. (2541). **คู่มือภาษาอังกฤษภาคทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ไทว้ฒนาพานิช.
- เหงียน ถิ หญือ อี้. (2556). การใช้เกมคำศัพท์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อำนาจภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นครโฮจิมินห์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

อภิญญา ห่านตระกูล และคณะ. (2562). รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยรอบ 6 เดือน
โครงการพัฒนาศักยภาพภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่าน
การบูรณาการวิธีการสอนแบบโฟนิกส์เข้ากับการพัฒนาดังศัพท์และ
วากยสัมพันธ์เพื่อสร้างสัมพันธ์สารเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่น.
 รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยพะเยา.

Akhlar, A., Mydin, A.-A., & Kasuma, S. A. A. (2017). Students' perceptions and attitudes towards the use of Instagram in English language writing. **Journal of Education**, 47, 72.

Al Darwish, S. (2017). Teachers' attitude toward a foreign language: Factors affecting the target language teaching process. **International Journal of English Language Teaching**, 5(1), 1.

Ardeshir, D., & Shirkhani, S. (2015). Students' Attitudes towards the Use of Poetry in Second Language Classrooms. **Journal on English Language Teaching**, 5(2), 28–33.

Behroozian, R., & Sadeghoghli, H. (2017). A Study of Students' Attitudes toward Using Technology in Second Language Learning. **Journal of Applied Linguistics Language Research**, 4(8), 201–216.

Blasco, D. (2016). Student's attitudes toward integrating mobile technology into translation activities. **International Journal on Integrating Technology in Education**, 5(1), 1–11.

Changhong, G. (2010). The Application of the Semantic Field Theory in College English Vocabulary Instruction. **Chinese Journal of Applied Linguistics**, 33(4).

Disayapong, I. (2015). **Thai Primary English Teachers' Attitudes toward Content-based Instruction**. (Degree of Master of Arts in Teaching English as a Foreign Language), Thammasat University,

Elliott, K. (2015). **Phonics for young language learners**. Retrieved from <http://www.cambridge.org/elt/blog/2015/05/phonics-young-language-learners/>

Englishfun. (2018). **Teaching Vocabulary**. Retrieved from

<http://sites.goolge.com/site/rianlanguages/kar-sxn-kha-saphth>

Goe, A. D. (2012). **A study of students and teachers' attitudes towards the integrated syllabus of English in Secondary schools in Mombasa District**. (Master's Thesis of Education), Kenyatta University, Kenya.

Hashemi, M. (2011). Language stress and anxiety among the English language learners. **Procedia-Social Behavioral Sciences**, 30, 1811–1816.

Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. **The Modern language journal**, 70(2), 125–132.

Klassen, K. J., & Willoughby, K. A. (2003). In-class simulation games: Assessing student learning. **Journal of Information Technology Education: Research**, 2, 1–13.

KM Eshreteh, M., & Hisham Siaj, A. (2017). Attitudes of english-major students and teachers towards using blended learning in the english department at Hebron University. **International Journal of Research in English Education**, 2(4), 51–65.

Lucarevski, C. R. (2016). The role of storytelling on language learning: A literature review. **Working Papers of the Linguistics Circle**, 26(1), 24–44.

Lyons, J. (1977). **Semantics Vol.1**. London: Cambridge University Press.

Mackey, W. F. (1967). **Language Teaching Analysis**. London: Green Co., Ltd. Marion.

Panjaluck, T. (2014). **A Study of English Vocabulary Achievement and Retention of Prathomsuksa Five Students at the Elementary Demonstration, School of Bansomdejchaopraya Rajabhat University by Using Reading Plus Vocabulary**.

Enhancement Activities. **Journal of Multidisciplinary in Social Sciences**, 10(2), 55–72.

Richards, L. (1996). **Teacher learning in language teaching**. New York: McGraw – Hill.

Saeed, J. I. (2009). **Semantics**. UK: Wiley–Blackwell.

- Sulaiman, O. I. (2017). **The Attitudes of English Teachers toward Educational Technology in Teaching English and their Relation to the Degree of its Utilization in Primary Schools in the Governorate of Baghdad.** (Master's Thesis in Curricula and Teaching Methods), Educational Sciences Middle East University, Amman – Jordan.
- Thuy, N. N. (2013). **The effects of semantic mapping on vocabulary memorizing.** Paper presented at the Retrived August.
- Vasbieva, D., & Saienko, N. (2018). Exploring students' perception and efficiency of technology-mediated ESP teaching. *XLinguae*, 11, 127–137.
doi:10.18355/XL.2018.11.01XL.11
- Weaver. (1994). **Reading Process and Practice: From socio-psycholinguistic to whole language.** Portsmouth: Heinemann.
- Yurdagül, C., & Oz, S. (2018). Attitude towards Mobile Learning in English Language Education. *Education Sciences*, 8, 142. doi:10.3390/educsci8030142

กลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก

Word Formations of Lanna Swear Words in Facebook

ศราวุธ หล่อดี^{1*} และ กรณ์ยกกร บุญภา¹

Sarawut Lordee^{1*} and Karankorn Boonpa¹

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ Department of Thai, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao Province 56000

* Corresponding author e-mail: sarawut_lordee@hotmail.co.th

Received: August 20, 2019; Revised: March 9, 2020; Accepted: June 10, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก เก็บรวบรวมข้อมูลคำด่าภาษาล้านนาที่ปรากฏในส่วนแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊ก เพจเมียงง่าว ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2561 พบคำด่าภาษาล้านนา 72 คำ จากนั้นนำคำด่าภาษาล้านนา ไปวิเคราะห์ เสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และแสดงคำร้อยละประกอบผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนามี 4 กลวิธีหลัก ได้แก่ 1) คำด่าที่มี 1 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 2 กลวิธีย่อย 2) คำด่าที่มี 2 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 21 กลวิธีย่อย 3) คำด่าที่มี 3 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 15 กลวิธีย่อย 4) คำด่าที่มี 4 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 กลวิธีย่อย เมื่อพิจารณาจำนวนกลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนา 4 กลวิธีหลัก พบคำด่าที่มี 2 องค์ประกอบมากที่สุด (56.94 %) รองลงมาเป็นคำด่าที่มี 3 องค์ประกอบ (29.17 %), คำด่าที่มี 1 องค์ประกอบ (8.33 %) และคำด่าที่มี 4 องค์ประกอบ (5.56 %) ตามลำดับ

คำสำคัญ: กลวิธีการสร้าง คำด่า ภาษาล้านนา เฟซบุ๊ก

Abstract

This article aims to analyze word formations of Lanna swear words in Facebook. The data were collected from swear words in comment sections on Facebook page 'Meang Ngaw' from January 2018 to December 2018. There were 72 Lanna swear words. The data was analyzed and the results were presented by descriptive analysis and percentage.

The findings revealed that there were 4 main types of word formations: 1) a swear word formed by 1-word part 2) a swear word formed by 2-word parts 3) a swear word formed by 3-word parts and 4) a swear word formed by 4-word parts. Each main type was classified into 2 subtypes, 21 subtypes, 15 subtypes, 3 subtypes, respectively. When considering 4 types of word formations, it was found that swear words formed by 2-word parts was the largest types of word formation (56.94 %) followed by swear words formed by 3-word parts (29.17 %), 1-word part (8.33 %) and 4-word parts (5.56 %), respectively.

Keywords: Word Formations, Swear Words, Lanna Language, Facebook

บทนำ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมาย คำ หมายถึง ใช้ถ้อยคำว่าคนอื่นให้เสียหาย มักใช้คำหยาบหรือคำที่มีความหมายส่อไปในทางไม่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 429) ทั้งนี้คำหยาบมักเป็นถ้อยคำตรง ๆ ไม่พูดอ้อมค้อมพรางแล้วรู้ได้ทันที เช่น สันดานชั่ว และเป็นถ้อยคำเปรียบเทียบกับพูดอ้อมค้อมให้เข้าใจเอาเอง สิ่งที่ใช้เปรียบอาจเป็นสัตว์ที่คนถือว่าเป็นสัตว์ชั้นต่ำเลวทราม เช่น เหี้ย แรด แมงดา อวัยวะของคนทั้งอวัยวะเบื้องสูงและอวัยวะเบื้องต่ำนำมารวมกับสิ่งต่าง ๆ เป็นคำหยาบ เช่น จีฬา หน้าหมา ปากตลาด นอกจากคำคำที่เป็นสัตว์และอวัยวะของคนยังมีคำคำอื่น ๆ ที่นำมาใช้คำกันซึ่งมีความหมายไปในทางไม่ดี ชั่วช้า อัปมงคล (รุ่งอรุณ ที่เชษฐหะเถียร, 2529) อาจกล่าวได้ว่า คำคำเป็นส่วนหนึ่งของคำหยาบเป็นคำพูดที่ก่อกวนให้ต่ำกว่าเดิมจากที่เป็นจริง เป็นคำที่ลดทอนคุณค่าของคนจากการดูหมิ่นด้วยคำพูดให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวด เสื่อมเสียชื่อเสียง รู้สึกด้อยค่าและขายหน้า (Allan and Burridge 1991; แฮยม ไสล่า, 2533; ปิ่น มุกกันต์, 2541; อรทัย ชินอัครพงศ์, 2557) คำคำจึงเป็นคำที่ใช้พูดเมื่อเกิด

อารมณ์หรือความรู้สึกทางลบ เพื่อให้กระทบกระเทือนอารมณ์และความรู้สึกของอีกฝ่าย อนึ่งคำคำนี้เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่สะท้อนผ่านคำคำของกลุ่มคนนั้น

การศึกษาคำคำในประเทศไทยมีผู้ศึกษาไม่มากนัก จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับคำคำหรือคำปริภาษ พบประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ สถานการณ์และองค์ประกอบของการปริภาษ เนื้อหาและกลวิธีการปริภาษ การใช้ภาษาจากคำปริภาษ คำนิยมและโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำคำ ความหมายของคำคำ และกลวิธีการสร้างคำคำด้านรูปแบบและโครงสร้างทางไวยากรณ์ของคำคำ เช่น คำคำที่เป็นคำมูล (เงิ ควาย เลือก) คำคำที่เป็นคำประสม (ปากโป้ง ปากเสีย ปากหมา) (วีระศักดิ์ บุญญาพิทักษ์, 2536; ศรศักดิ์ ไชยมงคล, 2540; สมบูรณ์ ศรีระสันต์, 2542; วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2547; อรทัย ชินอัครพงศ์, 2557) ข้อมูลที่ใช้ศึกษาคำคำหรือคำปริภาษข้างต้นเป็นข้อมูลภาษาไทยมาตรฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมจากวรรณคดี นวนิยาย พจนานุกรม เพลง ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และเว็บไซต์ ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาคำคำในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ

คำคำมักพบในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น ทวิตเตอร์ (Twitter) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทั้งนี้เฟซบุ๊กเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยใช้ถ้อยคำ ภาพ เสียง เป็นต้น นอกจากนี้ เฟซบุ๊กยังมีเพจ (Page) คือ พื้นที่ให้บุคคลทั่วไปแสดงความคิดเห็นหรือมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจร่วมกัน (ชัยญการ บุญมี และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2561, หน้า 84) เช่น เพจเมียงง่าว เป็นเพจที่มีคนล้านนาจำนวนมากใช้ภาษาล้านนาหรือภาษาที่ใช้สื่อสารในภาคเหนือของประเทศไทยแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ อย่างอิสระ ความคิดเห็นหรือข้อความวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว ปรากฏการใช้คำคำภาษาล้านนาที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกของคนคำ ซึ่งคำคำภาษาล้านนาที่พบมีกลวิธีการสร้างคำคำ หรือวิธีการนำคำมาสร้างเป็นถ้อยคำเพื่อใช้คำผู้อื่นดังตัวอย่าง อี้งัว มีวิธีการสร้างคำคำโดยนำคำนำหน้าชื่อ อี้ ประกอบกับชื่อสิ่งมีชีวิต งัว (วัว), บ่าบันต้าย มีวิธีการสร้างคำคำโดยนำคำนำหน้าชื่อ บ่า (ได้) ประกอบกับคำบอกเวลา บัน (พลัน หมายถึง เร่ง ด่วน) และคำบอกสภาพหรือลักษณะ ต้าย (ตาย) เป็นต้น

กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนามีหลายรูปแบบ รวมทั้งคำคำที่พบในสื่อดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวแทนข้อมูลคำคำภาษาล้านนาได้จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก เพจเมียงง่าว เพื่อให้เห็นลักษณะการนำคำมาประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนา นอกจากนี้ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำคำในสื่อออนไลน์หรือข้อมูลอื่น ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์หลักวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก

ขอบเขตการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์หลักวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก เป็นข้อมูลคำคำภาษาล้านนาที่ปรากฏในส่วนแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊ก เพจเสียงง่าว ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2561 จำนวน 72 คำ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคำคำหรือคำบริภาษในประเทศไทย

1.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคำคำภาษาล้านนาที่ปรากฏในส่วนแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊ก เพจเสียงง่าว ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2561 โดยพิจารณาคำคำภาษาล้านนาจากบริบทข้อความและขอบเขตความหมายของคำคำ คือ “คำที่ใช้พูดดูหมิ่นหรือดูถูกผู้อื่นให้รู้สึกเจ็บปวด กระเทือนอารมณ์ เสียหน้า หรือเสียชื่อเสียง ทั้งนี้คำคำอาจเป็นคำหยาบหรือไม่ก็ได้” เช่น บ่าวอกนี่ปิ่นปักปิ่นแบ็ก (บ่าวอกนี่ยกลักลอบตลบตะแลง) มันใจจะดีอี่หม้อนฮกนึ (มันไม่ดีอี่หม้อนฮกนี่) จากตัวอย่างข้อความแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊กคำว่า บ่าวอก อี่หม้อนฮก ถือว่าเป็นคำคำภาษาล้านนา

จากการพิจารณาคำคำภาษาล้านนาในสื่อดังกล่าวจากบริบทข้อความและขอบเขตความหมายของคำคำข้างต้น พบคำคำภาษาล้านนาจำนวน 72 คำ จากนั้นนำคำคำภาษาล้านนาไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์หลักวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก โดยอาศัยแนวคิดการวิเคราะห์หลักวิธีการสร้างคำคำในภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายของคำของอรทัย ชินอักษรพงศ์ (2557) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หลักวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก แนวคิดดังกล่าวมีวิธีการวิเคราะห์ดังตัวอย่าง

คำคำ: สองหน้า

โครงสร้างคำคำ: คำประสม

รูปแบบคำคำ: นาม + นาม

คำที่นำมาประกอบเป็นคำคำ: สอง + หน้า

ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ: ตัวเลข + วัตถุ

ทั้งนี้การวิเคราะห์ประเภทของคำที่นำมาประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนา ผู้วิจัยพิจารณาจากความหมายของคำภาษาล้านนาในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวงของอุดม รุ่งเรืองศรี (2547) อนึ่งผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนา ได้แก่ = หมายถึง มีวิธีการสร้างคำมาจาก, + หมายถึง ประกอบกับ

กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในพจนานุกรมมีวิธีการวิเคราะห์ดังตัวอย่าง

คำคำ: อี่งัว

จำนวนองค์ประกอบ: 2 องค์ประกอบ

คำที่นำมาประกอบเป็นคำคำ: อี่ + งัว (งัว)

กลวิธีการสร้างคำคำ: คำนำหน้าชื่อ + สิ่งมีชีวิต

3. การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในพจนานุกรมด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และแสดงคำร้อยละประกอบผลการวิจัย โดยชั้นแรกจะแสดงคำร้อยละจำนวนคำคำภาษาล้านนาของกลวิธีย่อย ชั้นต่อไปจะแสดงคำร้อยละจำนวนคำคำภาษาล้านนาของกลวิธีหลัก เพื่อให้เห็นภาพรวมกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในพจนานุกรม

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในพจนานุกรมจำนวน 72 คำ แบ่งกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาเป็น 4 กลวิธีหลัก ได้แก่ 1) คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ 2) คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ 3) คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ 4) คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ

คำคำที่มี 1 องค์ประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนาที่ประกอบด้วยความหมายของคำ 1 กลุ่มความหมาย พบทั้งหมด 6 คำ แบ่งเป็น 2 กลวิธีย่อย ได้แก่

1.1 พฤติกรรม เป็นการนำคำแสดงพฤติกรรมของคนมาเป็นคำคำ พบ 3 คำ (50 %) เช่น

โกะโงะ (เป็น)

แฮ่น (ดัดจริต)

- 1.2 สถิติปัญญา เป็นการนำคำแสดงสติปัญญาของคนมาเป็นคำคำ พบ 3 คำ (50 %) เช่น
 ง่าว (งั๋)
 สิ่งตึง (สิ่ง: งั๋ ทึ่ม, ตึง: งั๋)

2. คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ

คำคำที่มี 2 องค์ประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนาที่ประกอบด้วยความหมายของคำ
 2 กลุ่มความหมาย พบทั้งหมด 41 คำ แบ่งเป็น 21 กลวิธีย่อย ได้แก่

2.1 คำนำหน้าชื่อ + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็น
 เพศหญิง ประกอบกับคำบอกสภาพหรือลักษณะร่างกายของคน พบ 3 คำ (7.32 %) เช่น

อี่ตุ้ย = อี่ + ตุ้ย (อ้วน)

อี่โป้ = อี่ + โป้ (รูลึกเข้าไป)

2.2 คำนำหน้าชื่อ + คำเรียกผี เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศ
 หญิง ประกอบกับคำเรียกผีหรือชื่อผี พบ 3 คำ (7.32 %) เช่น

บ่าพาย = บ่า (อี่) + พาย (ผีพาย)

อี่ผี = อี่ + ผี

2.3 คำนำหน้าชื่อ + พุทธกรรม เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศ
 หญิง ประกอบกับคำแสดงพฤติกรรมของคน พบ 4 คำ (9.76 %) เช่น

บ่าหสิ่ง = บ่า (อี่) + หสิ่ง (ตื้อ รัน)

อี่ฮากเลียด = อี่ + ฮากเลียด (กินเกินขนาด)

2.4 คำนำหน้าชื่อ + โรค เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศหญิง
 ประกอบกับชื่อโรค พบ 2 คำ (4.88 %) ได้แก่

บ่าห่า = บ่า (อี่) + ห่า (โรคห่า)

อี่ห่า = อี่ + ห่า

2.5 คำนำหน้าชื่อ + สถิติปัญญา เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศ
 หญิง ประกอบกับคำแสดงสติปัญญาของคน พบ 5 คำ (12.20 %) เช่น

บ่าสิ่ง = บ่า (อี่) + สิ่ง (งั๋ ทึ่ม)

อี่ง่าว = อี่ + ง่าว (งั๋)

2.6 คำนำหน้าชื่อ + สถานที่ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชาย ประกอบ
 กับสถานที่ พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

บ่าเมียง = บ่า (อี่) + เมียง (บ้านนอก)

2.7 คำนำหน้าชื่อ + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศหญิง ประกอบกับสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ พบ 3 คำ (7.32 %) เช่น

บ่าวอก = บ่า (ไ้) + อก (สิง)

อึ่งว = อี้ + งว (ว)

2.8 คำนำหน้าชื่อ + สิ่งอัปมงคล เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชาย ประกอบกับคำเรียกสิ่งอัปมงคล พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

บ่าชิต = บ่า (ไ้) + ชิต (เสียด จัญไร)

2.9 คำนำหน้าชื่อ + อวัยวะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชาย ประกอบกับอวัยวะ พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

บ่าอูซี่ = บ่า (ไ้) + อูซี่ (รูทวาร)

2.10 คำบอกเจตนา + พฤติกรรม เป็นการนำคำบอกเจตนา ประกอบกับคำแสดงพฤติกรรมของคน พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

จะไปแสน = จะไป (อย่า) + แสน (จู้จี้)

2.11 คำบอกสภาพหรือลักษณะ + อวัยวะ เป็นการนำคำบอกสภาพหรือลักษณะของอวัยวะ ประกอบกับอวัยวะของคนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง พบ 6 คำ (14.63 %) เช่น

แก่นแดด = แก่น (สิ่งที่เป็นเม็ด) + แดด (ส่วนของอวัยวะเพศหญิง)

ห้าแปบ = ห้า + แปบ (แบน)

2.12 คำเรียกผี + คำอกระยะ เป็นการนำคำเรียกผีหรือชื่อผี ประกอบกับคำอกระยะ พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

พายแหมะ = พาย (ผีพราย) + แหมะ (ไ้ล ชิด)

2.13 คำเรียกผี + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำเรียกผี ประกอบกับคำบอกสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

ผีต่ายกั๊ด = ผี + ต่าย (ตาย) กั๊ด (จุก แ่น)

2.14 ซาติกำเนิด + สติปัญญา เป็นการนำซาติกำเนิด ประกอบกับคำแสดงสติปัญญาของคน พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

จาดงาว = จาด (ซาติ) + งาว (ง)

2.15 ซาติกำเนิด + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำซาติกำเนิด ประกอบกับสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

จาดหมา = จาด (ซาติ) + หมา

2.16 พุทธิกรรม + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำแสดงพุทธิกรรมของ
คน ประกอบกับคำบอกสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

สลิตตก = สลิต (ตัดจริด) + ตก (มาก)

2.17 สถานที่ + คำเรียกผี เป็นการนำสถานที่ ประกอบกับคำเรียกผี พบ 1 คำ
(2.44 %) ได้แก่

ป่าเฮ่วผี = ป่าเฮ่ว (ป่าช้า) + ผี

2.18 สิ่งมีชีวิต + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์
ประกอบกับคำบอกสภาพหรือลักษณะของสัตว์ พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

ชิงกัตแมงเมา = ชิง (ชิงอ่าง) + กัต (จุก แน่น) + แมงเมา

2.19 สิ่งมีชีวิต + สิ่งของเครื่องใช้ เป็นการนำสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ ประกอบกับ
สิ่งของเครื่องใช้ พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

ควายสะตวง = ควาย + สะตวง (กระทิงใส่เครื่องเซ่น)

2.20 อวัยวะ + สติปัญญา เป็นการนำอวัยวะของคน ประกอบกับคำแสดง
สติปัญญาของคน พบ 1 คำ (2.44 %) ได้แก่

หน้าเซอะ = หน้า + เซอะ (เซ่อ โง่)

2.21 อวัยวะ + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำอวัยวะของคน ประกอบกับสิ่งมีชีวิตประเภท
สัตว์ พบ 2 คำ (4.88 %) ได้แก่

หน้าป่าหลิม = หน้า + ป่าหลิม (ปลาซ่อน)

หน้าแป้ว = หน้า + แป้ว (พยาธิ)

3. คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ

คำคำที่มี 3 องค์ประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนาที่ประกอบด้วยความหมายของคำ
3 กลุ่มความหมาย พบทั้งหมด 21 คำ แบ่งเป็น 15 กลวิธีย่อย ได้แก่

3.1 คำนำหน้าชื่อ + คำบอกเวลา + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำ
นำหน้าชื่อคนที่เป้นเพศชายและเพศหญิง ประกอบกับคำบอกเวลา และคำบอกสภาพหรือ
ลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 2 คำ (9.52 %) ได้แก่

บ่าปันต่าย = บ่า (ไ้) + ปัน (พลัน: เร่ง ด่วน) + ต่าย (ตาย)

อี่ปันต่าย = อี + ปัน + ต่าย

3.2 คำนำหน้าชื่อ + คำเรียกผี + พุทธิกรรม เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป้นเพศ
ชาย ประกอบกับคำเรียกผี และคำแสดงพุทธิกรรมของผี พบ 2 คำ (9.52 %) ได้แก่

บ่าผีปี = บ่า (ไ้) + ผี + ปี (กด ปีบ)

บ่าผีปีบ = บ่า + ผี + ปีบ

3.3 คำนำหน้าชื่อ + คำเรียกผี + สถานที่ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศชาย ประกอบกับคำเรียกผีหรือชื่อผี และสถานที่ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

บ่าพายตง = บ่า (ไ้) + พาย (ผีพราย) + ตง (ป่า)

3.4 คำนำหน้าชื่อ + คำเรียกผี + สิ่งของเครื่องใช้ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศชาย ประกอบกับคำเรียกผีหรือชื่อผี และสิ่งของเครื่องใช้ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

บ่าพายโบม = บ่า (ไ้) + พาย (ผีพราย) + โบม (โลงศพ)

3.5 คำนำหน้าชื่อ + พฤติกรรม + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศชาย ประกอบกับคำแสดงพฤติกรรมของคน และคำบอกสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

บ่าหลีกหลวง = บ่า (ไ้) + หลีก (ดี้อ) + หลวง (ยิ่งใหญ่ ทรงอำนาจ)

3.6 คำนำหน้าชื่อ + โรค + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศชาย ประกอบกับชื่อโรค และคำบอกสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

บ่าห่าปัก = บ่า (ไ้) + ห่า (โรคห่า) + ปัก (ตั้งฝังให้ติดอยู่)

3.7 คำนำหน้าชื่อ + สิ่งของเครื่องใช้ + สถานที่ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศหญิง ประกอบกับสิ่งของเครื่องใช้ และสถานที่ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

อี่หม้อนสก = อี่ + หม้อ + นสก (นรก)

3.8 คำนำหน้าชื่อ + สิ่งมีชีวิต + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศชาย ประกอบกับสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ และคำบอกสภาพหรือลักษณะของสัตว์ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

บ่าจิกกะเล่เกลี้ยง = บ่า (ไ้) + จิกกะเล่ (จิ้งเหลน) + เกลี้ยง

3.9 คำนำหน้าชื่อ + อวัยวะ + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ประกอบกับอวัยวะของคน และคำบอกสภาพหรือลักษณะของอวัยวะ พบ 3 คำ (14.29 %) เช่น

บ่าเขี้ยวอี = บ่า (ไ้) + เขี้ยว (ฟัน) + อี (ห่าง แยก)

อี่ดำเป้อเว้อ = อี่ + ดำ (ตา) + เป้อเว้อ (ใหญ่ กว้าง)

3.10 คำนำหน้าชื่อ + อวัยวะ + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำคำนำหน้าชื่อหรือคำเรียกชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศหญิง ประกอบกับอวัยวะของคนหรือสัตว์ และสิ่งมีชีวิตประเภทคนหรือสัตว์ พบ 2 คำ (9.52 %) ได้แก่

บำหนั้หมา = บำ (ไอ้) + หนั้ + หมา

หีแม่มี้ง = หี + แม่ + มี้ง

3.11 คำบอกสภาพหรือลักษณะ + คำแสดงความเปรียบ + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำคำบอกสภาพหรือลักษณะร่างกายของคน ประกอบกับคำแสดงความเปรียบ และสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

ผอมหยั้งเขียด = ผอม + หยั้ง (อย่าง) + เขียด

3.12 พฤติกรรม + คำแสดงความเปรียบ + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำคำแสดงพฤติกรรมของคน ประกอบกับคำแสดงความเปรียบ และสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ พบ 2 คำ (9.52 %) ได้แก่

สลิดหยั้งวอก = สลิด (ตัดจริด) + หยั้ง (อย่าง) + วอก (ลิง)

สวกหยั้งหมา = สวก (ดู) + หยั้ง + หมา

3.13 สิ่งมีชีวิต + คำนำหน้าชื่อ + คำบอกเจตนา เป็นการนำสิ่งมีชีวิตประเภทคน ประกอบกับคำนำหน้าชื่อหรือคำเรียกชื่อคน และคำบอกเจตนา พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

ป้อคิงหยั้ง = ป้อ (พ่อ) + คิง (มี้ง) + หยั้ง (อะไร ทำไม)

3.14 สิ่งมีชีวิต + พฤติกรรม + สิ่งของเครื่องใช้ เป็นการนำสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ ประกอบกับคำแสดงพฤติกรรมของสัตว์ และสิ่งของเครื่องใช้ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

แม้งลุ่นเต้า = แม้ง + ลุ่น (เข้าไปอยู่ระหว่าง) + เต้า (ชี้เฝ้า)

3.15 อวัยวะ + คำแสดงความเปรียบ + สิ่งมีชีวิต เป็นการนำอวัยวะของคน ประกอบกับคำแสดงความเปรียบ และสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ พบ 1 คำ (4.76 %) ได้แก่

หน้าหยั้งจะเล้อ = หน้า + หยั้ง (อย่าง) + จะเล้อ (จึงเหลน)

4. คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ

คำคำที่มี 4 องค์ประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนาที่ประกอบด้วยความหมายของคำ 4 กลุ่มความหมาย พบทั้งหมด 4 คำ แบ่งเป็น 3 กลวิธีย่อย ได้แก่

4.1 คำนำหน้าชื่อ + โรค + คำบอกเวลา + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศหญิง ประกอบกับชื่อโรค คำบอกเวลา และคำบอกสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 1 คำ (25 %) ได้แก่

อี๋ห้าปันตาย = อี๋ + ห่า (โรคห่า) + ปัน (พลัน: เร่งด่วน) + ต่าย (ตาย)

4.2 คำนำหน้าชื่อ + โรค + พகுติกรรม + อ้วยวะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศชายและเพศหญิง ประกอบกับชื่อโรค คำแสดงพகுติกรรมของโรค และคำเรียกอ้วยวะ ของคน พบ 2 คำ (50 %) ได้แก่

บ่าห่ากินตับ = บ่า (ไอ้) + ห่า (โรคห่า) + กิน (กิน) + ตับ

อี๋ห่ากินไต = อี๋ + ห่า + กิน + ไต (ไต)

4.3 คำนำหน้าชื่อ + สิ่งของเครื่องใช้ + พகுติกรรม + คำบอกสภาพหรือลักษณะ เป็นการนำคำนำหน้าชื่อคนที่ เป็นเพศหญิง ประกอบกับสิ่งของเครื่องใช้ คำแสดงพகுติกรรม ของคน และคำบอกสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พบ 1 คำ (25 %) ได้แก่

อี๋สะลิมัดตั้ง = อี๋ + สะล (ที่นอนยัดนุ่น) + มัด + ตั้ง

จำนวนคำและคำร้อยละของกลวิธีย่อยในการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเพซบุ๊ก แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคำและคำร้อยละของกลวิธีย่อยในการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเพซบุ๊ก

กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเพซบุ๊ก							
คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ	
กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)
1. พகுติกรรม (โกะโงะ)	3 (50)	1. คำนำหน้าชื่อ + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (อี๋ตุ่ย)	3 (7.32)	1. คำนำหน้าชื่อ + คำบอกเวลา + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (บ่าปันตาย)	2 (9.52)	1. คำนำหน้าชื่อ + โรค + คำ บอกเวลา + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (อี๋ห้าปันตาย)	1 (25)
2. สติปัญญา (ง่า)	3 (50)	2. คำนำหน้า ชื่อ + คำเรียกผี (บ่าพาย)	3 (7.32)	2. คำนำหน้า ชื่อ + คำเรียกผี + พகுติกรรม (บ่าผีปั)	2 (9.52)	2. คำนำหน้า ชื่อ + โรค + พகுติกรรม + อ้วยวะ (บ่าห่ากินตับ)	2 (50)
		3. คำนำหน้า ชื่อ + พகுติกรรม (บ่าหสิ่ง)	4 (9.76)	3. คำนำหน้า ชื่อ + คำเรียกผี + สถานที่ (บ่าพายคง)	1 (4.76)	3. คำนำหน้า ชื่อ + สิ่งของ เครื่องใช้ + พகுติกรรม + คำบอกสภาพ/ 	1 (25)

กลวิธีการสร้างคำภาษาไทยล้านนาในเฟซบุ๊ก							
คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ	
กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)
ลักษณะ (อิสระสัมผัสตั้ง)							
		4. คำนำหน้า ชื่อ + โรค (อีห้า)	2 (4.88)	4. คำนำหน้า ชื่อ + คำเรียกผี + สิ่งของเครื่องใช้ (บ่าพายโปม)	1 (4.76)		
		5. คำนำหน้า ชื่อ + สดับัญญา (บ่าสิ่ง)	5 (12.20)	5. คำนำหน้า ชื่อ + พฤติกรรม + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (บ่าลิกหลวง)	1 (4.76)		
		6. คำนำหน้า ชื่อ + สถานที่ (บ่าเมือง)	1 (2.44)	6. คำนำหน้า ชื่อ + โรค + คำ บอกสภาพ/ ลักษณะ (บ่าห้าปัก)	1 (4.76)		
		7. คำนำหน้า ชื่อ + สิ่งมีชีวิต (อีงัว)	3 (7.32)	7. คำนำหน้า ชื่อ + สิ่งของ เครื่องใช้ + สถานที่ (อีหม่อนฮก)	1 (4.76)		
		8. คำนำหน้า ชื่อ + สิ่งอัปมงคล (บ่าชืด)	1 (2.44)	8. คำนำหน้า ชื่อ + สิ่งมีชีวิต + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (บ่าจ๊กกะเลอ เกลี้ยง)	1 (4.76)		
		9. คำนำหน้า ชื่อ + อวัยวะ (บ่าฮู้ชี่)	1 (2.44)	9. คำนำหน้า ชื่อ + อวัยวะ + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ	3 (14.29)		

กลวิธีการสร้างคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก							
คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ		คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ	
กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำคำ	จำนวน (%)
(บาเขียว)							
		10. คำบอก เจตนา + พฤติกรรม (จะไปสละ)	1 (2.44)	10. คำนำหน้า ชื่อ + อวัยวะ + สิ่งมีชีวิต (บาทหนึ่งหมา)	2 (9.52)		
		11. คำบอก สภาพ/ลักษณะ + อวัยวะ (เท้าแป้น)	6 (14.63)	11. คำบอก สภาพ/ลักษณะ + คำแสดง ความเปรียบ + สิ่งมีชีวิต (ผอมหยั่งเขียว)	1 (4.76)		
		12. คำเรียก + คำบอกระยะ (พายแหมะ)	1 (2.44)	12. พฤติกรรม + คำแสดงความ เปรียบ + สิ่งมีชีวิต (สลัดหยั่งวอก)	2 (9.52)		
		13. คำเรียก + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (มีต่ายกั๊ด)	1 (2.44)	13. สิ่งมีชีวิต + คำนำ หน้าชื่อ + คำบอกเจตนา (บ้อคิงหยั่ง)	1 (4.76)		
		14. ซาดิก้าเนิด + สติปัญญา (จาดง่าว)	1 (2.44)	14. สิ่งมีชีวิต + พฤติกรรม + สิ่งของเครื่องใช้ (แมงลุ่นเต้า)	1 (4.76)		
		15. ซาดิก้าเนิด + สิ่งมีชีวิต (จาดหมา)	1 (2.44)	15. อวัยวะ + คำแสดงความ เปรียบ + สิ่งมีชีวิต (หน้าหยั่ง จะเลอ)	1 (4.76)		
		16. พฤติกรรม + คำบอกสภาพ/	1 (2.44)				

กลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก							
คำด่าที่มี 1 องค์ประกอบ		คำด่าที่มี 2 องค์ประกอบ		คำด่าที่มี 3 องค์ประกอบ		คำด่าที่มี 4 องค์ประกอบ	
กลวิธีการ สร้างคำด่า	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำด่า	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำด่า	จำนวน (%)	กลวิธีการ สร้างคำด่า	จำนวน (%)
ลักษณะ (สลดตลก)							
		17. สถานที่ + คำเรียกผี (ป่าเขว่วผี)	1 (2.44)				
		18. สิ่งมีชีวิต + คำบอกสภาพ/ ลักษณะ (อึ่งก๊ัดแมงเมา)	1 (2.44)				
		19. สิ่งมีชีวิต + สิ่งของเครื่องใช้ (ควายสะดวง)	1 (2.44)				
		20. อวัยวะ + สติปัญญา (หน้าเขอะ)	1 (2.44)				
		21. อวัยวะ + สิ่งมีชีวิต (หน้าแป้ว)	2 (4.88)				
รวม	6 (100)	รวม	41 (100)	รวม	21 (100)	รวม	4 (100)

จากตารางที่ 1 กลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก แบ่งเป็น 4 กลวิธีหลัก คือ 1) คำด่าที่มี 1 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 2 กลวิธีย่อย 2) คำด่าที่มี 2 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 21 กลวิธีย่อย 3) คำด่าที่มี 3 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 15 กลวิธีย่อย 4) คำด่าที่มี 4 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 กลวิธีย่อย ทั้งนี้กลวิธีย่อยในการสร้างคำด่าภาษาล้านนาที่พบมากที่สุดในแต่ละกลวิธีหลัก คือ 1) พฤติกรรม, สติปัญญา (พบจำนวนเท่ากัน) 2) คำบอกสภาพหรือลักษณะ + อวัยวะ 3) คำนำหน้าชื่อ + อวัยวะ + คำบอกสภาพหรือลักษณะ 4) คำนำหน้าชื่อ + โรค + พฤติกรรม + อวัยวะ

จำนวนคำและคำร้อยละของกลวิธีการสร้างคำด่าภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก 4 กลวิธีหลัก แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนคำและคำร้อยละของกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊ก 4 กลวิธีหลัก

กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนา ในเฟซบุ๊ก	จำนวนคำ	ร้อยละ
1. คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ	6	8.33
2. คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ	41	56.94
3. คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ	21	29.17
4. คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ	4	5.56
รวม	72	100

จากตารางที่ 2 คำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊กมีทั้งหมด 72 คำ แบ่งกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาเป็น 4 กลวิธีหลัก เรียงลำดับตามจำนวนคำจากมากไปน้อย ได้แก่ คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ พบ 41 คำ คิดเป็นร้อยละ 56.94 คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ พบ 21 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.17 คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ พบ 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 และคำคำที่มี 4 องค์ประกอบ พบ 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.56

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาในเฟซบุ๊กแบ่งเป็น 4 กลวิธีหลัก ได้แก่

1. คำคำที่มี 1 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 2 กลวิธีย่อย กลวิธีที่พบมากที่สุด คือ พดติกรรม , สติปัญญา (พบจำนวนเท่ากัน)
2. คำคำที่มี 2 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 21 กลวิธีย่อย กลวิธีที่พบมากที่สุด คือ คำบอกสภาพหรือลักษณะ + อวัยวะ
3. คำคำที่มี 3 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 15 กลวิธีย่อย กลวิธีที่พบมากที่สุด คือ คำนำหน้าชื่อ + อวัยวะ + คำบอกสภาพหรือลักษณะ
4. คำคำที่มี 4 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 กลวิธีย่อย กลวิธีที่พบมากที่สุด คือ คำนำหน้าชื่อ + โรค + พดติกรรม + อวัยวะ

จากผลการวิจัยข้างต้น เมื่อพิจารณาจำนวนกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาทั้ง 4 กลวิธีหลักพบว่า คำคำที่มี 2 องค์ประกอบเป็นกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาที่พบมากที่สุด เนื่องจากเป็นกลวิธีการสร้างคำคำที่นำคำ 2 คำ ซึ่งมีความหมายของคำ 2 กลุ่ม

ความหมายมาประกอบกันเป็นคำคำ โดยมีคำที่ 1 เป็นคำหลัก และคำที่ 2 ทำหน้าที่ขยายคำที่ 1 ให้สื่อความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ความสะอาด บ่าหลัง อี๋งาว อนึ่งกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาคงกล่าวยังใช้วิธีการเปรียบเทียบคำที่ 1 ให้เป็นหรือเหมือนกับคำที่ 2 ทำให้คำคำแสดงภาพได้ชัดเจนขึ้น เช่น บ่าวอก อี๋งาว อี๋ผิ ส่วนคำคำที่มี 4 องค์ประกอบเป็นกลวิธีการสร้างคำคำภาษาล้านนาที่พบน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นกลวิธีการสร้างคำคำที่นำคำ 4 คำ ซึ่งมีความหมายของคำ 4 กลุ่มความหมายมาประกอบกันเป็นคำคำ เช่น บ่าห้ากีนดับ อี๋สะลิมัดตั้ง อี๋ห้าบันต้าย คำคำข้างต้นมีจำนวนคำและกลุ่มความหมายของคำหลายส่วนประกอบกัน ทำให้โครงสร้างคำคำมีความซับซ้อนจึงไม่เป็นที่นิยมในการนำมาสร้างเป็นคำคำภาษาล้านนา

ผลการวิจัยพบกลุ่มความหมายของคำที่นำมาประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนา 16 กลุ่ม ได้แก่ คำนำหน้าชื่อ (บ่าวอก), คำบอกเจตนา (จะไปแสนน), คำบอกระยะ (พายแหมะ), คำบอกเวลา (อี๋บันต้าย), คำบอกสภาพหรือลักษณะ (บ่าจิกกะเลอเกลี้ยง), คำเรียกผี (ผีต่ายกิด), คำแสดงความเปรียบ (สวกหยั่งหมา), ซาดิกำเนิด (จาดง่าว), พุดติกรรม (สลิอดก), โรค (บ่าห้ากีนดับ), สติปัญญา (บ่าสิ่ง), สถานที่ (บ่าเฮ่วผิ), สิ่งของเครื่องใช้ (พายโบม), สิ่งมีชีวิต (หน้าแป้ว), สิ่งอัมงคล (บ่าซิด) และอวัยวะ (บ่าเขี้ยวอี๋) กลุ่มความหมายของคำที่นำมาประกอบเป็นคำคำดังกล่าวพบการใช้คำนำหน้าชื่อมากที่สุด และพบการใช้คำบอกระยะและสิ่งอัมงคลน้อยที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรทัย ชินอัครพงศ์ (2557) ที่ศึกษาประเภททางความหมายของคำคำในภาษาไทย พบคำคำประเภทความเชื่อ (ปอบ), ความประพฤติ (ชั่ว), ซาดิกำเนิด (ชั่ว), รูปลักษณะ (เตี้ย), โรค (โรคจิต), สติปัญญา (โง่), สถานที่ (บ้านนอก), สิ่งของเครื่องใช้ (หน้าหม้อ), สิ่งมีชีวิต (ควาย) และอวัยวะ (สันตืน)

คำคำภาษาล้านนาที่ปรากฏในส่วนแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊ก เพจเมียงง่าว พบการนำคำนำหน้าชื่อที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ได้แก่ บ่า อี๋ มาประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนาจำนวนมาก ผู้วิจัยเห็นว่า คำว่า บ่า อี๋ เป็นคำไม่สุภาพ สามารถใช้นำหน้าคำธรรมดาเพื่อเป็นคำคำได้ทันที เช่น คำว่า วอก (ลิง) เป็นคำธรรมดา ส่วนคำว่า บ่าวอก เป็นคำคำ, คำว่า ผิ เป็นคำธรรมดา ส่วนคำว่า อี๋ผิ เป็นคำคำ สิ่งดังกล่าวถือว่าเป็นลักษณะทั่วไปของการสร้างคำคำเพื่อระบุให้ทราบว่าบุคคลเป้าหมายที่คำเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

นอกจากนี้คำคำภาษาล้านนาสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของคนล้านนาหรือคนภาคเหนือ เนื่องจากคำที่นำมาประกอบเป็นคำคำภาษาล้านนาถือว่าเป็นภาษาที่มีส่วนกำหนดระบบความคิดของคน หรือมีอิทธิพลต่อความคิดและการมองโลกของคน การศึกษาภาษาของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะช่วยให้เข้าใจสังคมรอบตัวของกลุ่มคนที่ศึกษา (Sapir, 1949;

Whorf, 1956; อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2522; ศราวุธ หล่อดี, 2558; ศราวุธ หล่อดี, 2561) เห็นได้จากการนำคำศัพท์ที่อยู่รอบตัวหรือพบในชีวิตประจำวันมาประกอบเป็นคำด้าภาษาล้านนา ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดของคนล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผี เช่น บ่าพาย (ผีพาย) อี้ผี ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ เช่น บ่าเฮ่วผี (ป่าช้า) อี้หม่อนฮุก (นรก) ความเชื่อเกี่ยวกับชาติกำเนิด เช่น จ้าดหมา (ชาติหมา) ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้าม สิ่งของ และเครื่องประกอบพิธีกรรมล้านนา เช่น บ่าซิด (เสนียด จัญไร) บ่าพายโบม (โลงศพ) ควายสะตวง (กระทงใส่เครื่องเซ่น) ตามลำดับ รวมทั้งพบการใช้ชื่อสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ที่อยู่รอบตัวของคนล้านนามาเป็นคำด้าภาษาล้านนา เช่น บ่าจิกกะเลอเกลี้ยง (จิ้งเหลน) บ่าวอก (ลิง) ผอมหยั่งเยียด หน่าบ่าหลิม (ปลาช่อน) อี้งัว (วัว) สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรทัย ชินอัครพงศ์ (2557) ที่ศึกษาโลกทัศน์ของคนไทยที่สะท้อนจากคำด้าในภาษาไทย พบคำด้าเกี่ยวกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น เปรด ผีไม่มีศาล เสนียด ความเชื่อทางศาสนา เช่น นรก สัมภเวสี และพบการใช้ชื่อสัตว์เป็นคำด้า เช่น งูเห่า ปากหมา ลิง ควาย การศึกษาคำด้าภาษาล้านนานอกจากราบลักษณะกลวิธีที่ใช้สร้างคำด้า คำด้าภาษาล้านนายังสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของคนล้านนาจึงควรศึกษาให้ลุ่มลึกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำด้าภาษาล้านนาที่ปรากฏในส่วนแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊ก เพื่อให้เห็นภาพรวมของกลวิธีการสร้างคำด้าภาษาล้านนาในสื่อออนไลน์ ควรเก็บข้อมูลคำด้าภาษาล้านนาที่ปรากฏในสื่อออนไลน์อื่น ๆ เช่น ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) ฯลฯ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพิ่มเติม หนึ่งควรศึกษาทัศนคติของคนล้านนาเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของคำด้าภาษาล้านนาแต่ละคำ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยญาร บัญมี และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). อัตลักษณ์เสมือนกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 6(1), 82-95.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2541). **พุทธวิธีครองใจคน**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

- รุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร. (2529). **ที่ว่าหยานั่นฉันใด. มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 5(2), 110-119.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2547). **วัฒนธรรมการบริภาษในภาษาไทย**. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระศักดิ์ บุญญาพิทักษ์. (2536). **คำบริภาษในเพลงชาโน้ง**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศรศักดิ์ ไชยมงคล. (2540). **ลักษณะการบริภาษในวรรณคดีประเภทกลอนบทละครและกลอนนิทานสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศราวุธ หล่อดี. (2558). โลกทัศน์ของชาวไทลื้อที่สะท้อนจากคำประสมที่มีคำว่า ‘หัว’ ในภาษาไทยลื้อ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, 9(2-4), 46-62.
- ศราวุธ หล่อดี. (2561). **คำเรียกสีและมโนทัศน์เกี่ยวกับสีในภาษาล้านนา**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สมบูรณ์ ศรีระลันต์. (2542). **วิเคราะห์ค่านิยมทางสังคมและการใช้ภาษาจากคำบริภาษในบทละครนอกพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย**. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- แหยม ไชเล่า. (2533). **คำหยาบ: ที่มาและบทบาทของคำหยาบในภาษาไทยกลาง**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยการพิมพ์.
- อรทัย ชินอัศรพงศ์. (2557). **การศึกษาคำด่าในภาษาไทยตามแนววรรณศาสตร์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2522). สมมติฐานชาเพียร์-วอร์ฟ. **วารสารอักษรศาสตร์**, 11(2), 20-32.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2547). **พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง**. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.
- Allan K, Burrige K. (1991). **Euphemism and Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon**. New York: Oxford University Press.

- Sapir E. (1949). The Status of Linguistics as a Science. In **Culture, Language, and Personality: Selected Essays**. p. 69. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press.
- Whorf BL. (1956). An American Indian model of the universe, The relation of habitual thought and behavior to language. In **Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf**. pp. 57–64, 135. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press.

ภาพลักษณ์สตรีชาวอิหร่านในนิยายภาพเรื่อง
“Embroideries (2005)” ของ Marjane Satrapi:
การวิเคราะห์การสร้าง ความหมายแบบพหุวิธี
Portrayals of Iranian Women in Marjane Satrapi’s
“Embroideries (2005)”: A Multimodal Analysis

เจนจิรา จิตรไพบูลย์¹ และ อติชาต รุ่งสว่าง^{1*}

Jenjira Jitpaiboon¹ and Atichat Rungswang^{1*}

¹ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร 10520

¹ Faculty of Liberal Arts, King Mongkut’s Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok 10520

* Correspondence to e-mail: atichat.ru@kmitl.ac.th

Received: May 28, 2020; Revised: October 4, 2020; Accepted: November 21, 2020

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่ชีวิตสตรีมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอิหร่านได้รับความสนใจในทางวิชาการเพื่อการศึกษาเรื่องลักษณะเฉพาะทางเพศ (gender stereotype) และการกีดกันทางเพศ (sexism) งานวิจัยหลายเรื่องได้มุ่งเน้นศึกษาสภาพความเป็นอยู่ การต่อสู้และการต่อรองทางอำนาจของสตรีมุสลิมในสังคม เพื่อเป็นการเพิ่มขอบเขตงานวิจัยในลักษณะที่กล่าวมานั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาการนำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีชาวอิหร่านในนิยายภาพเรื่อง *Embroideries* ซึ่งเขียนโดย Marjane Satrapi ในปี ค.ศ. 2005 โดยการวิเคราะห์การสร้าง ความหมายแบบพหุวิธี (Multimodal Analysis) ผ่านคำและภาพประกอบ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้ 5 หัวข้อหลักได้แก่ สี สัญลักษณ์การเย็บปัก คุณยายของ Satrapi ฟองน้ำคำพูด และกรอบ และหัวข้อที่เป็นสากล ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า สิทธิของสตรีชาวอิหร่านถูกกดทับโดยชนบทธรรมเนียมทางศาสนาและวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ซึ่งเป็นไปตามการเหมารวมทางอุดมคติที่มีต่อผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในแถบตะวันออกกลาง แต่ที่น่าสนใจก็คือผู้วิจัยได้พบว่า

บันทึกของ Satrapi ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีชาวอิหร่านที่ไปขัดแย้งกับชนบทรรมนิยม อาทิเช่น การนำเสนอภาพผู้หญิงที่ไม่คลุมฮิญาบ การพูดถึงเรื่องการทำศัลยกรรมและขั้นตอนการผ่าตัดเพื่อซ่อมแซมเยื่อพรหมจารี นอกจากนั้นแล้วผู้เขียนยังนำเสนอพฤติกรรมของสตรีชาวอิหร่านที่มักจะชอบทำร้ายกันเมื่ออยู่ในที่ลับตาจากผู้ชายนั่นก็คือการนิทาซึ่งถือว่าเป็นกบฏทรสากลสำหรับผู้หญิงในการแสดงพลังอำนาจเมื่ออยู่ในกลุ่มของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามการเล่าเรื่องใน *Embroideries* ได้ถูกถ่ายทอดจากมุมมองของ Satrapi แต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น จึงทำให้ผลของการวิจัยและการตีความของงานวิจัยชิ้นนี้ค่อนข้างเฉพาะและจำกัดและอาจจะไม่สามารถตีความครอบคลุมถึงภาพลักษณ์ของสตรีชาวอิหร่านทุกคนในสังคมนั้นได้

คำสำคัญ: การนำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีชาวอิหร่าน ลักษณะเฉพาะทางเพศ
การวิเคราะห์การสร้างความหมายแบบพหุวิธี Marjane Satrapi, *Embroideries*

Abstract

Since the lives of veiled women especially in Iran have become academic interests regarding gender stereotype and sexism, several studies have purposed various perspectives on how they live, struggle and negotiate their power in the society. To extend this line of research, this study therefore aims at investigating the portrayals of Iranian women in Marjane Satrapi's *Embroideries* by employing Multimodal Analysis (MA). Words and images were taken into account for analysis that were then divided into five main issues to discuss: *colors, symbolic embroideries, Satrapi's grandmother, speech bubble and panel frame and universal topics*. The findings revealed that women's rights in Iran are oppressed by patriarchal and religious tradition, which ideologically align with the Middle East women stereotype. Interestingly, this memoir also portrays the images of Iranian women that contradict the traditions by presenting the pictures of unveiled women and the issues of plastic surgery and surgical procedure of women's virginity restoration discussed among them. In addition to this, the author presents the hidden part of Iranian women, behind the closed door when men are away, where they straighten their power by using the universal strategy just like all women in the whole world do – gossip – to survive the hardship. However, the limitation of this study is recognized as the story was narrated through only

the author's lens. Therefore, the results and interpretations were specific and limited and might not be generalized to all women in Iranian society.

Keywords: Portrayals of Iranian women, gender stereotype, Multimodal Analysis (MA), Marjane Satrapi, Embroideries

Introduction

In the past, it was difficult for any manuscript from or about Iran to get published by mainstream publishers (Mozaffari, 2006). But memoirs written by Iranian women have recently become the interest of mainstream publishers and also gained public interest from large audiences. The main reason is that those memoirs surprise the readers as they display the lives of Iranian people which contradict the image of Iran that the readers have seen on mass media. They also combine political and personal perspectives providing an easy access for readers to get into deeper understanding for the “complex world problems” (p. 517).

According to Jelodar and Yusof (2014), it was believed that the East started to be painted in a darker way after the 9/11 tragedy by the West through mass media, arts, and literatures trying to shape the stereotypical representation of the Orient using images of Eastern veiled women as the symbol of victims and seductions in Islamic society where women are not allowed to be unveiled in public places or to men outside the family leading the world to look at the East as the land of submission and slavery.

One of famous memoirs, centered on Iranian women and written by Iranian born women is *Embroideries*, originally published by L'Association as *Broderies* in 2003, translated and published in English as *Embroideries* in 2005 (Whitlock, 2008). The writer and also the illustrator is Marjane Satrapi who is said to be one of the “members of the younger generation of Iranian women” (Mozaffari, 2006, p. 517), and who “lived through the Iranian revolution as children” (p. 518). She learned the revolution through the lens of her politicized middle- and upper-class parents and siblings, but she was “horrified by the consequent triumph of the religious groups and the imposition of a strict, Islamist political ideology in every realm of life (p. 518). The younger generation were well aware,

especially “of the legal, educational, professional, and physical restrictions that this ideology brought with it” (Mozaffari, 2006, p. 518).

In addition, Satrapi is also believed to be an outstanding person admired by Middle East women (Reyns-Chikuma & Lazreg, 2017) and the first one to present the unique insight into a complex world and her books were appraised and regarded as a symbol of optimism for Iranians, for women, and for other artists (Attenberg, 2005, p. 101). Her first best-selling books *Perspolis* are memoirs of her childhood in Iran, her adolescence in Austria, and her early adulthood. *Embroideries* is also another memoir of the author, but centered only at one long afternoon talk of Satrapi with her grandmother, mother, aunt, and their group of friends. According to Whitlock (2008)’s remark, the book portrays past stories, and world of women where her gender rights are challenged.

Freely (2005) notes the similarity between *Perspolis* and *Embroideries* that they both are in the same setting – a cruelly policed society where an extremely rich culture is still strong and powerful, but behind closed doors, women are creative, amused, erotic, resistant, at least when the men are sleeping.

Topics of women’s conversation in *Embroideries* are full of surprises. They are simultaneously relaxing and dark because the conversation occurred in a country, “where a woman is considered half the worth of a man” (Attenberg, 2005, p. 100). *Embroideries* reveals the territory of the intimate and a secret space of women in Iran where they feel relaxed and free to say and share whatever they wish and whatever experience they’ve had without hesitation and fear of judgement and punishment and as the story continues, the universal topics such as plastic surgery, the male anatomy, sexual satisfaction, and marital adultery are emerged (Mozaffari, 2006).

To sum up, *Embroideries* is another acclaimed Satrapi’s memoir narrated in a context of women who live within a strict and Islamist political ideology where women are stereotyped by the West as a victims and slaves in the society. The stories of women in *Embroideries* reflect the lives of Iranian women and some of their topics shared by women in the story are familiar and universal, such as sex, plastic surgery, and infidelity which may intrigue, surprise and have strong effect on the readers’ perspective of the

Eastern world. However, there is also an argument that *Embroideries* is just a reinscription of Eastern stereotype (Jelodar & Yusof, 2014).

In terms of mode, Saunders (2005) suggests that *Embroideries* is not considered as graphic novel or cartoon, but a mixture of the two. Satrapi's simple images and words have "a remarkable ability to capture the coexistence of the serious and the absurd in the most complex of situation" (Mozaffari, 2006, p. 525).

The researchers of this study; therefore, aim to examine the multimodality approach; images, words as well as other modes, to analyze the interrelations and how they contribute to create the representation of women in Iran through Marjane Satrapi's lens.

Objective and research question

The objective of this study was to analyze semiotic modes and written texts based on five main elements: *colors, symbolic embroideries, Satrapi's grandmother, speech bubble and panel frame and universal topics* in order to explore the portrayals of Iranian women in Marjane Satrapi's *Embroideries* (2005). The purposed research question is stated below.

How were the portrayals of Iranian women in Marjane Satrapi's *Embroideries* (2005) depicted through semiotic modes and written texts?

Methodology

This article is a qualitative research which employs a qualitative multimodal analysis (MA). Multimodal analysis (MA) is an extended area emerging from discourse studies. This emphasizes the study of language in combination with other modes such as pictures, colors, action, scientific symbols, and sound (O'Halloran, 2006). According to Jing (2013), MA aims to analyze how all of the different semiotic modes and linguistic visual means work together to create a unified and meaningful text or communicative event. For example, in graphic novel, according to Hamlyn (2017), the interplay of text and illustrations in a comic-strip format can tell a story. As Hamlyn elaborates, graphical elements such as panels, frames, and speech/thought balloons can be used in a sequential

way to create and evoke a story in a reader's mind, rather than relying on just text to construct a narrative.

In addition, meaning created by the combination of modes can go beyond what each mode can do independently (Lemke, 2002, as cited in Smith & Pole, 2018), the related social meaning, such as current social, cultural, scientific, ecological and political background, must be taken into account in order to interpret the meaning properly (Scott, 1994, as cited in Jing, 2013). Thus, the elements that are creatively used in narrations eventually interact meaningfully, show authorial voice, and portray the complexity of life (Campbell, 2007). It is, therefore, undeniably concluded that the multimodality increases complexity of the meaning (Smith & Pole, 2018) and multimodal analysis is then necessarily needed to understand the dynamics of meaning-making, or semiosis, in multimodal discourse (Campbell, 2007).

The data of this present study were collected from the graphic novel titled “*Embroideries*” written by Marjane Satrapi, published by Pantheon Books in 2005. Both linguistic and semiotic resources including dialogues, pictures, speech and thought bubbles and colors were taken into consideration for analysis and interpretation. For validity of the findings, the two researchers of the present study began the analysis process with reading and skimming the novel to identify the major themes related to the portrayals of Iranian women. After that, two lists of themes were cross-checked and the duplicated ones were combined. At this stage, the different ones were also discussed and added if significant. The final list of themes was then analyzed using thick description in which detailed interpretation was included.

Results and discussion

The major themes agreed by the two researchers are *colors, symbolic embroideries, Satrapi's grandmother, speech bubble and panel frame and universal topics*. Each of them was analyzed in this section.

Colors: Black, White, Cream, Blue

Colors are most often introduced as symbolic signs or symbols (Hannele & Marie-Nathalie, 2018). For the whole of *Embroideries*, text and images are illustrated in stark black and white except for the front cover which is presented in cream and inside-cover in blue.

Black and white style is well known as Satrapi's trademark (Attenberg, 2005) despite the fact that most graphic novelists use bright color (Acho, 2013). Based on Worth (2007), black and white colors can relate to two principle concepts of comic art; "amplification through simplification", and "inverse relationship between the presentation of the physical world and the world of ideas" (p. 154).

Colors can also be a visual modality marker and can indicate sexual attractiveness and appeal of the represented female image, and when the color is reduced, the modality of the image is lowered (Baykal, 2016). From this remark, it can be implied that the attractiveness and appeal of the represented female image in *Embroideries* are considered low.

Acho (2013) reviewed Satrapi's *Perspolis* that black and white can represent "a stark counterpoint to the complex themes of torture, war, and suicide" (pp. 28–29). Hence, the same concept linking black and white to something tragic can be applied in *Embroideries* as it also presents the complex themes of tragedy and pain of women who were treated unjustly under religious dictatorship in Iran (Whitlock, 2008).

Furthermore, black and white colors may reflect Iranian restricted religious dress code which allows only dark colors such as black, dark gray, brown or dark blue (Shirazi, as cited in Patel, 2012, p. 304) while some pious women choose to wear only black and white (Patel, 2012).

Despite the black and white dominance in *Embroideries*, cream and blue colors are added in the front cover and inside cover (shown in Figure 1 and Figure 2).

The front cover portrays Satrapi's grandmother with cream and blue background. There are few definitions of cream color. According to Chapman (2010), cream color has a common meaning of calm, elegant, and purity while Website named

Universe of Symbolism defines the color cream as a variation of the white which symbolizes innocent, purity, faith and peace. The meanings in these two sources match with the image of Satrapi's grandmother which is extracted from the scene where the grandmother is at the party. She looks pure, innocent, and elegant in her white dress. Apart from that, the meanings of cream color may also reveal the image of Iranian women who are believed to be pure, innocent, have faith in religion as portrayed by Western ideology.

Blue can be interpreted as a sign that represents a cure, a fresh and calming impact on the body “as its iconic relation with objects such as water and the sky” (Hannele & Marie-Nathalie, 2018, p.111). The definition of blue for ‘a cure, a fresh and calming impact on the body’ together with one of the meaning of cream color as ‘calm’ (Chapman, 2010) can be linked to one of the stories told by the grandmother (Figure 3) that when she was younger, before she went to parties, she would take a little opium in order to make her eyelids heavy and give her a languorous look. As well as when she gets old, she becomes opium addict and needs small bit of burnt opium dissolved in a tea every morning to calm her down from “a very very bad mood”.

Colors are also part of culture, in English, blue is a special metaphor to express one's sad feelings while in Persian, black refers to sadness (Mashak et al, 2012). Black and white are also believed to symbolize mourning in some cultures (Hannele & Marie-Nathalie, 2018). Those colors might play a significant part in *Embroideries* as a metaphor referring to mourning in sadness for the tough lives of women in Iran. According to Olson (2005)'s comment, stories of women in *Embroideries* about sex and men are “frank, funny, occasionally sad, and utterly credible” (p. 1351).

A few colorful pages might also refer to resistant act of women. Whitlock (2008) notes that women in Iran resist against the Islamic social control over women through small acts of opposition, such as “colored veils, nail polish, sandals—the “soft weapons” of a lipstick jihad” (p. 12).

In sum, colors in *Embroideries* can contribute to represent lives of women in Iran. Their lives might be in a monotone color; black or white, but their stories also uncover the colorful sides, even though they are not bright colors. The use of cream and blue can imply Iranian women's survival strategies, under the patriarchal and the strong religious tradition.

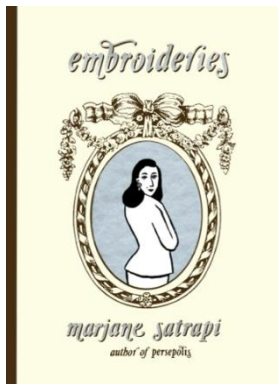

Figure 1: The use of cream color in the front cover

Figure 2: The use of blue color in the inside cover

Figure 3: Story told by grandmother related to cream and blue colors

Symbolic Embroideries

Based on Cambridge dictionary, “Embroidery”, as a countable noun, means patterns or pictures that consist of stitches sewn directly onto cloth (Embroidery, n.d.). In line with Cambridge dictionary, Oxford Learner’s Dictionaries gives a similar definition with more explanation that embroidery means patterns that are sewn onto cloth using threads of various colors; cloth that is decorated in this way (Embroidery, n.d.).

In order to contribute to the literal meaning of the word ‘embroidery’, Satrapi also uses illustrations to explicitly and implicitly refer to the term. For example, some texts are drawn to look the same as the stitches sewn onto the cloth as Figure 4 and Figure 5 shown below.

Figure 4: Text drawn as stitches

Figure 5: Text drawn as stitches

The illustrations of cloth in an embroidery hoop decorated with the word ‘Embroideries’ along with thread and needle are also presented in the book as presented in Figures 6 and Figure 7.

Figure 6: Embroideries sewn onto cloth
in an embroidery hoop

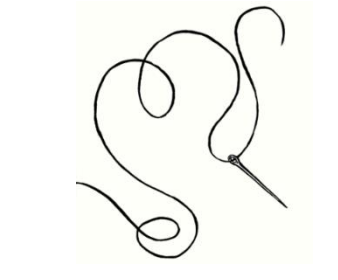

Figure 7: Thread and needle

There are also other symbolic signs; for example, embellishment on the cover shown in Figure 1 and Figure 2 portraying the cut-out image of Satrapi's grandmother, when she was younger, displayed inside an oval shaped- frame which is ornately decorated.

Another symbolic sign of 'embroidery' may relate to the way the women gathering in circle presented in Figure 8 and then the circle is embellished and refined with their stories shown in Figure 9 (Saunders, 2005).

Figure 8: Women gathering in circle

Figure 9: Women talking in circle position

Notwithstanding the literal meaning, the word 'embroidery' in Satrapi's *Embroideries* can also be a metaphor. It can refer to "fancy stitching in the surgical sense" (Saunders, 2005, p. 53). For example, one woman talks about plastic surgery on her breasts shown in Figure 10 and another one on her nose presented in Figure 11. Satrapi also shares her story of herself when she was young that she saved money to take her grandmother to get a nose surgery, but finally wasted her saving on toys demonstrated in Figure 12.

Figure 10: Embroideries symbolized as plastic surgery

Figure 11: Embroideries symbolized as plastic surgery

Figure 12: Embroideries symbolized as plastic surgery

Embroidery can also mean unsettling resonance referring to a surgical procedure of women's virginity restoration (Attenberg, 2005; Olson, 2005; Saunders, 2005; Whitlock, 2008). According to Whitlock (2008), "embroidery is an Iranian colloquialism for surgery on the vagina to restore the semblance of virginity", (p. 20). For example, Satrapi's grandmother tells Satrapi "And so my child, since you preferred your toys to my

nose, I am offering you a chance to redeem yourself. Make me a gift of a full embroidery” portrayed in Figure 13, and then Satrapi and other women laughs hardly since they all understand the underlying connotation perfectly illustrated in Figure 14.

Figure 13: *Embroideries* (2005),
Marjane Satrapi

Figure 14: *Embroideries* (2005),
Marjane Satrapi

The concept of virginity can be found across the stories which may be concluded that this issue is seriously held by Iranian society. The first story shared by the women also begins with Satrapi's grandmother's advice to her friend to fake her virginity on the first night of the marriage shown in Figure 15.

There is also a debate between Satrapi's aunt and others since her aunt disagrees with women to get virginity repair only for men's satisfaction. For example, one woman says "Obviously! Women's morals are relaxing! Today's girls are no longer virgins before marriage. They do everything like men and get sewn up again to get married! This way, everyone is happy!" shown in Figure 16. And the aunt says "And why is it the women who have to be virgins? Why suffer torment to satisfy an asshole? Because the man who demands "virginity" from a woman is nothing but an asshole! Why don't we behave as westerners do!? For them, since the problem of sex is resolved, they can move on to other things! This is the reason they progress!!!" as presented in Figure 17.

Figure 15: Faking virginity advised by Satrapi's grandmother

Figure 16: The debate between Satrapi's aunt and others on virginity repair

Figure 17: Aunt's insistence on not to repair virginity

In conclusion, Satrapi is successful in employing the word and visuals of "Embroideries". At the beginning, Satrapi puzzles the readers with the word and visuals of Embroideries which increase their interest to read on and find out how the words and visuals relate to the story. And when the readers read on, they get to understand the remarkable concept which reflects reality of women in Iran. While they still need to

conform to the strict tradition, their lives evolve with the modern world. Even though the virginity of women is highly held in Iran, it becomes common in the society for women to have sex before marriage. Embroidery or virginity repair can be seen as a strategy that women in Iran try to find the balance between the modern and old worlds.

Satrapi's grandmother

The use of image of Satrapi's grandmother on a cover can also be seen as another symbolic sign of Iranian women portrayal in *Embroideries*. Satrapi also puts her grandmother as a leading character. At the first page of the narration, it begins with the stories of how grandmother always addresses her husband by last name because she believes that this shows how one respect one's husband as shown in Figure 18. In addition, Satrapi narrated how she has a bad mood before having an opium; and how she advises Satrapi to learn to close her eyes a little in order to find lovers more easily. The afternoon tea talk is also open by grandmother with the phrase "To speak behind others' backs is the ventilator of the heart" as presented in Figure 19.

Satrapi's grandmother often appeared in her first memoirs *Perspolis* but it is because of *Embroideries* that the readers get to know more facts about her grandmother, such as the facts that she is an opium addict and has gotten married for three times.

A cut-out image of Satrapi's youthful grandmother on the front and inside covers as shown in Figure 1 and Figure 2 is also showing her face unveiled. The image is taken from one of the stories told by Satrapi inside the book. Her image is cut from one splash page illustration of grandmother, unveiled and in a glamorous dress, at the party when she was young, with three men standing behind her along with Satrapi's narration written that "Thanks to her half-closed eyes, my grandma got married three times. My grandfather was her last husband" as presented in Figure 20.

Her cut-out image in Figure 1 and Figure 2 turning her back to the readers can be implied that the world sees the lives of women in Iran only at the surface. A cover may refer to a public place, then grandmother without veil on the cover contrasts with the fact of the Middle East women whom the world always sees with veil on.

The use of her youthful grandmother image on the cover and as the leading character may signify that Satrapi would like her grandmother to play a role as a symbol of women in Iran, in the way she would like them to be, to be like her grandmother, who lives and survives in the country where women's rights have been restricted since the Islamic Revolution, just like her interview in Attenberg (2005)'s article "I just want women to stop putting themselves in the situation of victim" (p. 100).

Figure 18: Grandmother's statement on the first page of the narration

Figure 19: Opening statement by grandmother before the afternoon tea talk

Figure 20: Satrapi's narration about her grandmother at young

Speech bubble and panel frame

No panel frames are used in *Embroideries*. On several pages, Satrapi also provides no speech bubbles as shown in Figure 21, while some pages are overwhelmed with bubbles as shown in Figure 23. This can refer to Satrapi's effort to reflect ventilation of the heart of women. Figure 19 shows grandmother's speech bubble saying "To speak behind others' backs is the ventilator of the heart" along with the narrated text "Everyone gathered around this drink in order to devote themselves to their favorite activity: DISCUSSION". The emphasis on the word 'discussion' can be seen clearly as it is written in capital letters which can be referred to author's attempt to draw the readers' attention.

There is also one splash page illustrating one woman drinking tea as shown in Figure 22 along with text saying "and in this way we began a long session of ventilation of the heart..."

"The women gathered around the samovar all have tales of broken hearts, tyrannical parents and oppressive husbands" (Saunders, 2005, p.54). The way Satrapi uses no panels on the pages and uses bubbles only in some pages may be interpreted that she wants the readers to emphasize on texts to represent the ventilation of the women, and in this way, the verbal content becomes more outstanding (Olson, 2005) and reflects the graphic representation of gossip (Whitlock, 2008).

As for some pages that the bubbles are used as shown in Figure 23, they seem to be used for only the purpose of separating the different speeches from different speakers as they are talking at the same time.

To sum up, ventilation of the heart of women in the grandmother's saying can refer to discussion or in other words, gossiping, likely on the topics that cannot be talked about when men are around. The author seems to emphasize the freedom of women discussion behind the closed door by using no panels and no bubbles on most pages. In this way, the text of their discussion is highlighted and freely expressed.

Figure 21: No speech bubbles used

Figure 22: No speech bubbles used

Figure 23: Speech bubbles used

Universal topics

Some topics of discussion in *Embroideries* are universal which are familiar to all readers. As Saunders (2005) suggests, women in *Embroideries* discuss “the same things women have discussed since Eve left Eden – love, sex, and the intricate politics of love and sex” (p. 53), like the first story told by grandmother about her friend who are in love with one man but is forced to marry another man as shown in Figure 24.

There are also studies indicating all-women groups appreciate humor on topics related to sex and sexuality (Lundell, 1993; Bing, 2007). Most of the topics of discussion in *Embroideries* are dedicated to sex, such as, how to fake virginity on the first night; the story of one woman who have never seen men’s penis despite having four kids; the use of gesture and sound to demonstrate love-making “And then Bam! Bam! Bam!” as illustrated in Figure 25; and women’s criticizing men’s penis “a dick isn’t really photogenic”, one woman says as depicted in Figure 26.

And despite the image of the Middle East women shaped as the victim by the whole world, the discussion of women in *Embroideries* may reveal they are just the same as other women – “authentic bitches and gossips who argue and backbite” (p. 54). For example, in Figure 27, one woman gets plastic surgery in order to satisfy her husband “Of course this idiot doesn’t know that every time he kisses my breast, it’s actually my ass he’s kissing” she says.

In summary, it can be implied that Iranian women in *Embroideries* seem to be far from the ideology defined by the West. They are not both victims and slaves. They are the same as other women who prefer to gossip about sexual activities.

Figure 24: Love story told by grandmother

Figure 25: The use of gesture and sound to demonstrate love-making

Figure 26: Women's criticizing men's penis

Figure 27: Getting plastic surgery for husband's satisfaction

Conclusion

From a multimodal analysis, it can be seen that a variety of modes can work well together to wonderfully represent the lives of women in Iran through Satrapi's memory. Black and white colors in the whole book play a significant part in portraying most part of tragic lives of the Middle East women who have been oppressed by patriarchal and religious tradition while six pages of pale cream and dark blue represent another part of those women's lives which seem to have a little bit of colors, especially when they gather behind the closed door away from men. The repeated word of 'Embroideries' together with related illustrations clearly reflects Iranian men's ideology forcing women to stay virgin, fake virginity, or even get virginity repaired before marriage. The use of Satrapi's grandmother as the main lead character also presents symbolic meaning as the role model of Iranian women who has learned to survive in very strict society. For speech bubbles and panel frames, they often have no frames, no speech bubbles, or very long sentences in bubbles. These are to allow ventilation of Iranian women's heart to flow in order to relieve their stress. Lastly, the majority of topics among Satrapi's relatives are related to sexual activity which is commonly known as universal topic implying that even though Iranian women have been painted as the victims by the West, they are the same as women from most parts of the world who brag about their sexual lives, but again, unfortunately, this happens only behind the close door.

However, the story is presented through only one person's lens, from Marjane Satrapi's memory only. It would be wise for the readers to be aware that there might be other facets which have not yet been shared to the whole world.

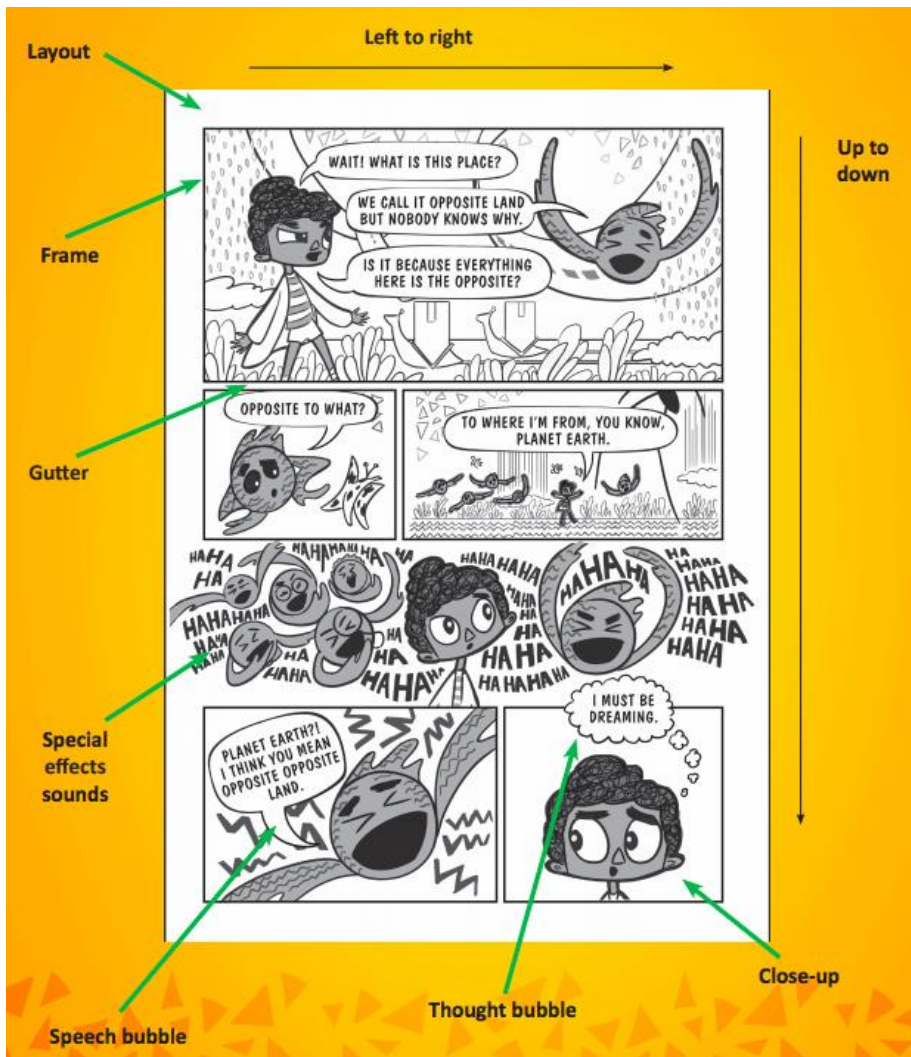
References

- Acho, K. (2013). **Unveiling the Middle Eastern Memoir: Reconfiguring Images of Iranian Women Through Post-9/11 Memoirs** [Unpublished bachelor's thesis]. University of Michigan.

- Attenberg, J. (2005). Needle Points Comic memoirist Marjane Satrapi's Embroideries celebrates her grandmother's wisdom—on sex. **PRINT –NEW YORK THEN CINCINNATI**, 59(3), 100–101.
- Baykal, N. (2016). Multimodal construction of female looks: An analysis of mascara Advertisements. **Dilbilim Araştırmaları Dergisi**, 27(2), 39–59.
- Bing, J. (2007). Liberated jokes: Sexual humor in all-female groups. **Humor—International Journal of Humor Research**, 20(4), 337–366.
- Campbell, E. (2007). What is a graphic novel?. **World Literature Today**, 81(2), 13.
- Chapman, C. (2010, January 28). **Color Theory for Designers, Part 1: The Meaning of Color**. Retrieved October 10, 2019, from:
<https://www.smashingmagazine.com/2010/01/color-theory-for-designers-part-1-the-meaning-of-color/>
- Embroidery. (n.d.). In **Cambridge Dictionary**. Retrieved October 15, 2019, from:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/embroidery>
- Embroidery. (n.d.). In **Oxford Learner's Dictionaries**. Retrieved October 15, 2019, from:
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/embroidery?q=embroider>.
- Freely, M. (2005, June 25). **Tea and adversity**. Retrieved December 12, 2019, from:
<https://www.theguardian.com/books/2005/jun/25/comics>
- Hamlyn, R. C. (2017). **Getting to know graphic novels: A guide to using graphic novels in the classroom**. Retrieved September 17, 2020, from:
https://prh.azureedge.net/resources/TR_OppositeLand.pdf
- Hannele, K.-R., & Marie-Nathalie, J. (2018). Using colour semiotics to explore colour meanings. **Qualitative Market Research: An International Journal**, 21(1), 101–117.
- Jelodar, E. Z., & Yusof, N. M. D. (2014). Black and White Memories: Re-inscription of Visual Orientalism in Embroideries. **3L: Southeast Asian Journal of English Language Studies**, 20(3), 63–78.
- Jing, L. (2013). Visual Images Interpretive Strategies in Multimodal Texts. **Journal of Language Teaching & Research**, 4(6), 1259–1263.

- Lundell, T. (1993). An experiential exploration of why men and women laugh. **International Journal of Humor Research**, 6(3), 299–318.
- Mashak, S. P., Pazhakh, A., & Hayati, A. (2012). A Comparative Study on Basic Emotion Conceptual Metaphors in English and Persian Literary Texts. **International Education Studies**, 5(1), 200–207.
- Mozaffari, N. (2006). Roya Hakakian's Journey from the Land of No: A Girlhood Caught in Revolutionary Iran; Azadeh Moaveni's Lipstick Jihad: A Memoir of Growing Up Iranian in America and American in Iran; and Marjane Satrapi's Embroideries. **Women's Studies Quarterly**, 34(1/2), 516–527.
- O'Halloran, K. L. (2006). **Multimodal discourse analysis: systemic–functional perspectives**. Continuum.
- Olson, R. (2005). Embroideries. **Booklist**, 101(15), 1351–1351.
- Patel, D. S. (2012). Concealing to reveal: The informational role of Islamic dress. **Rationality and Society**, 24(3), 295–323.
- Reyns–Chikuma, C., & Lazreg, H. B. (2017). Marjane Satrapi and the Graphic Novels from and about the Middle East. **Arab Studies Quarterly**, 39(1), 758–775.
- Saunders, K. (2005). Survival strategies Embroideries by Marjane Satrapi. **New Statesman**, 134(4744), 53–54.
- Satrapi, M. (2005). **Embroideries**. New York: Pantheon.
- Smith, J. M., & Pole, K. (2018). What's Going On in a Graphic Novel? **Reading Teacher**, 72(2), 169–177.
- Whitlock, G. (2008). From Tehran to Tehrangeles: The generic fix of Iranian exilic memoirs. **ARIEL: A Review of International English Literature**, 39(1–2), 7–27.
- Worth, J. (2007). Unveiling: Persepolis* as Embodied Performance. **Theatre Research International**, 32(2), 143–160.

Appendix Elements of Graphic Novel

พิธีมหาพุทธาภิเษกของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะคา
จังหวัดลำปาง: ขั้นตอนและสัญลักษณ์บางประการในพิธีกรรม

The MahaBuddhathaphisek Ceremony at
Salachai Temple, Sala Subdistrict, Kokha District,
Lampang Province: The Process of Performing and
Symbolic Representations of Ritual

วุฒิชัย สายปัญญา^{1*} เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ¹ และ วรัญญา ยิ่งยงค์ดี¹
Wootichai Saipanya^{1*}, Premvit Vivattanaseth¹ and Warunya Yingyongsak¹

¹ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ Department of Thai Language, University of Phayao, Phayao province 56000

*Corresponding author: E-mail: wuttichai_bith@hotmail.com

Received: October 17, 2019; Revised: March 4, 2020; Accepted: February 21, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนและสัญลักษณ์จากการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า พิธีมหาพุทธาภิเษกนี้จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสที่วัดศาลาไชยมีอายุการก่อตั้งมาครบ 100 ปี รวมทั้งได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์วิหาร และพระประธานของวัดแล้วเสร็จ การประกอบพิธีได้ดำเนินการเป็นเวลา 3 วัน วันแรกเป็นวันเตรียมงานได้มีการแห่เชิญพระอุปคุตมาเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองให้การจัดงานปราศจากอุปสรรค วันที่ 2 เป็นวันงานพิธี ช่วงแรกจะมีการทำพิธีปิดเนตรพระประธานและพิธีสวดมนต์ต้นส่วนในช่วงที่ 2 จะเป็นพิธีเบิกเนตรพระประธานซึ่งจะดำเนินการไปตามลำดับขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งพิธีการในช่วงนี้ได้สิ้นสุดลงในเช้าของวันใหม่คือวันที่ 3 ของงาน ในงานวันที่ 3 นี้จะมีการทำบุญถวายไทยทานในตอนเช้าและในตอนบ่ายก็ได้มีขบวนแห่เชิญเชิญ

พระอุปคุตกลับยังที่อยู่เดิม เป็นการเสร็จสิ้นพิธีมหาพุทธานิเขก ส่วนสัญลักษณ์ที่พบในพิธีมหาพุทธานิเขกครั้งนี้ได้แก่ 1) พระอุปคุตเป็นสัญลักษณ์ของความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง 2) ชั้น 5 โกรฐากเป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนน้อมถ่อมตน 3) ชั้นตั่งเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง 4) พิธีเบิกเนตรเป็นสัญลักษณ์ของการพบแสงสว่างคือการมีปัญญาในการดำเนินชีวิต และ 5) ขวามรุธูปายาสเป็นสัญลักษณ์ของความเพียรและความตั้งมั่น

คำสำคัญ: พิธีมหาพุทธานิเขก ขั้นตอนการประกอบพิธี สัญลักษณ์นิยม วัดศาลาไชย

Abstract

The study aimed to study the process of performing and symbolic representations in the MahaBuddhathaphisek ceremony at Salachai temple, Sala subdistrict, Kokha district, Lampang province by using in-depth interviews and participatory observation. The study indicated that this ceremony was held to celebrate on the occasion that the temple had been founded for 100 years, including the completion of the reconstruction of the temple and the principal Buddha image of the temple.

The ceremony was conducted for 3 days. The first day was known as the day of preparation, there was a procession to invite PhraUpakut for being the Guardian of the ceremony without any obstacles. The second day was the ceremony day, the first part started by having the eyes closed of the principal Buddha image, later it was a prayer ceremony called "SuadMonTan". As for the ceremony in the second period, it was opening ceremony of the principal Buddha's eyes which proceeded according to the sequence of steps specified until the end on the morning of the third day. And on the third day of the ceremony, there was a merit making ceremony dedicated to Thai alms, and there was a procession to invite PhraUpakut to his original location. Therefore considered as the completion of the MahaBuddhathaphisek ceremony.

The symbolic representations that appeared in the MahaBuddhathaphisek ceremony include 1) PhraUpakut was a sign of peace and order without all dangers 2) Khanhakothak was a sign of humility 3) Khantang was a symbol of auspiciousness 4) the opening ceremony of the

principal Buddha's eyes was a sign of finding the light that meant the intelligence in life and
5) Khawmathupayas was a sign of perseverance and determination.

Keywords: MahaBhuddhathaphisek Ceremony, Process of Performing the Ceremony,
Symbolic Approach, Salachai Temple

บทนำ

ความเชื่อถือเป็นสิ่งพื้นฐานของวิถีชีวิตมนุษย์ประการหนึ่ง มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ต่างมีความเชื่อของเผ่าพันธุ์ตนเอง ที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งสากลที่พบเห็นได้ในสังคมวัฒนธรรมทุกแห่งหนทั่วโลกตลอดมาทุกยุคทุกสมัย (ยศ สันตสมบัติ, 2544, หน้า 225) ดังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางมานุษยวิทยาในสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลกที่ยืนยันให้เห็นอย่างหนักแน่นได้ว่าไม่มีสังคมวัฒนธรรมแห่งใดที่ไม่มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติหรือไม่มีความเชื่อทางศาสนา กอปรกับในวิถีชีวิตมนุษย์นั้นยังมีทั้งสิ่งที่มองเห็น และมองไม่เห็นได้ ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงทำให้ความเชื่อมีความจำเป็นและมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ อันเป็นผลให้ก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็มักจะต้องอาศัยความเชื่อต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับอนาคต มนุษย์สงสัยและไม่แน่ใจว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง แต่เพราะอาศัยความเชื่อในรูปแบบของความหวังว่า ชีวิตก็ยังคงดำเนินต่อไปและดีขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสบายใจ จึงเป็นเหตุให้ชีวิตของมนุษย์ขาดความเชื่อไม่ได้ (เดือน คำดี, 2541, หน้า 14)

ความเชื่อเป็นรากเหง้าของความสำนึก เกิดและพฤติกรรมที่แสดงออกอันมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรม เมื่อมนุษย์มีปัญหาในการดำรงชีวิตเช่น เกิดภัยธรรมชาติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ จึงคิดว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นเช่นนั้น จึงควรที่มนุษย์จะทำให้อำนาจเหนือธรรมชาติพอใจ และเมื่อพ้นภัยแล้วจึงได้แสดงความกตัญญูทดแทนด้วยการเซ่นสรวงหรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530, หน้า 185) นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมนั้นยังต้องมีความเชื่อ ความศรัทธาเป็นพื้นฐานของการกระทำ พิธีกรรมจึงกลายเป็นสิ่งสมมุติขึ้น เพื่อเป็นเสาหลักของจิตใจให้มีเครื่องยึดเหนี่ยว ด้วยมีองค์ประกอบของพิธีกรรมคือ บุคคลที่เข้าร่วมพิธี วัตถุประสงค์ที่ใช้ประกอบพิธี วันเวลาในการประกอบพิธี และสถานที่ในการประกอบพิธี

ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่พิธีกรรมในความหมายที่การกระทำนั้นก่อให้เกิดสติปัญญา สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ประโยชน์ 4 ด้านคือ (ชาย วรธมโม, 2544, หน้า 23) อ้างอิงใน วงเดือน ทองเจียว, 2554, หน้า 33) 1) ด้านวัตถุหรือปัจจัยที่สนองความจำเป็นในการดำรงชีวิต 2) ด้านสังคมคือการร่วมมือกันสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อสังคม และต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และ 4) ด้านปัญญาคือมีการพิจารณาการกระทำทุกขั้นตอนอย่างมีสติสัมปชัญญะ โดยประโยชน์ทั้ง 4 ด้านดังกล่าวมาแล้วนี้ ล้วนมีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งไม่สามารถขาดด้านใดด้านหนึ่งได้ ตัวอย่างเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งไม่เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังเอื้อให้เกิดความสนิทสนมกลมเกลียวในชุมชน และมีกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจในชีวิต รวมทั้งมีการปลูกฝังทัศนคติให้เคารพต่อธรรมชาติ และมีจิตสำนึกต่อชุมชนซึ่งล้วนเป็นคติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

พิธีพุทธาภิเษกหรือพิธีมหาพุทธาภิเษก เป็นพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นสัญลักษณ์เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา เป็นพิธีกรรมส่วนรวมเพื่อเป็นเครื่องเสริมศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 842) อธิบายความหมายของคำว่า “พุทธาภิเษก” ว่าเป็นชื่อพิธีในการปลุกเสกพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคล โดยมีพระเถระผู้เชี่ยวชาญในการทำสมาธิจำนวนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “คณะปรก” นั่งภาวนาส่งกระแสจิตเพ่งคุณพระรัตนตรัยเข้าสู่องค์พระ หรือวัตถุมงคลนั้น ๆ ส่วนคำว่าพิธีพุทธาภิเษกหรือพิธีมหาพุทธาภิเษกนั้น ต่างก็เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อพิธีดังกล่าว ส่วนมากจะนิยมใช้ในภาคกลาง คำว่า มหาพุทธาภิเษกนั้นไม่มีในพจนานุกรม แต่คำว่า มหา แปลว่า ใหญ่ หรือยิ่งใหญ่ ดังนั้นในบางพื้นที่จะเรียกพิธีนี้ว่าพิธีมหาพุทธาภิเษกคือพิธีสมโภชพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคลที่สำคัญและยิ่งใหญ่ นั่นเอง สำหรับในภาคเหนือนั้นจะใช้ชื่อเรียกพิธีนี้ว่า อบรมสมโภชพระเจ้า บวชพระเจ้า ไชตาพระเจ้า ซึ่งขึ้นกับพื้นที่นั้น ๆ ว่ามีการเรียกพิธีนี้สืบทอดมาจากอดีตอย่างไร

วัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นวัดที่สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. 2460 ในอดีตบริเวณที่แห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งพลับพลาชัยของเจ้าหลวงห่อคำดวงทิพย์ อดีตเจ้าผู้ครองนครลำปาง และในปี พ.ศ. 2560 ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วิหาร รวมทั้งพระประธานของวัดแล้วเสร็จพอดี พระครูอภิวัฒน์นรินทร์ เจ้าอาวาสวัดศาลาไชย ร่วมกับคณะศรัทธาญาติโยมมีความเห็นพ้องต้องกันว่าควรจัดให้มีพิธีบวชพระเจ้า หรือที่เรียกกันในภาษาไทยกลางว่า พิธีมหาพุทธาภิเษก ขึ้น เนื่องจากเป็นธรรมเนียมการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาว่า พระพุทธรูปที่

ได้รับการปฏิสังขรณ์หรือสร้างใหม่ ต้องผ่านพิธีบวชพระเจ้าก่อนจึงจะศักดิ์สิทธิ์และนำไปให้ประชาชนกราบไหว้เคารพบูชาได้ กอปรทั้งวัดศาลาไชยมีอายุครบ 100 ปี จึงควรมีการเฉลิมฉลองด้วยการจัดพิธีบวชพระเจ้าให้ยิ่งใหญ่และสมบูรณ์แบบทุกชั้นตอน เพื่อความเป็นสิริมงคลของวัด หมู่บ้านตลอดจนชาวบ้านทุกคนที่มาร่วมในงานพิธี

ผู้วิจัยเป็นผู้มีความสนใจในด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา จึงเห็นเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ศึกษาถึงขั้นตอนและสัญญาบางประการจากการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษก ของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง เนื่องจากพิธีมหาพุทธาภิเษกไม่ได้เป็นพิธีที่จัดขึ้นเป็นประจำในทุก ๆ ปี แต่หากเป็นพิธีที่จัดขึ้นเนื่องในวาระพิเศษดังกล่าวมาข้างต้น และประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในแบบแผนธรรมเนียมการปฏิบัติที่ถูกต้องของพิธีมหาพุทธาภิเษก อันจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีของวัดต่อชุมชนและชาวบ้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนและสัญญาบางประการจากการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง
2. ด้านเนื้อหา ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอนของการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง
3. ด้านเวลา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560
4. ด้านวิทยาการผู้ให้ข้อมูลคือ พระครูอภิวัฒน์นันทวัน เจ้าอาวาสของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นลำดับขั้นตอนคือ

1. สํารวจและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อนํามาเป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษา และใช้เป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาค้นคว้า
2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในเขตพื้นที่ที่ศึกษาด้วยการสัมภาษณ์วิทยากร การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในวันประกอบพิธี และเก็บบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพตลอดการประกอบพิธีตามความเหมาะสม
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและรูปภาพที่บันทึกไว้มาศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

วัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์วิหารพร้อมกับองค์พระประธานของวัดแล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นปีที่วัดศาลาไชยมีอายุก่อตั้งครบ 100 ปีพอดี พระครูอภิวัฒน์ธีรวัตร เจ้าอาวาสวัดศาลาไชย พร้อมด้วยคณะศรัทธาญาติโยม จึงได้พร้อมใจกันจัดงาน “พิธีมหาพุทธาภิเษก” หรือเรียกตามภาษาถิ่นล้านนาว่า พิธีบวชพระเจ้า ขึ้นเป็นเวลา 3 วันคือ ระหว่างวันที่ 3 พฤษภาคม 2560 ถึงวันที่ 5 พฤษภาคม 2560 การประกอบพิธีกรรมนี้ถือเป็นโอกาสพิเศษไม่สามารถจัดได้บ่อยนักเนื่องจากวัดหนึ่ง ๆ จะมีการสมโภชพระพุทธรูปสำคัญได้แค่ครั้งเดียวคือในครั้งแรกที่ได้จัดสร้าง หรือต่อกรการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ ซึ่งจะจัดได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทางวัดศาลาไชยก็ได้ทำพิธีกรรมนี้มานานมากแล้ว ในการจัดพิธีครั้งนี้จึงมีความประสงค์ที่จะรักษาพิธีแบบดั้งเดิมเอาไว้ด้วยโดยการนำมาบูรณาการกับพิธีกรรมในยุคปัจจุบัน

ขั้นตอนการเตรียมงาน และขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

การประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกของ วัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปางมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับต่อเนื่องกันไปดังนี้

1. ด้านสถานที่ในการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษก ได้แก่วิหารของวัดศาลาไชยซึ่งได้มีการจัดเตรียมไว้ก่อนวันงานอย่างเป็นแบบแผนและมีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วนดังแสดงไว้ในภาพ 1 คือมีพระประธานอยู่ในสุดของการประกอบพิธีด้านหน้าพระประธานตั้งเทียนพุทธวิปัสสิ 1 เล่ม ถัดมาเป็นโต๊ะหมู่บูชาสำหรับตั้งเทียนโสฬส 16 เล่ม เทียนลัดตะกัณฑ์ 7 เล่ม เทียนนวะหรรค์ 9 เล่มตามลำดับ ด้านหน้าโต๊ะหมู่จะเป็นเขตราววัดโดยจะตั้งโต๊ะวัตถุมงคลตรงกลางด้านบนจะซีกซ้ายสายสิญจน์ที่ตั้งมาจากพระประธานทำเป็นตารางโดยรอบ

พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระองค์ได้สร้างวัดจำนวน 84,000 วัด แล้วได้จัดงานสมโภชวัดที่สร้างขึ้นใหม่แต่ถูกพญามารมาก่อความไม่ให้งานสมโภชดำเนินไปได้ พระเจ้าอโศกมหาราชจึงได้เสด็จไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์มาจากที่อยู่ของท่านคือ สะตือทะเล (เนื่องจากพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ที่มีหน้าที่เฝ้ารอยพระบาทของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จเมืองบาดาล) เพื่อให้มาปราบพญามารให้งานสมโภชวัดสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้นจึงถือเป็นประเพณีสืบทอดกันมาว่า หากทางวัดจะจัดงานพิธีที่สำคัญต่าง ๆ จะต้องอัญเชิญพระอุปัชฌาย์มาเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองดูแลเพื่อให้งานดำเนินไปโดยปราศจากอุปสรรคและการเชิญพระอุปัชฌาย์นั้น จะใช้ขบวนแห่ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้านและพลับพลาที่ประทับของพระอุปัชฌาย์ 1 หลัง

พิธีแห่พระอุปัชฌาย์เริ่มในเวลา 16.00 น. โดยมีขบวนแห่ไปยังริมฝั่งแม่น้ำวัง หลังวัดศาลาไชย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ว่าเป็นที่อยู่ของพระอุปัชฌาย์ และเมื่อถึงสถานที่นั้น จะมีชาวบ้าน 1 คน เป็นตัวแทนของชาวบ้านทั้งหมดลงไปงมก้อนหินใต้แม่น้ำ เมื่อมได้ก้อนหินแล้วก็จะชูก้อนหินนั้นให้คนบนตลิ่งดู พร้อมกับถามว่า “ใช้พระอุปัชฌาย์ใหม่” คนบนตลิ่งก็จะตอบว่า “ไม่ใช่” ชายผู้นั้นก็จะดำน้ำลงไปงมใหม่ เมื่อได้ก้อนหินก็จะชูถามคนบนตลิ่งด้วยคำถามเดิม และคนบนตลิ่งก็จะตอบเหมือนเดิม ทำซ้ำอย่างนี้จนครบ 3 ครั้ง ในครั้งที่ 4 ชายคนเดิมก็จะดำน้ำลงไปงมเอาก้อนหินที่จัดเตรียมไว้ก่อนแล้ว ว่าสมมุติเป็นพระอุปัชฌาย์ขึ้นมา พร้อมกับถามว่า “ใช้พระอุปัชฌาย์ใหม่” คนบนตลิ่งก็จะตอบพร้อมกันว่า “ใช่” แล้วเปล่งเสียงสาธุพร้อมกัน 3 ครั้ง และยืนพานลงไปรับพระอุปัชฌาย์ (ก้อนหิน) นั้นมาวางลงในพลับพลาที่เตรียมไว้ พร้อมแห่ขบวนกลับวัดนำพลับพลาที่มีพระอุปัชฌาย์นั้นไปตั้งที่โต๊ะหมู่ที่จัดเตรียมไว้หน้าวิหารซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษก ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าพระอุปัชฌาย์เป็นสัญลักษณ์ของความสงบ เรียบร้อย ปลอดภัย จากมารหรือภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะมาขัดขวางการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกครั้งนี้

2.2 วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เป็นวันงานประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกโดยจะเริ่มงานในเวลา 17.00 น. พระสมุห์ภานุพงษ์ วิสุทธีสาโร รองเจ้าอาวาสวัดศาลาไชยซึ่งรับมอบหมายจากเจ้าอาวาสวัดศาลาไชย ได้มาทำพิธีเปิดเนตรพระประธาน ด้วยการนำขี้ผึ้งแท้มานั้นเป็นแผ่นบาง ๆ นำไปปิดเนตร (ตา) ทั้ง 2 ข้างของพระประธาน เมื่อเปิดเนตรทั้ง 2 ข้างเรียบร้อยแล้วก็จะนำผ้าขาวที่จัดเตรียมไว้มาคลุมลงบนเศียรพระประธานให้คลุมปิดลงมาจนถึงบริเวณคอ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นพระที่ใช้ในการประกอบพิธีบวชพระเจ้า ทั้งนี้การปิดเนตรและคลุมผ้าขาว มีนัยยะว่าก่อนที่จะพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ นั้น เป็นช่วงที่ยังอยู่ในห้วงอวิชชา คือ ความมืดมนทางออกและแสงสว่างที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลายยังไม่ได้

ภาพที่ 2 พระประธานที่ได้จัดเตรียมไว้สำหรับพิธีบวชพระเจ้า

ตั้งแต่เวลา 19.00 น.เป็นต้นไป เป็นการเริ่มพิธีสำคัญอันยิ่งใหญ่ของวัดศาลาไชยคือ พิธีมหาพุทธาภิเษก พิธีนี้จัดแบ่งได้เป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงแรก เมื่อพระเกจิอาจารย์ 9 รูป และพระสงฆ์ 9 รูป พร้อมคณะศรัทธาญาติโยม เข้านั่งประจำที่ (ตามแผนผัง) เรียบร้อยแล้ว พระครูอภิวัดมนัสนิรันดร์ เจ้าอาวาสวัดศาลาไชย จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์ให้ศีล

ภาพที่ 3 พระครูอภิวัดมนัสนิรันดร์จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

เมื่อพระสงฆ์ให้ศีลจบแล้ว พระครูอภิวัฒน์นิรันดร์จุดเทียนพุทธวิปัสสิ เทียนมงคลซ้าย เทียนมงคลขวาตามลำดับ หลังจากนั้นแขกผู้มีเกียรติจำนวน 9 คน จุดเทียนนวะหระคุณตามด้วยแขกผู้มีเกียรติจำนวน 7 คน จุดเทียนสถัถันท์ และอีก 4 คนจุดเทียนบูชาธาตุทั้ง 4

ภาพที่ 4 ภาพจุดเทียนพุทธวิปัสสิ

เมื่อจุดเทียนในพิธีเสร็จครบแล้ว ครูบาบุญยัง ปุณฺณงฺกโร ขึ้นขึ้นห้าโกฐาก เพื่อขอขมา 5 โกฐาก ได้แก่ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ พระกรรมฐานและครูบาอาจารย์ ดังนั้นชั้น 5 โกฐากจึงเป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนน้อมถ่อมตนที่ผู้น้อยจะพึงมีต่อผู้ที่ตนเคารพนับถือ

เสร็จแล้วพระครูพิพิธปัญญากิริต อธิษฐานจิตขึ้นชั้นตั้งเพื่อเป็นการอัญเชิญครูบาอาจารย์มาประสาทรในพิธี

ภาพที่ 5 อธิษฐานจิตขึ้นชั้นตั้งอัญเชิญครูบาอาจารย์

พระเทพสิทธิาคม วิ. อธิษฐานจิตเจิมเทียนชัย จุดเทียนชัยพร้อมพระสงฆ์ 9 รูป สวดคาถาจุดเทียนชัยจบแล้วเจ้าหน้าที่ในพิธี ย่ำระฆัง ช้อง กลอง ชันตั้งเรียกอีกอย่างว่าชันครุจึงเป็นสัญญาณว่าเชิญให้ครูบาอาจารย์ทั้งหลายมาสถิตอยู่ในสถานที่นี้ด้วยเพื่อประสิทธิประสาทพรแก่ผู้เข้าร่วมพิธีหรือกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่าเพื่อความเป็นมงคลนั่นเอง

ภาพที่ 6 พระเทพสิทธิาคม วิ. จุดเทียนชัย

ม้านายการอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์ 9 รูปเจริญพระพุทธมนต์ สวดมนต์ต้น การสวดมนต์ต้นหมายถึงการสวดมนต์ทุกบทที่มีในหนังสือสวดมนต์ล้านนา อนึ่งการสวดมนต์ต้นจะใช้เฉพาะในพิธีบวชพระเจ้า (มหาพุทธานิเชก) เท่านั้น และในขณะที่พระสงฆ์สวดมนต์ต้น พระเกจิอาจารย์ทั้ง 9 รูปจะนั่งปรกอธิษฐานจิตพร้อมกันไปด้วย เมื่อการสวดมนต์จบแล้ว พระเกจิอาจารย์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ไปรดดอกไม้ทิพย์ ถวายจตุปัจจัยไทยทาน พระสงฆ์ทั้งหมดอนุโมทนาเสร็จสิ้นแล้ว พระสงฆ์ 9 รูปรวมทั้งพระเกจิอาจารย์ 9 รูป กลับวัด ซึ่งเป็นการสิ้นสุดพิธีการในช่วงแรก

ภาพที่ 7 การสวดมนต์ต้นและการนั่งปรก

ช่วงที่ 2 เป็นพิธีเบิกเนตรพระประธาน มีนัยยะว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว โดยการค้นพบสัจธรรมด้วยพระองค์เอง พิธีเบิกเนตรจากพระครูพิสุทธิพัฒนพิธาน แสดงพระธรรมเทศนาพุทธาภิเษกจบแล้ว พระสงฆ์ผลัดกันสวดเบิกวารจำนวน 9 วาร การสวดเบิกวารเป็นการสวดเล่าเรื่องพระพุทธประวัติคืนวันที่จะตรัสรู้ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน หรือนัยหนึ่ง 4 วารนั้นเอง ได้แก่ 1) ปฐมยาม 2) มัชฌิมยาม 3) ปัจฉิมยาม 4) ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าโดยสมบูรณ์ การสวดเบิกวาร ในแต่ละวารจะใช้พระสงฆ์จำนวน 5 รูป เมื่อสวดครบ 4 วาร หรือ 1 รอบแล้วก็จะสวดซ้ำอีก 1 รอบนับเป็น 8 วาร และสวดเพิ่มอีก 1 วารเพื่อให้ครบจำนวน 9 วาร การสวดเบิกวารจะสวดเป็นทำนองล้านนา

ภาพที่ 8 การสวดเบิกวาร

เมื่อการสวดเสร็จสิ้นลงแล้ว มัคคนายกจุดเทียนโสฬสญาณ 16 เล่ม เพื่อให้พระสงฆ์ชุดใหม่ที่นิมนต์มาอีก 9 รูปสวดเบิกเนตร ซึ่งในระหว่างที่พระสงฆ์สวดเบิกเนตร พระครูอภิวัฒน์ นิรันดร์ เจ้าอาวาสวัดศาลาไชยจะขึ้นไปบนแท่นแก้ว (ฐานชุกชี) หน້องคพระประธาน เปิดผ้าขาวที่คลุมเศียรพระออก แกะซี่ผึ้งที่ปิดตาไว้ออก แล้วใช้สาลิชุบน้ำมันจันทน์เช็ดบริเวณเนตร (ตา) ของพระประธาน แล้วจุดเทียน 3 เล่มบนยอดแว่นสายดาพระเจ้าพร้อมกับนำแว่นสายดาพระเจ้าขึ้นน้ำเวียนข้างหน้าพระประธานโดยเวียนไปทางซ้าย 3 รอบและทางขวา 3 รอบเมื่อครบแล้ว พระครูอภิวัฒน์ นิรันดร์ นำพัดหางนกยูงมาพัดบริเวณใบหน้าพระประธาน แล้วลงจากแท่นแก้วนำถาดบรรจุ ข้าวมธุปายาส จำนวน 49 ถาดมาถวายพระประธานโดยวางถาดไว้ตรงหน้าฐานชุกชีนับเป็นเสร็จสิ้นพิธีในช่วงที่ 2 พิธีเบิกเนตรจึงเป็นสัญญาณว่าการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าหลังจากที่หลงอยู่ในอวิชชามืดบอดมานาน บัดนี้ได้พบกับแสงสว่าง (ปัญญา) แล้ว

ภาพที่ 9 พระครูอภิวัฒน์นรินทร์ทำพิธีเบิกเนตร

การนำข้าวมธุปายาส จำนวน 49 ถังมาถวายพระประธานถือเป็นการเสร็จสิ้นพิธี มหาพุทธาภิเษก ซึ่งจะเป็นเวลารุ่งอรุณของวันใหม่พอดีหรือราว ๆ เวลา 06.00 น. ของวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ 2560 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของงานพิธี

ภาพที่ 10 พระครูอภิวัฒน์นรินทร์ถวายข้าวมธุปายาส

อีกหนึ่งการที่กัณฑ์ข้าวมธุปายาสที่นำมาถวายต้องมีจำนวน 49 ถังนั้นก็มีที่มาจาก ความเชื่อ 2 แหล่งด้วยกัน ความเชื่อแรกจำนวน 49 ถังนั้นก็คือจำนวนกัณฑ์ข้าวที่เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงปั้นเพื่อเสวยก่อนจะตรัสรู้ โดยมีนางสุชาดา บุตรสาวของหัวหน้าหมู่บ้านอุรุเวลาเสนานิคม ได้นำข้าวมธุปายาสมาถวาย ส่วนอีกความเชื่อหนึ่งมาจากพุทธประวัติที่กล่าวไว้ว่า เมื่อ พระสิทธัตถะตรัสรู้แล้ว ตอนแรกพระองค์ยังไม่ได้เสด็จไปโปรดเวไนยสัตว์ ณ ที่ใด เป็นเวลา 49 วัน เพราะพระองค์ใช้เวลาในการพิจารณาว่าสมควรจะเผยแผ่พระธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้

ต่อมวณมนุษย์หรือไม่ พระองค์จึงได้เดินจงกรมเพื่อใคร่ครวญพิจารณาอยู่ถึง 49 วัน โดยแบ่งเป็นนั่งสมาธิใต้ต้นโพธิ์ 7 วัน ยืนจงตันโพธิ์ไม่กะพริบตา 7 วัน (อนิมิสเจตีย์) เสด็จเดินจงกรม 7 วัน (รัตนจงกรมเจตีย์) พิจารณาพระอภิธรรมในเรือนแก้วอันเทวดาเนรมิตถวาย 7 วัน (รัตนฆรเจตีย์) บุตรสาวพญามารมาทดสอบ 7 วัน เสด็จประทับใต้ต้นมัจฉลินทร์ 7 วัน และเสด็จไปประทับใต้ต้นราชาชนนอีก 7 วัน ดังนั้นข้าวมธุปายาสจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเพียรและความตั้งมั่นขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง

เวลา 10.00 น. ของวันที่ 5 พฤษภาคม 2560 มีการประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ถวายเสนาสนะ ถวายไทยทาน พระสงฆ์อนุโมทนา ต่อมาในเวลา 17.00 น. เป็นการอัญเชิญพระอุปัคคัลลภยังแม่น้ำว้าง โดยมีขบวนแห่เช่นเดียวกับตอนเชิญมา เมื่อไปถึงริมฝั่งแม่น้ำก็อัญเชิญพระอุปัคคัลลภ (ก้อนหิน) ลงน้ำไป เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีมหาพุทธาภิเษก

สรุปผลการวิจัย

พิธีมหาพุทธาภิเษกเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นสัญลักษณ์เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา เป็นพิธีกรรมส่วนรวมอันเป็นเครื่องส่งเสริมศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือพระพุทธรูปพิธีหนึ่ง ขั้นตอนในการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกจึงเกี่ยวข้องกับวัดและพระภิกษุ ตลอดจนผู้นับถือพระพุทธศาสนาที่มีความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแก่กล้า เพราะเป็นพิธีกรรมที่ใช้เวลาต่อเนื่องกัน 3 วัน เริ่มจากพิธีแห่พระอุปัคคัลลภจากแม่น้ำในวันงานพิธีวันแรก เพื่อให้พระอุปัคคัลลภเป็นผู้นำปกครองคุ้มครองดูแล การจัดงานพิธีให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีปราศจากอุปสรรคทั้งปวง ในงานพิธีวันที่สองซึ่งเป็นวันจัดงานพิธีมหาพุทธาภิเษก การประกอบพิธีจะเริ่มตั้งแต่ 17.00 น. ต่อเนื่องกันไปจนถึงเช้าของวันที่สาม คือเริ่มจากปิดเนตรพระพุทธรูปที่ใช้ในพิธีก่อน ต่อมาในเวลา 19.00 น. ก็จะเริ่มพิธีกรรมอันเป็นพิธีการบวชพระเจ้า ตามชื่อเรียกของท้องถิ่นล้านนา โดยเริ่มจากการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์ให้ศีลจบแล้ว มีการจุดเทียนพุทธวิปัสสิ จุดเทียน นวหรรษคุณ จุดเทียนสัตตะภัณฑ์ และจุดเทียนบูชาธาตุทั้ง 4 ตามด้วยการขึ้นชั้น 5 โกลูกาเพื่อขอขมา แล้วขึ้นชั้นตั้งเพื่ออัญเชิญครูบาอาจารย์มาประสาธพรในพิธี มีการอธิษฐานจิตเจิมเทียนชัย จุดเทียนชัย พระสงฆ์ 9 รูป เจริญพุทธมนต์ สวดมนต์ต้นไปพร้อมกับการนั่งปรกของพระเกจิอาจารย์ 9 รูป จนจบบทสวดมนต์สุดท้าย พระสงฆ์และพระเกจิอาจารย์กลับวัด ในช่วงต่อมาจะเป็นพิธีเบิกเนตร เริ่มจากการแสดงพระธรรมเทศนาพุทธาภิเษก การสวดเบิกวาร 9 วาร การจุดเทียนโสฬสญาณ เพื่อให้พระสงฆ์ชุดใหม่ 9 รูปสวดเบิกเนตรไปพร้อมกับการแกะขี้ผึ้งที่ปิดตาพระพุทธรูปออกและทำพิธีเวียนเทียนที่จุดบนแว่น

สายตาพระเจ้า การใช้พัดหางนกยูงพัดหน้าพระพุทธรูปและการถวายข้าวมธุปายาสจำนวน 49 ก่อน จึงถือเป็นการเสร็จพิธีของวันที่สอง ซึ่งจะตรงกับเวลารุ่งอรุณของเช้าวันที่สาม ส่วนงานพิธีในช่วงวันที่สาม นี้จะเริ่มเวลา 10.00 น. เป็นการประกอบพิธีทำบุญถวายทาน และในเวลา 17.00 น. ก็จะเป็นการแห่พระอุปคุตกลับไปยังที่อยู่ตามเดิม จึงถือเป็นการสิ้นสุดของงานพิธีมหาพุทธานิเษก

ส่วนสัญญาของการประกอบพิธีมหาพุทธานิเษกในครั้งนี้มีปรากฏอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1) พระอุปคุตเป็นสัญญาของความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง 2) ชัน 5 โกลูกาเป็นสัญญาของความอ่อนน้อมถ่อมตน 3) ชันตั้งเป็นสัญญาของความเป็นมงคล 4) พิธีเบิกเนตรเป็นสัญญาของการพบแสงสว่างคือการมีปัญญาในการดำเนินชีวิต และ 5) ข้าวมธุปายาสเป็นสัญญาของความเพียรและความตั้งมั่น

อภิปรายผลการวิจัย

พิธีมหาพุทธานิเษกเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ คือเชื่อว่าหลังจากที่มีการสร้างพระพุทธรูปเสร็จแล้ว จะต้องประกอบพิธีมหาพุทธานิเษกเพื่อให้พระพุทธรูปองค์ดังกล่าวเกิดมีพุทธานุภาพบังเกิดความศักดิ์สิทธิ์ หรือแม้แต่พระพุทธรูปที่มีมาแต่เดิม หากมีการประกอบพิธีมหาพุทธานิเษกก็จะต้องนำเข้าพิธีเสมอ เพื่อเป็นการสมโภชให้มีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

โดยทั่วไปพิธีกรรม หมายถึงขั้นตอนการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ หรือได้รับพลังอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติของมนุษย์ โดยความเชื่อของมนุษย์มีการผสมผสานกันระหว่างเก่ากับใหม่ตามกฎหมายแห่งวิวัฒนาการ มีการดัดแปลง แก้ไขให้เข้ากับสภาพแวดล้อมแห่งสังคมและวัฒนธรรมอันส่งผลให้พิธีกรรมมีความแตกต่างกันตามความเชื่อ ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น (วงเดือน ทองเจียว, 2545, หน้า 51) จากขั้นตอนการประกอบพิธีพุทธานิเษก จะสะท้อนให้เห็นพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อดั้งเดิมอาทิ พิธีแห่พระอุปคุต การถวายข้าวมธุปายาสจำนวน 49 ก่อน ผสมผสานกับความเชื่อของท้องถิ่นล้านนา คือ การตั้งชันห้าโกลูกา การสวดเบิกวาร 9 วาร การสวดมนต์ตัน รวมทั้งความเชื่อที่วิวัฒนาการขึ้นมาในปัจจุบัน คือการมีพระเกจิอาจารย์มานั่งปรก ขณะที่มีการสวดมนต์ตันด้วย

จากการทบทวนการศึกษาทางมานุษยวิทยาในประเด็นความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของไบรอัน มอริส (Brian Morris, 2006, อ้างอิงในธนพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2560, หน้า 176) พบว่านักมานุษยวิทยาตะวันตกพยายามศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ และไสย

ศาสตร์ ภายใต้แนวคิดและกระบวนทัศน์ที่แตกต่างกัน 6 แบบ ซึ่งใน 6 แบบนี้มีกระบวนทัศน์ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษกอยู่ 3 แบบได้แก่

1. กระบวนทัศน์จิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Approach) อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมชนเผ่าที่นิยมกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเครื่องรางของขลัง นำไปสู่การอธิบายว่ามนุษย์เหล่านั้นเปรียบเสมือนเด็กทารกที่หวาดกลัวอันตรายจากสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติซึ่งเชื่อว่ามีความวิตกกังวลถึงความหวาดกลัวทำให้ต้องประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เพื่อให้วิญญาณปกป้องคุ้มครอง ความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นประสบการณ์ของความกลัวเกรงอำนาจเหนือธรรมชาติ และวิญญาณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสะท้อนออกมาในพิธีกรรม

2. กระบวนทัศน์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic / Interpretive Approach) อธิบายไว้ว่า วัตถุและการปฏิบัติทางศาสนาคือระบบของสัญลักษณ์ที่มีความหมายแฝงอยู่ ซึ่งมนุษย์จะใช้สัญลักษณ์เพื่อบ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึก ความปรารถนา และแรงบันดาลใจของตนเองในการที่จะจัดระเบียบชีวิตและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวฉะนั้นสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงสะท้อนอารมณ์ที่มนุษย์อยากจะสร้างความหมายให้กับตนเองและโลก กล่าวคือ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นประสบการณ์เชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้มนุษย์เข้าใจการมีชีวิต การอยู่ในโลกและการอยู่ร่วมกับคนอื่น นอกจากนี้ยังมองว่าสัญลักษณ์ของความเชื่อจะปรากฏอยู่ในวัตถุสิ่งของในพิธีกรรม ดังนั้นการทำความเข้าใจระบบความเชื่อจึงต้องตีความสัญลักษณ์ กระบวนทัศน์นี้จึงสนใจการตีความเพื่อที่จะอธิบายอารมณ์ของมนุษย์และบรรทัดฐานทางสังคม

3. กระบวนทัศน์อำนาจ/ความรู้ (Power / Knowledge Approach) อธิบายไว้ว่า การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นโลกทัศน์ที่ใช้สร้างความจริงเช่นเดียวกับการทดลองทางวิทยาศาสตร์ การมองดูมนุษย์ในสังคมชนเผ่ากราบไหว้เจ้าป่าเจ้าเขาและวิญญาณบรรพบุรุษจึงมิใช่เรื่องความไร้เหตุผลแต่ เป็นโลกทัศน์ที่มนุษย์มองสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติเป็นบุคคลที่ให้คุณโทษแก่มนุษย์ได้ ดังนั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติจึงเป็น ภาพสะท้อนของความรู้ที่สอนให้มนุษย์รู้จักระบบศีลธรรมผ่านการเคารพบูชา การให้เกียรติ ความรับผิดชอบ และการประมาณตน มนุษย์จะมีใจเจ้านายเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณในธรรมชาติจึงดำรงอยู่ในฐานะ ความรู้ที่คำจูนการดำรงชีวิตของมนุษย์

พิธีมหาพุทธาภิเษกของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกาชา จังหวัดลำปาง เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่ออันเป็นรากฐานของอารยธรรมมนุษย์ที่ส่งต่อสั่งสมและสืบสานจนเป็นวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เรื่องความเชื่อของแต่ละสังคมอาจแตกต่างกันไป สังคมไทยมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนานจึงเป็นแหล่งหนึ่งที่มีความเชื่อเช่นเดียวกับ

สังคมชนชาติอื่น ๆ ทั่วไป ดังที่พระยาอนุมานราชธน (2506 อ้างอิงใน อารีย์ ธรรมโครง และ อ๋อมใจ วงษ์มณฑา, 2562, หน้า 115) กล่าวว่าไว้ว่าความเชื่อถือของชนชาติไทยแต่ดั้งเดิมก็ไม่ต่างกับของชาติอื่น ๆ คือมีความเชื่อถือสิ่งที่ตามปกติมองไม่เห็นตัวแต่เข้าใจว่ามีฤทธิ์หรืออำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลให้ดีหรือร้าย อันเป็นคติศาสนามาตั้งแต่เดิมของมนุษย์ก่อนที่จะวิวัฒนาการมาเป็นศาสนาอันประณีตขึ้นในปัจจุบัน สอดคล้องกับ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2530, อ้างอิงใน อารีย์ ธรรมโครง และอ๋อมใจ วงษ์มณฑา, 2562, หน้า 115) กล่าวว่าไว้ว่า ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะประดิษฐานในประเทศไทยนั้น ประชาชนที่อยู่ในดินแดนไทยปัจจุบันมีความเชื่อทางศาสนาแบบวิญญาณนิยม (Animism) คือเชื่อว่ามีวิญญาณมีอยู่จริง และมีการทำพิธีกราบไหว้เพื่อขอความอวยพรและความสวัสดิ์ชัยในกิจการที่ตนทำอยู่ ซึ่งการทำพิธีมหาพุทธาภิเษกก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีมหาพุทธาภิเษก ของวัดศาลาไชย ตำบลศาลา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัดต่าง ๆ ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมทั้งเหมือนและแตกต่างได้หากต้องการที่จะสืบทอดหรืออนุรักษ์เกี่ยวกับพิธีมหาพุทธาภิเษกนี้ให้ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อในศาสนา อื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับพิธีกรรมและความเชื่อทางพุทธศาสนา

2.2 ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทยเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงความเข้าใจในความเชื่อเดิมให้สอดคล้องกับความเชื่อใหม่ ๆ

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). **คติชาวบ้านอีสาน**. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2530). **คติพิธีกรรมความเชื่อของคนไทยในจังหวัดนครปฐม**.

ในเพ็ญศรี ตุ๊กและคนอื่น ๆ (บรรณาธิการ). **วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**. (หน้า 109– 125). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาย ธรรมโม. (2544). **ฉลาดทำบุญ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เครือข่ายชาวพุทธ.

เดือน คำดี. (2541). **ศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ (2560). แนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 25(47), 114–119.

ยศ สันตสมบัติ. (2544). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วงเดือน ทองเจียว. (2545). **ความเชื่อเรื่องบุญและพิธีกรรมเกี่ยวกับอุโบสถของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

อนุমানราชธน, พระยา. (2506). **วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทยด้วยเสรียรโกเศศ**. (นามแฝง). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า.

อารีย์ ธรรมโครง และอ้อมใจ วงษ์มณฑา (2562). พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดและการตายของชาwb้านไทยพุทธในอำเภอสายบุรีและอำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี.

วารสารภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 8(1), 110–135.

Morris, Brian. (2006). **Religion and Anthropology: A Critical Introduction**. Cambridge: Cambridge University Press.

มุมมองเกี่ยวกับแนวทางการทำวิจัยด้านสังคมศาสตร์

โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง

Perspectives on Approaches to Conducting Social Empirical Research with the Adoption of Structural Equation Model

สนหนนท์ ตั้งเบญจสิริกุล¹ และ สรรค์ชัย เตียวประเสริฐกุล²

Sahanon Tungbenchasisirikul^{1*} and Sanchai Thiewprasertkul²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

²คณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

¹ Graduate school, Naresuan University, Phitsanulok province 65000

² Faculty of Business Administration National Institute of Development Administration
Bangkok 10240

Received: March 23, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 24, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายแนวทางการทำวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง ในการทดสอบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อยืนยันตรรกะของแนวคิดทฤษฎี ซึ่งการวิจัยด้วยเทคนิคดังกล่าวมีส่วนช่วยยกระดับองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง นักวิชาการได้แสดงกระบวนการวิจัย ทั้งแบบปกติ (Direct Approach) และแบบ 2 ขั้นตอน (Two-Step Approach) เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้วิจัยทางสังคมศาสตร์นำไปใช้ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดตัววัดและข้อมูลที่จะทำการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ทบทวนงานวิจัยของประเทศไทยที่ใช้เทคนิคแบบจำลองสมการโครงสร้างจำนวน 25 เรื่อง และพบว่างานวิจัยบางส่วนไม่ได้แสดงผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องอย่างเหมาะสมครบถ้วน และมีหลายงานวิจัยที่ใช้เทคนิคการทำวิจัยซึ่งอาจไม่เป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงอนุมาน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอการวิจัยในอนาคตเพียงแต่ให้ข้อเสนอแนะการใช้แบบจำลองควรมีการปรับภาษาให้สอดคล้องกับบทความ ผู้เขียนเน้นเรื่องการเลือกใช้เทคนิคการทำวิจัยทั้งสอง

แบบที่กล่าวข้างต้น รวมถึงการเลือกหัวข้อและบริบทการวิจัยที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

คำสำคัญ: วิจัยด้านสังคมศาสตร์ แบบจำลองสมการโครงสร้าง

Abstract

The purpose of this article is to describe how to conduct structural equation modeling (SEM) technique to test hypothesis and confirm theories with empirical data. This technique helps advance knowledge and empirical research in social sciences significantly. Based on a literature review, SEM authors introduced both the Direct and Two-Step approach and, thus, social researchers can select these approaches in their research subject to the conceptual model, measures and empirical data. From reviewing 25 SEM empirical studies in Thailand, the authors found that a number of studies did not display results of model fit assessment properly and some studies employed research practices, which may be not in line with the deductive research principles. Finally, the authors suggested research implications about how to adopt both the Direct and Two-Step approach to pursue social empirical research and choose research topics in changing economic, social, and technology environments.

Keywords: Social Empirical Research, Structural Equation Model

บทนำ

การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Empirical Research) เพื่อทดสอบสมมติฐานและหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในสาขาบริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสาขาอื่น ๆ จำเป็นต้องใช้เทคนิคทางสถิติ เครื่องมือวิจัย กำหนดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนที่จะนำไปสู่ข้อสรุปการวิจัย ทั้งนี้ เทคนิคและตรรกะในการทำวิจัยเชิงปริมาณ ถูกสร้างขึ้นมาเป็นจำนวนมาก อาทิ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) เพื่อสามารถอธิบายปรากฏการณ์และพฤติกรรมของสิ่งที่ทำการศึกษาได้ครอบคลุมในหลายมิติ

นักวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมศาสตร์หลายท่าน เช่น Bagozzi (1981), Bentler and Chou (1987), Anderson and Gerbing (1988), Bollen (1989), Byrne (1998, 2016), Jöreskog and Sörbom (2001), Schumacker and Lomax (2010), Little (2013), Kline (2016) เป็นต้น ได้อธิบายแนวทางการทำวิจัยเชิงประจักษ์โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model หรือที่นิยมใช้คำย่อว่า SEM) ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้สถิติเชิงอนุมานขั้นสูงมาช่วยในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variables) และตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ในกรอบแนวคิด โดยการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่า การทำวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างในภาพรวมนั้น ยังคงมีหลายประเด็นซึ่งเป็นที่ถกเถียงกัน อาทิ การใช้กระบวนการวิจัยแบบปกติ (Direct Approach) หรือ แบบ 2 ขั้นตอน (Two-Step Approach) ในการวิจัย (Anderson and Gerbing, 1988) การไม่ระบุสมมติฐานในกรอบแนวคิดให้ชัดเจนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการพัฒนาแบบสอบถามและเก็บข้อมูล (Hoyle, 2012) หรือ การกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน (Correlated Errors) เพื่อให้ดัชนีชี้วัดแบบจำลองสมการโครงสร้างมีค่าสถิติผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (MacCallum et al., 1992) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้เกิดประเด็นโต้แย้งเกี่ยวกับความเหมาะสมในการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างเพื่อทดสอบสมมติฐานและ ยืนยันปรากฏการณ์และพฤติกรรมทางสังคมศาสตร์ได้

จากที่ได้อธิบายข้างต้น ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะสรุปสาระสำคัญจากการทบทวนเอกสารวิชาการที่เกี่ยวกับแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยเน้นเรื่องกระบวนการวิจัย และตั้งข้อสังเกตที่พบในงานวิจัยที่ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างในประเทศไทย โดยท้ายที่สุดจะให้ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต ทั้งในมิติด้านเทคนิคและด้านการทำวิจัยเพื่อนำไปใช้

ประโยชน์ (ย่อหน้านี้ควรมีการเพิ่มเติมข้อมูลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง)

กระบวนการวิจัยที่ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง

นักทฤษฎีด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง อาทิ Muthen (1983), Bollen (1989), Jöreskog and Sörbom (2001), Little (2013) และ Kline (2016) ได้อธิบายว่า การทำวิจัยเชิงปริมาณในทางสังคมศาสตร์โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การทดสอบข้อสมมติฐาน (Hypothesis) ที่ผู้วิจัยได้สกัดมาจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยในอดีต โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) เพื่อยืนยันว่าแนวคิดทฤษฎีที่ถูกทดสอบมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่ และอธิบายปรากฏการณ์ในเรื่องที่ผู้วิจัยทำการศึกษามากน้อยเพียงใด

Kline (2016) ได้อธิบายว่า การทำวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง เป็นหนึ่งในรูปแบบการวิจัยที่ผู้วิจัยทางสังคมศาสตร์เลือกใช้ โดยเป็นการบูรณาการการวิเคราะห์เชิงถดถอย (Regression Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor / Principle Component Analysis) เข้าด้วยกัน ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทดสอบสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งนักวิจัยเรียกตัวแปรเหล่านี้ว่า “ตัวแปรแฝงหรือ (Latent Variables)” ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยสามารถอธิบายถึงตัวแปรย่อยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีนัยสำคัญในเชิงสถิติ ซึ่งนักวิจัยเรียกตัวแปรย่อยเหล่านี้ว่า “ตัวแปรสังเกตได้หรือ Observed Variables” ดังนั้น การวิจัยในรูปแบบดังกล่าวจะให้ประโยชน์แก่นักวิจัยหลายด้าน กล่าวคือ

- สามารถอธิบายตรรกะที่ทำให้ตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์กัน โดยใช้ตัวแปรสังเกตได้มาช่วยยืนยัน
- สามารถอธิบายความสอดคล้องระหว่างแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานในแนวคิดทฤษฎีว่าอยู่ในระดับที่ดี ปานกลาง หรือ ไม่ดี โดยใช้ดัชนีวัดหลายตัวประกอบกัน ทั้งในมิติการวัดความสอดคล้องในภาพรวม (Overall Model Fit) และวัดความสอดคล้องของแบบจำลองตัววัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Measurement Model Fit)
- สามารถแสดงค่าความคลาดเคลื่อนในการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง(Regression Errors) พร้อมกันนี้ ยังแสดงค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรแฝงของตัวแปรสังเกตได้(Measurement Errors)

ทั้งนี้ นักทฤษฎีหลายท่าน อาทิ Anderson and Gerbing (1988), Jöreskog and Sörbom (2001) และ Schumacker and Lomax (2010) ได้แสดงขั้นตอนการทําริวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างแบบปกติ หรือ Direct Approach ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการทําริวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างแบบ Direct Approach

ขั้นตอน	การดำเนินการวิจัย	เหตุผลสนับสนุน
1	การพัฒนากรอบแนวคิดและข้อสมมติฐาน (The Development of Conceptual Model and Hypotheses)	เพื่ออธิบายตัวแปรแฝงและระบุข้อสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง โดยมียังความรู้ทางวิชาการ ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และผลการวิจัยในอดีต เป็นตัวยืนยัน
2	การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและตัวแปรที่สังเกตได้ (Model Specification)	เพื่อแสดงทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและตัวแปรที่สังเกตได้ รวมถึงแสดงแบบจำลองสมการโครงสร้างในภาพรวม
3	การระบุขนาดตัวอย่างขั้นต่ำสำหรับการวิจัย (Model Identification)	เพื่อให้ผู้วิจัยทราบจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำและนำไปกำหนดกลยุทธ์ในการเก็บข้อมูลให้เพียงพอที่จะหาค่าพารามิเตอร์ในการเก็บข้อมูลให้เพียงพอที่จะหาค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองสมการโครงสร้างได้
4	การคาดประมาณค่าพารามิเตอร์ (Parameter Estimation)	การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ อาทิ AMOS, LISREL หรือ EQS เพื่อคาดประมาณค่าพารามิเตอร์สำหรับตัวแปรแฝงและตัวแปรที่สังเกตได้
5	การประเมินความมีนัยสำคัญทางสถิติของแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Assessment of Structural Equation Model Fit)	เป็นการพิจารณาว่าแบบจำลองสมการโครงสร้าง และข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกันในระดับที่ดีหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะทำการวัดความสอดคล้องอยู่ 3 ประเภท ได้แก่

ขั้นตอน	การดำเนินการวิจัย	เหตุผลสนับสนุน
		● การวัดความสอดคล้องของแบบจำลองสมการโครงสร้างและข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม (Overall Model Fit) โดยใช้ดัชนีชี้วัดหลายตัวประกอบกัน อาทิ GFI, CFI, Critical CN, ECVI, SRMR, RMSEA ● การวัดความสอดคล้องของแบบจำลองตัววัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Measurement Model Fit) โดยมีดัชนีชี้วัดที่สำคัญ อาทิ R-Square, t-test, Cronbach Alpha, Composite Reliability Index (CRI), Average Variance Extracted Index (AVE) ● การทดสอบสมมติฐานซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Structural Model Fit) โดยมีดัชนีชี้วัดที่สำคัญคือ R-square, F-test และ t-test
6	การปรับแบบจำลองสมการโครงสร้างหลังจากทดสอบสมมติฐานเสร็จสิ้นแล้ว (Post Hoc Model Modification)	ในกรณีที่แบบจำลองสมการโครงสร้างในข้อ 5 และข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกันในระดับที่ตีพอ ผู้วิจัยสามารถทำการปรับแบบจำลองสมการโครงสร้างเพื่อหาแบบจำลองคู่แข่ง (Competing Models) โดยการเพิ่มหรือลดค่าพารามิเตอร์ที่แสดงความสัมพันธ์ ในแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ขั้นตอน	การดำเนินการวิจัย	เหตุผลสนับสนุน
		ในข้อ 5 ซึ่งการดำเนินการตามข้อ 6 นี้ไม่ถือเป็นการทดสอบสมมติฐาน แต่เป็นการหาแบบจำลองสมการโครงสร้างที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ดีที่สุดเท่านั้น

ที่มา: รวบรวมจากเอกสารวิชาการทำวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างโดยผู้เขียน บทความ อาทิ Bagozzi (1981), Bentler and Chou (1987), Anderson and Gerbing (1988), Byrne (1998, 2016), Hu and Bentler (1999), Tungbenschasirikul (2005), Hoyle (2012), Kline (2016)

จากการทบทวนเอกสารของ Muthen (1983), Anderson and Gerbing (1988) และ Jöreskog and Sörbom (2001) ผู้เขียนพบว่าขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการทำวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง คือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากกรอบแนวคิดและข้อสมมติฐาน ซึ่งนักวิจัยจะต้องอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและกำหนดสมมติฐาน โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตอย่างจริงจัง กรณีมีความหละหลวมในขั้นตอนนี้จะส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดสมมติฐาน การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และผลการวิจัย อย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่า ขั้นตอนที่ 1 เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง นอกจากนี้ Steenkamp and van Trijp (1991), Tungbenschasirikul (2005) และ Hoyle (2012) ยังสนับสนุนว่า นักวิจัยสามารถเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำเหตุผลมาใช้ประกอบการพัฒนากกรอบแนวคิดร่วมกับการใช้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตได้ ซึ่งจะช่วยให้หลักฐานสนับสนุนกรอบแนวคิดและข้อสมมติฐานมีน้ำหนักยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่าแนวทางการทำวิจัยดังแสดงในตารางที่ 1 จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับตรรกะการทำวิจัยเชิงปริมาณ หากแต่ Anderson and Gerbing (1988) ได้โต้แย้งว่า การวิจัยที่ทำตามขั้นตอนในตารางที่ 1 อาจะพลาดโอกาสในการเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแบบจำลองตัววัด (Measurement Models) ซึ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างขาดความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ และได้นำเสนอแนวทางการทำวิจัยโดยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน หรือ “Two-Step Approach” ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการทำวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างแบบ Two-Step Approach

ขั้นตอน	การดำเนินการวิจัย	เหตุผลสนับสนุน
1	การพัฒนารอบแนวคิดและข้อสมมติฐาน (Conceptual model and hypothesis development)	เพื่ออธิบายตัวแปรแฝงและระบุข้อสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง โดยมีองค์ความรู้ทางวิชาการ ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และงานวิจัยในอดีตเป็นตัวยืนยัน
2	การคาดประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองตัววัด (The separate estimation of measurement models or the first-step analysis)	เป็นการพิจารณาว่าแบบจำลองตัววัดและข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกันในระดับที่ดีหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะทำการวัดความสอดคล้องอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ● การวัดความสอดคล้องของแบบจำลองตัววัดและข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม (Overall Model Fit) โดยใช้ดัชนีชี้วัดหลายตัวประกอบกัน อาทิ GFI, CFI, Critical CN, ECVI, SRMR, RMSEA ● การวัดความสอดคล้องของแบบจำลองตัววัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Measurement Model Fit) โดยมีดัชนีชี้วัดที่สำคัญ อาทิ R- Square, t- test, Cronbach Alpha, Composite Reliability Index (CRI) , Average Variance Extracted Index (AVE) ทั้งนี้ หากปรากฏว่า แบบจำลองตัววัดใดที่ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Model Fit Indices) ส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Cut-off Criteria) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความ

ขั้นตอน	การดำเนินการวิจัย	เหตุผลสนับสนุน
		เที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดย ผู้วิจัยสามารถพิจารณาปรับแบบจำลองตัววัด โดยใช้คำอธิบายเชิงทฤษฎีประกอบกับเทคนิคทางสถิติที่นำเสนอโดยนักวิชาการด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง
3	การคาดประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองตัววัดและแบบจำลองสมการโครงสร้างไปพร้อมกัน (The simultaneous estimation of measurement models and structural equation model or the second-step analysis)	เป็นการพิจารณาว่าแบบจำลองสมการโครงสร้าง และข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกันในระดับที่ดีหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะทำการวัดความสอดคล้องอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ● การวัดความสอดคล้องของแบบจำลองสมการโครงสร้างและข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม (Overall Model Fit) โดยใช้ดัชนีชี้วัดหลายตัวประกอบกัน อาทิ GFI, CFI, Critical CN, ECVI, SRMR, RMSEA ● การวัดความสอดคล้องของแบบจำลองตัววัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Measurement Model Fit) โดยมีดัชนีชี้วัดที่สำคัญ อาทิ R- Square, t- test, Cronbach Alpha, Composite Reliability Index (CRI) , Average Variance Extracted Index (AVE) ● การทดสอบสมมติฐานซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง โดยใช้ ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Structural Model Fit) โดยมีดัชนีชี้

ขั้นตอน	การดำเนินการวิจัย	เหตุผลสนับสนุน
		วัดที่สำคัญคือ R-square, F-test และ t-test
		ทั้งนี้ หากปรากฏว่า ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Model Fit Indices) ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง ส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Cut-off Criteria) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดย ผู้วิจัยสามารถพิจารณาปรับเปลี่ยนจำลองตัววัด โดยใช้คำอธิบายเชิงทฤษฎีประกอบกับเทคนิคทางสถิติที่นำเสนอโดยนักวิชาการด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง
4	การปรับเปลี่ยนจำลองสมการโครงสร้างหลังจากทดสอบสมมติฐานเสร็จสิ้นแล้ว (Post Hoc Model Modification)	ในกรณีที่แบบจำลองสมการโครงสร้างในข้อ 3 และข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกันในระดับที่ดีพอ ผู้วิจัยสามารถทำการปรับเปลี่ยนจำลองสมการโครงสร้างเพื่อหาแบบจำลองคู่แข่ง (Competing Models) โดยการเพิ่มหรือลดค่าพารามิเตอร์ที่แสดงความสัมพันธ์ ในแบบจำลองสมการโครงสร้างในข้อ 3 ซึ่งการดำเนินการตามข้อ 4 นี้ถือเป็นการทดสอบสมมติฐาน แต่เป็นการหาแบบจำลองสมการโครงสร้างที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ดีที่สุดเท่านั้น

ที่มา: รวบรวมจากเอกสารวิชาการทำวิจัยโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างโดยผู้เขียนบทความ อาทิ Bagozzi (1981), Bentler and Chou (1987), Anderson and Gerbing (1988), Hu and Bentler (1999), Tungbenchasirikul (2005), Hoyle (2012), Kline (2016)

ทั้งนี้ Tungbenchasirikul (2005) ได้ศึกษาทบทวนงานวิจัยที่ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ในหลายสาขา อาทิ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา พบว่า ในทางปฏิบัติแล้ว นักวิจัยในอดีตได้เลือกใช้กระบวนการวิจัยแบบปกติ (Direct Approach) และแบบ 2 ขั้นตอน (Two-Step Approach) ซึ่งทั้งสองแนวทางมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งผู้เขียนได้สรุปมุมมองของนักวิชาการด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 มุมมองในการเลือกใช้กระบวนการวิจัยแบบ Direct Approach และ Two-Step Approach

กระบวนการวิจัยแบบ Direct Approach	กระบวนการวิจัยแบบ Two-Step Approach
เหตุผลสนับสนุนการเลือกใช้: 1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวในแบบจำลองสมการโครงสร้าง มีหลักฐานทางทฤษฎีและมีผู้เชี่ยวชาญยืนยัน และมีการวิจัยเชิงอนุมานสนับสนุนเพียงพอ 2. ตัววัด/คำถามในแบบสอบถามทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ผ่านการใช้ในการวิจัยมาแล้วในอดีต และมีหลักฐานยืนยันค่าความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือประกอบด้วย	เหตุผลสนับสนุนการเลือกใช้: 1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรบางส่วนในแบบจำลองสมการโครงสร้าง มีหลักฐานทางทฤษฎีรองรับ แต่อาจจะขาดการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญและขาดผลการวิจัยเชิงอนุมานสนับสนุนอย่างเพียงพอ 2. ตัววัด/คำถามในแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือทั้งหมดยังไม่ผ่านการใช้ในการวิจัยมาในอดีต และยังขาดหลักฐานยืนยันค่าความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ
ข้อดี 1. กระบวนการวิจัยไม่ซับซ้อน ส่งผลให้การวัดความสอดคล้องต่างๆ การทดสอบสมมติฐาน และการสรุปผลการวิจัยดำเนินการได้รวดเร็ว 2. ผลการวิจัยจะเป็นหลักฐานที่สามารถยืนยันความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของตัววัด/คำถามในแบบสอบถามได้อีกทางหนึ่ง	ข้อดี 1. มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของโมเดลตัววัด ทั้งแบบรายตัวและแบบภาพรวม ทำให้ทราบข้อจำกัดและข้อบกพร่องของเครื่องมือวิจัย ซึ่งจะส่งผลต่อข้อสรุปการทำวิจัย 2. สามารถปรับโมเดลตัววัดให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น และไม่ขัดแย้งกับตรรกะการวิจัยแบบอนุมาน

กระบวนการวิจัยแบบ Direct Approach	กระบวนการวิจัยแบบ Two-Step Approach
	3. ผลการวิจัยจะเป็นหลักฐานที่สามารถใช้ยืนยันความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของตัววัด/คำถามในแบบสอบถาม ได้อีกทางหนึ่ง
ข้อเสีย	ข้อเสีย
1. ขาดการทดสอบโมเดลตัววัด ทำให้ไม่ทราบข้อจำกัดและข้อบกพร่องของเครื่องมือวิจัย ส่งผลต่อเนื่องถึงการทดสอบสมมติฐานในกรอบแนวคิด 2. อาจนำไปสู่การสรุปผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะที่ไม่เหมาะสม/ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง	1. กระบวนการวิจัยมีความซับซ้อน เพราะต้องทดสอบโมเดลตัววัด แบบรายตัวและแบบภาพรวม 2. อาจนำไปสู่การปรับแก้แบบกรอบแนวคิดและสมมติฐานที่กำหนดในตอนแรก กรณีที่พบว่าโมเดลตัววัดที่กำหนดในตอนแรกนั้นขาดประสิทธิภาพ และนำไปสู่การปรับโมเดลตัววัดใหม่ ซึ่งต้องใช้คำอธิบายเชิงทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม

ที่มา: Bentler & Chou (1987), Anderson and Gerbing (1988), Bearden and Netemeyer (1999), Tungbenchasirikul (2005) และ Kline (2016)

ทั้งนี้ นักวิชาการด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง อาทิ Rivas et al., (2007), Little (2013), Driver et al. (2017), Magnusson Hanson et al. (2017) ได้บูรณาการด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลหลายช่วงเวลา (Longitudinal Data) เพื่อทดสอบความเหมาะสมโดยรวมความเหมาะสมของแบบจำลองตัววัด และทดสอบสมมติฐานในกรอบแนวคิด ซึ่งช่วยขยายขอบเขตการศึกษาและการอธิบาย พฤติกรรม ทัศนคติ และปรากฏการณ์ทางสังคม ให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยวิธีการวิจัยแบบใช้ข้อมูลหลายเวลานั้น จะทำให้การยืนยันความเชื่อมโยงเชิงสาเหตุ (Causal Linkages) ระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variables) และตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed Variables) ในแบบจำลองสมการโครงสร้างมีน้ำหนัก และ นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง ในประเทศไทย

จากการที่ Jöreskog and Sörbom (2001), Little (2013), Kline (2016) และ Byrne (1998, 2016) ได้ศึกษางานวิจัยโดยทั่วไป พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างได้ถูกใช้อย่างแพร่หลายในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่างๆ มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและง่ายต่อการใช้งาน ทำให้ขยายขอบเขตการการวิจัยทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ค้นหางานวิจัยที่ใช้วิธีแบบจำลองสมการโครงสร้าง จากวารสารวิชาการหลากหลายสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์ในประเทศไทย ทั้งสิ้น 25 บทความ ในระหว่างปี 2553 – 2562 (แสดงในตารางที่ 4) โดยได้พบทวนแต่ละงานวิจัยว่ามีขั้นตอนการพัฒนารอบแนวคิด ข้อสมมติฐาน และเครื่องมือวิจัย (ข้อคำถาม) อย่างไร มีการใช้กระบวนการวิจัยรูปแบบใด และมีการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแบบจำลองสมการโครงสร้างอย่างไรบ้าง (หากพิจารณาจากตาราง ที่ 4 จะไม่พบข้อมูลเกี่ยวขั้นตอนการพัฒนารอบแนวคิด ข้อสมมติฐาน เครื่องมือวิจัย ดังนั้นผู้เขียนควรมีการเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนนี้)

ตารางที่ 4 สรุปการทบทวนงานวิจัยที่ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (ประเทศไทย)

ผู้แต่ง (เรียงตามปี)	ชื่อบทความ	กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลตัววัด	การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (ทดสอบสมมติฐาน)
ชนิษฐ์นาฏ จุรีมาศ และ บุญชม ศรีสะอาด (2553)	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด	Direct Approach	X	-	X
พรรณณี สীগิจวัฒน์ (2553)	การพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถภาพครูเทคโนโลยีสารสนเทศระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	Direct Approach	X	-	X
สहनันท์ ตั้งเบญจสิริกุล (2553)	การศึกษามิติของความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการบัตรเครดิตในกรุงเทพมหานครช่วงปี 2551	Two-Step Approach	X	X	X
เยาวภา ปฐมศิริกุล (2554)	แบบจำลองปัจจัยความสำเร็จการจัดการธุรกิจบริการสุขภาพของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย	Direct Approach	X	X	X
ประสงค์ ต่อโชติ และคณะ (2555)	ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้	Direct Approach	X	X	X

ผู้แต่ง (เรียงตามปี)	ชื่อบทความ	กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลตัววัด	การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (ทดสอบสมมติฐาน)
นฤมล ธนการพาณิชย์ (2556)	โมเดลเชิงสาเหตุความมีวินัยในตนเอง: การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง SEM และ MRA	Direct Approach	X	X	X
บริบูรณ์ ศรีมาชัย และคณะ (2557)	แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร	Direct Approach	X	–	X
นพพร ประสมทอง และคณะ (2557)	โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย	Two-Step Approach	X	X	X
อนวัต สงสม (2014)	แบบจำลองสมการโครงสร้างการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	Direct Approach	X	X	X

ผู้แต่ง (เรียงตามปี)	ชื่อบทความ	กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลตัววัด	การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (ทดสอบสมมติฐาน)
กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ (2558)	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพการศึกษาพยาบาลไทย: การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างอภิมาน	Direct Approach		X	- X
นฤมล ธนการพาณิชย์ (2015)	การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุสองทางแบบมีตัวแปรส่งผ่านของศักยภาพด้านพฤติกรรมของนักศึกษา: การเปรียบเทียบ SEM แบบมีและไม่มีตัวแปรแฝง	Two-Step Approach		X	X X
สุเมษย์ หนกหลัง และคณะ (2558)	การวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของความสามารถในการเผชิญการพ้นผ้าอุปสรรคของนักศึกษาครูหลักสูตร 5 ปี ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	Direct Approach		X	- X

ผู้แต่ง (เรียงตามปี)	ชื่อบทความ	กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลตัววัด	การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (ทดสอบสมมติฐาน)
พศกร ผ่องเนตร พานิซ และ กฤษณา วิสมิติ นันทน์ (2016)	ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบริการฟังเพลงออนไลน์ของผู้ใช้สมาร์ตโฟนในประเทศไทย	Direct Approach	X	-	X
พิเชษฐ์ มุลิกะโปดก (2559)	รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงแรม 5 ดาวในประเทศไทย	Direct Approach	X	-	X
ธิดินันท์ ชาญโกศล (2559)	การวิเคราะห์ปัจจัยและพัฒนางานองค์ประกอบการบริการขนส่งทางอากาศด้านความเสี่ยงของการบริการในธุรกิจสายการบิน	Direct Approach	X	-	X
รุ่งโรจน์ สงสระบุญ (2559)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย	Direct Approach	X	-	X
วรารัตนา โสมะนันท์ และคณะ (2559)	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา	Direct Approach	X	-	X
ดาริกา ปิตุรงค์พิทักษ์ และคณะ (2017)	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลทรัพยากรในงานของ	Direct Approach	X	X	X

ผู้แต่ง (เรียงตามปี)	ชื่อบทความ	กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลตัววัด	การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (ทดสอบสมมติฐาน)
พนักงานกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก					
ธงชัย ศรีวรรณะ (2560)	โมเดลสมการโครงสร้าง	Direct		X	X
	ปัจจัยความสอดคล้องทาง	Approach			
	ภาพลักษณ์กลยุทธ์				
	การตลาดเชิงเนื้อหาที่มี				
	ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง และ				
	พฤติกรรมความภักดีต่อตรา				
สินค้าของผู้ติดตามเฟซบุ๊คธนาคารไทยชั้นนำ					
รัชну ทองทั่ว และคณะ (2560)	การวิเคราะห์ตัวแบบสมการ	Direct		X	
	โครงสร้างของปัจจัยที่มี	Approach			-
	อิทธิพลต่อการพัฒนาการด้าน				X
	การอ่านของเด็กผ่านหนังสือ				
ปฐมวัย					
กฤษณะ กลิ่นจรวง และคณะ (2561)	การวิเคราะห์องค์ประกอบ	Direct		X	
	เชิงยืนยันเกณฑ์การ	Approach			-
	ตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือ				X
	สมรรถภาพของนักศึกษา				
	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี				
สมุทรปราการ					

ผู้แต่ง (เรียงตามปี)	ชื่อบทความ	กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม	การวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลตัววัด	การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (ทดสอบสมมติฐาน)
ฐานุกร อนุสรณ์ พาณิซกุล และคณะ (2561)	รูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย	Direct Approach		X	- X
จุฑาทิพย์ ทองเดชา-สามารถ และคณะ (2561)	การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างการใช้พลังงานเชื้อเพลิงชีวภาพในรถจักรยานยนต์ในจังหวัดนครราชสีมา: แก๊สโซฮอล์ 91 และแก๊สโซฮอล์ E20	Direct Approach		X	X X
ชัยนิกร กุลวงษ์ และคณะ (2561)	แบบจำลองสมการโครงสร้างเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แก๊สโซฮอล์ 95 และ E85 ของรถยนต์ส่วนบุคคล	Direct Approach		X	X X
อนุวัฒน์ ภักดี และ คิลปพร ศรีจันทะพร (2561)	โมเดลสมการโครงสร้างคุณลักษณะคณกรรมการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	Direct Approach		X	- X

ที่มา: รวบรวมจากบทความวิจัยแบบจำลองสมการโครงสร้างโดยผู้เขียน

*หมายเหตุ X = ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และแสดงผลในบทความ

จากตารางที่ 4 จะพบว่างานวิจัยที่ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างในประเทศไทย มีการใช้กระบวนการวิจัยทั้งแบบ Direct Approach และ Two-Step Approach โดยทุกงานวิจัยจะวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม (Overall Model Fit) และ การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่า มีบางงานวิจัยที่ไม่ได้แสดงหลักฐานการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลตัววัด (Measurement Model Fit) ซึ่งจะส่งผลให้ไม่มีดัชนีชี้วัดความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของกลุ่มตัววัดในแบบจำลองสมการโครงสร้าง และส่งผลกระทบต่อการทดสอบสมมติฐาน เนื่องจาก การที่ผู้วิจัยไม่ทราบค่าความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของกลุ่มตัววัด อาจจะทำให้ไม่มีการตัดสินใจปรับแบบจำลองตัววัด (Measurement Models) ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ก่อนที่จะทดสอบสมมติฐานในขั้นตอนต่อไป (Byrne, 1998; 2016; Hoyle, 2012; Kline, 2016)

สำหรับงานที่วิจัยที่มีวัดแฝงประกอบของตัวแปรแฝง (Components of Latent Variable) ผู้เขียนเห็นว่า งานวิจัยบางชิ้น ยังขาดคำอธิบายเชิงทฤษฎีและไม่ได้แสดงกระบวนการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย (ข้อคำถามในแบบสอบถาม) ที่ชัดเจน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นการสกัดสาระสำคัญจากองค์ความรู้ต่าง ๆ มาพัฒนาข้อสมมติฐานซึ่งอธิบายองค์ประกอบของตัวแปรแฝง และ ข้อคำถามต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ดังนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวม (Overall Model Fit) การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลตัววัด (Measurement Model Fit) และ การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) (Bollen, 1989; Jöreskog and Sörbom, 2001; Kline, 2016)

ผู้เขียนยังพบว่ามีหลายงานวิจัยที่ใช้เทคนิคของผู้พัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อให้ได้ดัชนีวัดผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยรวมผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Cut-Off Value) โดยเทคนิคที่นิยมใช้ คือ การเพิ่มค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน (Error Correlation) เข้าไปในแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านแบบจำลองสมการโครงสร้างหลายท่าน (Bagozzi, 1981; MacCallum et al., 1992; Byrne, 1998, 2016; Jöreskog and Sörbom, 2001; Hermida, 2015) จะไม่แนะนำให้ใช้เทคนิคดังกล่าว เพราะ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นมาในแบบจำลองสมการโครงสร้างย่อมเสี่ยงที่จะไม่มีคำอธิบายเหตุผลในเชิงทฤษฎีและส่งผลทำให้ผลการทดสอบสมมติฐานเกิดความบิดเบือน นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะที่ไม่เหมาะสม

ในกรณีที่งานวิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลหลายช่วงเวลา (Longitudinal Data) ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ข้อมูลที่เก็บจากช่วงเวลาต่างกัน จะให้ผลการวิเคราะห์ ความสอดคล้องโดยรวม (Overall Model Fit) ความสอดคล้องของโมเดลตัววัด (Measurement Model Fit) และผลการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ที่ค่อนข้างคงที่และตีความได้คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการเพิ่มตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของค่าความคลาดเคลื่อนจะมีคำอธิบายในเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งการวิจัยแบบใช้ข้อมูลหลายช่วงเวลาจะมีเทคนิคที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยที่สนใจสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากหนังสือ Longitudinal Structural Equation Modeling เขียนโดย Little (2013) และบทความ The problem of allowing correlated errors in structural equation modeling: concerns and considerations เขียนโดย Hemida (2015) (ย่อหน้านี้ไม่เชื่อมโยงกับย่อหน้าอื่นๆควรปรับให้มีความเชื่อมโยง)

นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยทั้งหมดที่สรุปในตารางที่ 4 ไม่ได้แสดงเนื้อหาที่อธิบายผลการปรับแบบจำลองสมการโครงสร้างหลังจากทดสอบสมมติฐานและยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรแฝงเสร็จสิ้นแล้ว โดย นักวิชาการด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Byrne, 1998, 2016; Jöreskog and Sörbom, 2001) เรียกขั้นตอนนี้ว่า Post-Hoc (Data-driven) Model Modification ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ ค้นหาแบบจำลองสมการโครงสร้างทางเลือก (Alternative Structural Equation Model) ที่สอดคล้องกับชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมากที่สุด โดยผู้วิจัยไม่มีการทดสอบสมมติฐานเพิ่มเติม เนื่องจาก เป็นการใช้อุบายมาชี้นำการปรับแบบจำลอง ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่มีความจำเป็นต้องทำ Post-Hoc Model Modification เพราะต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นในการทำวิจัย ถือเป็นการฝึกฝนทักษะความชำนาญในการทำวิจัย และผลการวิเคราะห์เป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มเติมให้มีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลมากยิ่งขึ้น

สรุปผล

จากที่ได้บทวนเอกสารแนวคิดทฤษฎีและบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองสมการโครงสร้างในประเทศไทย สามารถสรุปภาพรวมว่า มีการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างเป็นเทคนิคเพื่อศึกษาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ในสังคมอย่างแพร่หลาย ซึ่งทำให้การวิจัยทางสังคมศาสตร์มีการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ โดย นักวิชาการด้านแบบจำลองสมการโครงสร้างได้นำเสนอกระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยสามารถเลือกใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบริบทเนื้อหาการวิจัย และทำให้ได้ผลการศึกษาน่าเชื่อถือ เทียบตรง และให้ข้อเสนอแนะได้เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่างานวิจัยในประเทศไทยที่ใช้เทคนิคการวิจัยนี้ ยังคงมี

ประเด็นที่ต้องปรับปรุงในเชิงกระบวนการและเชิงเทคนิคการวิจัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประโยชน์ในการนำไปใช้งานมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้สำหรับการวิจัยที่ใช้เทคนิคแบบจำลองสมการโครงสร้าง มีดังนี้

1. กรณีที่งานวิจัยใช้กรอบแนวคิดที่ตัวแปรแฝง (Latent Variables) ได้ผ่านการทดสอบสมมติฐานมาแล้วในอดีต และข้อคำถามส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ได้ผ่านกระบวนการยืนยันความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรง ทั้งจากผู้เชี่ยวชาญและจากการวิเคราะห์ผ่านดัชนีต่างๆ มาแล้ว ผู้วิจัยสามารถใช้กระบวนการวิจัยแบบ Direct Approach ได้ เนื่องจากการทดสอบความน่าเชื่อถือ/ความเที่ยงตรง และทดสอบสมมติฐานที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยเดิม แต่ทดสอบโดยใช้ข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างใหม่ (Bearden and Netemeyer, 1999; Tungbenschasirikul, 2005)

2. กรณีที่งานวิจัยมีการพัฒนากรอบแนวคิดและสมมติฐานขึ้นใหม่ และข้อคำถามที่ใช้เก็บข้อมูล ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ถูกพัฒนาขึ้นใหม่ ผู้วิจัยควรจะใช้กระบวนการวิจัยแบบ Two-Step Approach เพื่อให้มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของตัววัดต่างๆ อย่างละเอียด ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยปรับแบบจำลองตัววัด (Measurement Model) ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ก่อนที่จะทดสอบสมมติฐานและยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรแฝง (Byrne, 1998; 2016; Hoyle, 2012; Kline, 2016)

3. กรณีที่นักวิจัยมีความจำเป็นต้องปรับองค์ประกอบในแบบจำลองสมการโครงสร้าง เช่น โมเดลตัววัด (Measurement Model) ตัวแปรแฝง (Latent Variables) หรือ เปลี่ยนแปลงข้อสมมติฐาน (Hypothesis) เป็นต้น ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการก่อนที่จะทดสอบสมมติฐานและยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรแฝง โดยที่การปรับองค์ประกอบ ต้องมีเหตุผลเชิงทฤษฎีรองรับ หรือ มีข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านแบบจำลองสมการโครงสร้าง/สาขาวิชานั้นมาสนับสนุน (Bollen, 1989; Kline, 2016)

4. การที่เทคนิคการวิจัยและโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติมีการพัฒนาจนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มีระดับความซับซ้อนได้มากขึ้น ซึ่งทำให้นักวิจัยด้านแบบจำลองสมการโครงสร้างสามารถปรับกระบวนการวิจัยให้ยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น การวิเคราะห์แบบหลายช่วงเวลา (Longitudinal Data Analysis) นักวิจัยสามารถทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างตัวแปรแฝง (Little 2013) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะต้องศึกษาข้อจำกัดของเทคนิคการวิจัยที่พัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อลดความเสี่ยงจากการพัฒนาแบบจำลองที่ไม่เหมาะสม (Model Misspecification) (Bollen, 1989; Tungbenschasirikul, 2005; ญัฐพล ชันธไชย, 2562).

5. ผู้วิจัยควรพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย สมมติฐาน และเครื่องมือวิจัย ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ความคิดเห็น และพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และให้ข้อเสนอแนะที่ทันต่อสถานการณ์ เช่น ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้บริโภคโดยกำหนดให้อยู่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงเชิงฉับพลันทางเทคโนโลยี (Technology Disruption) หรือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อดำเนินชีวิตในบริบทของ Internet of Thing (IoT) เป็นต้น (บทความของผู้เขียนได้เขียนไว้เกี่ยวกับการเลือกหัวข้อการวิจัย ดังนั้นควรเป็นอีกหัวข้อหรือไม่ในบทความเกี่ยวกับหัวข้อการวิจัย)

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ กลิ่นจรวง, จิตกร บัวกล้า, ธนกันต์ ช่อนกลิ่น, กฤษดา เงามาม และจิระพงศ์ เรืองกุล. (2561). การวิเคราะห์ห้วงศักระบอบเชิงยืนยันเกณฑ์การตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือถึงสมาร์ตโฟนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีสมุทรปราการ. **รายงานสืบเนื่องการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9 วันที่ 20-21 กรกฎาคม 2561**, 649-660.
- กุลธิดา กุลประทีปปัญญา,จำลอง วงษ์ประเสริฐ และ อวยพร เรืองตระกูล. (2558). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพการศึกษาพยาบาลไทย: การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างอภิมาน. **วารสารวิชาการสาธารณสุข**, 24(2), 238-246.
- จุฑาทิพย์ ทองเดชสามารถ, สงวน วงษ์ขวลิตกุล และ มารุต โคตรพันธ์. (2561). การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างการใช้พลังงานเชื้อเพลิงชีวภาพในรถจักรยานยนต์ในจังหวัดนครราชสีมา: แก๊สโซฮอล์ 91 และแก๊สโซฮอล์ E20. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย**, 7(2), 23-42.
- ชนิษฐ์นาฏ จูรีมาศ และ บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิเคราะห์ห้วงศักระบอบเชิงยืนยันขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารการพยาบาลและการศึกษา**, 3(2), 73-85.

ชัยนิกร กุลวงษ์, สงวน วงษ์สวัสดิกุล และ มารุต โคตรพันธ์. (2561). แบบจำลองสมการโครงสร้างเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แก๊สโซฮอล์ 95 และ E85ของรถยนต์ส่วนบุคคล.

วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 7(2), 53–70.

ฐาغر อนุสรณ์พาณิชย์กุล, ภิญาพัชณ์ นาคภิบาล และ วงศ์ธีรา สุวรรณิน. (2561). รูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย. **วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร**, 20(1), 8–17.

ณัฐพล ชันธิไชย. (2562). บทวิจารณ์บทความ (Article review): Bagozzi, Richard P. (2010). Structural Equation Models Are Modeling Tools With Many Ambiguities: Comments Acknowledging the Need for Caution and Humility in Their Use. *Journal of Consumer Psychology* 20(210) 208–214. **วารสารเกษมบัณฑิต**, 20 (ฉบับพิเศษ), 150–153.

ดาริกา ปิตรคงพิทักษ์, มานพ ชูนิล และ ศจีมาจ ณ วิเชียร. (2560). การวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลทรัพยากรในงานของพนักงานกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก.

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 11(1), 7–22.

ธงชัย ศรีวรรณะ (2560). โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยความสอดคล้องทางภาพลักษณ์กลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาที่มีลูกค้าเป็นศูนย์กลาง และพฤติกรรมความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ติดตามเฟสบุคธนาคารไทยชั้นนำ. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, 22(1), 256–266.

ธิตินันท์ ชาญโกศล. (2559). การวิเคราะห์ปัจจัยและพัฒนางค์ประกอบการบริการขนส่งทางอากาศด้านความเสี่ยงของการบริการในธุรกิจสายการบิน. **วารสารปัญญาวิวัฒน์**, 8(3), 78–88.

นพพร ประสมทอง, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ, พยอมน วงศ์สารศรี และ กังวาน ยอดวิศิษฎ์ศักดิ์. (2557). โมเดลสมการโครงสร้าง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย. **วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และสื่อสาร**, 9(1), 113–126.

นฤมล ธนการพาณิชย์. (2556). โมเดลเชิงสาเหตุความมีวินัยในตนเอง: การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง SEM และ MRA. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**, 26(3), 213–241.

นฤมล ธนการพาณิชย์. (2015). การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุสองทางแบบมีตัวแปรส่งผ่านของศักยภาพด้านพฤติกรรมของนักศึกษา: การเปรียบเทียบ SEM แบบมีและไม่มีตัวแปรแฝง. *SDU Research Journal*, 11(1), 53–74.

- บริบูรณ์ ศรีมาชัย, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และ นาฏสุดา เขมมะสิริ. (2557). แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, 19(1), 146–158.
- ประสงค์ ต่อโชติ, พัชรีย์ จันทร์เพ็ง และ ภัทราวดี มากมี. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 35(2), 48–59.
- พรณี ลีกิจวัฒนะ. (2553). การพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถภาพครูเทคโนโลยีสารสนเทศระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารวิจัย มข**, 15(11), 1101–1114.
- พศกร ผ่องเนตรพานิช และ กฤษณา วิสมีตะนันท์. (2016). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบริการฟังเพลงออนไลน์ของผู้ใช้สมาร์ทโฟนในประเทศไทย. **BU Academic Review**, 15(2), 69–84.
- พิเชษฐ์ มุสิกโปดก. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงแรม 5 ดาวในประเทศไทย. **วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ**, 5(2), 134–145.
- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2557). หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**, 6(2), 136–145.
- เยาวภา ปฐมศิริกุล. (2554). แบบจำลองปัจจัยความสำเร็จการจัดการธุรกิจบริการสุขภาพของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย. **วารสารบริหารธุรกิจ**, 30(134), 14–35.
- รัชну ทองทั่ว, ธิดาพร ศุภภากร, จุฑาภรณ์ ลินสมบุญทอง และ ประสิทธิ์ พัยคัมพงษ์. (2560). การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการด้านการอ่านของเด็กผ่านหนังสือปฐมวัย. **วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**, 25(5), 751–765.
- รุ่งโรจน์ สงสระบุญ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**, 10(22), 80–88.
- รวางคณา โสมะนันท์, ดลดาว ปุณณานนท์, ไพรัตน์ วงษ์นาม และ ชุตินา สุระเศรษฐ. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา. **สุทธิปริทัศน์**, 30(94), 168–179.
- สหนนท์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2553). การศึกษามิติของความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการบัตรเครดิตในกรุงเทพมหานครช่วงปี 2551. **วารสารเซนต์จอร์ห์น**, 13(1), 1–16.

- ลูเมย์ หนกหลัง, ลันติ ศรีสวนแดง และ ประสงค์ ดันพิชัย. (2558). การวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของความสามารถในการเผชิญการผันผาอุปสรรคของนักศึกษาครูหลักสูตร 5 ปี ชั้นปีที่ 3มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่**, 7(1), 109–125.
- อนุวัฒน์ รักดี และ ศิลปพร ศรีจันทะพร. (2561). โมเดลสมการโครงสร้างคุณลักษณะ คณะกรรมการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. **วารสารวิชาชีพบัญชี**, 14(41), 25–38.
- อนุวัต สงสม. (2014). แบบจำลองสมการโครงสร้างการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **WMS Journal of Management**, 3(2), 51–56.
- Anderson, J.C. and Gerbing, D.W. (1988). Structural Equation Modeling in Practice: A Review and Recommended Two–Step Approach. **Psychological Bulletin**, 103(3), 411–423.
- Bagozzi, R.P. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error: A Comment. **Journal of Marketing Research**, 18(3), 375–381.
- Bearden, W.O. and Netemeyer, R.G. (eds) (1999). **Handbook of Marketing Scales: Multi Item Measures for Marketing and Consumer Behavior Research**. London: SAGE Publications.
- Bentler, P.M. and Chou, C.P. (1987). Practical Issues in Structural Modeling. **Sociological Methods and Research**, 16(1), 78–117.
- Bollen, K.A. (1989). **Structural Equations with Latent Variables**. New York: John Wiley & Sons.
- Byrne, B.M. (1998). **Structural Equation Modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic Concepts, Applications, and Programming**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Byrne, B.M. (2016). **Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming**. New York: Routledge.
- Driver, C.C., Oud, J.H.L. and Voelkle, M.C. (2017). Continuous Time Structural Equation Modeling with R Package ctsem. **Journal of Statistical Software**, 77(5), 1–33.

- Hamaker, E.L., Asparouhov, T., Brose, A., Schmiedek, F. and Muthén, B. (2018). At the Frontiers of Modeling Intensive Longitudinal Data: Dynamic Structural Equation Models for the Affective Measurements from the COGITO Study. **Multivariate Behavioral Research**, 53(6), 820–841.
- Hermida, R. (2015). The problem of allowing correlated errors in structural equation modeling: concerns and considerations. **Computational Methods in Social Sciences**, 3(1), 5–17.
- Hoyle, R.H. (eds.). (2012). **Handbook of Structural Equation Modeling**. New York: The Guilford Press.
- Hu, L. and Bentler, P.M. (1999). Cut-off Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. **Structural Equation Modeling**, 6(6), 1–55.
- Jöreskog, K. and Sörbom, D. (2001). **LISREL 8: User's Reference Guide**. Illinois: Scientific Software International.
- Kline, R.B. (2016). **Principles and Practices of Structural Equation Modeling**. New York: The Guilford Press.
- Little, T.D. (2013). **Longitudinal Structural Equation Modeling**. New York: The Guilford Press.
- MacCallum, R.C., Roznowski, M., and Necowitz, L.B. (1992). Model Modifications in Covariance Structure Analysis: The Problem of Capitalization on Chance. **Psychological Bulletin**, 111(3), 490–504.
- Magnusson Hanson L.L., Madsen I.E.H., Rugulies R., Peristera P., Westerlund H. and Descatha A. (2017) Temporal relationships between job strain and low-back pain. **Scandinavian Journal Work Environment and Health**, 43(5), 396–404.
- Muthén, B. (1983). Latent Variable Structural Equation Modeling with Categorical Data. **Journal of Econometrics**, 22(1–2), 43–65
- Rivas, R.M., Sauer, P.L., Glynn, J.G., and Miller, T.E. (2007). Persist/Dropout Differences in Pre-matriculation Attitudes of Freshman towards College Attrition: A Longitudinal Multiple Group Structural Equations Model. **College Teaching Methods & Styles Journal**, 3(3), 55–68.

- Schumacker, R.E. and Lomax, R.G. (2010). **A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling**. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Solimun. (2014). A Study on the Correlation Measurement Errors in Structural Equation Modeling (SEM) Analysis. **Applied Mathematical Sciences**, 8(147), 7301–7309.
- Steenkamp, J-B., E.M. and van Trijp, H.C.M. (1991). The Use of LISREL in Validating Marketing Constructs. **International Journal of Research in Marketing**, 8(4), 283–299.
- Tungbenchasirikul, S. (2005). **Market Orientation, Strategic Marketing Conduct, and Marketing Performance: Evidence of UK Companies**. Unpublished PhD. Thesis. Manchester Business School, The University of Manchester.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ราชภัฏบุรีรัมย์ที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์

Factors Affecting Learning Behavior of Students Studying

Statistics for Economist in Buriram Rajabhat University

ปิติพัฒน์ นิตยกุลมณฑุ^{1*} และ ทศพร แก้วขวัญไกร¹

Pitipat Nittayakamolpun^{1*} and Tossaporn Kaewkwankrai¹

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
31000

¹ Department of Economics, Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat
University, Buriram Province 31000

* Corresponding author e-mail: npitipatt@gmail.com

Received: March 23, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 24, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 และ 2562 จำนวน 125 คน ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 10 ด้าน และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วยแบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Probit Model)

ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีเพศ อายุ รายได้ต่อเดือน การศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และเกรดเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันส่งผลทำให้มี

พฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่านักศึกษาชายมีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้น้อยกว่านักศึกษาหญิง ส่วนนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมสูงกว่ามีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้น้อยกว่านักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า และนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้น้อยกว่านักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนอื่นก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเรียนรู้ สถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ แบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับ

Abstract

This research aimed to study and compare students' learning behavior as well as factors affecting the behavior of students studying statistics for economists. Samples were 125 students in Buriram Rajabhat University, studying the subject of Statistics for Economist in semester 2 for academic year 2018 and 2019. Analysis were done in 10 aspects of learning behavior. Factors influencing students' learning behavior were analyzed using Ordered Probit Model.

The results showed that overall learning behaviors in the subject of Statistics for Economist is at Moderate level. Students with difference in genders, age, monthly income, high school courses prior to University and GPA causes in overall different learning behavior for the subject of Statistics for Economist show statistical significant.

Result of the study showed that male students have lesser chance in changing into better learning behavior than female students. Students with higher GPA have greater chance to change into better learning behavior than students with lower GPA. Students from Science and Mathematics courses, high school level, have greater chance to change into better learning behavior than students from other courses, high school level, with statistical significant.

Keywords: Learning Behavior, Statistics for Economist, Ordered Probit Model

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ ให้มีความเข้มแข็งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ โดยมุ่งเน้นพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (สำนักคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เนื่องจากคนถือเป็นกำลังสำคัญในขับเคลื่อนประเทศให้เกิดการพัฒนา ซึ่งการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาคนให้ได้รับการพัฒนาไปสู่คุณภาพตามเป้าหมายและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพ จะต้องมีการศึกษาสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนในหลักสูตร ซึ่งสามารถประเมินได้จากประเมินผลการดำเนินงานทุกชั้นตอน และนำสารสนเทศมาใช้ในการปรับปรุงนโยบาย และกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของระบบการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่กำหนด (สิงห์ สิงห์ขจร, 2557)

สำหรับหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรมพร้อมกับมีความรู้ความสามารถด้านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ สามารถประยุกต์ทฤษฎีมาใช้กับชีวิตประจำวัน รู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง หลักความสมดุล รู้คุณค่าของการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม องค์กร และต่อตนเอง รวมไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน นอกจากนี้ในการประยุกต์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับสถิติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นหลักสูตรจึงได้กำหนดให้มีรายวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ (ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธ์ และคณะ, 2562) ซึ่งเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ สืบเนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาทิ อัตราเงินเฟ้อ ปริมาณเงิน อัตราการว่างงาน ความผันผวนด้านราคา และภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ล้วนถูกนำเสนอในรูปของสถิติทั้งสิ้น ดังนั้นความรู้ด้านสถิติจึงมีความจำเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับข้อมูลรวมไปถึงศาสตร์อื่น ๆ ได้อีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะศาสตร์ทางด้านบัญชี การเงิน การตลาด บริหารธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์ อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับสถิติ จำเป็นต้องอาศัยทักษะทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นระเบียบชัดเจน

รวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลและนำเสนอข้อมูล (อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม, 2547; สรชัย พิศาลบุตร, 2551; ศุภลักษณ์ ไชยสิทธิ์, 2552)

นอกจากนี้สถิติยังศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การพยากรณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาในอนาคต หากนักศึกษามีทักษะทางด้านสถิติสูงย่อมได้เปรียบในการหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ ตลอดจนการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่เรียนในรายวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่ขาดทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ และไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนในรายวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากเป็นวิชาคำนวณ ซึ่งใช้เวลาค่อนข้างนานในการทำความเข้าใจ และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน รวมไปถึงไม่ติดตามบทเรียนหรือแสดงความคิดเห็น และไม่ทำแบบฝึกหัดที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง นอกจากนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ที่แตกต่างกัน ทำให้นักศึกษาบางรายเรียนไม่ทันเพื่อน เป็นผลทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และขาดความกระตือรือร้น ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชานั้นๆ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมในการเรียน เช่นเดียวกับกับปัญญา ชูช่วย (2551); พัฒณี ดวงเนตร (2552); พรจันทร์ โพธิภาค และคณะ (2557) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้พฤติกรรมการเรียนได้ถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา สำหรับการเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกคิด ดังนั้นพฤติกรรมการเรียนรู้นี้ควรมุ่งเน้นให้เกิดทั้งพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย เมื่อนักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างดีแล้วจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก และทัศนคติ รวมไปถึงความชำนาญ (Bloom et al., 1956)

ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจะต้องมุ่งพัฒนานักศึกษาให้เกิดพฤติกรรมที่จะส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้นี้ จะต้องทำการประเมินให้ครอบคลุมทั้ง 10 ด้าน ตามแบบสำรวจพฤติกรรมการเรียน (Learning and Study Strategies Inventory: LASSI) ของ Weinstein et al. (1987) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ทัศนคติ 2) แรงจูงใจ 3) การบริหารเวลา 4) ความวิตกกังวล 5) การมีสมาธิ 6) กระบวนการรวบรวมข้อมูล 7) การเลือก และจดจำสาระสำคัญของบทเรียน 8) การใช้เทคนิค และเครื่องมืออุปกรณ์ 9) การทดสอบ การทบทวน

และการเตรียมตัว และ 10) กลยุทธ์ และการเตรียมตัวสอบ (Jearakul, 1976; Weinstein and Palmer, 2002; อรพิน ศิริสัมพันธ์, 2550) และวิธีการ LASSI ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย โดย Eckholdt (1998); Loomis (2000); Cano (2006); ศุภิกา นิรัตติย (2561) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการ LASSI ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ในอดีตส่งผลต่อพฤติกรรมในการเรียนในปัจจุบัน และทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ (2541) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมการเรียนที่ดี จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นของแต่ละบุคคล ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ทั้งอาจารย์ บรรยากาศในการเรียน และเพื่อนร่วมชั้น เช่นเดียวกันกับศิริภรณ์ เทพนิม (2541); Diener (1970) ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมการเรียนว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2550); วิไลลักษณ์ สายเสน่ห์ (2553); ขวัญ เพชรสว่าง และอนพัทธ์ หนองคู (2553); ผ่องใส เพ็ชรรักษ์ และคณะ (2555) ที่สรุปว่าทัศนคติในการเรียน การรวบรวมข้อมูล และความกระตือรือร้นในการหาความรู้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด อีกทั้งปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมในการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้พัลวี ดินบุตร (2541) ยังได้ระบุว่าการศึกษาที่ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลในการเรียนนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ในทิศทางตรงกันข้าม และแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากสภาพปัญหาของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ และการศึกษาที่ผ่านมาสรุปได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างสูง หากผู้เรียนมีพฤติกรรมในการเรียนที่ดี หรือวิธีการเรียนที่ดี อาทิ มีทัศนคติที่ดี สามารถบริหารจัดการกับเวลา และเอาใจใส่ต่อการเรียน รวมไปถึงมีการเตรียมตัวที่ดีในการสอบ ย่อมทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จในการเรียนสูง และส่งผลทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงตามไปด้วย ซึ่งพฤติกรรมการเรียนของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่เรียนวิชาสถิติ สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงนโยบาย ตั้งแต่กระบวนการรับนักศึกษา การพัฒนากิจกรรมและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างทัศนคติที่ดีต่อรายวิชา และทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจของกลุ่มประชากรทั้งหมด โดยมีประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนและเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์กับอาจารย์ผู้สอน รวมไปถึงห้องเรียนเดียวกัน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 และ 2562 จำนวน 125 คน ซึ่งจากการสำรวจได้รับแบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์จากนักศึกษาทุกคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning and Study Strategies Inventory: LASSI) ของ Weinstein et al. (1987); Weinstein and Palmer (2002) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ จึงแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้ง 10 ด้าน และส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ที่นักศึกษาปฏิบัติต่อการเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จำนวน 3 คน ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.71 และทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการทดลอง (Try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่จะศึกษา จำนวน 10 คน

โดยเป็นนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์มาแล้ว ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.84

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมไปถึงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (Compare mean analysis) ด้วยการทดสอบที (Independent Sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ด้วยแบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Probit Model) ทั้งนี้ในการพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ได้กำหนดเกณฑ์การอธิบายความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับแบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรทางเลือกแบบอเนกนาม (Multinomial Choice Variables) โดยตัวแปรตามจะมีลักษณะของข้อมูลที่เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก และมีลักษณะคล้ายกับแบบจำลองที่ตัวแปรตามเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีสองทางเลือก (Binary Choice) แต่ตัวแปรตามเชิงคุณภาพจะมีค่าจัดเรียงลำดับและมีความมากกว่า 2 อันดับ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ (ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์, 2559)

กำหนดตัวแปรทางเลือก Y_i ที่สังเกตได้คือ ผลจากการตัดสินใจของผู้ผลิตซึ่ง Y_i มีค่าเท่ากับ 1, 2, ..., m โดยที่ในความเป็นจริง Y_i จะมีค่าเท่ากับ 1, 2, ..., m นั้นมีโอกาที่จะเกิดขึ้นด้วยความน่าจะเป็น (Probability) ค่าหนึ่ง ดังนั้นแบบจำลองเรียงลำดับที่แท้จริงจึงมีตัวแปรตามเป็นตัวแปรแฝง (Latent) ที่สังเกตไม่ได้ ด้วยเหตุนี้หน่วยสังเกต i สามารถอธิบายได้ ดังนี้

$$Y_i = j \text{ ถ้า } \mu_{j-1} < Y_i^* \leq \mu_j \quad (1)$$

เมื่อ μ_j เป็นค่าพารามิเตอร์ไม่ทราบค่า โดย $\mu_0 = -\infty, \mu_i = 0, \mu_m = \infty$ ทำให้ค่าความน่าจะเป็นที่ทางเลือก j จะถูกเลือก คือความน่าจะเป็นที่ตัวแปรแฝง Y_i^* อยู่ระหว่างช่วง μ_{j-1} และ μ_j โดยสมการตัวแบบที่มีตัวแปรตามเรียงลำดับนั้นจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับแบบจำลองสองทางเลือกและสามารถเขียนได้ดังสมการต่อไปนี้ (Greene, 2012)

$$Y_i^* = X_i' \beta + \varepsilon_i \quad (2)$$

โดย Y_i^* เป็นตัวแปรตามที่เป็นตัวแปรแฝง และไม่สามารถสังเกตได้ แต่จะมี Y_i ที่เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ซึ่งสามารถสังเกตได้ และแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยระดับที่ 1 (Lea = 1) ใช้แทนนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่น้อย (ตั้งใจเรียนน้อย) เมื่อนักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ไม่เกิน 3 ตัวเลือก ส่วนระดับที่ 2 (Lea = 2) ใช้แทนนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ (ตั้งใจเรียน) เมื่อนักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ไม่เกิน 6 ตัวเลือก และลำดับ 3 (Lea = 3) ใช้แทนนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มาก (ตั้งใจเรียนมาก) เมื่อนักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์มากกว่า 6 ตัวเลือกขึ้นไป และสามารถเขียนความสัมพันธ์ระหว่าง Y_i^* และ Y_i ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} Y_i &= 1 \quad \text{ถ้า} \quad 0 < Y_i^* \leq \mu_1 \\ &= 2 \quad \text{ถ้า} \quad \mu_1 < Y_i^* \leq \mu_2 \\ &= 3 \quad \text{ถ้า} \quad \mu_2 < Y_i^* \leq \mu_3 \end{aligned} \quad (3)$$

โดยที่ X_i' คือเวกเตอร์ของตัวแปรอธิบาย ซึ่งประกอบไปด้วยเพศ (Gen) อายุ (Age) เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) รายได้ต่อเดือน (Inc) และการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา (Edu) ส่วน ε_i คือตัวแปรสุ่มค่าคงที่เคลื่อนที่มีคุณสมบัติเป็นอิสระกับตัวแปรอธิบายและมีการแจกแจงแบบปกติ หรือ $\varepsilon_i \sim \text{NID}(0,1)$ และจากสมการที่ 3 เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยจะใช้วิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (MLE) ในการประมาณค่า

แบบจำลอง ซึ่งจะต้องกำหนดค่าเริ่มต้น (μ : Threshold) โดยทำการประมาณค่าร่วมกับค่าสัมประสิทธิ์ β และวิเคราะห์ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อเป็นการแสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาทางเศรษฐมิติ จึงได้ปรับค่าของตัวแปรอธิบายให้อยู่ในรูปของลอการิทึมฐานธรรมชาติ (Natural logarithm) ได้แก่ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และรายได้ต่อเดือน

สำหรับสมมติฐานในการศึกษาคือ นักศึกษาที่มีเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม รายได้ต่อเดือน และการศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาต่างกันจะส่งผลทำให้นักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน รวมไปถึงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ส่วนที่ 2 ผลการศึกษากฎการการเรียนรู้ของนักศึกษา ส่วนที่ 3 ผลการศึกษากฎการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา และส่วนที่ 4 ผลการศึกษากฎการส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ภาคการศึกษาที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2561 และ 2562 จำนวนทั้งสิ้น 125 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษากฎการทั่วไปของนักศึกษา พบว่าพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 83.20 ส่วนเพศชายร้อยละ 16.80 และมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 20 ปี ซึ่งมีเกรดเฉลี่ยสะสมเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 4,882 บาท นอกจากนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยอยู่ในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ร้อยละ 64.80, แผนการเรียนศิลป์-คำนวณร้อยละ 18.40 และแผนการเรียนศิลป์-ภาษา และอื่น ๆ ร้อยละ 15.20 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

รายการ		ความถี่ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย	S.D.
เพศ	ชาย	21 (16.80)	–	–
	หญิง	104 (83.20)	–	–
		109		
อายุ (ปี)	19 – 20 ปี	(87.20)	20.00	0.51
	21 – 22 ปี	16 (12.80)		
เกรดเฉลี่ยสะสม		–	2.72	0.45
รายได้ต่อเดือน (บาท)		–	4,882.00	1,506.54
การศึกษา ก่อนเข้า ศึกษาใน มหาวิทยาลัย	ม.6 (วิทย์- คณิตฯ)	83 (64.80)	–	–
	ม.6 (ศิลป์- คำนวณ)	23 (18.40)	–	–
	ม.6 (ศิลป์- ภาษา/อื่นๆ)	19 (15.20)	–	–

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านทัศนคติในการเรียน, ด้านแรงจูงใจในการเรียน, ด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูล, ด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียน, ด้านการใช้เทคนิค และอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือในการเรียน, ด้านการทดสอบตัวเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการสอบ, ด้านการเลือกใจความสำคัญ และการจดจำเนื้อหาที่สำคัญ, ด้านการจัดการเวลาในการเรียน, ด้านยุทธวิธีในการสอบ และการเตรียมตัวสอบ และด้านความวิตกกังวล (ตารางที่ 2)

นอกจากนี้นักศึกษาแต่ละคนนั้นมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ที่แตกต่างกันตามลำดับ โดยส่วนใหญ่พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียน ซึ่งหมายถึงตั้งใจเรียนร้อยละ 56.80, มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียนน้อย ซึ่งหมายถึงตั้งใจเรียนน้อยร้อยละ 25.60 และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติในการเรียนมาก ซึ่งหมายถึงตั้งใจเรียนมากร้อยละ 17.60 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ รายด้าน

ประเด็นในการพิจารณา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	พฤติกรรมการเรียนรู้
1. ด้านทัศนคติในการเรียน	3.91	0.51	มาก
2. ด้านแรงจูงใจในการเรียน	3.69	0.51	มาก
3. ด้านการจัดการเวลาในการเรียน	3.21	0.40	ปานกลาง
4. ด้านความวิตกกังวล	2.69	0.50	ปานกลาง
5. ด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียน	3.50	0.53	ปานกลาง
6. ด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูล	3.53	0.55	มาก
7. ด้านการเลือกใจความสำคัญ และการจดจำเนื้อหาที่สำคัญ	3.28	0.56	ปานกลาง
8. ด้านการใช้เทคนิค และอุปกรณ์ต่างๆ ช่วยเหลือในการเรียน	3.38	0.45	ปานกลาง
9. ด้านการทดสอบตัวเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการสอบ	3.34	0.57	ปานกลาง
10. ด้านยุทธวิธีในการสอบ และการเตรียมตัวสอบ	3.03	0.54	ปานกลาง
รวม	3.36	0.31	ปานกลาง

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ปฏิบัติในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์

พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งใจเรียนน้อย	32	25.60
ตั้งใจเรียน	71	56.80
ตั้งใจเรียนมาก	22	17.60

3. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ พบว่านักศึกษาที่มีเพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ในด้านการใช้เทคนิค และอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือในการเรียน, ด้านแรงจูงใจในการเรียน, ด้านการเลือกใจความสำคัญ และการจดจำเนื้อหาที่สำคัญ, ด้านยุทธวิธีในการสอบ และการเตรียมตัวสอบ และด้านการทดสอบตัวเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการสอบแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ในด้านการจัดการเวลาในการเรียน และด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยนักศึกษาชายมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์น้อยกว่านักศึกษาหญิง ส่วนนักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ในด้านยุทธวิธีในการสอบ และการเตรียมตัวสอบ, ด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียน และด้านความวิตกกังวลแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยนักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 19 ถึง 20 ปี มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์น้อยกว่านักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 21 ถึง 22 ปี (ตารางที่ 4)

สำหรับนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ในด้านทัศนคติในการเรียน และด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูลแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม

แตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ในด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียน และด้านการทดสอบตัวเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการสอบแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รวมไปถึงนักศึกษาที่มี รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติ สำหรับ นักเศรษฐศาสตร์ในด้านการทดสอบตัวเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการสอบ, ด้านการ เลือกใจความสำคัญ และการจดจำเนื้อหาที่สำคัญ, ด้านแรงจูงใจในการเรียน, ด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียน, ด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูล และด้านยุทธวิธีในการสอบ และ การเตรียมตัวสอบแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ในด้านการใช้เทคนิค และอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือในการเรียน, ด้านความวิตกกังวล และ ด้านทัศนคติในการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านการจัดการเวลา ในการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 (ตารางที่ 4)

นอกจากนี้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่แตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ในด้านแรงจูงใจในการเรียน, ด้านการใช้เทคนิค และอุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือในการเรียน, ด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียน, ด้านการจัดการเวลาในการเรียน และ ด้านการทดสอบตัวเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการสอบแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ 0.01 และนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ แตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ในด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูล และด้านทัศนคติในการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ 0.05 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนัก
เศรษฐศาสตร์ รายด้าน

พฤติกรรมการ เรียนรู้	เพศ	อายุ	เกรดเฉลี่ย	รายได้	การศึกษา
	T-test	T-test	F-test	F-test	F-test
1. ด้านทัศนคติใน การเรียนรู้	-1.46	-1.15	3.53***	2.37**	3.08**
2. ด้านแรงจูงใจใน การเรียนรู้	-4.43***	0.62	1.73	6.90***	11.36***
3. ด้านการจัดการ เวลาในการเรียน	-2.44**	-1.60	0.79	2.04*	6.59***
4. ด้านความวิตก กังวล	-0.01	-3.23***	1.23	2.53**	1.34
5. ด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ ต่อการเรียน	-2.25**	-3.48***	2.94**	5.43***	7.73***
6. ด้าน กระบวนการ รวบรวมข้อมูล	1.41	0.06	3.24***	4.60***	4.58**
7. ด้านการเลือก ใจความสำคัญ และการจดจำ เนื้อหาที่สำคัญ	-3.91***	-1.30	1.06	8.33***	0.36
8. ด้านการใช้ เทคนิค และ อุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือในการ เรียน	-5.43***	-1.13	1.05	3.19**	11.02***

พฤติกรรมการณ์ เรียนรู้	เพศ	อายุ	เกรดเฉลี่ย	รายได้	การศึกษา
	T-test	T-test	F-test	F-test	F-test
9. ด้านการ ทดสอบตัวเอง การ ทบทวน และการ เตรียมตัวในการ สอบ					
10. ด้านยุทธวิธีใน การสอบ และการ เตรียมตัวสอบ					
รวม	-4.06***	-2.74***	1.89*	6.45***	6.67***

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

หมายเหตุ: *, ** และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ด้วยแบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับ (Ordered Probit Model) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ในระดับต่าง ๆ ได้ เมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิง ประกอบไปด้วย นักศึกษาที่มีพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ที่น้อย หรือตั้งใจเรียนน้อย (Lea = 1) และนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการณ์เรียนรู้หรือตั้งใจเรียน (Lea = 2) เทียบกับกลุ่มอ้างอิงคือ นักศึกษาที่มีพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ที่มาก หรือตั้งใจเรียนมาก (Lea = 3) อย่างไรก็ตามแบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับถูกกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของฟังก์ชันความน่าจะเป็น ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จึงต้องอธิบายในลักษณะของโอกาส หรือความน่าจะเป็น (Probability) และสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ในการกำหนด (Goodness of fit) พบว่าค่า Pseudo R-Square มีค่าเท่ากับ 17.4 หมายความว่าปัจจัยทั้งหมดมีประสิทธิภาพในการทำนายโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ได้ โดยรวมร้อยละ 17.4 และผลการทดสอบแบบจำลองจากค่าสถิติ Likelihood ratio chi-square มีค่าเท่ากับ 35.96 ซึ่งหมายความว่า

ว่าตัวแปรทุกตัวที่นำเข้ามาวิเคราะห์ในแบบจำลองส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ได้ โดยผลการพิจารณาความสัมพันธ์ในแต่ละ ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติ สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ พบว่าเพศของนักศึกษา (Gen) ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการเรียนรู้ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ส่วนเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) และการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาส่งผลต่อโอกาสในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 นอกจากนี้ อายุของนักศึกษา (Age) ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ในทิศทาง เดียวกัน ส่วนรายได้ต่อเดือน (Inc) ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ใน ทิศทางตรงกันข้าม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ เรียนวิชาสถิติสำหรับนัก เศรษฐศาสตร์

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าความคลาดเคลื่อน	P-Value
Gen	-0.919***	0.217	0.000
Age	0.103	0.150	0.492
GPA	0.286*	0.167	0.087
Inc	-0.783	0.507	0.123
Edu	0.299*	0.169	0.078
LR Chi-Square	35.96***		
Pseudo R-Square	0.174		
Log likelihood	-225.984		

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

หมายเหตุ: * และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 และ 0.01 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ข้างต้นจะสามารถอธิบายได้เพียงแค่ ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ กับเพศ อายุ เกรด เฉลี่ยสะสม รายได้ต่อเดือน และการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ของนักศึกษาที่เรียน วิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน หรือทิศทางตรงกันข้าม

เท่านั้น ไม่สามารถอธิบายถึงผลกระทบของปัจจัยแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นจึงต้องทำการวิเคราะห์ผลกระทบของแต่ละปัจจัย โดยคำนวณจากค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ด้วยค่าเฉลี่ยของตัวแปรอธิบายในการคำนวณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม

สำหรับผลการพิจารณาความสัมพันธ์ในแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มาก หรือตั้งใจเรียนมาก ($Lea = 3$) พบว่านักศึกษายามีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้น้อยกว่านักศึกษาหญิง เท่ากับร้อยละ 15.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ส่วนนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมสูงกว่ามีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มากกว่านักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า เท่ากับร้อยละ 6.83 และนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มากกว่านักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนศิลป์-คำนวณ และแผนการเรียนศิลป์-ภาษา และอื่น ๆ ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เท่ากับร้อยละ 6.79 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 และเป็นไปตามสมมติฐาน นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีอายุมากกว่ามีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มากกว่านักศึกษาที่มีอายุน้อยกว่า เท่ากับร้อยละ 2.47 และนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่ามีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มากกว่านักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า เท่ากับร้อยละ 18.72 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์

ตัวแปร	ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม	ค่าความคลาดเคลื่อน	P-Value
Gen	-0.1578***	0.0296	0.000
Age	0.0247	0.0360	0.492
GPA	0.0683*	0.0401	0.088
Inc	-0.1872	0.1220	0.125
Edu	0.0679*	0.0367	0.064

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

หมายเหตุ: * และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10% และ 1% ตามลำดับ

อภิปรายและสรุปผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2561 และ 2562 จำนวนทั้งสิ้น 125 คน ด้วยแบบสำรวจพฤติกรรมการเรียนรู้ (LASSI) ที่ดัดแปลงจาก Weinstein et al (1987); Weinstein and Palmer (2002) ทั้ง 10 ด้าน แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติในการเรียนที่แตกต่างกัน รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Probit Model) พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรังสรรค์ โฉมยา (2561); ศุภิกา นิรุตต์ชัย (2561) ที่ระบุว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือเกณฑ์ที่พอใช้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านทัศนคติในการเรียนเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งหมายถึงนักศึกษามีทัศนคติในการเรียนที่ดี อันเนื่องมาจากนักศึกษาเข้าเรียนเป็นประจำ และเห็นถึงความสำคัญของการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตได้ โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผ่องใส เพ็ชรรักษ์ และคณะ (2555) ที่ศึกษาในลักษณะเดียวกันในสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยนักศึกษามีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการเรียนด้านทัศนคติในการเรียนมากที่สุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยของสุนทรพร ธรรมบำรุง (2553)

ทั้งนี้พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ด้านแรงจูงใจในการเรียนซึ่งนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ส่วนใหญ่ไม่ถนัดการคำนวณถึงแม้ว่าจะสำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ก่อนที่จะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยก็ตาม ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจที่จะเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดี จึงตั้งใจในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2550) ที่ระบุว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยศิลปากร มากเป็นลำดับสอง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของประพาฬรัตน์ อ่ำประเสริฐ (2552); พิษณุ ลิ้มพะสุตร (2555) และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านความวิตกกังวลเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผ่องใส เพ็ชรรักษ์ และคณะ (2555); รังสรรค์ โฉมยา (2561)

ส่วนผลจากการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ พบว่านักศึกษาที่มีเพศ อายุ รายได้ต่อเดือน การศึกษาก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และเกรดเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมในการเรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรังสรรค์ โหมยา (2561) ที่พบว่าเพศ และเกรดเฉลี่ยสะสมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่แตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของ Loomis (2000); Cano (2006); ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และธีรศักดิ์ อุณารมณเลิศ (2553) นอกจากนี้พิษณุ ลิ้มพะสูตร (2555) ยังได้ระบุเพิ่มเติมว่า รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งให้ผลเช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของวิไลลักษณ์ สายเสน่ห์ (2553); ผ่องใส เพ็ชรรักษ์ และคณะ (2555) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นว่านักศึกษาที่มีเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม รายได้ต่อเดือน และการศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านการมีสมาธิ และการเอาใจใส่ต่อการเรียนที่แตกต่างกันในทุกปัจจัย เนื่องจากการมีสมาธิในการเรียนของแต่ละบุคคลนั้นย่อมแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะนักศึกษามีเรื่องอื่นที่ต้องทำที่สำคัญกว่าการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2550) ที่ศึกษาในลักษณะเดียวกัน

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ให้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มาก หรือตั้งใจเรียนมาก สามารถสรุปได้ว่านักศึกษาชายมีโอกาสนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ น้อยกว่านักศึกษาหญิง เนื่องจากนักศึกษายหญิงส่วนใหญ่ มีความละเอียดถี่ถ้วนทั้งในเรื่องการจดบันทึก การทำงานที่ได้รับมอบหมาย และความรับผิดชอบ รวมไปถึงการเตรียมตัวในการสอบได้ดีกว่านักศึกษาชาย ตลอดจนนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมสูงกว่ามีโอกาสนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรียนรู้มากกว่านักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2550); วิไลลักษณ์ สายเสน่ห์ (2553); ผ่องใส เพ็ชรรักษ์ และคณะ (2555); รังสรรค์ โหมยา (2561)

นอกจากนี้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมีโอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มากกว่านักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนอื่นก่อนเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ของวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์จะเป็นการคำนวณ และวิเคราะห์ จึงทำให้นักศึกษาที่มีพื้นฐานในการเรียนทางด้านคณิตศาสตร์สามารถทำความเข้าใจกับบทเรียนได้เร็ว และมีประสิทธิภาพมากกว่านักศึกษาสำเร็จการศึกษาในแผนการเรียนอื่นๆ ทั้งนี้ผู้เรียนที่มีพฤติกรรม การเรียนรู้มาก หรือตั้งใจเรียนมาก จะมีเทคนิควิธีการต่างๆ ในการเรียนทั้งการทำงานส่งทันกำหนดเวลา และการจับใจความสำคัญ รวมไปถึงการแบ่งเวลาศึกษาแต่ละวิชาได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนสามารถทบทวนเนื้อหาเพื่อเตรียมสอบได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2550); วิไลลักษณ์ สายเส้นห์ (2553) ที่พบว่าทัศนคติในการเรียน การรวบรวมข้อมูลในการเรียน และกระตือรือร้นในการหาความรู้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด อีกทั้งปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมในการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของ Eckholdt (1998); ขวัญ เพชรสว่าง และอนพัทธ์ หนองคู (2553); พงษ์โส เพ็ชรรักษ์ และคณะ (2555) ที่ได้ระบุว่าการศึกษาของผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลในการเรียนนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

ถึงแม้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ แต่รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์เช่นกัน เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นการเรียนสอนแบบทางตรงที่ผสมผสานกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะต่าง ๆ ผ่านการปฏิบัติจริง แต่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ อันเนื่องมาจากการขาดความพร้อมในสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ทั้ง 10 ด้าน ข้างต้น ซึ่งกล่าวได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างสูง หากผู้เรียนมีพฤติกรรมในการเรียนที่ดี หรือวิธีการเรียนที่ดี อาทิ มีทัศนคติที่ดี เอาใจใส่ต่อการเรียน และสามารถบริหารจัดการกับเวลา

รวมไปถึงการเตรียมตัวในการสอบได้ดี ย่อมทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จในการเรียนสูง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงตามไปด้วย ซึ่งจะเป็นผลให้นักศึกษาเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้พฤติกรรมการณ์เรียนของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่เน้นทางการคำนวณเป็นหลัก จึงทำให้นักศึกษาบางส่วนไม่ให้ความสนใจ และมีทัศนคติด้านลบต่อการเรียน อันจะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อย่างไรก็ตามความรู้ทางด้านสถิติมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ นอกจากทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาคแล้ว เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจและการพยากรณ์ รวมไปถึงการวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์จะต้องใช้สถิติเป็นหลัก อีกทั้งประกอบกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ทักษะทางการคำนวณ และการวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ (Big Data) มีความสำคัญยิ่งขึ้น ซึ่งต้องอาศัยทั้งความรู้ และความเข้าใจในทางสถิติทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้นักศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาสถิติสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ จะต้องมีการปรับพื้นฐานความรู้ในด้านทักษะทางตัวเลขให้กับนักศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้ามาศึกษาในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ หรือกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมในการรับนักศึกษา เพื่อเป็นการปรับทัศนคติที่มีต่อการเรียนในวิชาที่เน้นทางการคำนวณ อีกทั้งยังต้องจัดให้มีการบรรยายเพิ่มเติมนอกเหนือจากในชั่วโมงเรียน รวมไปถึงเน้นภาคปฏิบัติมากขึ้น ด้วยการนำโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติทั้ง SPSS, STATA, Eviews และ Gretl มาฝึกปฏิบัติให้กับนักศึกษา และเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายในชั้นเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจและลดความวิตกกังวลของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน ตลอดจนการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะ และสามารถวิเคราะห์ตลอดจนแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันได้ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษามีศักยภาพมากขึ้นสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงาน และถือเป็นการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

ขวัญ เพชรสว่าง และอนพัทธ์ หนองคู. (2553). รายงานวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้นของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และธีรศักดิ์ อุ๋นอารมณเลิศ. (2553). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดนครปฐม. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 1(2), 126–139.

ทิพย์วรรณ สุวรรณประเสริฐ. (2541). **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี**. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

ประพาฬรัตน์ อ่ำประเสริฐ. (2552). **รายงานวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชากลยุทธ์การเลือกซื้อและใช้สื่อโฆษณาของนักศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ปัญญา ชูช่วย. (2551). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต (ศษ.ม.), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์, ทศพร แก้วขวัญไกร, ภาวิศยาหาญ พะนุรัมย์, บัญชา จันทราช, ศิระ เพ็ชรจำเริญสุข และธนกร เพชรสินจร. (2562). **รายงานวิจัยความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ผ่องใส เพ็ชรรักษ์, อาทพร จิตสุนทรชัยกุล และศิริรัตน์ แจ่มรักษ์สกุล. (2555). **รายงานวิจัยการศึกษาถึงการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พรจันทร์ โพธิ์นาถ, สมุทร ชำนาญ และสุรัตน์ ไชยชมภู. (2557). **ปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**, 8(1), 47–62.

- พัฒนธนี ดวงเนตร. (2552). รายงานวิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีชั้นกลาง 2 ของนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 คณะบัญชีมหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พัลวี ดินตบุตร. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ความวิตกกังวล และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พิษณุ ลิ้มพะสุตร. (2555). พฤติกรรมการตั้งใจเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์. (2559). เศรษฐมิตติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2561). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(3), 309–317.
- วิไลลักษณ์ สายเสน่ห์. (2553). รายงานวิจัยการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริภรณ์ เทพนิม. (2541). การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคลแบบเผชิญความจริงที่มีต่อยุทธวิธีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุนนทีรุทธARAMวิทยาคม กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศุภลักษณ์ ไชยสิทธิ์. (2552). รายงานวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา BUS 305 การวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศุภิกา นิรติศัย. (2561). ทศนคติ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(2), 138–170.
- สรชัย พิศาลบุตร. (2551). สถิติธุรกิจ. กรุงเทพฯ: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.

สำนักคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564**. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สิงห์ สิงห์ขจร. (2557). การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เครือข่ายสังคม. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม**, 4(2), 18–34.

สุนทรพิพร ธรรมบำรุง. (2553). **การศึกษาและพัฒนานิสัยและเจตคติทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม. (2547). **เศรษฐกิจ: ระเบียบวิธีและการนำไปใช้เพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรพิน ศิริสัมพันธ์. (2550). **รายงานวิจัยการศึกษาพฤติกรรมนักเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Bloom, B. S. (Ed.), Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., & Krathwohl, D.R. (1956). **Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain**. New York: David McKay Co Inc.

Cano, F. (2006). An In-Depth Analysis of the Learning and Study Strategies Inventory (LASSI). **Educational and Psychological Measurement**, 66(6), 1023–1038.

Diener, C.L. (1970). Similarities and difference between over-achieving and under-achieving student. **The Personal and Guidance Journal**, 38(63), 396–400.

Eckholdt, C.S. (1998). **The relationship among testwiseness, test anxiety and study strategies**. Doctoral of Philosophy (Psychology), Tennessee State University, Nashville, TN.

Greene, W. H. (2012). **Econometric Analysis** (7th ed). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

- Jearakul, P. (1976). **A study of some factor associated with academic performance of tenth-graders in provincial high school of northeastern Thailand.** Doctoral of Philosophy (Secondary Education), University of Colorado, Boulder, CO.
- Loomis, K.D. (2000). Learning styles and asynchronous learning: Comparing the LASSI model to class performance. **Journal of Asynchronous Learning Networks**, 4(1), 23–32.
- Weinstein, C. E., & Palmer, D. R. (2002). **Learning and Study Strategies Inventory (LASSI)** (2nd ed). Amarillo, TX: H&H Publishing.
- Weinstein, C. E., Palmer, D.R., & Schulte, A. C. (1987). **Learning and Study Strategies Inventory (LASSI)**. Clearwater, FL: H&H Publishing.

**การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้
ระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**
**Para-rubber Farmer's Household Livelihoods under
Para-rubber Monocropping Production System in Three
Southern Border Provinces**

บัญชา สมบูรณ์สุข¹ และ ปุริวิชญ์ พิทยาภินันท์^{2*}

Buncha Somboonsuke¹ and Purawich Phitthayaphinant^{2*}

¹ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา 90112

² คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดพัทลุง 93210

¹ Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Songkhla province 90112

² Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung province 93210

* Corresponding author e-mail: p_paratsanant@yahoo.co.th

Received: March 23, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 24, 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนาลงตามธรรมชาติกับเกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวจำนวน 155 ราย ซึ่งใช้การเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบมากที่สุดต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนในการดำรงชีพโดยภาพรวม

ระดับปานกลาง ครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางเกือบครึ่งได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ในการดำรงชีพที่สำคัญของครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางคือ การปรับตัวด้านสังคม ครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีผลลัพธ์ในการดำรงชีพโดยภาพรวมระดับน้อย ผลการวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการดำรงชีพของครั้วเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสำหรับกำหนดนโยบายส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: การดำรงชีพ เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ครั้วเรือนเกษตรกร จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระบบการผลิต

Abstract

This research aimed to look into para-rubber farmer's household livelihoods under para-rubber monocropping production system in three southern border provinces, using the mixed methods. Primary data were collected using structured interviews, non-participant observations and natural conversations with a total sample of 155 para-rubber farmers having the para-rubber monocropping production system, using the purposive selection. Descriptive statistics and manifest content analysis were employed to analyze the data. The findings revealed the trend most affecting the para-rubber farmers' household livelihoods was the change in natural resources and environment. Their household livelihood assets were overall at a moderate level. Almost half of para-rubber farmer households gained the supports from the related government agencies. The key livelihood strategy of the para-rubber farmer households was social adaptation. The para-rubber farmers' household livelihood outcomes were overall at a low level. The findings of this research generate new knowledge toward para-rubber farmers' household livelihoods in the three southern border provinces. In addition, they will provide valuable information to policymakers as they formulate appropriate agricultural extension policies.

Keywords: Livelihood, Para-rubber Farmer, Farmer Household, Southern Border Provinces, Production System

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี โดยในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดยะลา นราธิวาส และ ปัตตานีมีพื้นที่ปลูกยางพารา 1.24, 1.00 และ 0.37 ล้านไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดกรีดยางพารา 1.12, 0.88 และ 0.34 ล้านไร่ และมีผลผลิตยางพารา 2.68, 1.77 และ 0.85 แสนตัน ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563, น. 93) ผลการสำรวจเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ ซึ่งประกอบอาชีพการทำสวนยางพารามานานกว่า 20 ปี สรุปได้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีสวนยางพาราขนาดเล็ก หรือไม่เกิน 50 ไร่ต่อครัวเรือน และดำเนินการผลิตแบบเชิงเดี่ยวกันอย่างแพร่หลายตามความเคยชิน โดยเห็นว่า ระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวเป็นระบบที่ถูกต้องตามคำแนะนำทางวิชาการ อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ซึ่งก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบที่รุนแรงและยืดเยื้อมานานกว่าทศวรรษ ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางไม่สามารถดำเนินชีวิตประจำวัน และปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตยางพาราได้ตามปกติ นอกจากนี้ในปัจจุบันเกษตรกรชาวสวนยางต้องเผชิญกับปัญหาราคายางพาราลดต่ำอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ต้นทุนการผลิตยางพารายังคงสูง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพของเกษตรกรและครัวเรือนเกษตรกรพบงานวิจัยที่ศึกษาในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น บัญชา สมบูรณ์สุข , กนกพร ภาชีรัตน์ และ Chambon (2553) ได้เปรียบเทียบการดำรงชีพระหว่างครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่ผลิตยางแผ่นดิบและครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่ผลิตน้ำยางสดในตำบลนาหมอญ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยประยุกต์แนวคิดว่าการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของ Department for International Development (DFID) (2001) เช่นเดียวกับ Longpichai, Perret and Shivakoti (2012) ได้ศึกษาบทบาทของทุนในการดำรงชีพต่อการกำหนดกลยุทธ์การทำฟาร์มและผลลัพธ์ของเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้ ทั้งนี้พบว่างานวิจัยทั้ง 2 เรื่องเน้นศึกษาทุนในการดำรงชีพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากมีความยากที่จะวัดข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบให้อยู่ในเชิงปริมาณ สำหรับโสภณ มุลหา และคณะ (2558) ได้ศึกษาการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนบ้านคำไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว โดยพบว่าครัวเรือนเกษตรกรมีการปรับตัวโดยการเพิ่มกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร และประกอบ

อาชีพเสริม สำหรับเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรมี 7 ประการ ได้แก่ นโยบายของภาครัฐ กระแสทุนนิยม ฤดูกาลภัยธรรมชาติ (น้ำท่วมและฝนแล้ง) โรคภัยไข้เจ็บ การเปลี่ยนแปลง การอพยพ และความผันผวนของราคาผลผลิต

จากข้อจำกัดของงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ ซึ่งประยุกต์แนวคิดด้วยการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของ DFID (1999, p. 3) มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) บริบทความเปราะบาง ประกอบด้วย 1.1) ภาวะที่ส่งผลกระทบในทันทีและอย่างรุนแรง 2) ทุนในการดำรงชีพ ประกอบด้วย 2.1) ทุนมนุษย์ 2.2) ทุนสังคม 2.3) ทุนการเงิน 2.4) ทุนกายภาพ 2.5) ทุนธรรมชาติ 3) การเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการ 4) กลยุทธ์ในการดำรงชีพ และ 5) ผลลัพธ์ในการดำรงชีพ งานวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบและวัดข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบให้อยู่ในเชิงปริมาณ ตลอดจนใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อเติมเต็มช่องว่างความรู้และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกร ทั้งนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบมากในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จันทน์ จุลเอียด และคณะ, 2557, น. 149) และภาคใต้ (สมบุรณ์ เจริญจิระตระกูล, อริศรา ร่มเย็น และ พลากร สัตย์เชื้อ, 2560, น. 589)

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) สำนักงานเกษตรทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับนำไปใช้ประกอบการวางแผนหรือกำหนดนโยบายพัฒนาการผลิตยางพาราในพื้นที่วิจัยและพื้นที่อื่นที่มีบริบท/สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกัน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกับเกษตรกรชาวสวนยางตามบริบทที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจข้อแรก พัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความมั่นคงในแผนพัฒนาการเกษตรช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559, น. 39) และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามศักยภาพพื้นที่ ตามวิถีของชุมชน สู่หนทางความมั่นคง ในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2563–2565 (ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5, 2563, น. 29) นอกจากนั้นนักวิจัยและผู้สนใจสามารถนำไปใช้ประกอบการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

คำถามการวิจัย

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางภายใต้ระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการดำรงชีพเป็นอย่างไร

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี พื้นที่วิจัยคือ 1) อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2) อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และ 3) อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากผลการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เหล่านี้มีการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา รวมทั้งมีประสบการณ์การทำสวนยางพารามากกว่า 10 ปี แสดงว่า เกษตรกรชาวสวนยางเหล่านี้มีสวนยางพาราที่ให้ผลผลิตแล้ว (โดยทั่วไปต้นยางพาราสามารถเปิดกรีดได้เมื่ออายุประมาณ 6-7 ปี) ตลอดจนสามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลผลิตยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางได้อย่างชัดเจน กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวจำนวน 155 ราย (1 ครัวเรือนต่อตัวแทนเกษตรกรชาวสวนยาง 1 ราย) จำแนกเป็นจังหวัดยะลา 68 ราย จังหวัดปัตตานี 51 ราย และจังหวัดนราธิวาส 36 ราย ซึ่งใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางคือ 1) มีสวนยางพาราขนาดเล็ก ซึ่งเป็นที่ดินของตนเองและสวนยางพาราที่เปิดกรีดแล้ว และ 2) ใช้แรงงานครัวเรือนเป็นแรงงานหลักในกิจกรรมการผลิตยางพารา

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณคือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ถามคำถามตามที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของการดำรงชีพ 5 ประการ ตามแนวคิดด้วยการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของ DFID ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และทดลองใช้กับเกษตรกรชาวสวนยางที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ในแต่ละข้อคำถามมากกว่า 0.60 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในระดับดี (บุญธรรม กิจปริดาภิสิทธิ์, 2549, น. 261) และมีความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในตามวิธีการของครอนบาค (ลิน พันธุ์พินิจ, 2553,

น. 192) ในระดับที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2549, น. 280) สำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาอธิบายภาพปรากฏที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว มีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนาตามธรรมชาติ รวมถึงการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยและด้านข้อมูล (ต่างบุคคล ต่างสถานที่ และต่างเวลา) (สุภางค์ จันทวานิช, 2550, น. 129) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏร่วมด้วย และนำเสนอด้วยการพรรณนา สำหรับข้อคำถามความคิดเห็นของเกษตรกรชาวสวนยางเกี่ยวกับทุนในการดำรงชีพประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเพียงพอคือ ทุนในการดำรงชีพมีความเพียงพอต่อการดำรงชีพหรือความต้องการใช้ประโยชน์ของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง 2) ความสามารถในการเข้าถึงได้คือ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางสามารถจัดหาหรือเข้าถึงทุนในการดำรงชีพได้ 3) ความสามารถในการทดแทนกันได้คือ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางสามารถใช้ปัจจัยการผลิตหรือสิ่งอื่นทดแทนทุนในการดำรงชีพที่พิจารณาได้ 4) ความสามารถในการใช้ประโยชน์คือ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางสามารถให้ทุนในการดำรงชีพให้เกิดประโยชน์ในการผลิตทางการเกษตรและการดำรงชีพได้ และ 5) คุณภาพคือ ทุนในการดำรงชีพมีความพร้อมสำหรับครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในการนำไปใช้งานหรือใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ 5 (ร้อยละ 80 ขึ้นไป) แทนมากที่สุด 4 (ในช่วงร้อยละ 60-79) 3 (ในช่วงร้อยละ 40-59) 2 (ในช่วงร้อยละ 20-39) และ 1 (น้อยกว่าร้อยละ 20) แทนมากรองลงมาจนถึงน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลค่าเฉลี่ยคือ มากที่สุด (4.21-5.00) มาก (3.41-4.20) ปานกลาง (2.61-3.40) น้อย (1.81-2.60) และน้อยที่สุด (1.00-1.80)

ข้อคำถามแนวโน้มที่ส่งผลต่อการดำรงชีพและกลยุทธ์ในการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางเป็นข้อคำถามให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวจาก 2 ตัวเลือกคือ ใช่ และไม่ ใช่ สำหรับข้อคำถามความคิดเห็นของเกษตรกรชาวสวนยางเกี่ยวกับผลลัพธ์ในการดำรงชีพมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ 5 แทนเพียงพอมากที่สุด หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก หรือดีมาก 4, 3, 2 และ 1 แทนเพียงพอมาก หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิม หรือดีรองลงมาจนถึงเพียงพอที่น้อยที่สุด หรือลดลงกว่าเดิมมาก หรือแย่มาก โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลค่าเฉลี่ยคือ เพียงพอมากที่สุด หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก หรือดีมาก (4.21-5.00)

เพียงพอมาก หรือเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย หรือดี (3.41–4.20) เพียงพอบานกลาง หรือเหมือนเดิม หรือปานกลาง (2.61–3.40) เพียงพอน้อย หรือลดลงกว่าเดิมเล็กน้อย หรือแย่ (1.81–2.60) และเพียงพอน้อยที่สุด หรือลดลงกว่าเดิมมาก หรือแย่มาก (1.00–1.80)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทความเปราะบาง

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางเผชิญกับความเปราะบางเกี่ยวกับภาวะที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่และอย่างรุนแรง ได้แก่ ปัญหาอุทกภัย พายุและลมแรง ภัยแล้ง การระบาดของโรคพืชและศัตรูพืช เฉลี่ย 1.68, 0.93, 0.78 และ 0.48 ครั้งต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 1) โดยภัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุดคือ ภัยแล้ง คิดเป็นร้อยละ 44.52 รองลงมาคือ อุทกภัย พายุ และลมแรง ตลอดจนการระบาดของโรคพืชและศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 38.71, 22.56 และ 16.74 ตามลำดับ ภัยแล้งเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นทุกปี (รอยล จิตรดอน, 2560, น. 6) ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางประสบปัญหาขาดแคลนทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งส่งผลให้ปริมาณผลผลิตที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้รับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ยังมีปัญหาอุทกภัยที่สร้างความเสียหายต่อผลผลิตของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางอีกด้วย

ตารางที่ 1 ภาวะที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่และอย่างรุนแรงต่อครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่วิจัย

ภาวะที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่และ อย่างรุนแรง	ความถี่เฉลี่ย (ครั้ง/ปี)	ผลกระทบที่ได้รับเฉลี่ย (ร้อยละ)
อุทกภัย	1.68	38.71
พายุและลมแรง	0.93	22.56
ภัยแล้ง	0.78	44.52
การระบาดของโรคพืชและศัตรูพืช	0.48	16.74

ในส่วนของความเปราะบางเกี่ยวกับแนวโน้ม พบว่าแนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบมากที่สุดต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง คิดเป็นร้อยละ 85.03 รองลงมาคือ แนวโน้มราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิต และแนวโน้มแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 76.77 และ 72.74 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เนื่องจากการผลิตยางพารา

ต้องพึ่งพาปัจจัยทางธรรมชาติ หรือขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ มูลหา และคณะ (2558, น. 96) ที่พบว่า ภัยธรรมชาติเป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกร นอกจากนี้งานวิจัยของวิไลวัลย์ แก้วดาทิพย์ (2560, น. 698) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาสภาพภูมิอากาศแปรปรวน ทำให้ปริมาณน้ำยางลดลงลงในระดับมาก

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวมีรายได้หลักจากการทำสวนยางพารา หากราคายางพาราดกต่ำอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลทำให้รายได้ความสามารถในการออมและชำระหนี้ รวมถึงคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางลดลง (พลากร สัตย์เชื้อ และปฐวีชญ์ พิทยาภินันท์, 2561, น. 78) ตลอดจนขาดแคลนเงินทุนสำหรับซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีราคาสูง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตยางพาราต่ำกว่าที่ควรจะเป็น อีกทั้งยังพบว่าพ่อค้าท้องถิ่นมีการเอาเปรียบเกษตรกรชาวสวนยางโดยการกดราคารับซื้อผลผลิต ขณะที่เกษตรกรชาวสวนยางไม่มีอำนาจการต่อรองราคา เพราะผลผลิตที่จำหน่ายให้แก่พ่อค้าท้องถิ่นมีปริมาณน้อย รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านข้อมูลข่าวสารและด้านช่องทางการจำหน่าย

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ มูลหา และคณะ (2558, น. 96) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตเป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกร นอกจากนี้งานวิจัยของชูชาติ ตันอังสนากุล และวรรณดี สุทธินิรากร (2559, น. 59) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้เผชิญกับปัญหาราคายางพาราดกต่ำในระดับมากที่สุด และปัญหาต้นทุนการผลิตยางพาราสูงในระดับมาก รวมถึงงานวิจัยของวิไลวัลย์ แก้วดาทิพย์ (2560, น. 696) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาราคายางพาราดกต่ำและไม่แน่นอนในระดับมากที่สุด ขณะที่ปัญหารายได้จากการทำสวนยางพาราไม่เพียงพอต่อรายจ่ายอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 แนวโน้มที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่วิจัย

แนวโน้ม	จำนวน	ร้อยละ
1. แนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		85.03
1.1 ดินเสื่อมโทรมมากขึ้น	151	97.42
1.2 ความเพียงพอของน้ำในแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรลดลง	148	95.48
1.3 พื้นที่ป่าลดลงอย่างต่อเนื่อง	133	85.81
1.4 ฝนตกไม่แน่นอน	126	81.29

แนวโน้ม	จำนวน	ร้อยละ
1.5 การชะล้างพังทลายของดินมีความรุนแรงมากขึ้น	101	65.16
2. แนวโน้มราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิต		76.77
2.1 ราคาขายงพาราลดลง	155	100.00
2.2 ราคาเคมีภัณฑ์เพิ่มขึ้น	132	85.16
2.3 ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น	111	71.61
2.4 ราคาผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นลดลง	78	50.32
3. แนวโน้มแรงงาน		72.74
3.1 การว่างงานเพิ่มขึ้น	144	92.90
3.2 แรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้น	136	87.74
3.3 แรงงานมีฝีมือหายากมากขึ้น	102	65.81
3.4 แรงงานขาดแคลน	69	44.52
4 แนวโน้มปัญหาสังคม		59.84
4.1 ปัญหาเสพติดมีความรุนแรงมากขึ้น	149	96.13
4.2 ความขัดแย้งในกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินมีเพิ่มมากขึ้น	103	66.45
4.3 ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่มีความรุนแรงมากขึ้น	65	41.94
4.4 หน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใสลดลง	54	34.84
5. แนวโน้มอาชีพ		55.97
5.1 การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรมากขึ้น	127	81.94
5.2 สมาชิกในครัวเรือนเปลี่ยนไปทำงานนอกภาคการเกษตรกันมากขึ้น	91	58.71
5.3 สมาชิกในครัวเรือนออกไปทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวของภาครัฐมากขึ้น	73	47.10
5.4 สมาชิกในครัวเรือนไปทำงานรับจ้างในภาคการเกษตรกันมากขึ้น	56	36.13
6. แนวโน้มเทคโนโลยี		51.23
6.1 การเปลี่ยนพันธุ์ยางพาราจาก RRIM 600 ไปใช้ RRIT 251 กันมากขึ้น	127	81.94
6.2 การเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำมันกันมากขึ้น	96	61.94

แนวโน้ม	จำนวน	ร้อยละ
6.3 การเปลี่ยนไปใช้ระบบกริดยางพาราที่มีความถี่ต่ำกันมากขึ้น	96	61.94
6.4 การใช้สารเร่งน้ำยางกันมากขึ้น	53	34.19
6.5 การใช้ปุ๋ยสังตักกันมากขึ้น	25	16.13
7. แนวโน้มการตลาด		30.84
7.1 พ่อค้ากตราคาซื้อผลผลิต	63	40.65
7.2 พ่อค้าเข้ามาซื้อผลผลิตน้อยลง	62	40.00
7.3 ตลาดต้องการผลผลิตแบบอินทรีย์มากขึ้น	54	34.84
7.4 ตลาดต้องการผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่ม	33	21.29
7.5 ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตมีจำกัด	27	17.42

กิจกรรมการผลิตยางพาราต้องใช้แรงงานปฏิบัติงานเป็นหลัก และจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่ยืดเยื้อ ทำให้แรงงานเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าออกไปปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตยางพารา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกรีดยางพาราในช่วงมืด และด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้แรงงานต้องกรีดยางพาราในช่วงเช้าหรือสาย ส่งผลให้ระยะเวลาในการกรีดยางพาราแต่ละครั้งของแรงงานลดลง และผลผลิตน้ำยางสดที่ได้มีปริมาณน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งงานวิจัยของวิไลวัลย์ แก้วดาทิพย์ (2560, น. 697) ได้รายงานว่าการเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาความหวาดกลัวระหว่างเดินทางและทำงานในสวนยางพารา และการเปลี่ยนช่วงเวลากกรีดยางพาราในระดับมาก

2. ทูนในการดำรงชีพ

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนในการดำรงชีพโดยภาพรวมระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.66 เมื่อพิจารณาทุนในการดำรงชีพเป็นรายประเภทพบว่า ทุนมนุษย์ซึ่งหมายรวมทั้งแรงงานครัวเรือนและแรงงานจ้าง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2.97 แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนมนุษย์โดยภาพรวมระดับปานกลาง ซึ่งเกษตรกรชาวสวนยางมีจำนวนแรงงานครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3 คน และมีประสบการณ์การทำสวนยางพาราสูง เฉลี่ย 17.97 ปี นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางส่วนหนึ่งมีการสืบทอดอาชีพมาจากบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตามวิจัยของวิไลวัลย์ แก้วดาทิพย์ (2560, น. 696) ได้รายงานว่าการเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาขาดความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยางพาราในระดับมาก

ทุนกายภาพ ประกอบด้วย 1) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต เช่น รถไถเดินตาม เครื่องตัดหญ้า เครื่องพ่นสารเคมี ถังใส่น้ำยาง 2) ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่ง เช่น รถจักรยานยนต์ รถกระบะ รถจักรยาน และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เตาไฟฟ้า จานดาวเทียม โทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นเพลง มีค่าเฉลี่ยในอันดับรองลงมา 2.86 แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนกายภาพโดยภาพรวมระดับปานกลาง เนื่องจากในช่วงที่ราคายางพาราสูง เกษตรกรชาวสวนยางได้มีการจัดหาทุนกายภาพด้วยทุนการเงินที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น ในส่วนทุนการเงิน ได้แก่ รายได้ และเงินออม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีค่าเฉลี่ย 2.73 แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนการเงินโดยภาพรวมระดับปานกลาง อันเป็นผลมาจากปัญหาราคายางพาราลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อทุนการเงิน โดยครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้และเงินออมเฉลี่ย 103,737.50 และ 9,160.22 บาทต่อปี ตามลำดับ

ทุนธรรมชาติประกอบด้วยที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 2.70 แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนธรรมชาติโดยภาพรวมระดับปานกลาง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีสวนยางพาราขนาดเล็ก เฉลี่ย 11.33 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่สูง/ภูเขา ที่ดอน/ลูกคลื่นลอนลาด และที่ราบ/ที่ราบลุ่มร้อยละ 34.84, 33.55 และ 31.61 ตามลำดับ ลักษณะดินเป็นดินร่วน นอกจากนี้พื้นที่ป่ามีแนวโน้มลดลง ทำให้การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางลดลงตามไปด้วย สำหรับทุนสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม เช่น สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์กองทุนสวนยาง และกลุ่มออมทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2.05 แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนสังคมโดยภาพรวมระดับน้อย อันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่มีมาอย่างยาวนาน ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งก่อให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาอาชีพการทำสวนยางพารา เช่น เกษตรกรชาวสวนยางหรือสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ จะไม่มีหรือมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางน้อย และไม่สามารถรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนผ่านกลุ่มได้ โดยจะได้รับความช่วยเหลือในระดับบุคคลเท่านั้น

3. การเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการ

เกษตรกรชาวสวนยางร้อยละ 49.03 เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ หรือได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กร ได้แก่ การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานเกษตร สหกรณ์กลุ่มออมทรัพย์ ชมรมในหมู่บ้าน สิ่งทีเกษตรกรชาวสวนยางได้รับจากหน่วยงาน/องค์กรเหล่านี้

คือ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร บริการ คำแนะนำ และความช่วยเหลือด้านการเงินในการลงทุนปลูกยางพารา ซึ่งจะช่วยให้ทางเลือกกลยุทธ์ในการดำรงชีพให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ทั้งนี้เกษตรกรชาวสวนยางที่เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ หรือได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กรร้อยละ 71.05 เห็นว่า ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่วนที่เหลือเห็นว่าไม่ส่งผลใด ๆ ต่อการดำรงชีพ ซึ่งงานวิจัยของวิไลวัลย์ แก้วตาพิทย (2560, น. 696) ได้รายงานว่า เกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาขาดการช่วยเหลือและดูแลจากภาครัฐในระดับมาก

4. กลยุทธ์ในการดำรงชีพ

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีกลยุทธ์ในการดำรงชีพโดยภาพรวมน้อย เฉลี่ยร้อยละ 36.48 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนในการดำรงชีพจำกัด ทำให้เป็นข้อจำกัดต่อการกำหนดกลยุทธ์ในการดำรงชีพ เช่น ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่มีเงินทุนและที่ดินจำกัด จะไม่สามารถลงทุนใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างเต็มที่และอิสระ กลยุทธ์ในการดำรงชีพที่ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางปฏิบัติโดยภาพรวมมากที่สุดคือ การปรับตัวด้านสังคม เฉลี่ยร้อยละ 46.67 รองลงมาคือ การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยภาครัฐและเอกชน และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคอาหาร เฉลี่ยร้อยละ 42.90 และ 42.58 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

เกษตรกรชาวสวนยางจะใช้เวลารว้างจากกิจกรรมการผลิตยางพารา หรือเวลาที่สะดวกเพื่อเข้าร่วมกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นการจัดการทุนทางสังคมในรูปของสถาบันของเกษตรกรเพื่อเกษตรกร นอกจากนี้ผลกระทบจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีความต้องการความรู้ในการประกอบอาชีพทั้งการผลิต การตลาด และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปวัตถุดิบยางพารา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ขณะเดียวกันการขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ จะช่วยลดข้อจำกัดด้านทุนในการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางได้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีการปฏิบัติโดยภาพรวมน้อยที่สุดในกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา เฉลี่ยร้อยละ 28.52 เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีข้อจำกัดด้านความรู้ในเรื่องดังกล่าวและทุนการเงิน

ตารางที่ 3 กลยุทธ์ในการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่วิจัย

กลยุทธ์ในการดำรงชีพ	จำนวน	ร้อยละ
1. การปรับตัวด้านสังคม		46.67
1.1 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและศาสนาเพิ่มขึ้น	77	49.68
1.2 การรับความช่วยเหลือ (เงินและอาหาร) จากเครือข่ายญาติและเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้น	72	46.45
1.3 การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปและการเงินเพิ่มขึ้น	68	43.87
2. การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน		42.90
2.1 การขอรับการชดเชยรายได้จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กยท.	71	45.81
2.2 การเข้าร่วมหรือรับการส่งเสริมอาชีพ/ฝึกอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น	70	45.16
2.3 การขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ พันธุ์พืช	70	45.16
2.4 การขอรับเงินเยียวยาจากหน่วยงานภาครัฐ	55	35.48
3. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคอาหาร		42.58
3.1 การเพิ่มการบริโภคอาหารที่สามารถจัดหาเก็บเกี่ยวได้เองจากภายในหมู่บ้าน	80	51.61
3.2 การซื้ออาหารจากตลาด/ซูเปอร์มาร์เก็ตเพิ่มขึ้น	67	43.23
3.3 การเพิ่มการบริโภคอาหารที่ผลิตได้เอง (ข้าว ผัก และสัตว์)	62	40.00
3.4 การลดปริมาณการบริโภคอาหารของสมาชิกในครัวเรือน	61	39.35
3.5 การลดการบริโภคอาหารประเภทเนื้อที่ซื้อจากตลาด/ซูเปอร์มาร์เก็ต	60	38.71
4. การขยายปริมาณการผลิตทางการเกษตร		40.64
4.1 การขยายพื้นที่ปลูกยางพารา	65	41.91
4.2 การขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น	63	40.65
4.3 การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ/เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ	61	39.35
5. การปรับตัวด้านการตลาด		39.84

กลยุทธ์ในการดำรงชีพ	จำนวน	ร้อยละ
5.1 การร่วมมือ/เชื่อมโยงทางการตลาดกับพ่อค้า/ผู้ประกอบการนอกพื้นที่มากขึ้น	76	49.03
5.2 การจำหน่ายผลผลิตผ่านกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์มากขึ้น	63	40.65
5.3 การเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์เพื่อเป้าหมายทางการตลาดมากขึ้น	55	35.48
5.4 การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น	53	34.19
6. การเพิ่มความหลากหลายในการผลิตทางการเกษตร		38.07
6.1 การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการผลิตในสวนยางพารา (ร่วมในแปลง)	66	42.58
6.2 การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการผลิตในฟาร์ม (แยกแปลง)	52	33.55
7. การจัดการทางการเงิน		34.25
7.1 การประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	78	50.32
7.2 การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น (ลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย)	70	45.16
7.3 การนำเงินออมมาใช้จ่าย	61	39.35
7.4 การรับเงินโอนจากบุตรเพิ่มขึ้น	58	37.42
7.5 การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร	54	34.84
7.6 การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกชุมชน เช่น ธนาคารพาณิชย์	51	32.90
7.7 การเล่นแชร์	44	28.39
7.8 การปรับแผนการชำระหนี้	43	27.74
7.9 การจำหน่ายสินทรัพย์ในครัวเรือน เช่น ทองคำ รถยนต์	43	27.74
7.10 การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบ	41	26.45
7.11 การจำหน่ายสินทรัพย์ในครัวเรือน เช่น ที่ดิน รถยนต์	41	26.45
8. การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตยางพารา		33.61
8.1 การปรับเปลี่ยนจากการผลิตยางแผ่นดิบเป็นยางก้อนถ้วย	79	50.97
8.2 การหยุดกรีดยางพาราในบางช่วงเวลา	72	46.45

กลยุทธ์ในการดำรงชีพ	จำนวน	ร้อยละ
8.3 การเพิ่มจำนวนวันกรีดยางพารา	69	44.52
8.4 การปรับเปลี่ยนจากการผลิตน้ำยางสดเป็นยางก้อนถ้วย	61	39.35
8.5 การปรับเปลี่ยนจากแรงงานจ้างเป็นแรงงานครัวเรือน	59	38.06
8.6 การลดจำนวนวันกรีดยางพารา	43	27.74
8.7 การโค่นต้นยางพาราเพื่อจำหน่ายไม้ยาง	41	26.45
8.8 การปรับเปลี่ยนจากการผลิตยางแผ่นดิบเป็นน้ำยางสด	41	26.45
8.9 การเปลี่ยนสัญญาจ้างกรีดยางพารา	34	21.94
8.10 การโค่นต้นยางพาราเพื่อใช้ที่ดินทำประโยชน์อย่างอื่น	22	14.19
9. การลดต้นทุนการผลิตยางพารา		32.58
9.1 การลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	72	46.45
9.2 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	58	37.42
9.3 การลดความถี่ในการกำจัดวัชพืช	53	34.19
9.4 การผลิตปุ๋ยใช้เอง (กลุ่มทำปุ๋ย)	52	33.55
9.5 การใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์	51	32.90
9.6 การปรับเปลี่ยนวิธีการใส่ปุ๋ย	50	32.26
9.7 การปรับเปลี่ยนวิธีการกำจัดวัชพืชจากเชิงกลเป็นการใช้สารเคมี	50	32.26
9.8 การปรับเปลี่ยนวิธีการกำจัดวัชพืชจากการใช้สารเคมีเป็นเชิงกล	49	31.61
9.9 การไม่กำจัดวัชพืชเลย	46	29.68
9.10 การใช้พื้นที่ยางพาราพื้นเมืองแทนพื้นที่สูงเสริม	44	28.39
9.11 การไม่ใส่ปุ๋ยใด ๆ เลย	41	26.45
9.12 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพียงชนิดเดียว	40	25.81
10. การปรับเปลี่ยนการใช้แรงงานในภาคการเกษตร		29.36
10.1 การจ้างแรงงานกรีดยางพาราในหมู่บ้าน/ตำบลใกล้เคียงเพิ่มขึ้น	53	34.19
10.2 การรับจ้างทำงานในภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น เช่น รับจ้างในกิจกรรมการปลูก	53	34.19

กลยุทธ์ในการดำรงชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างตัดหญ้า		
10.3 การออกไปรับจ้างกรีดยางพาราในต่างอำเภอ (ภายในจังหวัด)	44	28.39
10.4 การออกไปรับจ้างกรีดยางพาราในต่างจังหวัด	42	27.10
10.5 การออกหาของป่า (เก็บผลผลิตจากป่า ล่าสัตว์)	41	26.45
10.6 การออกไปทำประมง	40	25.81
11. การปรับเปลี่ยนการใช้แรงงานนอกภาคการเกษตร		28.77
11.1 การทำงานรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้าน	54	34.84
11.2 การเพิ่มงานนอกภาคการเกษตรในครัวเรือน เช่น ค้าขาย เปิดร้านอาหาร	53	34.19
11.3 การทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราวของหน่วยงานภาครัฐ	41	26.45
11.4 การออกไปทำงานโรงงานในหมู่บ้าน/ตำบล	39	25.16
11.5 การออกไปทำงานรับจ้างในเมือง (ไปอยู่ในเมือง/ต่างจังหวัด)	36	23.23
12. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา		28.52
12.1 การเพิ่มความถี่ในการกำจัดวัชพืช	50	32.26
12.2 การเพิ่มปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมี	49	31.61
12.3 การเปลี่ยนไปปลูกพืช (พืชยืนต้น/ผัก) ที่ให้ผลผลิตสูง	44	28.39
12.4 การเปลี่ยนไปใช้พันธุ์ยางพาราที่ให้ผลผลิตสูงเมื่อปลูกทดแทน	42	27.10
12.5 การใช้แรงงานกรีดยางพาราที่มีฝีมือร่วมกับระบบกรีดยางพาราที่มีความถี่ต่ำ	36	23.23
โดยภาพรวม		36.48

5. ผลลัพธ์ในการดำรงชีพ

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีผลลัพธ์ในการดำรงชีพโดยภาพรวมระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.40 เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ในการดำรงชีพเป็นรายด้านพบว่า ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านทรัพย์สินโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2.72 (ตารางที่ 4) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ในการดำรงชีพเพียงด้านเดียวที่จัดอยู่ในระดับปานกลาง ผลลัพธ์ในการดำรงชีพอันดับรองลงมาคือ ผลลัพธ์ในการดำรงชีพด้านสถานะทางการเงิน และด้านความมั่นคงทางอาหาร เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม

มีค่าเฉลี่ย 2.55 และ 2.40 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีผลลัพธ์ในการดำรงชีพทั้ง 2 ด้านโดยภาพรวมระดับน้อย

จากผลการวิจัยดังกล่าว เป็นผลมาจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำอย่างต่อเนื่อง และปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่ยึดเยื้อดั่งที่ได้กล่าวไปแล้ว ประกอบกับการปลูกยางพาราเชิงเดี่ยวเป็นการผลิตที่ไม่มีความหลากหลายของกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร โดยผลิตเพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถนำมารับประทานเป็นอาหารหรือบริโภคในลักษณะอื่นได้โดยตรง ซึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียความมั่นคงทางอาหาร อีกทั้งยังทำให้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางลดลง เพราะครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการลดต้นทุนการผลิตยางพารา นอกจากนี้ ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางต้องเผชิญกับเงื่อนไขและข้อจำกัดในการปรับตัวค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านทุนในการดำรงชีพที่มีจำกัด ส่งผลให้ผลลัพธ์ในการดำรงชีพไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หรืออยู่ในระดับน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

ตารางที่ 4 ผลลัพธ์ในการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่วิจัย

ผลลัพธ์ในการดำรงชีพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ทรัพย์สิน	2.72	ปานกลาง
1.1 ที่พักอาศัย/บ้าน	3.02	ปานกลาง
1.2 ขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือน	2.68	ปานกลาง
1.3 ทรัพย์สินที่สามารถถ่วงน้ำหนักความสะดวกต่อการผลิตและการขนส่ง	2.45	น้อย
รวมถึงอุปกรณ์/เครื่องใช้ไฟฟ้า		
2. สถานะทางการเงิน	2.55	น้อย
2.1 ความสามารถในการลงทุน (ที่ดินและเครื่องจักร/อุปกรณ์) ในปีที่ผ่านมา	3.12	ปานกลาง
2.2 รายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา	2.82	ปานกลาง
2.3 หนี้สินของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา	2.50	น้อย
2.4 เงินออมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา	2.47	น้อย
2.5 รายได้รวมในปัจจุบันเมื่อเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่แล้ว	2.45	น้อย
2.6 ความสามารถในการชำระหนี้ในปีที่ผ่านมา	1.96	น้อย
3. ความมั่นคงทางอาหาร เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม	2.40	น้อย

ผลลัพธ์ในการดำรงชีพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
3.1 อาหารสำหรับการบริโภคของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา	2.64	ปานกลาง
3.2 เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มในปีที่ผ่านมา	2.15	น้อย
4. ความสัมพันธ์ทางสังคม	2.39	น้อย
4.1 ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและคนในชุมชน	2.69	น้อย
4.2 ความเป็นอยู่ของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา	2.62	ปานกลาง
4.3 ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือน	2.55	น้อย
4.4 ความสัมพันธ์กับพี่น้องและเครือญาติ	2.11	น้อย
4.5 เครือข่ายทางสังคม (การเข้าร่วมกลุ่ม/สหกรณ์และรู้จักคนมากขึ้น)	1.98	น้อย
5. สุขภาพ	2.30	น้อย
5.1 การได้รับบริการด้านสาธารณสุขของครัวเรือน	2.60	น้อย
5.2 ภาวะสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนปีที่ผ่านมา	2.36	น้อย
5.3 สถานพยาบาลที่เข้ารับการรักษា	2.14	น้อย
5.4 การได้รับการรักษาพยาบาล	2.11	น้อย
6. ทรัพยากรธรรมชาติ	2.05	น้อย
6.1 ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร	2.14	น้อย
6.2 ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	1.96	น้อย

สรุปผล

ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องปรับตัว และมีกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่เหมาะสม ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่เผชิญอยู่ เพื่อความอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภัยแล้งและอุทกภัยเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง แนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวโน้มราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิต และแนวโน้มแรงงานเป็นแนวโน้มสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีทุนในการดำรงชีพเกือบทุกประเภทระดับปานกลาง ยกเว้นทุนสังคมมีระดับน้อย หน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางโดยส่วนใหญ่ในพื้นที่ เช่น การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและ

สหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) การปรับตัวทางสังคม และการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นกลยุทธ์ในการดำรงชีพที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมีผลลัพธ์ในการดำรงชีพเกือบทุกด้านระดับน้อย ยกเว้นด้านทรัพย์สินมีระดับปานกลาง ผลการวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการทำสวนยางพาราแบบผสมผสาน หรือการทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรอื่น เพื่อลดความเสี่ยงทั้งด้านอาหารและด้านรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง โดยจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกยางพาราและพืชชนิดอื่น เช่น กาแฟ โกโก้ ทุเรียน ลองกอง และ/หรือจัดสรรพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจและ/หรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย เช่น ไก่ แพะ ปลาตก ปลาบิล

2. การจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย สารเคมี ที่มีราคาถูก เพื่อลดต้นทุนการผลิตยางพารา

3. การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม สถานการณ์การผลิตและการตลาดยางพารา เพื่อลดต้นทุนการผลิตยางพารา และลดการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปวัตถุดิบยางพารา

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา เพราะองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนยางพาราเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาอนาคตภาพว่าด้วยรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนเงินทุนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงเกษตรกรชาวสวนยางทั้ง 155 รายที่ให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จำนง จุลเอี้ยต, พรชุลย์ นิลวิเศษ, บำเพ็ญ เขียวหวาน และสมจิต โยธะคง. (2557). การส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**, 6(2), 146–155.
- ชูชาติ ตันอังสนากุล และวรรณดี สุทธินากร (2559). ทางออกเพื่อความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา. **วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์**, 31(1), 57–62.
- บัญชา สมบูรณ์สุข, กนกพร ภาชีรัตน์ และ Chambon, B. (2553). การเปรียบเทียบการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางระหว่างครัวเรือนที่ผลิตยางแผ่นดิบและครัวเรือนที่ผลิตน้ำยางสดในตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬารัตน์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. สงขลา: คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุญธรรม กิจปรีดาปวิสุทธิ. (2549). **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- พลกร สัตย์เชื้อ และปฐวิชญ์ พิตยาภินันท์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำในอำเภอสครินทร์ จังหวัดพัทลุง. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 37(3), 71–84.
- รอยล จิตรดอน. (2560). สถานการณ์ฝนและน้ำประเทศไทย. **วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร**, 1(1), 1–9.
- วิไลวัลย์ แก้วดาทิพย์. (2560). ความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **แก่นเกษตร**, 45(4), 693–702.

ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5, กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.

(2563). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2563–2565.**

สืบค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2563 ที่มา: shorturl.asia/xEJgY

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, อริศรา ร่มเย็น และพลากร ลัดยศือ. (2560). พัฒนาการระบบการปลูกพืชร่วมยางในภาคใต้: ปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อน. **Kasetsart Journal of Social Sciences**, 38(2), 588–599.

สิน พันธุ์พินิจ. (2553). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.

สุภางค์ จันทวนิช. (2550). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). **สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี 2562.** สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 ที่มา:

http://www.oae.go.th/assets/portals/1/ebookcategory/28_yearbook-2562/#page=1

โสภณ มูลหา, ทรงเกียรติ ชาติัน, มนชาย ภูวรกิจ, ปรีชา ทับสมบัติ และธนัญชัย เฉลิมสุข.

(2558). **ยุทธศาสตร์การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนบ้านคำไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์**, 2(1), 80–111.

Department for International Development. (2001). **Sustainable Livelihoods**

Guidance Sheets. London: Department for International Development.

Longpichai, O., Perret, S. R., & Shivakoti, G. P. (2012). Role of livelihood capital in shaping the farming strategies and outcomes of smallholder rubber producers in southern Thailand. **Outlook on Agriculture**, 41(2), 117–124.

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน
ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
A Study of Environmental Conservation Approaches
of Thamuang Tambon Community, Amphoe Selleum,
Roi Et Province

ศักดิ์ศรี สืบสิงห์^{1*}

Saksri Suebsing^{1*}

¹ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45120

¹ Lecturer, Education of Faculty, Roi Et Rajabhat University, Roi Et Province 45120

* Corresponding author e-mail: sci.sak@gmail.com

Received: March 23, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 24, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การคำนวณจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐาน และใช้สถิติ Pair t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนในชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 โดยด้านแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามลำดับ 2) ประชาชนในชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกันมีวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

Abstract

The research aims to 1) Study method and guidelines for Environmental Conservation Tumbon Thamuang Community, Selaphum District, Roi Et Province 2) Compare environmental conservation in community of Tambon Tha Muang, Roi-som District with different sex. Samples used in this study include people living in Tumbon Thamuang, Selaphum District, Roi Et using the formula of Yamane (Yamane, 1973) 400 persons. The tools used in this research consisted of questionnaires tests. The statistics used to analyze the data, including statistics and statistical Pair t-test. The results found that: 1) The people living in Tumbon Thamuang, Selaphum District, Roi Et at a high level with an average of 3.83 and standard deviation of 0.69 with the inspiration of the environment the most, followed by the environmental education and Behavioral environmental conservation, respectively. 2) The peoples living in Tumbon Thamuang, Selaphum District, Roi Et. Inspiration for the environment and conservation.

Keywords: Environmental conservation

บทนำ

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลอย่างแท้จริงต้องอาศัยทั้งเวลาและทรัพยากร โดยจะต้องแก้ไขที่ต้นเหตุสำคัญ คือตัวมนุษย์ โดยทำให้มนุษย์เข้าใจ ตระหนัก เห็นคุณค่าและลงมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กลยุทธ์ทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการใช้กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education Process) มาเป็นหนทางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนัก เปลี่ยนค่านิยม ให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศทุกวัย มาร่วมมือกันมีจิตสำนึกสาธารณะที่จะมีความรับผิดชอบต่อปัญหาพลังงาน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อมประเด็นอื่น ๆ อย่างเป็นระบบด้วยการที่ใช้การศึกษาที่มีอยู่ทุกระบบที่มีอยู่แล้วให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ระบบการศึกษาดังกล่าวคือการศึกษาในระบบ (Formal Education) ตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาล อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึง

ระดับอุดมศึกษา และนอกระบบ (Non-formal Education) คือการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีมานานแล้วในประเทศไทย รวมทั้งระบบการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Education) ด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education) โดยการจัดการฝึกอบรมให้มีจิตสำนึกสาธารณะที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงจะสามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นองค์รวม (นงนภัส คูวรัญญู เทียงกมล. 2554)

ความพยายามที่จะทำความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ทำให้นักจิตวิทยาค้นคิดวิธีการรวมตลอดจนการพัฒนาทฤษฎีและแบบจำลองขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ความสามารถเข้าใจถึงการเกิดของพฤติกรรมหรือการแสดงออกของมนุษย์ ที่จะนำไปสู่การทำนายและควบคุมพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนาหรือเสริมสร้างพฤติกรรมที่น่าปรารถนาต่าง ๆ ซึ่งการศึกษสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลมีแนวทางหลักอยู่หลายทาง แต่แนวทางที่ผู้วิจัยสนใจใช้เป็นกรอบความคิดพื้นฐานในการวิจัย คือ รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) โดยรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมนี้ เป็นทฤษฎีที่กำลังได้รับความนิยมในสากลและในประเทศไทยเนื่องจากช่วยทำให้นักวิจัยมีมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลในหลายด้าน ทั้งสาเหตุทางด้านจิตใจของบุคคล สาเหตุทางด้านสถานการณ์ และสาเหตุที่เป็นอิทธิพลร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของจิตใจและสถานการณ์ของผู้กระทำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2551; อ้างอิงมาจาก Magnusson. 1999) จากการได้บททวนเอกสารงานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า การทำการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยและสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับปัจจัยเหตุด้านจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะเกี่ยวกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมปัจจุบันยังมีน้อยมากทั้งยังไม่มีการศึกษาอย่างบูรณาการเป็นองค์รวมที่ชัดเจนในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยและสาเหตุของพฤติกรรมในด้านอื่น ๆ

จากความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพัฒนาเป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไขเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ เพื่อให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชนบ้านท่าม่วง ให้สามารถคงอยู่อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 18,530 คน (ข้อมูลจากเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ณ วันที่ 20 มิถุนายน 2561) และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, 1973) จำนวน 400 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (เป็นแบบ Rating scale 5 ระดับ) และตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีความเชื่อมั่น .89

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามไปให้ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้รับกลับคืนมา 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. **การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ** โดยใช้โปรแกรมทางสถิติในการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ $t - test$

โดยใช้เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545: 102) ดังนี้

4.50 - 5.00	แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับมาก
2.50 - 3.49	แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49	แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

1. การศึกษาวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังตารางที่ 1 – 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	123	30.80
	หญิง	277	69.20
อายุ	ไม่เกิน 20 ปี	42	10.50
	21 – 30 ปี	37	9.30
	31 – 40 ปี	68	17.00
	41 – 50 ปี	91	22.80
	51 – 60 ปี	83	20.80
	61 ปีขึ้นไป	79	19.80
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	197	49.30
	มัธยมศึกษาตอนต้น	54	13.50
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	87	21.80
	อนุปริญญา/ปวส.	17	4.30
	ปริญญาตรี	45	11.30
รวม		400	100

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าประชาชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.20 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.80 และระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 49.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นของประชาชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
โดยภาพรวม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	$\bar{x}$	S.D	ระดับความคิดเห็น
ด้านการอนุรักษ์ดิน	3.35	0.81	มาก
ด้านการอนุรักษ์น้ำ	3.50	0.64	มาก
ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้	3.73	0.76	มาก
ด้านการอนุรักษ์อากาศ	3.40	0.50	มาก
ด้านการอนุรักษ์พลังงาน	3.32	0.48	มาก
โดยภาพรวม	3.46	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าประชาชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ซึ่งประชาชนในตำบลท่าม่วง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการแสดงออกทางพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาพรวมแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 รองลงมาคือ ด้านการอนุรักษ์น้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 และด้านการอนุรักษ์อากาศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลท่าม่วง อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	N	$\bar{x}$	S.D	t	Sig.
การอนุรักษ์ดิน	123	3.15	0.93	1.902	0.072
	277	3.55	0.69		
การอนุรักษ์น้ำ	123	3.40	0.60	0.890	0.385
	277	3.60	0.68		
การอนุรักษ์ป่าไม้	123	3.70	0.80	0.195	0.847
	277	3.75	0.72		

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	N	$\bar{x}$	S.D	t	Sig.
การอนุรักษ์อากาศ	123	3.35	0.49	0.809	0.428
	277	3.45	0.51		
การอนุรักษ์พลังงาน	123	3.26	0.45	0.697	0.494
	277	3.37	0.50		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จะเห็นได้ว่า ประชาชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกันมีวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ดิน การอนุรักษ์น้ำ การอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์อากาศ และการอนุรักษ์พลังงาน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษาตามสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการอนุรักษ์น้ำ และด้านการอนุรักษ์อากาศ ตามลำดับ เช่น การปลูกต้นไม้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้แก่ชุมชน มีการรักษาแหล่งน้ำในชุมชนและการประหยัดน้ำประปา และการลดการเผาขยะหรือวัสดุต่าง ๆ ในชุมชน

2. ประชาชนในชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกันมีวิธีการ และแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ดิน การอนุรักษ์น้ำ การอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์อากาศ และการอนุรักษ์พลังงาน

จากการการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษามีข้อควรอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้มากที่สุด

รองลงมาคือ ด้านการอนุรักษ์น้ำ และด้านการอนุรักษ์อากาศ ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของธีรเดช ชุมณี (2557) พบว่า โดยภาพรวมประชาชนชุมชนบ้านเปิร์ต ใน มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดินไม้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และวันวิสา เอือกเย็น (2555) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีความรู้มากที่สุดคือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เช่น แหล่งน้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ ที่ดิน สัตว์ป่า ฯลฯ อย่างระมัดระวัง การปลูกป่าเพิ่มทำให้เกิดความชุ่มชื้นได้ การทิ้งขยะมูลฝอยลงแม่น้ำทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายการปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลองก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2. ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกันมีวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ดิน การอนุรักษ์น้ำ การอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์อากาศ และการอนุรักษ์พลังงาน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวันวิสา เอือกเย็น (2555) พบว่า เพศส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการร่วมดำเนินกิจกรรมและด้านการรับผลประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับธีรเดช ชุมณี (2557) พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนมากกว่าเพศหญิงสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980 อ้างถึงใน สุทธิชัย เทียนโพธิ์, 2549) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น พื้นที่ดินถือครอง มีผลต่อความรู้ความเข้าใจตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของบุคคลหรือกลุ่ม อันจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มนั้นในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีวิธีการและแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับมาก

1.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนวิธีการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นอย่างดี

1.3 ประชาชนมีการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ ความรู้สึกหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนในท้องถิ่น ให้มีความรู้สึกหวงแหนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะโรงเรียนต้องให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์จะต้องรู้จักอนุรักษ์ให้คงอยู่ไว้ตลอดไป

2.2 ควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นทุก ๆ ด้าน เพราะการพัฒนามาจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของประชาชน

2.3 ควรมีการทำการวิจัยในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอื่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2551). *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธีรเดช ชุมณี. (2557). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนของประชาชนชุมชนบ้านเป็ดในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด*.

การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัย การบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

นงนัท คูวัณณู เทียงกมล. (2554). *การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม (Holistically Integrative Research)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วันวิสา เอกกเย็น. (2555). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุทธิชัย เทียนโพธิ์. (2549). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็ง: ศึกษากรณีสถานีตำรวจภูธรตำบลปากคลองรังสิต จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. Third editio. Newyork: Harper and Row Publication.

แนวทางการจัดการและอนุรักษ์เมืองเก่าพะเยา ด้านการใช้สี Guideline for management and preservation of colors of old town of Phayao

วัชรวิชัย จีรวงศาพันธุ์^{1*}

Watcharawich Jirawongsapan^{1*}

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ Faculty of Architecture , Chulalongkorn University, Bangkok 10330

* Corresponding author e-mail: Watcharawich.j@gmail.com

Received: March 23, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 24, 2019

บทคัดย่อ

ในขณะที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกระจายเข้าสู่เมืองต่างๆ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดินและทัศนียภาพของเมืองถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีทิศทางที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิมของเมืองเหล่านั้นจึงหายไปโดยไม่มีการควบคุม เมืองเก่าในจังหวัดพะเยาเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่กำลังได้รับผลกระทบเหล่านี้เช่นกัน จากการประกาศขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าโดยสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้สังเกตเห็นได้ถึงการตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า ในจังหวัดพะเยามีพื้นที่บางส่วนที่ถูกประกาศให้เป็นเมืองเก่าในปี พ.ศ. 2559 รวมถึงแนวทางในการอนุรักษ์เมืองเก่าด้วยวิธีต่างๆแต่ไม่ได้มีการสำรวจและสร้างแนวทางในการใช้สีในเมืองเก่า ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อสำรวจอาคารและเก็บข้อมูลด้านสีจากอาคารรวมทั้งหมด 86 หลัง และใช้วิธีการทางด้านสถิติเพื่อวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของสีแต่ละองค์ประกอบในแต่ละประเภทอาคาร ผลที่ได้จากการวิจัยคือ สีองค์ประกอบต่างๆในเมืองเก่ามีแนวโน้มที่จะอยู่ในช่วงสีเหลืองถึงสีแดง มีแนวโน้มที่จะมีความสว่างสีหลังคาและผนังใกล้เคียงกันและมีแนวโน้มที่จะมีผนังที่สีสดกว่าหลังคา ผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการวิเคราะห์แนวโน้มการใช้สีของเมืองเก่าพะเยา เพื่อเป็นต้นแบบของแนวทางในการสร้างมาตรฐานของสีเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่าต่อไป

คำสำคัญ: การรักษาทัศนียภาพ, เมืองเก่า, ระบบสีธรรมชาติ

Abstract

While cities are developing, lands and architecture are being developed. The old city sceneries become modernized in different ways with no particular direction and start to lose their unique identities and cultures. Phayao is one of the prefectures that is being affected by this modernization. After the Office of National Resources and Environmental Policy and Planning declared areas Phayao as old towns in 2016, it is important to collect data and establish the regulations to preserve the old town. The objectives of this research are to study and analyze the color elements between the old town in Nan and Phayao and establish guideline for old town management and preservation in color aspect. From the fieldworks, 86 color sample data were collected using 'Natural Color System' and organized by the building types and elements. The data of each individual old town elements were analyzed and compared through statistics technique. The result from this research shows that each architectural element in Phayao have tendency to be in yellow to red color. While roof and wall have similar blackness value, wall elements have tendency to have more chromaticity value than roof elements. The result from this research shows tendency of color elements in old town of Phayao and can be used to create guideline for management and preservations of other old towns.

Keywords: Scenery Preservation, Old Town, Natural Color System

บทนำ

ในขณะที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกระจายเข้าสู่เมืองต่างๆ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดินและทัศนียภาพของเมืองถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีทิศทางที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิมของเมืองเหล่านั้นจึงหายไปโดยไม่มีการควบคุม เมืองเก่าในจังหวัดพะเยาเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่กำลังได้รับผลกระทบเหล่านั้นเช่นกัน

ปัจจุบันเริ่มมีการตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สภาพของพื้นที่เก่าในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วประเทศโดยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หนึ่งในโครงการเหล่านั้นคือการประกาศขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าโดยสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม โดยในปี พ.ศ. 2562 มีการประกาศเป็นพื้นที่เมืองเก่าแล้ว 31 พื้นที่ทั่วประเทศไทยรวมถึงพื้นที่เมืองเก่าพะเยาในบริเวณใจเมืองพะเยาและบริเวณเชิงพระธาตุจอมทอง ซึ่งถูกประกาศให้เป็นเมืองเก่าในปีพ.ศ. 2559 จากหนังสือโครงการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่าพะเยา (สำนักจัดการ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2558) ได้มีเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่และการจัดการเมืองเก่า ได้แก่ แนวการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมการก่อสร้างและตัดแปลงอาคาร และการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่ได้มีการทำการสำรวจทำการบันทึก และสร้างแนวทางในการอนุรักษ์เมืองเก่าในแง่มุมเรื่องของการใช้สี

จากบทความ Color standards on restoration and improvement in the important preservation districts for groups of historic buildings (Kumazawa, 2560) ได้มีการทำการสำรวจถึงมาตรฐานการใช้สีในเมืองเก่าของประเทศญี่ปุ่น พบว่า เรื่องสีเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณาและรักษาอัตลักษณ์แต่ละเมืองเก่ากว่า 110 เมืองเก่าทั่วประเทศญี่ปุ่น โดยในแต่ละเมืองเก่าก็มีมาตรฐานและแนวทางแตกต่างกันออกไปในด้านการใช้สี สีเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการมองเห็นและการรับรู้ของคนมากที่สุด ในการสร้างและรักษาอัตลักษณ์เมืองเก่า การสำรวจ วิเคราะห์และการสร้างแนวทางแนะนำการใช้สีในเมืองเก่าจึงมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อคงอัตลักษณ์และความกลมกลืนของทัศนียภาพเมืองเก่า

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์สีในสถาปัตยกรรมเมืองเก่าพะเยา ซึ่งยังมีบริบทของเมืองเก่าหลงเหลืออยู่มากและมีความหลากหลายของประเภทอาคารเพื่อเป็นการสร้างฐานข้อมูลด้านสีในเมืองเก่าพะเยา อีกทั้งเป็นการสร้างต้นแบบแนวทางในการอนุรักษ์เมืองเก่าด้วยการใช้สีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสีในสถาปัตยกรรมเมืองเก่าพะเยา
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบสีในแต่ละองค์ประกอบในแต่ละประเภทอาคารในเมืองเก่าพะเยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการใช้สีในเชิงอนุรักษ์ตามอัตลักษณ์ของเมืองเก่าพะเยา

บททวนวรรณกรรม

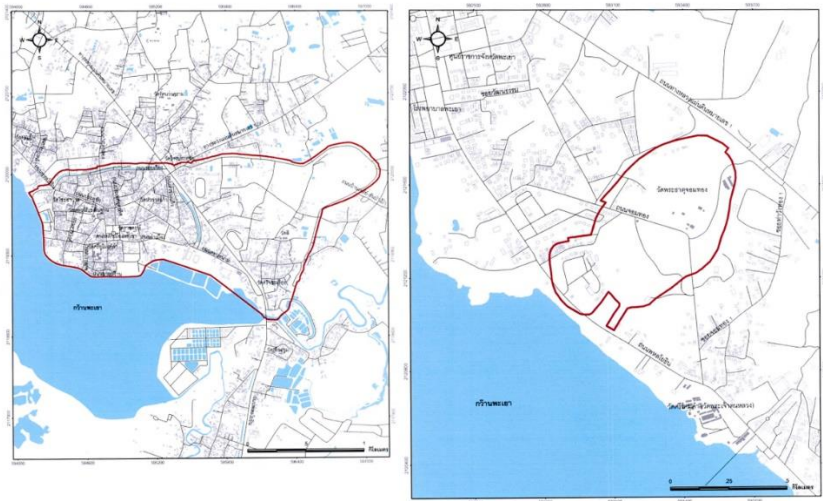
1. ข้อมูลพื้นฐานเมืองเก่า

จากหนังสือโครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าพะเยาโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2558) “เมืองเก่า” หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน และมีเอกลักษณ์ของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาของยุคต่างๆ หรือเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง หรือ

โดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรม ซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ที่ยังคงหลักฐานทั้งกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือโบราณสถานในอดีต และยังมีการใช้สอยในลักษณะเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าจะถูกอ้างอิงตามหลักฐานจากการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี และเมื่อทำการประกาศการกำหนดพื้นที่ขอบเขตเมืองเก่าแล้วทางจังหวัดและทุกภาคส่วนจะสามารถดำเนินการบริหารพื้นที่เมืองเก่าได้ โดยการประกาศพื้นที่เมืองเก่ามีแล้วสองครั้ง ครั้งที่ 1 รวม 9 เมือง โดยถูกประกาศใน “ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าน่าน” เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2549 และครั้งที่สองมีเมืองเก่าที่ผ่านมติการเห็นชอบอีก 27 เมือง โดยเมืองเก่าพะเยาถูกประกาศขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าจากมติในครั้งนี้ใน “ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าพะเยา” เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2559

จากการวิเคราะห์ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการกำหนดเกณฑ์และทำการประเมินคุณค่าความสำคัญในด้านโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญ ขอบเขตเมืองเก่าพะเยาถูกกำหนดเป็น 2 พื้นที่ พื้นที่แรกได้แก่พื้นที่เมืองเก่าพะเยาบริเวณใจเมืองพะเยา ซึ่งจะครอบคลุมชุมชนโบราณได้แก่ เวียงพะเยาและเวียงท่าวังทอง ในส่วนพื้นที่ที่สองได้แก่ พื้นที่เมืองเก่าพะเยาบริเวณเวียงพระธาตุจอมทอง จะครอบคลุมบริเวณชุมชนโบราณเวียงพระธาตุจอมทอง

ภาพที่ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าพะเยา พื้นที่ใจเมืองพะเยา (ซ้าย)

และพื้นที่บริเวณเวียงพระธาตุจอมทอง (ขวา)

ที่มา: โครงการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่าพะเยา (สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558)

ภาพที่ 2 รูปแสดงบริบทของเมืองเก่าพะเยาในปัจจุบัน

2. ข้อมูลและการใช้สี

สีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมองเห็นและการรับรู้ของมนุษย์โดยตรง เพราะฉะนั้นในการสร้างความกลมกลืนของสถาปัตยกรรมเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบสีเข้ามาช่วยในการจัดระบบสีเมือง จากการสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภัทรเทพ อมรวนิชย์กิจ อาจารย์ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2561 ในเรื่องวิธีการเก็บข้อมูลสีเมืองเก่าและแนวทางในการใช้ค่าสีเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์เมืองเก่า (ภัทรเทพ อมรวนิชย์กิจ, 2561) พบว่าควรจะใช้ระบบสี Natural Color System (NCS)

2.1 ระบบสีธรรมชาติ (Natural Color System)

ระบบสี Natural Color System เป็นระบบสีที่ถูกออกแบบขึ้นมาให้ตรงตามหลักการมองเห็นสีของมนุษย์และเป็นระบบสีกลางที่ไม่ได้มีการจำกัดหรือขึ้นตรงต่อบริษัทใดๆ ค่าสีนี้จึงถูกใช้เป็นค่าสีมาตรฐานทั่วโลกเพื่อใช้ในการสื่อสารและถูกใช้โดยสถาปนิก นักออกแบบ บริษัทผลิตภัณฑ์ องค์การที่เกี่ยวข้องกับการใช้สี ผู้สร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆ และรวมถึงผู้ทำการค้าขาย

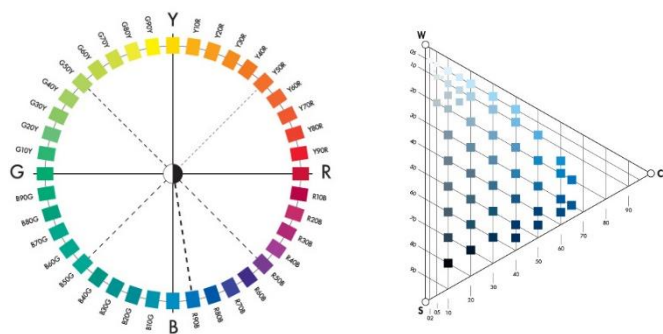
ในระบบสี NCS ค่าต่างๆที่ประกอบกันเป็นรหัสสีประกอบมาจากข้อมูลต่างๆในกระบวนการสร้างสีโดยตรง ตั้งแต่ ความสว่างของสี (Blackness) ความสดของสี (Chromaticity) และเนื้อสี (Hue) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของสีที่ละเอียดและแม่นยำที่สุด

(1) สีพื้นฐานของระบบ NCS

ระบบสี NCS ประกอบด้วยสีพื้นฐาน 6 สี ที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากการรับรู้ของมนุษย์ว่าเป็นสีที่บริสุทธิ์ที่สุด สีรงค์พื้นฐาน 4 สีประกอบด้วย สีเหลือง(Y) สีแดง(R) สีฟ้า (B) สีเขียว(G) และสีออร์คอีก 2 สีประกอบด้วย สีขาว(W) และสีดำ(S) สีอื่นๆนอกเหนือจากนี้จะถูกวัดเป็นค่าความใกล้เคียงถึงสีเหล่านี้โดยทำการแบ่งย่อยออกเป็นอีก 100 ขั้น ยกตัวอย่างเช่น รหัสสีที่ R90B หมายถึง เนื้อสีนี้มีความใกล้เคียงกับสีฟ้า (B) 90% และใกล้เคียงกับสีแดง (R) 10% หรือก็คือ เนื้อสี R90B มีความใกล้เคียงกับสีฟ้ามากกว่าสีแดง

(2) สามเหลี่ยมสี NCS แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของเนื้อสี

สามเหลี่ยมสี NCS เป็นรูปตัดภายในของระบบสี 3 มิติ โดยรูปตัดสามเหลี่ยมนี้จะแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าสี โดยเสกแนวตั้งจะแสดงถึงความสว่างสี (BLACKNESS) และแนวนอนจะแสดงถึงความสดสี (CHROMATICITY) ยกตัวอย่างการใช้รหัสค่าสีที่ S 1050-R90B ซึ่ง S เป็นอักษรที่แสดงว่าค่าสีทั้งหมดเป็นค่าสีมาตรฐานที่ถูกประกาศใช้ในปี.ศ.1950 และค่า 1050 จะแสดงถึงค่าการเปลี่ยนแปลงของสีในเนื้อสี R90B ได้แก่ เลขคู่แรกแสดงถึงความสว่างของสีที่ 10% และความสดสีที่ 50% ในส่วนถัดมาของค่าสีที่ R90B แสดงถึงเนื้อสีหรือก็คือตำแหน่งภายในวงกลมสี NCS

ภาพที่ 3 แสดงถึงวงกลมแสดงเนื้อสี (ซ้าย) และสามเหลี่ยมแสดงการเปลี่ยนแปลงของเนื้อสี (ขวา)

ที่มา: <http://ncscolour.com> (14 เมษายน 2562)

2.2 มาตรฐานในการใช้สีในการบูรณะและพัฒนาเมืองเก่า

จากบทความ Color standards on restoration and improvement in the important preservation districts for groups of historic buildings (Kumazawa, 2560) ผู้เขียนบทความได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในเขตอนุรักษ์ 110 กลุ่มในประเทศญี่ปุ่นเพื่อหาแนวโน้มของวิธีการทำการบูรณะและพัฒนาเมืองเก่าแบบสอบถามถูกส่งกลับมา 54 ฉบับและได้ข้อมูลจากการสรุปว่า

(1) มีมาตรฐานในการควบคุมอาคารอยู่ทั้งแบบเข้มงวดและแบบที่ไม่เข้มงวด และในแต่ละมาตรฐานจะมีความแตกต่างกันในการกำหนดสีระหว่างสีธรรมชาติและสีที่ทาขึ้นมา

(2) มาตรฐานในการใช้สีส่วนใหญ่จะเป็นการกำหนดให้ใช้สีธรรมชาติและสีทาให้มีความเข้ากับสีของทัศนียภาพโดยรอบและอาคารบริเวณข้างเคียง ประเด็นที่สำคัญที่สุดสำหรับการอนุรักษ์ได้แก่ การออกแบบอาคาร สีอาคาร และรูปแบบอาคาร แม้ว่า การอนุรักษ์ในแง่ของการใช้สีเป็นประเด็นสำคัญอันดับต้น ๆ ในการอนุรักษ์ แต่กระบวนการที่ถูกยอมรับจากสภาการอนุรักษ์จากการสรุปกลุ่มสีที่ใช้ได้ด้วยระบบสี Munsell มีน้อยมาก

(3) แม้ว่าการให้คำแนะนำในการใช้สีเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญสำหรับสภาการอนุรักษ์ การตรวจสอบถึงความเหมาะสมของการใช้สีระหว่างการหาข้อมูลของวัสดุและตัวอย่างสีมีน้อยมาก หลาย ๆ พื้นที่จึงเลือกที่จะไม่ใช้สีที่ชัดเจน แต่จะมีวิธีการตัดสินใจและให้คำแนะนำในการใช้สีมากกว่า

2.3 การสร้างความกลมกลืนของสีทัศนียภาพสถาปัตยกรรมในเมืองเก่า

ในการสร้างความกลมกลืนของสีในตัวเมือง แม้ว่าจะไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบสี แต่หากมีหลักการหรือทางเลือกของสีที่เป็นมาตรฐานแล้ว คนทั่วไปก็สามารถเลือกสีให้กลมกลืนไปกับทัศนียภาพของเมืองได้ ในการสร้างความกลมกลืนของสีในเมืองจากหนังสือ Guide for making Koshu-City scenery with color (Yamanashi-city, 2559) มีอยู่หลากหลายวิธี โดยรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย 3 วิธีได้แก่

(1) ทัศนียภาพเมืองแบบการใช้สีคล้ายกัน

ในเมืองที่มีทัศนียภาพและบรรยากาศแบบเก่าแก่ โดยส่วนใหญ่แล้วสีและวัสดุที่ใช้ในสถาปัตยกรรมจะมีไม่หลากหลายมาก ส่งผลให้ทัศนียภาพมีความกลมกลืนกันด้วยสีที่มีความคล้ายกันโดยสีวัฒนธรรมชาตินี้

ภาพที่ 4 รูปแสดงการสร้างความกลมกลืนของสีทัศนียภาพสถาปัตยกรรม
ในเมืองเก่าด้วยวิธีการใช้สีคล้ายกัน

ที่มา: Guide for making Koshu–City scenery with color (Yamanashi–city, 2559)

(2) ทัศนียภาพเมืองแบบการใช้สีโทนร้อน

ในการสร้างความกลมกลืนของสีเมือง หากสีของเนื้อสี (Hue) หากใช้เป็นสีโทนร้อน ได้แก่ สีที่มีเนื้อสี (Hue) เป็นสีเหลือง (Y) จนถึงสีแดง (R) เหมือนกัน แม้ว่าจะไม่คำนึงถึงความสว่างของสี (Blackness) และความสดของสี (Chromaticity) ก็จะสามารถทำให้ทัศนียภาพเมืองมีความเข้ากันได้

ภาพที่ 5 รูปแสดงการสร้างความกลมกลืนของสีทัศนียภาพสถาปัตยกรรม
ในเมืองด้วยวิธีการใช้สีโทนร้อน

ที่มา: Guide for making Koshu–City scenery with color (Yamanashi–city, 2559)

(3) ทัศนียภาพเมืองแบบการใช้สีโทนสีเดียวกัน

โทนสี คือ การคำนึงถึงสีจากทั้งความสว่างสีและความสดสีไปพร้อมกัน ด้วยการใช้สีที่มีโทนเดียวกัน ถึงแม้ว่าเนื้อสีจะไม่เหมือนกัน ก็จะสามารถสร้างความกลมกลืนในทัศนียภาพของเมืองได้

ภาพที่ 6 รูปแสดงการสร้างความกลมกลืนของสีทัศนียภาพสถาปัตยกรรม
ในเมืองด้วยวิธีการใช้สีโทนเดียวกัน

ที่มา: Guide for making Koshu–City scenery with color (Yamanashi–city, 2559)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ในเรื่องของข้อมูลพื้นฐานเมืองเก่าพะเยา จากหนังสือโครงการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่าพะเยา (สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2558) การใช้ระบบสีธรรมชาติ (Natural Color System) และการสร้างความกลมกลืนของสีในทัศนียภาพของเมืองเพื่อการอนุรักษ์

2. รวบรวมข้อมูลเอกสาร

เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าพะเยา และอาคารที่มีความสำคัญในเขตเมืองเก่าพะเยา

3. เก็บข้อมูลประเภทอาคาร

3.1 แบ่งประเภทอาคารต่างๆในบริเวณพื้นที่สำรวจ เป็น 4 ประเภท ได้แก่ อาคารประเภทบ้าน อาคารประเภทวัด อาคารประเภทราชการ อาคารประเภทอื่นๆ

3.2 แบ่งประเภทขององค์ประกอบอาคารตามความสำคัญต่อการมองเห็นทัศนียภาพเมือง โดยองค์ประกอบที่สำคัญมากและนำมาใช้เป็นส่วนหลักในการวิเคราะห์ ได้แก่ หลังคา และผนัง

3.3 ทำการลงพื้นที่สำรวจภายในขอบเขตที่กำหนดแบ่งเอาไว้ตามความสำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อหาอาคารที่มีคุณค่าและเหมาะสมจะเป็นต้นแบบแนวทางในการอนุรักษ์เมืองเก่าพะเยา

ลงพื้นที่และทำการสัมภาษณ์เจ้าของอาคารและคนในบริเวณข้างเคียงในเรื่องความสำคัญของแต่ละอาคารเพื่อทำการคัดกรองอาคารเพื่อใช้ในการสำรวจ และในเรื่องสีที่ใช้ในแต่ละองค์ประกอบในแต่ละประเภทอาคาร

4. เก็บข้อมูลด้านสีในภาคสนาม

ลงพื้นที่เพื่อสำรวจตามอาคารที่เลือกไว้ในข้างต้นและใช้แผ่นจำลองสีธรรมชาติ (Natural Color System) เพื่อเปรียบเทียบสีตามค่าสีกับองค์ประกอบสำคัญของอาคารตามประเภทที่แบ่งไว้ และทำการถ่ายรูปค่าสีในแผ่นจำลองสีเปรียบเทียบกับองค์ประกอบจริงไว้เพื่อทำการบันทึก

5. วิเคราะห์ / สังเคราะห์ข้อมูล

นำรูปและข้อมูลที่ได้เรื่องประเภทอาคาร ประเภทองค์ประกอบ และค่าสีมาทำการ จำแนกและแยกค่าสีที่ได้เป็นความสว่างของสี (Blackness) ความสดของสี (Chromaticity) และเนื้อสี (Hue)

ทำการวิเคราะห์ 2 รูปแบบตามวิธีการสร้างความกลมกลืนของสีที่คณียภาพสถาปัตยกรรมในเมืองในทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ วิธีการใช้เนื้อสี หรือ วิธีการใช้ค่าความสว่างของสีและความสดของสี เพื่อให้ได้ช่วงความถี่สูงสุดจากการวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบ ในแต่ละประเภทอาคาร ในแต่ละเมืองเก่า ที่จะส่งผลต่อการรับรู้และการมองเห็นภายในเมืองเก่ามากที่สุด

6. อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

6.1 อภิปรายผลที่ได้จากการศึกษา

6.2 สรุปสีและเปรียบเทียบของแต่ละองค์ประกอบที่ได้จากการสำรวจเมืองเก่าพะเยา

6.3 เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์เมืองเก่าด้วยสี

ผลการศึกษา

1. ผลในการสำรวจ

ในการเลือกอาณาเขตพื้นที่ทำการสำรวจถูกเลือกจากอาณาเขตที่สำนักงานจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมได้ทำการประกาศพื้นที่ในจังหวัดพะเยาในปี พ.ศ.2559 ให้เป็นเมืองเก่า ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดพื้นที่อีกทีเพื่อทำการสำรวจจากในบริเวณที่ถูกกำหนดพื้นที่เมืองเก่า โดยทำการเลือกพื้นที่บริเวณเวียงเก่าพะเยา (ใจเมืองพะเยา) เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีชุมชนโบราณ มีคันดินล้อมรอบใช้ในการอยู่อาศัย มีการวางผังแบบล้านนาเดิม (บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และ ศรีสุตา วงษ์ขุ่ม, 2561) จึงทำการแบ่งประเภทของอาคารในการทำการสำรวจ ได้แก่ อาคารประเภทวัด อาคารประเภทราชการ อาคารประเภทบ้าน อาคาร

ประเภทอื่น ๆ และทำการแบ่งประเภทขององค์ประกอบอาคาร ได้แก่ หลังคา ผนัง เพื่่อรการ
ทำ

การสำรวจในขั้นตอนถัดไป

ภาพที่ 7 รูปแสดงขอบเขตการสำรวจและบริบทปัจจุบันโดยภาพถ่ายทางอากาศ

การลงพื้นที่สำรวจถูกแบ่งเป็น 2 ครั้งในการสำรวจ

สำหรับในการการลงพื้นที่สำรวจครั้งแรกนั้นจะทำการแบ่งทีมวิจัยเพื่อลงพื้นที่เพื่อทำการสำรวจและสัมภาษณ์เจ้าของอาคารหรือคนบริเวณข้างเคียงอาคารถึงอาคารที่มีความสำคัญและมีความเก่าแก่ หลังทำการสำรวจในครั้งแรก ทำการคัดกรองอาคารที่เหมาะสมสำหรับการสำรวจอีกครั้งและทำแผนผังการสำรวจในแผนที่โดยแบ่งตามประเภทของอาคาร โดยอาคารที่ได้ถูกเลือกในการสำรวจทั้งหมดในเมืองเก่าพะเยา ได้แก่ อาคารประเภทวัด 10 หลัง อาคารประเภทราชการ 3 หลัง และอาคารประเภทบ้าน 73 หลัง รวมทั้งหมดเป็น 86 หลัง

ส่วนครั้งที่สองในการลงพื้นที่สำรวจเป็นการสำรวจข้อมูลสีของอาคารที่คัดกรองไว้ตามแผนที่การสำรวจ ข้อมูลค่าสีต่าง ๆ จะถูกสำรวจโดยแบ่งตามประเภทอาคารและประเภทขององค์ประกอบอาคาร โดยพื้นที่ที่เข้าถึงได้จะทำการเทียบสีโดยตรงกับแผ่นจำลองสี NCS ในส่วนที่เข้าไม่ถึงจะทำการถ่ายภาพกับสี เพื่อทำการเทียบสีอีกทีให้ใกล้เคียงที่สุด ข้อมูลสีจะถูกจำแนกลงในตารางการสำรวจเพื่อเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป

ภาพที่ 8 รูปแสดงการเก็บข้อมูลสีของอาคารแต่ละประเภทในพื้นที่เมืองเก่าพะเยา

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสี

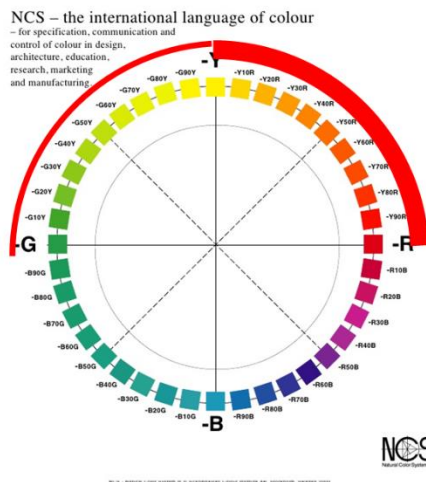
ข้อมูลสีที่ได้จากระบบสี Natural Color System จะสามารถแบ่งจำแนกประเภทข้อมูลได้เป็น 3 อย่าง ได้แก่ ความสว่างของสี (Blackness) ความสดของสี (Chromaticity) และเนื้อสี (Hue) ข้อมูลทุกอย่างถูกจำแนกลงในตารางเพื่อการวิเคราะห์ โดยจากในทฤษฎีความกลมกลืนของสีเมืองเพื่อการอนุรักษ์ สามารถสร้างความกลมกลืนของเมืองได้ด้วยค่าเนื้อสีที่มีความใกล้เคียงกัน หรือ การใช้ความสว่างสีและความสดสีเดียวกัน ในการทำการวิเคราะห์จึงทำการวิเคราะห์จากทั้ง 2 วิธี ได้แก่วิเคราะห์จากเนื้อสีที่มีแนวโน้มความถี่มากที่สุดในเมืองเก่าพะเยา และวิเคราะห์จากความสว่างของสีและความสดของสีที่มีความถี่มากที่สุด

2.1 การวิเคราะห์จากเนื้อสี (Hue)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสีจากเนื้อสี เนื้อสีถูกแบ่งช่วงออกเป็น 5 ช่วงตามวงกลมสีระบบ NCS โดยมี 4 ช่วงที่เป็นรงค์สี ได้แก่ Y-R (สีเหลืองถึงสีแดง) R-B (สีแดงถึงสีฟ้า) B-G (สีฟ้าถึงสีเขียว) G-Y (สีเขียวถึงสีเหลือง) และมี 1 ช่วงเป็นอรงค์สี ได้แก่ N (ค่าสีกลาง) ใน

ขั้นตอนนี้การนำค่าเนื้อสีมาวิเคราะห์ก่อนเพื่อหาว่าเพียงแค่การใช้เนื้อสี ก็สามารถที่จะบ่งบอกความแตกต่างระหว่างเมืองเก่าน่านและเมืองเก่าพะเยาได้หรือไม่ ข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์ความถี่ถูกนำมาใส่ในตารางเปรียบเทียบระหว่างเมืองเก่าน่านและเมืองเก่าพะเยา

จากการวิเคราะห์ค่าความถี่เนื้อสีเมืองเก่าพะเยา พบว่า ในอาคารประเภทวัด องค์ประกอบโดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะอยู่ในช่วงค่าสี Y-R ยกเว้นองค์ประกอบรั้วที่มีแนวโน้มจะอยู่ในช่วง G-Y ในอาคารประเภทราชการ องค์ประกอบส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะอยู่ในช่วงค่าสี Y-R และรองลงมาที่ N ในอาคารประเภทบ้าน องค์ประกอบส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะอยู่ในช่วงค่าสี Y-R ซึ่งเป็นสีโทนร้อนอยู่เป็นส่วนใหญ่

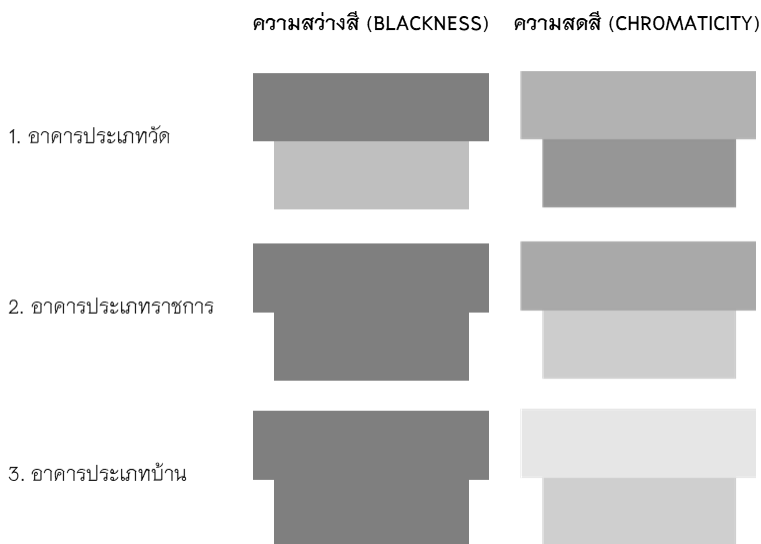
ภาพที่ 9 รูปแสดงช่วงความถี่ค่าสีเนื้อสีในเมืองเก่าพะเยา

2.2 การวิเคราะห์จากค่าความสว่างสีและความสดสี (Blackness and Chromaticity)

จากการวิเคราะห์ความสว่างสีและความสดสีในเมืองเก่าพะเยา พบว่า ในด้านความสว่างสี ในอาคารประเภทวัด หลังคาจะมีค่าความสว่างสีที่มากกว่าผนัง (สีมืดกว่า) ในอาคารประเภทบ้านและราชการมีสีหลังคามืดกว่าผนัง (สีสว่างกว่า) ในด้านความสดสี ในอาคารประเภทวัดและบ้านผนังมีสีที่สดกว่าหลังคา ในอาคารประเภทราชการหลังคามีสีที่สดกว่าผนัง

ประเภทอาคารในเมืองเก่า พะเยา	ความสว่างสี (Blackness)	ความสดสี (Chromaticity)
อาคารประเภทวัด	$R > W$	$R < W$
อาคารประเภทราชการ	$R \approx W$	$R > W$
อาคารประเภทบ้าน	$R \approx W$	$R < W$

สัญลักษณ์ R แสดงถึง หลังคา และ W แสดงถึง ผนัง

ภาพที่ 10 รูปแสดงสรุปการเปรียบเทียบค่าความสว่างสีและค่าความสดสีระหว่างแต่ละประเภทอาคารระหว่างเมืองเก่า

อภิปรายและสรุปผล

จากการทำการสำรวจพื้นที่เมืองเก่าพะเยาซึ่งถูกกำหนดอาณาเขตโดยสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม การสำรวจทั้งหมดในเมืองเก่าพะเยา ได้แก่ อาคารประเภทวัดจำนวน 10 หลัง อาคารประเภทราชการจำนวน 3 หลัง และอาคารประเภทบ้านจำนวน 73 หลัง รวมทั้งหมดเป็น 86 หลัง ผลที่ได้ในแต่ละด้าน ได้แก่

ในด้านของผลของสีที่ได้จากการสำรวจ ในส่วนเนื้อสี สีของทุกองค์ประกอบในเมืองเก่าพะเยามีแนวโน้มที่จะอยู่ในช่วงค่าสีเหลืองถึงสีแดง (Y-R) ในด้านความสว่างสี หลังคาและผนังมี

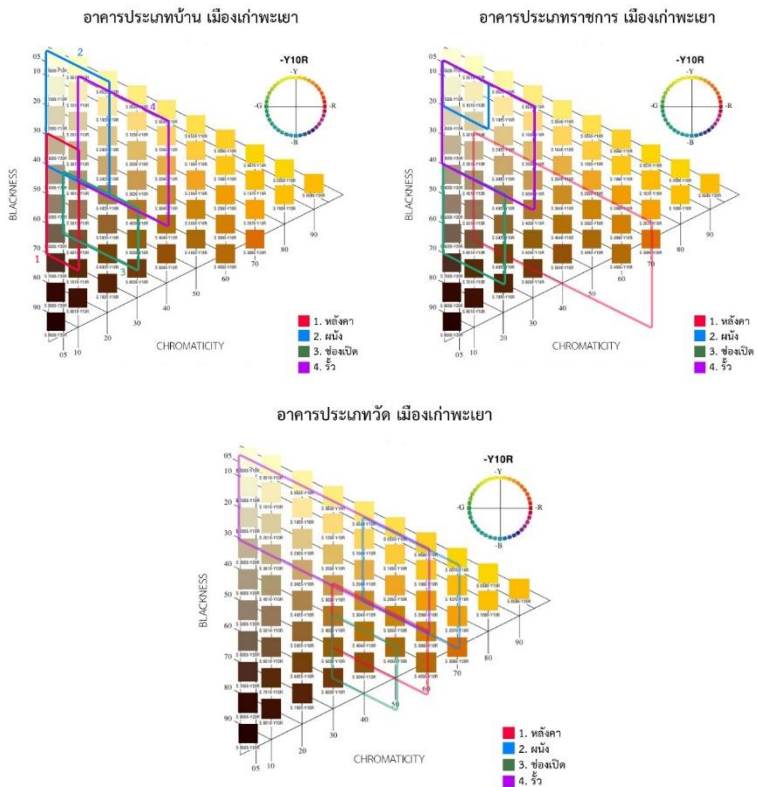
แนวโน้มที่จะมีค่าความสว่างสีที่ใกล้เคียงกัน มีเพียงอาคารประเภทวัดที่จะมีค่าความสว่างสีมากกว่า (สีมืดกว่า) และในด้านความสดสี พนักมีแนวโน้มที่จะมีสีที่สดกว่าหลังคา มีเพียงอาคารประเภทราชการที่มีแนวโน้มที่จะมีหลังคาที่สีสดกว่าพนัก จากผลการสำรวจและวิเคราะห์ค่าสีด้วยระบบสี Natural Color System แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของค่าสีในแต่ละองค์ประกอบในแต่ละประเภทอาคารซึ่งมีทิศทางไปในทางเดียวกันและเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าพะเยานี้ จึงสามารถใช้แนวทางนี้เพื่อการจัดการและอนุรักษ์เมืองเก่าพะเยาด้านการใช้สีต่อไป

ในด้านแนวทางการจัดการและอนุรักษ์เมืองเก่าพะเยาด้านการใช้สี จำเป็นจะต้องใช้วิธีที่จะสื่อสารกับคนในพื้นที่ให้ได้อย่างง่ายที่สุดเพื่อที่คนในพื้นที่จะสามารถนำไปใช้ตามแนวทางได้เมื่อต้องการสร้างอาคารใหม่ ต่อเติม หรือปรับปรุงอาคารเดิมโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญกำกับด้านการใช้สี จากการวิเคราะห์ด้านความสว่างสีและความสดสี สามารถสรุปแนวโน้มของสีออกมาเป็นรูปแบบอย่างง่ายได้ตามรูปที่ 7 โดยวิธีการใช้รูปที่ 7 ในการเลือกสีได้แก่

(1) เลือกเนื้อสีที่ต้องการจะใช้ โดยแนวโน้มเนื้อสีในเมืองเก่าพะเยาจะอยู่ในค่า Y-R ซึ่งใช้ได้ตั้งแต่ Y Y10R Y20R Y30R Y40R Y50R Y60R Y70R Y80R Y90R R

(2) ในสามเหลี่ยมแสดงการเปลี่ยนแปลงของสีในแต่ละเนื้อสี จะมีกรอบเพื่อให้เลือกสีที่ใช้ได้ในแต่ละองค์ประกอบในแต่ละประเภทอาคารที่แตกต่างกัน

ในการเลือกสีจากรูปภาพแบบนี้ จะให้เกิดความง่ายต่อการเลือกสีสำหรับทั้งบุคคลทั่วไป ช่างก่อสร้าง สถาปนิกและรวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ และด้วยการใช้สีในระบบ NCS ซึ่งเป็นค่าสีสากล ทำให้สามารถใช้ค่าสีนี้เพื่อแปลงไปใช้สีของบริษัทใดก็ได้ นอกจากนี้ ระบบการวิเคราะห์ในรูปแบบนี้ยังสามารถเป็นต้นแบบนำไปประยุกต์เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการและอนุรักษ์เมืองเก่าอื่น ๆ ต่อไปได้ด้วย

ภาพที่ 11 ตัวอย่างรูปแสดงค่าสีในอาคารประเภทวัด ราชการ
และบ้านในเมืองเก่าพะเยา ในค่าเนื้อสี Y10R

เอกสารอ้างอิง

NCS system. [Online]. (2561). สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2562. แหล่งที่มา:

<https://ncscolour.com>

Takayuki Kumazawa. (2560). Color Standards on Restoration and Improvement in the Important Preservation Districts for Groups of Historic Buildings. **Journal of Architecture and Planning**, 82, 1543–1550.

Yamanashi–City, Guide for Making Koshu–City Scenery with color. [Online]. (2559).

สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2561 สืบค้นจาก: <https://www.city.koshu.yamanashi.jp>

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). **โครงการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่าพะเยา**. [Online]. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2561. ที่มาจาก:
<https://www.onep.go.th/nced/?p=792>

บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และ ศรีสุตา วงษ์ชุ่ม. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**, 38(3), 105–126

ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง **ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าน่าน** ประกาศ ณ วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2549.

ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง **ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าพะเยา** ประกาศ ณ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2559.

ภมรเทพ อมรวิชัยกิจ, อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2561.

การลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม

Punishment for Crime Prevention

วิภาพร เนติจิรัชติ^{1*}

Wipaporn Natigirachord^{1*}

¹ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จังหวัดปทุมธานี 12000

¹ Faculty of Public Administration, Siam Technology College, Pathum Thani Province 12000

* Corresponding author e-mail: april1689@hotmail.com

Received: March 23, 2019; Revised: June 22, 2019; Accepted: July 24, 2019

บทคัดย่อ

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่มีอยู่ในทุกสังคม และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ใด ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด รัฐ ประชาชน หรือ สังคม ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการพยายามแสวงหามาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางสังคมหรือทางกฎหมาย เพื่อจะป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้นหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการป้องกันอาชญากรรมโดยใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นการศึกษาโดยการรวบรวมและทบทวนข้อมูล ที่เป็นเอกสารทางวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาพบว่า การลงโทษที่จะส่งผลให้เป็นการป้องกันอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การลงโทษที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้กระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิด ดังนั้นในการลงโทษผู้กระทำความผิดจำเป็นที่จะต้องนำปัจจัยที่เกี่ยวกับอาชญากรรมอาชญากร และวัตถุประสงค์ของการลงโทษมาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อกำหนดรูปแบบ และระดับของการลงโทษ ให้ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำความผิดและลักษณะของผู้กระทำความผิด ซึ่งจะส่งผลให้การลงโทษเป็นธรรมทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และสังคมส่วนรวม ที่สำคัญจะทำให้การลงโทษกลายเป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การป้องกันอาชญากรรม, การลงโทษ, การลงโทษรายบุคคล

Abstract

The crime is a social problem that exists in all societies and it never benefits anyone. The victim, the criminal, the government, the citizen, or the society, none of these gain any benefits from it. Due to this reason, there are many efforts have been made to seek for various legal and social measures to prevent the occurrence of the crime or to reduce it as much as possible. This study aims to study the legal crime prevention model by using the punishment as a tool and it is done by gathering and reviewing the information based on the academic papers, articles and the related research. According to the study, the punishment to contribute to crime prevention effectively is a punishment that is appropriate to the nature of the offender and the nature of the offense. Therefore, to punish the perpetrator, it is necessary to take factors related to crimes, criminals and the purpose of punishment in order to determine the form and level of punishment to be proportionate to the nature of the offense and the nature of the offender. The proportion punitive will result in fair punishment for both the offender, the victim, and the society, more importantly, it is can be used as an effective crime prevention tool.

Keywords: Crime Prevention, Punishment, Individual Punishment

บทนำ

ปัจจุบันสภาวะการก่ออาชญากรรมของประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤต จนนำไปสู่ปัญหา “คดีล้นศาล คนล้นคุก” ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว และปัญหาความเสื่อมถอยของศีลธรรม ที่ก่อให้เกิดความอยากได้อย่างไม่มีขีดจำกัด จนนำไปสู่การก่ออาชญากรรมเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของตน ยิ่งไปกว่านั้นสังคมยังได้มีการสร้างการรับรู้และรูปแบบความรุนแรงให้แก่สมาชิกในสังคม โดยการนำเสนอข่าวที่มุ่งเน้นไปที่วิธีการกระทำความผิดที่รุนแรง ทั้งขั้นตอนการกระทำความผิดโดยละเอียด หรือแม้กระทั่งการนำเสนอบทลงโทษที่รุนแรง ซึ่งทำให้สมาชิกในสังคมซึมซับการใช้ความรุนแรง และนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง จนกลายเป็นการกระทำความผิดได้ โดยจะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ เช่น การฆาตกรรม การทะเลาะวิวาท การข่มขืนกระทำชำเรา การปล้นทรัพย์ หรือ การก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดน หรือเห็นได้จากสถิติการรับแจ้งความคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี ดังที่ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติคดีอาญาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับแจ้งความ

พ.ศ.	จำนวนคดี
2550	331,241
2551	361,804
2552	394,175
2553	430,210
2554	563,997
2555	602,541
2556	663,116
2557	740,987
2558	676,843
2559	858,863

จากสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ว่า มีผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มสูงขึ้นอีกต่อไปในอนาคต แม้ว่าจะได้มีการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ส่งผลให้อาชญากรรมลดลงแต่อย่างใด เพราะจากสถิติของกรมราชทัณฑ์พบว่าในแต่ละเดือนมีผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำประมาณ 5,000 คน (มติชนออนไลน์, 2562)

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมมีหลายรูปแบบ อาชญากรรมหลายประเภทก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และบางประเภทก็มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการที่จะศึกษาถึงธรรมชาติ สาเหตุ และวิธีป้องกันอาชญากรรม จึงได้มีการแบ่งอาชญากรรมออกเป็นประเภทต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งอย่างหลากหลาย เช่น เจตนาในการกระทำความผิด ความชั่วร้ายทางศีลธรรม ความเป็นภัยอันตรายต่อสังคม และความหนักเบาของการกระทำความผิด (George G. Coughlin, 1967) หากแบ่งประเภทอาชญากรรมโดยใช้เกณฑ์เรื่องความรุนแรงในการกระทำความผิด สามารถแบ่งประเภทอาชญากรรม ออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) ความผิดเล็กน้อย หรือ ความผิดลหุโทษ (Misdemeanor) ได้แก่ ความผิดที่เป็นเพียงการละเมิดกฎหมายเล็กน้อย ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือสังคม หรือ ส่งผลกระทบต่อเพียงเล็กน้อย (2) ความผิดอาญาร้ายแรง (Serious Crime) หรือ ความผิดอาญาสามัญ (Common Crimes) คือ ความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำให้โดยหวังประโยชน์ส่วนตน มีลักษณะของการกระทำที่รุนแรง

และก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่อผู้เสียหายเป็นรายบุคคล (Individual Harm) เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ (3) ความผิดร้ายแรงมาก หรือความผิดอุกฉกรรจ์ (Most Serious Crime) หมายถึง ความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำความผิดมีเจตนาฆ่า และส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต หรือความผิดที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่สังคมมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น หรือ ความผิดฐานวางระเบิดโรงเรียนอนุบาลซึ่งทำให้มีคนตายจำนวนมาก ดังนั้นในการลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องคำนึงด้วยว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในลักษณะใด

นอกจากอาชญากรรมจะแบ่งออกเป็นหลายประเภทแล้ว ตัวอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดเองก็ยังแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการแบ่งประเภทของอาชญากร เช่น หากแบ่งโดยใช้ลักษณะพฤติกรรมในการกระทำความผิด สามารถแบ่งอาชญากรออกเป็น (1) ผู้กระทำความผิดไม่ใช่โดยสันดาน หรือผู้กระทำความผิดครั้งคราว (Occasional Criminal) ได้แก่ บุคคลที่ได้กระทำความผิดเพราะประมาทเลินเล่อ หรือ ได้กระทำความผิดเพราะความจำเป็น เช่น กระทำความผิดเพื่อป้องกันตัว หรือป้องกันเกียรติยศชื่อเสียงของตน หรือกระทำความผิดเนื่องจากถูกกดดันหรือบีบคั้นทางจิตใจอย่างรุนแรง จนไม่สามารถอดกลั้นหรืออดทนได้ หรือได้กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะหรือโกรธจนไม่อาจระงับหรือยับยั้งสติได้ และ (2) ผู้กระทำความผิดโดยสันดานหรือผู้กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual Criminal) และผู้กระทำความผิดโดยอาชีพ (Professional Criminal)) คือ บุคคลซึ่งไม่สามารถปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรทัดฐานของสังคมได้ จะประกอบอาชญากรรมเมื่อมีโอกาส หรือหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม หรือ หากแบ่งประเภทอาชญากรโดยใช้ความถี่ในการกระทำความผิด สามารถแบ่งอาชญากรออกเป็น (1) ผู้กระทำความผิดครั้งแรก (2) ผู้กระทำความผิดซ้ำ คือบุคคลที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว และได้มากระทำความผิดอีกเป็นครั้งที่ 2 และที่ 3 และ (3) ผู้กระทำความผิดซ้ำซาก คือผู้กระทำความผิดตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป (Wipaporn Natigirachord, 2018)

เมื่อนำลักษณะของความผิดมาผนวกกับลักษณะของผู้กระทำความผิด สามารถแบ่งผู้กระทำความผิดออกเป็น 9 ประเภท ดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง ไม่ใช่โดยสันดาน ครั้งแรก
2. ผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง ไม่ใช่โดยสันดาน ซ้ำ (กระทำผิดครั้งที่ 2 หรือ ครั้งที่ 3)
3. ผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงโดยสันดาน คือกระทำความผิดซ้ำซาก (กระทำผิด 4 ครั้งขึ้นไป)

4. ผู้กระทำความผิดร้ายแรง ไม่ใช่โดยสันดาน ครั้งแรก
5. ผู้กระทำความผิดร้ายแรง ไม่ใช่โดยสันดาน ซ้ำ
6. ผู้กระทำความผิดร้ายแรงโดยสันดาน
7. ผู้กระทำความผิดร้ายแรงมาก ไม่ใช่โดยสันดาน ครั้งแรก
8. อาชญากรซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงมาก ไม่ใช่โดยสันดาน ซ้ำ
9. อาชญากรซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงมากโดยสันดาน

แม้ว่าโทษตามประมวลกฎหมายอาญาจะมีถึง 5 ประการ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และ ริบทรัพย์สินก็ตาม แต่โทษที่เป็นโทษหลักมีเพียงโทษประหารชีวิต จำคุก และ ปรับเท่านั้น ส่วนโทษกักขังและโทษริบทรัพย์สินเป็นเพียงโทษประกอบ ทำให้ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นอย่างอื่นได้นอกจากจำคุก ดังนั้นไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีอายุเท่าไร หรือไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดโดยสันดานหรือไม่ใช่โดยสันดาน ผู้กระทำความผิดความผิดครั้งแรก หรือกระทำความผิดความผิดเล็กน้อย ความผิดร้ายแรง หรือความผิดร้ายแรงมาก ก็จะถูกตัดสินลงโทษจำคุกทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากสถิตินักโทษเด็ดขาดของกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 ตามตารางที่ 2-5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามอายุ

อายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ไม่เกิน 18 ปี	380	87	467	0.18
กว่า 18- 20 ปี	8,090	785	8,875	3.33
กว่า 20-21 ปี	8,529	1,471	9,730	3.65
กว่า 21-25 ปี	33,092	4,059	37,151	13.92
กว่า 25-30 ปี	47,082	6,780	53,862	20.18
กว่า 30-35 ปี	49,570	6,590	56,160	21.05
กว่า 35-40 ปี	36,047	5,416	41,463	15.54
กว่า 40-45 ปี	21,059	3,971	25,030	9.38
กว่า 45-50 ปี	12,649	3,083	15,732	5.90
กว่า 50-60 ปี	10,779	2,819	13,598	5.10
กว่า 60 ปี ขึ้นไป	3,945	829	4,774	1.79

อายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
รวม	230,952	35,890	266,842	100

ตารางที่ 3 สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษ

จำนวนครั้งที่ต้องโทษ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต้องโทษครั้งที่ 1	156,879	28,671	185,550	69.54
ต้องโทษครั้งที่ 2	54,783	5,546	60,329	22.61
ต้องโทษครั้งที่ 3	14,039	1,163	15,202	5.70
ต้องโทษครั้งที่ 4	3,419	329	3,748	1.40
ต้องโทษครั้งที่ 5 ขึ้นไป	1,832	181	2,013	0.75
รวม	230,952	35,890	266,842	100

ตารางที่ 4 สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามกำหนดโทษ

กำหนดโทษ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ไม่เกิน 3 เดือน	3,717	463	4,180	1.57
จำคุกกว่า 3-6 เดือน	3,820	518	4,338	1.63
จำคุกกว่า 6 เดือน- 1 ปี	21,532	2,748	24,280	9.10
จำคุกกว่า 1-2 ปี	31,441	5,187	36,628	13.73
จำคุกกว่า 2-5 ปี	63,191	11,037	74,228	27.82
จำคุกกว่า 5-10 ปี	47,227	6,453	53,680	20.12
จำคุกกว่า 10-15 ปี	18,015	6,453	53,680	20.12
จำคุกกว่า 15-20 ปี	11,162	1,992	13,154	4.93
จำคุกกว่า 20-50 ปี	26,525	4,188	30,713	11.51
จำคุกตลอดชีวิต	4,112	498	4,610	1.73
ประหารชีวิต	210	20	230	0.09
รวม	230,952	35,890	266,842	100

ตารางที่ 5 สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามลักษณะความผิด

ลักษณะความผิด	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	23,735	3,569	27,304	10.23
ความผิดต่อชีวิต	16,721	538	17,259	6.47
ความผิดต่อร่างกาย	4,382	149	4,531	1.70
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	9,506	360	9,866	3.70
ความผิดเกี่ยวกับอันตรายต่อประชาชน	318	35	353	0.13
ความผิดตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดฯ	170,928	29,720	200,648	75.19
ความผิดอื่นๆ*	5,362	1,519	6,881	2.58
รวม	230,952	35,890	266,842	100

สถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าประเทศไทยใช้โทษจำคุกเกินความจำเป็น และใช้โทษจำคุกเสมือน หนึ่งว่าเป็นยาครอบจักรวาลที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดและลักษณะการกระทำความผิดทุกประเภท หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเรือนจำของประเทศไทยเป็นสถานที่คุมขังผู้กระทำความผิดครั้งแรก ผู้กระทำความผิดโดยความพลั้งพลาด ผู้กระทำความผิดโดยอารมณ์ชั่ววูบ ผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง และผู้เสพยาเสพติด ซึ่งขัดแย้งกับปรัชญาของหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ที่ว่าเรือนจำหรือคุกเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ควบคุมผู้ร้ายสำคัญที่เป็นอันตรายต่อสังคม และมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องควบคุมตัวผู้กระทำความผิดดังกล่าวเพื่อไม่ให้ออกไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมภายนอก

รูปแบบหรือวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ เช่น ประหารชีวิต จำคุก (แบ่งออกเป็น จำคุกระยะสั้น จำคุกยาว จำคุกตลอดชีวิต) กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิ้น และวิธีการเพื่อความปลอดภัย (เช่น การกักกัน การห้ามเข้าเขตกำหนด การเรียกประกันทัณฑ์บน การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง) ซึ่งหากนำรูปแบบของการลงโทษเหล่านี้มาจัดระดับของการลงโทษ สามารถแบ่งการลงโทษออกเป็น 4 ระดับ คือ (1) การลงโทษระดับต่ำได้แก่ มาตรการการลงโทษที่ไม่ใช้เรือนจำ เช่น การปรับ การริบทรัพย์สิ้น การคุมประพฤติ เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดครั้งแรก ผู้กระทำความผิดเล็กน้อย หรือผู้กระทำความผิดด้วยความพลั้งพลาด (2) การลงโทษระดับกลาง หมายถึง การลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งต้องใช้กระบวนการสอบสวนผู้กระทำความผิดหนักกว่าหรือรุนแรงกว่าการคุมประพฤติโดยปกติ แต่ยังไม่ถึงขนาดที่ต้องลงโทษจำคุก

ผู้กระทำความผิด (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์, 2546) โดยมีการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติตาม (ตราดูล นรมิตินตุงการ, 2549) เช่น การปรับ การจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย การริบทรัพย์สิน การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย การคุมประพฤติแบบเข้มงวด การกักขังผู้กระทำความผิดที่บ้านผู้กระทำความผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การส่งตัวเข้าค่ายทหาร (Norman A. Carlson, 1998) (3) การลงโทษระดับสูง ได้แก่ โทษจำคุก ซึ่งหมายความว่าโทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลาเท่านั้น ไม่รวมถึงโทษจำคุกตลอดชีวิต การลงโทษระดับสูงเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดโดยสันดานที่กระทำความผิดร้ายแรง ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือสังคมมาก กระทำความผิดซ้ำหรือซ้ำซาก และแก้ไขฟื้นฟูได้ยาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราวหรือระยะเวลานานหนึ่ง จนกว่าจะแน่ใจว่าผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้แล้ว หรือหมดศักยภาพในการที่จะกระทำความผิดหรือสร้างความไม่สงบเรียบร้อยให้แก่สังคมได้อีก และ (4) การลงโทษระดับสูงที่สุด ได้แก่ โทษจำคุกตลอดชีวิต และ โทษประหารชีวิต เป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดโดยสันดานที่ได้กระทำความผิดที่มีความรุนแรงมาก ซ้ำซาก ไม่สามารถจะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ จึงต้องตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาดหรือถาวร ด้วยโทษดังกล่าว

การลงโทษสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ เพราะการลงโทษส่งผลให้ผู้กระทำความผิดมีผลหินติดตัว หรือถูกตีตราว่าเป็นอาชญากร ทำให้บุคคลทั่วไปเกรงกลัวการถูกลงโทษและไม่กล้ากระทำความผิด การลงโทษบางอย่างทำให้ผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้การควบคุมและสอดส่องของเจ้าพนักงาน (เช่น การคุมประพฤติ การกักขัง การใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์) การลงโทษบางอย่าง ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจกระทำความผิดซ้ำได้อีก (เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุก) นอกจากนี้การลงโทษยังมีแนวคิดในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับประสบการณ์จากการถูกลงโทษ และได้รับการอบรม เกิดการเรียนรู้และทำให้ผู้กระทำความผิดเสียใจสำนึกผิด เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และในที่สุดจะส่งผลให้กลายเป็นผู้ซึ่งเคารพกฎหมายได้ (ประธาน วัฒนวาณิชย์, 2546) อย่างไรก็ตาม การลงโทษที่จะส่งผลให้เป็นการป้องกันอาชญากรรมได้จริง จะต้องเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดและลักษณะของผู้กระทำความผิดด้วย

สรุปและขอเสนอแนะ

เมื่ออาชญากรมีหลายประเภท และพฤติกรรมในการกระทำความผิดหลายลักษณะ ประกอบกับปรัชญาการลงโทษสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป จากการมุ่งเน้นการแก้แค้นทดแทนมา เป็นการให้ความสำคัญกับการแก้ไขบำบัดรักษา และฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี และเมื่อพ้นโทษแล้วสามารถกลับเข้าไปอยู่ในสังคมโดยไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิด จึงไม่ควรลงโทษด้วยวิธีการเดียวกันทุกคน แต่ควรพิจารณาลงโทษให้เหมาะสมและยุติธรรม ตามลักษณะของการกระทำความผิดเป็นรายบุคคล เช่น ควรใช้โทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ในกรณีที่น่าเป็น เพื่อตัดวงจรชีวิตของคนชั่วออกจากสังคมเท่านั้น หรือ ใช้โทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลาในกรณีของผู้กระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นบุคคลที่ยังสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ แต่อาจทำได้ยากหรือต้องใช้ระยะเวลา จึงจำเป็นต้องจำกัดเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวให้อยู่ในบริเวณจำกัด ในระยะเวลาหนึ่ง ที่เพียงพอที่จะสามารถปรับปรุงหรือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดดังกล่าว จนสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกอื่นในสังคมได้อย่างปกติ และไม่กลับมากระทำความผิดอีก สำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่โดยสันดาน ซึ่งได้กระทำความผิดเล็กน้อยหรือกระทำความผิดครั้งแรก กระทำความผิดด้วยความประมาท กระทำความผิดโดยถูกยั่วยุหรือถูกกดดัน หรือ กระทำความผิดเพื่อป้องกันตัว ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ควรใช้มาตรการคุมประพฤติ หรือ การลงโทษรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ระบบเรือนจำ เช่น การให้ทำงานบริการสังคม (Community Service) การคุมประพฤติแบบเข้มงวด (Intensive Probation) การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring-EM) หรือ การฝึกแบบค่ายฝึกทหาร (Boot Camp) ซึ่งมาตรการเหล่านี้เป็นมาตรการที่มีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายอาญา (เช่น การกักขังแทนโทษจำคุก¹ การสั่งห้ามเสพสุรา² การคุมประพฤติ³) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในเรื่องเกี่ยวกับการจับ ขัง จำคุก เช่น สั่งให้ขังผู้ต้องหาไว้ในสถานที่อื่นซึ่งไม่ใช่สถานที่ตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน ตามที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมาย ร้องขอ หรือ ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้ร้องขอ หรือเจ้าพนักงานตามที่ศาล

¹ มาตรา 23, 24, 25 และ มาตรา 26 แห่งประมวลกฎหมายอาญา.

² มาตรา 49 แห่งประมวลกฎหมายอาญา.

³ มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา.

กำหนด⁴) และ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ (ที่ได้กำหนดให้กรมราชทัณฑ์สามารถออกกฎกระทรวงเปลี่ยนการบังคับโทษจำคุกเป็นการลงโทษโดยวิธีอื่น ที่ไม่ใช้การควบคุม ชัง หรือจำคุกได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงได้⁵) เป็นต้น

ดังนั้นการรัฐและกระบวนการยุติธรรมต้องการใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ หรือป้องกันไม่ให้สมาชิกอื่นในสังคมกระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษอยู่ จะต้องกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้สัดส่วนหรือเหมาะสมกับลักษณะของผู้กระทำความผิดและลักษณะของความผิด ทั้งระยะเวลา ระดับ และ รูปแบบของการลงโทษ ดังนี้

1. การลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงซึ่งกระทำความผิดครั้งแรก: ผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้เป็นผู้ซึ่งสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ควรลงโทษด้วยวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเป็นหลัก เนื่องจากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพียงครั้งเดียว และความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดที่ไม่ได้มีความรุนแรง ดังนั้นควรลงโทษในระดับต่ำ โดยไม่ใช้เงื่อนไข เช่น การปรับ การริบทรัพย์สิน การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือการคุมประพฤติ หรือการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกตีตรา หรือ มีประวัติอาชญากร และเพื่อลดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ อันเกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร จากผู้ต้องขังที่เป็นอาชญากรโดยสันดาน

2. การลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงซึ่งกระทำความผิดซ้ำ (กระทำครั้งที่ 2 หรือครั้งที่ 3): ผู้กระทำความผิดในกลุ่มนี้เป็นผู้กระทำความผิดซึ่งยังสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ แต่อาจกระทำได้ยากกว่าผู้กระทำความผิดในข้อแรก จึงควรลงโทษด้วยวัตถุประสงค์เพื่อข่มขู่ยังเป็นวัตถุประสงค์หลัก ทั้งนี้เพื่อข่มขู่ไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และข่มขู่สมาชิกอื่นในสังคมที่คิดจะกระทำความผิดเช่นเดียวกันให้ไม่กล้ากระทำความผิด และใช้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเป็นวัตถุประสงค์รอง โดยใช้การลงโทษระดับปานกลาง ที่ไม่ใช่เงื่อนไข แต่มีการควบคุมเข้มงวดกว่าการลงโทษระดับต่ำ เช่น การปรับ การจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย การริบทรัพย์สิน การคุมประพฤติแบบเข้มงวด การกักขังผู้กระทำความผิดไว้ที่บ้านผู้กระทำความผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การส่งตัวเข้าค่ายทหาร เป็นต้น

⁴ มาตรา 89/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

⁵ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560.

3. การลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงซึ่งกระทำความผิดโดยสันดาน: คือ ผู้กระทำความผิดซ้ำซาก หรือ ได้กระทำความผิดมากกว่า 3 ครั้ง ผู้กระทำความผิดประเภทนี้เป็นผู้ซึ่งไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้ ควรลงโทษด้วยวัตถุประสงค์เพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นวัตถุประสงค์หลัก ทั้งนี้เพื่อให้ สังคมปลอดภัยจากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเหล่านี้ และใช้วัตถุประสงค์เพื่อข่มขู่ยับยั้งมา เป็นวัตถุประสงค์เสริม เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นเอาเยี่ยงอย่าง จึงสมควรใช้การลงโทษระดับสูง หรือ จำคุก

4. การลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรงซึ่งกระทำความผิดครั้งแรก: แม้ว่าความผิดที่ได้กระทำนั้นจะเป็นความผิดที่ร้ายแรงก็ตาม แต่ผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้ก็ไม่ใช้ผู้กระทำความผิดโดยสันดาน จึงยังเป็นผู้ซึ่งสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ควรลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีเป็นวัตถุประสงค์หลัก และใช้วัตถุประสงค์เพื่อข่มขู่ยับยั้งเป็นวัตถุประสงค์รอง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำ และป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นในสังคมเลียนแบบ และควรลงโทษในระดับปานกลาง เช่น การคุมประพฤติแบบเข้มงวด เป็นต้น เพราะจะได้ไม่เป็นการสร้างตรรกะปหีหรือตีตราผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการถูกจำคุก และป้องกันผู้กระทำความผิดเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรจากผู้กระทำความผิดอื่นในเรือนจำ อันเสี่ยงต่อการ กระทำความผิดซ้ำหรือกระทำความผิดที่รุนแรงขึ้นกว่าเดิม

5. การลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรงซึ่งกระทำความผิดซ้ำ: แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะได้กระทำความผิดร้ายแรงมากถึง 2 หรือ 3 ครั้งก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าเป็นผู้ซึ่งยังอาจสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้ กลับตัวเป็นคนดีได้ เพียงแต่อาจอาจทำได้ยากและใช้เวลานาน การลงโทษควรได้กระทำไปเพื่อข่มขู่ยับยั้ง และใช้วัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทน ตัดออกจากสังคม และแก้ไขฟื้นฟู มาเป็นวัตถุประสงค์เสริม ทั้งนี้เพื่อข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดไม่ให้กลับมากระทำความผิดอีก และเพื่อข่มขู่สมาชิกอื่นในสังคมไม่ให้ กระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด เพื่อทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดขึ้น แก่ผู้เสียหายและสังคม และเพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วคราวหรือระยะเวลาหนึ่ง จนกว่าจะแน่ใจว่าผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้แล้ว หรือหมดศักยภาพในการที่จะกระทำความผิดหรือสร้างความไม่สงบเรียบร้อยให้แก่สังคมได้อีก โดยใช้การลงโทษระดับสูงหรือจำคุก

6. การลงโทษผู้กระทำผิดร้ายแรงซึ่งกระทำความผิดโดยสันดาน: ผู้กระทำความผิดประเภทนี้เป็นผู้ซึ่งได้กระทำความผิดซ้ำซาก จึงเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ประกอบกับความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรง ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิดประเภทนี้ จะต้องได้กระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์ตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นหลัก และใช้วัตถุประสงค์เพื่อ ช่มชู้ยับยั้ง และแก้แค้นทดแทนมาเสริม เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรร้ายแรง เพื่อช่มชู้ไม่ให้บุคคลอื่นกระทำความผิดเช่นเดียวกันกับผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคม และควรลงโทษในระดับสูง หรือจำคุกระยะยาว

7. การลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรงมากซึ่งกระทำความผิดครั้งแรก: แม้ว่าความผิดที่ได้กระทำนั้นจะเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก แต่ผู้กระทำความผิดก็ได้กระทำความผิดเป็นครั้งแรก จึงเป็นผู้ซึ่งสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ควรลงโทษด้วยวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเป็นวัตถุประสงค์หลัก และใช้วัตถุประสงค์เพื่อช่มชู้ยับยั้งเป็นวัตถุประสงค์รอง และลงโทษระดับสูง เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมาก โดยการจำคุก ซึ่งอาจให้ได้รับการลดโทษเนื่องจากการกระทำความผิดครั้งแรก

8. การลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรงมากซึ่งกระทำความผิดซ้ำ: แม้ว่าผู้กระทำความผิดประเภทนี้จะเป็นที่ได้กระทำความผิดเป็นครั้งที่ 2 หรือครั้งที่ 3 ซึ่งยังถือว่าเป็นบุคคลซึ่งยังสามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ก็ตาม แต่เนื่องจากความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก ดังนั้นในการลงโทษจะต้องได้กระทำไปเพื่อช่มชู้ยับยั้งการกระทำความผิด เป็นวัตถุประสงค์หลัก และใช้วัตถุประสงค์ในด้านการแก้แค้นทดแทน การแก้ไขฟื้นฟู และการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมมาเป็นวัตถุประสงค์รอง และลงโทษในระดับสูงได้แก่ จำคุกมีระยะเวลาที่นานพอที่จะสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จนแน่ใจได้ว่าผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ แล้วจึงค่อยปล่อยผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม

9. การลงโทษผู้กระทำผิดร้ายแรงมากซึ่งกระทำความผิดโดยสันดาน: ผู้กระทำความผิดในกลุ่มนี้เป็นอาชญากรซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงมากซ้ำซาก เป็นบุคคลซึ่งอันตรายต่อสังคมสูง และไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นคนดีได้ ดังนั้นการลงโทษต้องมุ่งเน้นวัตถุประสงค์เพื่อตัดวงจรชีวิตของผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาดและถาวรเป็นวัตถุประสงค์หลัก และใช้วัตถุประสงค์ช่มชู้ยับยั้ง และแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์รอง โดยลงโทษระดับสูงสุด คือ จำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

จากสถานการณ์การกระทำความผิดอาญาที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการยุติธรรมไทยจะได้หันมาพิจารณาถึงการลงโทษที่เป็นทางเลือกอื่น ๆ โดยการปฏิรูประบบหรือวิธีการลงโทษให้มีการใช้โทษอื่นแทนโทษจำคุกให้มากขึ้น และปฏิรูประบบการกำหนดโทษ โดยนำภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบการกำหนดโทษให้มากขึ้น เพื่อให้การลงโทษได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน เพราะการกำหนดโทษให้เหมาะสมและได้สัดส่วนดังกล่าว นอกจากจะช่วยป้องกันไม่ผู้กระทำความผิดบางประเภท เช่น ผู้กระทำความผิดครั้งแรก ผู้กระทำความผิดไม่ใช่โดยสันดาน ผู้กระทำความผิดโดยพลั้งพลาด หรือผู้กระทำความผิดเล็กน้อย เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม เคยชินต่อคุกตาราง และไม่เกรงกลัวต่อการถูกลงโทษจำคุกอีกต่อไปแล้ว ยังทำให้ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้รับโอกาสจากสังคมโดยการทำงานให้กับสังคมแทนการถูกลงโทษจำคุก ซึ่งจะทำให้เกิดสำนึกในความผิดที่ตนได้กระทำลงไป ส่งผลให้มีทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รู้จักเคารพในบรรทัดฐานของสังคม เคารพสิทธิของผู้อื่น พัฒนาความรู้สึกผิดชอบต่อสังคมและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งจะช่วยลดจำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำได้ นอกจากนี้การสงวนโทษจำคุกไว้สำหรับไว้สำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งร้ายสำคัญ เป็นอันตรายต่อสังคม และมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องควบคุมตัวผู้กระทำความผิดดังกล่าว จะช่วยป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดดังกล่าว รวมทั้งจะป้องกันให้สมาชิกอื่นในสังคมเกรงกลัวต่อการที่จะถูกลงโทษ และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ตราดุล นรนิติตุงการ. (2549). **มาตรการลงโทษระดับกลางต่อผู้กระทำความผิด** (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- มติชนออนไลน์. (2562, 30 เมษายน). **กรมควบคุมโรค-กรมราชทัณฑ์ตรวจสุขภาพผู้ต้องขังในเรือนจำ-ทัณฑสถาน นำร่อง 17 แห่ง. วันที่สืบค้น 28 ธันวาคม 2561**
ที่มา: https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1472883
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. (2546). **การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชนกับการใช้มาตรการลงโทษระดับกลาง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

A, Carlson Norman. (1998). **Correction in the 21st Century: A Practical Approach.**

Belmont: Wadsworth.

Coughlin, George G. (1967). **Your Introduction to Law.** New York: Barnes & Noble.

Natigirachord, Wipaporn. (2018) **The Abolition of Death Penalty: The Case Study of Appropriated Offenses** (Doctoral thesis of philosophy). Mahidol University.

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นวารสารวิชาการ จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยพะเยา กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม – มิถุนายน) และ (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) ผู้พิมพ์สามารถส่งเรื่องมาลงพิมพ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็น สมาชิกหรือสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยาเท่านั้น ผลงานที่ได้รับการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสาร จะต้องมีความน่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้ง ข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

นอกจากนี้สำหรับกรวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เจ้าของบทความต้องสามารถแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมในการวิจัยได้รับทราบข้อมูลและตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัยโดยความสมัครใจ และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารใด ๆ บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ หากผู้พิมพ์มีข้อสงสัยในการจัดเตรียมต้นฉบับสามารถตรวจสอบระเบียบการตีพิมพ์ล่าสุดของวารสาร สามารถส่งเข้ามาได้ที่ระบบ Thajjo (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา)

การเตรียมต้นฉบับ

1. **ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้** แต่ละเรื่องจะต้องมีบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์ และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปล หรือคำที่ใช้แล้ว ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนเป็นภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะสำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง ด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. **ขนาดของต้นฉบับ** ใช้กระดาษขนาด A4 **ตัวหนังสือแบบ TH Niramit AS** และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบ single space เพื่อสะดวกในการอ่านและการแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
- ชื่อผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ
- หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
- หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนา
- บทคัดย่อและเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ
- เชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นที่อยู่ของผู้พิมพ์ใช้อักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. การส่งต้นฉบับ ผู้เสนอบทความจะต้องส่งต้นฉบับแบบพิมพ์ ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์แบบ “.doc” (MS Word) มาที่กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาหรือที่ระบบ Thaijo (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา)

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 12 หน้า รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

6. รูปแบบการเขียนต้นฉบับ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ประเภทบทความวิจัย (research article)
2. ประเภทบทความวิชาการที่ทันสมัย หรือจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ผู้อื่นได้ทำไว้มาก่อน (review article)

7. ใส่เลขหน้า กำกับทุกหน้าตรงกลางด้านบนของกระดาษ A4

การเรียงลำดับหัวข้อในบทความผลงานวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ควรจะสั้น กระชับและสื่อเป้าหมายหลักของงานวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร (ประมาณ 2 บรรทัด) ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ ให้สื่อความหมายเหมือนกัน

2. ชื่อผู้พิมพ์ [Author(s)] และที่อยู่ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และระบุหน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัดและ E-mail address ของผู้พิมพ์ เพื่อกองบรรณาธิการและผู้ที่สนใจสามารถติดต่อได้ หากมีผู้พิมพ์มากกว่า 5 คนให้เรียงลำดับตามความสำคัญ

3. บทคัดย่อ (Abstract) เป็นการย่อเนื้อความงานวิจัยทั้งเรื่องให้สั้นและมีเนื้อหาครบถ้วนตามเรื่องเดิม ความยาวไม่เกิน 250 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. คำสำคัญ (Keywords) ให้ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ไม่ควรเกิน 5 คำ

5. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนเริ่มต้นของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา เหตุผล และวัตถุประสงค์ที่นำไปสู่การวิจัยนี้ควรให้ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากการตรวจเอกสารประกอบ

6. วัตถุประสงค์ (Objective) เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ ประเด็นที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน, ต้องไม่มีความซ้ำซ้อนกันในประเด็นย่อย และจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างประเด็น

7. กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) การวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปร และการระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะต้องมีการรอบพื้นฐานทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษา นำมาประมวลเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะของกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาเป็นแบบจำลองในการวิจัยต่อไป

8. สมมุติฐาน (ถ้ามี) (Research hypothesis) แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

9. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) วิธีการค้นหาคำตอบจะทำการกระบวนการ ใช้ค้นหาคำตอบ เป็นแบบแผนของการวิจัย เช่น เครื่องมือการศึกษา / วิจัย, วิธีการวิเคราะห์, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือในการศึกษา, วิธีการดำเนินการวิจัย, วิธีการวิเคราะห์ผลการศึกษา เป็นต้น

10. ผลการศึกษา (Results) รายงานผลที่ค้นพบ ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความถ้าผลไม่ซับซ้อนและมีตัวเลขไม่มากควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขหรือตัวแปรมากควรใช้ตารางหรือแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ

11. อภิปรายและสรุปผล (Discussion and Conclusion) แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

12. ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (Tables, Figures and Diagrams) ตรวจสอบความถูกต้องของที่มา และลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา และควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นแทรกไว้ในเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน กรณีที่เป็นตารางคำอธิบายอยู่ด้านบนถ้าเป็นรูปภาพ แผนภูมิคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

13. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) ระบุสั้น ๆ ว่างานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุน และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือผู้ใดบ้าง

14. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานจากผลงานวิจัยนั้น ๆ และความเป็นไปในแง่ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ

15. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงให้ครบถ้วน โดยใช้อ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) คือ ให้เรียงเอกสารที่ใช้ อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยยึดวิธีการเรียงลำดับตามแบบพจนานุกรม โดยมีเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนภาษาต่างประเทศ

1. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงหนังสือ

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\(ชื่อบทความ (ครั้งที่พิมพ์).\(สถานที่เมืองพิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\(ชื่อบทความ.\(ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).\(ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์.\(หน้า\ เลขหน้าที่อ้าง)\(สถานที่เมืองพิมพ์.\(สำนักพิมพ์.

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

2. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ชื่อย่อ
ปริญญา,\ชื่อมหาวิทยาลัย,\ชื่อจังหวัดมหาวิทยาลัย.

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ชื่อย่อ
ปริญญา,\ชื่อมหาวิทยาลัย,\ชื่อจังหวัดมหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อวันที่ เดือน ปี,\ จาก (ระบุ
URL)

เครื่องหมาย \ หมายถึงเอนวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

รววิพัชร งามพัทวิชัย. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงานตำแหน่ง
ผู้ช่วยบัญชีกับบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง ของผู้สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรี. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.),
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3. การอ้างอิงในวารสาร

ภาษาไทย	ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,\ ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ ตีพิมพ์บทความทั้งเรื่อง. ชื่อผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,\ ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ ตีพิมพ์บทความทั้งเรื่อง. สืบค้นจาก (ระบุ URL)
---------	---

เครื่องหมาย \ หมายถึงเอนวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

นพวรรณ รื่นแสง และ วรวรรณ สโมรสสุข. (2559). ปัญหา อุสรรคและนาวทางการส่งเสริม
การดำเนินโครงการวิจัยของผู้รับทุนสนับสนุนโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระ
เกียรติ. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ พระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ 11
ฉบับที่ 3, หน้า 207–218.

Russell FD, Coppell AL, Davenport AP. (1998). In vitro enzymatic processing of radiolabelled big
ET–1 in human kidney as a food ingredient. *BiochemPharmacol*, 55(5), 697–701.

4. การอ้างอิงจากนิตยสาร

ภาษาไทย	ชื่อผู้นำเสนอ.(วัน\เดือน\ปี).\ชื่อบทความ.\ชื่อนิตยสาร.\ปีที่(ฉบับที่), \หน้าเลขที่หน้า. ชื่อผู้แต่ง.(วัน\เดือน\ปี).\ชื่อบทความ.\ชื่อนิตยสาร.\ปีที่(ฉบับที่). \สืบค้นจาก (ระบุ URL)
---------	--

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

วรรณเพ็ญ บุญเพ็ญ และ ปิยะพร สวัสดิ์สิงห์. (2559, เมษายน). หลุดกรอบรายได้ปานกลางของโลกยุคใหม่ด้วยระบบการศึกษา. **Creative Thailand**, 7(7). สืบค้นจาก <http://www.tcdc.or.th/creativethailand/magazine/25355>

5. รายงานจากการประชุมทางวิชาการ

ผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ใน\ ชื่อหนังสือรวมบทความ\ หน้าเลขที่หน้าที่ย่าง.\ สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์. ชื่อผู้นำเสนอ.(วัน\เดือน\ปี).\ชื่อบทความ.\ชื่อการประชุม. ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม,\สถานที่จัดประชุม.

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

Bengtsson S, Solheim BG. (1992, September) . Enforcement of data protection, privacy and security in medical informatics. In: Lun KC, Degoulet P, Piemme TE, Reinhoff O, editors. **MEDINFO 92. Proceeding of the 7th World Congress on Medical Informatics**, Geneva. Switzerland: Amsterdam: North Holland.

6. การอ้างอิงหนังสือพิมพ์ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.(วันเดือนปี).ชื่อหัวข้อข่าว.ชื่อหนังสือพิมพ์,เลขหน้า.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.(วันเดือนปี).ชื่อหนังสือพิมพ์,เลขที่หน้า. สืบค้นจาก (ระบุ URL)

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

พรรัตน์ รุ่งรัตน์. (12 พฤษภาคม 2548). สทศ. ตั้งทีมพัฒนาข้อสอบระดับชาติมั่นใจคุณภาพ.
เดลินิวส์, หน้า 3.

Lee G. (21 June 1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000
admissions annually. **The Washington Post**, Sect. A: 3(col.5).

7. การอ้างอิงวัสดุไม่ได้พิมพ์

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.(วันเดือนปี).ชื่อหัวข้อข่าว.ชื่อหนังสือพิมพ์,เลขหน้า. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.(วันเดือนปี).ชื่อหนังสือพิมพ์,เลขที่หน้า. สืบค้น จาก (ระบุ URL)
---------	--

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

พรรัตน์ รุ่งรัตน์. (12 พฤษภาคม 2548). สทศ. ตั้งทีมพัฒนาข้อสอบระดับชาติมั่นใจคุณภาพ.
เดลินิวส์, หน้า 3.

Lee G. (21 June 1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000
admissions annually. **The Washington Post**, Sect. A: 3(col.5).

ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ-นามสกุล.....
หน่วยงาน..... สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....แขวง / ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

**ข้าพเจ้าขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา ดังนี้**

☐	สมัครเป็นสมาชิกหนึ่งปี	ค่าสมาชิก 200 บาท
☐	สมัครเป็นสมาชิกห้าปีติดต่อกัน	ค่าสมาชิก 800 บาท

ลงนาม.....ผู้สมัครสมาชิก
(.....)
วันที่.....

ท่านสามารถส่งจ่ายธนาคาหรือตัวแลกเงิน ส่งจ่าย ในนาม
นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา
19 หมู่ 2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000
โทร 054-466-666 ต่อ 1047
โทรสาร 054-466-714

Membership Application Form
Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Date.....
Name (Last).....(First).....
Mailing Address.....
Sub-district..... district.....Province (City state).....Country.....
E-mail.....
Telephone No.....
Fax No.....

**I would to subscribe a membership of Journal of Humanities and Social
Sciences University of Phayao For:**

☐	One – Year membership	200 Bath
☐	Five – Year membership	800 Bath

.....
(.....)
Date.....

Please send your personal check or money order to the following address:
Miss Rachadaporn Kaewsueb, Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao
Division of Research University of Phayao, Phayao 56000
Tel 054-466-666 Ext 1047
Fax 054-466-714

Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

ISSN : 2286-9395 [print] ISSN : 2697-441X [online]

Volume 9 Number 2 (July - December 2021)

Division of Research Administration, University of Phayao

Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0 5446-6666 Ext 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com